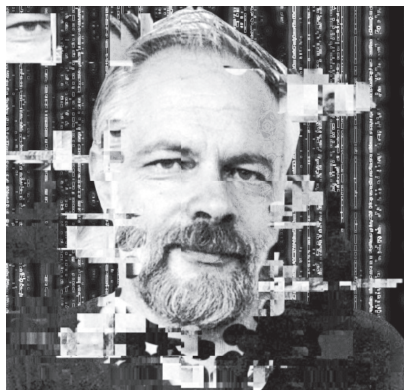

www.minkult.me

ТОЛЬКІ ПРОЗА

Ахроменка

Балахонаў

Бычкоўскі

Глобус

Дзічэнка

Казарцаў

Календа

Калейчык

Садоўскі

Заміроўская

Уласенка

«Мінкульт» створаны дзякуючы краўдфандынгавай платформе «Улей» і ўласна людзям, якія ахвяравалі грошы

РУП «Акадэмкніга», Алена Броўка, Ірына Гасюк, Вольга Сінькевіч, Арцём Каламіец, Яўгеній Дыко, Ана Марынкевіч, Дзьмітры Аленаў, Юлія Андрыенка, Люба Аладз'ева, Екацярына Чырцік, Натальля Бойка, Вадзім Алькенаў, Den R, Саша Белькава, Уладзіслаў Мазанік, Андрэй Саротнік, Іван Арленка, Mrs. Dharma Komau, Ільля, Уладзіслаў Мамотаў, Настасься Карнацкая, Уладзіслаў Башарымаў, Каміла Уцюкава, Антон Барысенка, Яўгенія Барысевіч, Глеб Шульнін, Міхаіл Міласерны, Іра Кл, Ксенія Краўчанка, Алесь Сухадолаў, Павал Хаміцкі, Сьвятлана Глухава, Максім Шапялевіч, Хрысьціна Рыбенкова, Jona Torgu, Аліна Калтачэнка, Віктар Сяргейчык, Лера Мурашко, Аляксандр Урбановіч, Сьвятлана, Андрэй Шырвінт, Уладзімір Садоўскі, Алена Шпак, Дзьмімтрый Сергіенка, Яўген Казарцаў, Аляксандра Пятровіч, Аліса Пятрова, Вольга Шахновіч, Аляксандр Шарстук, Аляксандр Дзічэнка, Андрэй Дзічэнка, Дзьмітры Андрончык, Сяргей Адзінец, Ігар Кудраўцаў, Сяргей Гульцоў, Mike Mak, Сяргей Енін, Каця Міхеева, Сяргей Балахонаў, Віка Біран, н, Уладзіслаў Гурыновіч, Дзьмітры Гаўрычэнка, Ксенія, Дар, Кацярына, Міхаіл Рубін, Вольга Почкаева, Ганна Дзягель, Марыя Гуліна, Яўген Шапчыц, Юлія Касьцюкевіч, Віталь Куціла, Павал Шукевіч, Анастасія Кавалёва, Сафія Емяльянава, Тацьцяна Марчук, Аляксандр Дзьмітранок, Віктар Шніп, Воля Міклашэвіч, Фелікс Аксёнцаў, Кацісаныч, Анастасія Андрэйчанка, Іван Арленка, Дзьмітры Латыш, Алеся Лацінская, Тацьцяна Валодзіна, Аляксандр Карась, Антон Макарэвіч, Лена Дзянісава, Ганна Арэшнікава, Аляксандр Забаўскі, Яўгенія Сернікава, Антон К, Рыгор Дорын, Дзьмітры Пранчук, Северына В.А., Ана Мазаляка, Ірына Герасімовіч, Натальля Косар, Сяргей Лось, Аляксандр Бугаеў, Аляксей Аніська, Екацярына Курзінер.

Асобны дзякуй за падтрымку праваабарончай арганізацыі Human Constanta.

А таксама: Ірыне Герасімовіч і Сяргею Еніну.

Галоўны рэдактар і заснавальнік Сяргей Календа

Рэдактура Ліда Наліўка

Вокладка Андрэй Пакроўскі

Вёрстка Віталь Латыш

Кантакт для аўтараў: mimikriabel@gmail.com

ЗЬМЕСТ

Уладзіслаў Ахроменка 7
Нясвіжская крыза,
альбо Вернуты рай
(Раман. Часткі 3–10.
Працяг, пачатак у «Мінкульце-2»)

Сяргей Балахонаў 41
Матрунін перавоз

Алесь Бычкоўскі 51
Каменнае сэрца

Адам Глобус 61
Ц

Андрей Диченко 69
Партия войны

Евгений Казарцев 97
Не отпускай

Сяргей Календа 103
Ціхая вуліца

Дмитрий Колейчик 107
Третья ракета

Уладзімір Садоўскі 110
Я не знаю,
што будзе заўтра

Татьяна Замировская 121
• Поправки
• Сад для игры в волка

Антось Уласенка 140
• Адбіць у чужынцаў
кляйнотаў сваіх
Постсінгулярная казка
• Найлепшая маскіроўка

Проста нейкая фантастыка

Зьмест і тэматыка трэцяга «Мінкульту» – фантастыка!

Тая, што сталася нашай паўсядзённасьцю, і тая, якая цяпер ствараецца на падмурках сучаснага грамадзтва.

Што навокал мяняецца? Як будзе далей? Што мы можам адсачыць і прапанаваць зьмяніць? Папярэдзіць у сваіх апавяданьнях альбо параўнаць з тым, што ўжо адбылося, і мы ўжо дажываем у сваім пакаленьні «1984», і далей будзе толькі горш – невядома і адначасова вядома, бо літаратура, асабліва фантастыка, містыка, відзежы і прароцтвы, заўжды краналася таго, што павінна адбыцца, што мусіць існаваць тут і цяпер у космасе і павінна быць прамоўленым.

Фантастычны «Мінкульт» кранецца маладой фантастычнай літаратуры, параўнае і пакажа, як, што і навошта нам тут і цяпер пражыць, за чым варта сачыць і чаго – пазьбягаць.

2020-ы – складаны год, які шмат чаго зьменіць у нашым жыцьці, і як калісьці Бакача стварыў «Дэкамерон», каб адцягнуць увагу ад пандэміі, так і з трэцім «Мінкультам»: тэксты пачалі зьбірацца акурат да сусьветнага карантыну, і цяпер надышоў час падтрымліваць літаратуру, як і агулам мастацтва, бо бяз гэтага нам у спадчыну можа застацца толькі грэчка, туалетная папера і мы, самі па сабе, злосныя і трывожныя. Варта памятаць: пасьля сярэднявечнай пандэміі прыйшло Адраджэньне. Новы нумар часопіса будзе фантастычны, месцамі страшны і містычны, але знойдзе, як адгукнуцца ў вашым сэрцы, галоўнае толькі быць адкрытым да Сусьвету і несьці дабро, якое нашмат мацнейшае за ўсе астатнія пачуцьці, але і самае складанае.

Зьмест нумару цікавы і непаўторны.

Мы працягваем друкаваць раман Уладзіслава Ахроменкі.

Апавяданьне Сяргея Балахонава пра дзіўныя здарэнні ў старым Гомелі і яго ваколіцах, натхнёнае народнай песьняй зь берагоў Сожа: «На ціхенькім Дунаю, Дунаю // перавоз дзеўка дзяржала, дзяржала».

Алесь Бычкоўскі напісаў пра тое, як на Зямлю ўпаў вялікі метэарыт, і не звычайны, а з палімернай арганікай, якая зараз жа прынялася перайначваць на свой лад усё прыроднае асяроддзе і людзей.

Адам Глобус распавёў містычныя гісторыі пра ўнівэрсам «Цэнтральны».

«Партыя Вайны» Андрэя Дзічэнкі – гэта дзіўная сумесь постпанку і альтэрнатыўнай рэальнасьці.

Героя Яўгена Казарцава, здаецца, паланіў Лошыцкі парк.

Я, Сяргей Календа, паспрабаваўшы па-свойму асэнсаваць чацьвёрты Біблейскі Запавет, напісаў для часопісу апавяданьне пра дзіўныя стасункі ў адной сям'і, дзе ўсё падаецца звычайным, але насамрэч...

Галоўны герой прозы Дзьмітрыя Калейчыка абсалютна ўпэўнены, што зямля плоская, і спрабуе гэта даказаць.

Гераіня Уладзіміра Садоўскага трапляе ў час, калі ў Курапатах рыхтаваліся да расстрэлу інтэлігенцыі…

Таццяна Заміроўская напісала два апавяданьні, адно зь якіх пра тое, як магчыма згубіцца, сеўшы ў самалет, а другое – пра гульню ў воўка.

І напрыканцы ў часопісе надрукаваныя два апавяданьні ад Антося Ўласенкі: сумесь фэнтэзі і фантастыкі, што па-майстэрску інтэрпрэтуе «Хобіта», і падарожжы па плянэтах у бязьмежным космасе.

У сучасным культурным асяродзьдзі не хапае разнастайнай мастацкай прозы, дыскусіяў вакол літаратурнага працэсу, і таму нам усім неабходны новы, малады і амбітны праект – такі як «Мінкульт».

Для кожнага такое простае і звыклае слова «мінкульт» загучала гэтак па-рознаму.

Хтосьці ўбачыў тут тролінг бюракратыі, хтосьці сьціпла вырашыў, што гэты часопіс будзе банальна зьнішчаць высокую культуру, хтосьці абураўся, што выданьне займаецца прапагандай, але не сказаў, прапагандай чаго, а некаму падалося гэта ўсё нават абмежаваньнем беларускай прозы сталіцай: «Мінская культура».

Няхай будзе як мага больш цытаваньняў, прачытаньняў, дыскусіяў і проста добрай прозы, якую варта было б разьмясьціць на старонках новага часопісу.

А мы нагадаем: часопіс супраць цэнзуры, супраць любых камітэтаў, якія спрабуюць кантраляваць мастацтва.

© Сяргей Календа
Мінкульт 2020
Андрэй Сушко
Human Constanta

Ад рэдактаркі

Рукапісы ў «МК» не гараць і не рэцэнзуюцца. Яны рэдагуюцца пры патрэбе, аднак мая рэдактура не разгульваецца шырэй за літаратурную: усе тэксты выходзяць да чытачоў, захоўваючы аблічча аўтара.

Сяргей Календа папрасіў мяне падзяліцца ўражаньнямі ад кожнага твору. У прадмове да нумару маецца па сказе-анатацыі да зьмесьціва – раз; я не шукаю лёгкіх шляхоў – два; таму вось, трыма словамі крэсьлю посмак-прынаду на тэксты фантастычнага, трэцяга «Мінкульта».

Уладзіслаў Ахроменка –
Чытаем, чытаем, чытаем.

Сяргей Балахонаў –
Гомель маёй душы.

Алесь Бычкоўскі –
Што такое чалавек?

Адам Глобус –
Глобус заўсёды Глобус.

Андрей Диченко –
Эсхатология ломкого омута.

Евгений Казарцев –
Какое сегодня число?

Сяргей Календа –
Направа, клей, кампот.

Дмитрий Колейчик –
Верь и делай.

Уладзімір Садоўскі –
Што будзе сёння?

Татьяна Замировская –
Страшно, правда, страшно.

Антось Уласенка –
Дзякуй, дзядзька Толкін!

Ліда Наліўка

УЛАДЗІСЛАЎ АХРОМЕНКА

НЯСВІЖСКАЯ КРЫЗА, АЛЬБО ВЕРНУТЫ РАЙ

Працяг. Пачатак у «Мінкульце-2».

Глава 3

Над Нясвіжам распаўзалася бясконцая шызая хмара. Вадзяная завісь шчыльна запаўняла прастору між зямлёю і небам, фарбавала ў шэрань апусцелыя вуліцы. Сыры вецер лапатаў кумачовай расцяжкай «Дагонім і перагонім Амерыку!», нацягнутай між дамамі на Ленінскай.

Маладжавы дзядзька з абліччам местачковага настаўніка пільна аглядаў фасад двухпавярховіка, размытага дажджом. У вуглавым верхнім акне цьмяна зеланеў фікус, якога яшчэ паўгадзіны таму не было.

– Сцёпа на месцы. Бач, сігналізуе, што ўжо можна ў госці, – абвесціў ён вынікі агляду спадарожніку, што стаяў за спінай.

Спадарожнік прыўзняўся на дыбачкі, прыгладзіў вузкай інфантыльнай далонькай мокрыя кудлы і нервова пачухаў кволую, бы ў маладога папа, бародку.

– Мінулым разам Сцяпан самавар у акно выстаўляў, – прыгадаў ён прыдушаным фальцэтам. – А цяпер чамусь вечназялёную расліну. Нешта тут, Іосіф, не тое!

– Усё слушна, хлопча. Умоўныя знакі трэба мяняць. Закон канспірацыі. І ўвогуле, Фіма, перастань называць мяне Іосіфам, як людарэза Сталіна! Звяртайся да мяне па-наску, па-беларуску: дзядзька Язэп.

– То і ты не называй мяне больш Фімам! – паказальна абурыўся суразмоўца. – У мяне ёсць прыгожае рускае імя Епіфаній. А Фімамі, Хаімамі і Абрашамі хай розныя пархатыя называюцца!

Дождж злітна шчоўкаў у бліскучых лістах. Глянцавы асфальт дыміўся вадзяным пылам. Язэп з Епіфаніем шпарка праскокалі праз калюжыны да пад'езда, затупацелі па сходах, страсанулі кроплі перад камунальнымі дзвярыма.

Суха пракруціўся ключ, бразнуў ланцужок. У дзвярным праёме намалявалася ссушаная карга з круглымі вочкамі істэрычкі і з ордэнам Леніна на зашмальцаваным халаце. Яна аблапала незнаёмцаў бессаромным ліпучым поглядам і канстатавала нядобра:

– А вось і сябручкі нашага дармаеда Сцёпкі… Што – зноў свае антысавецкія бугі-вугі слухаць будзеце?..

Епіфаній збянтэжана адступіў і завібраваў, бы стрэлка компаса ў анамальнай зоне. Язэп нетаропка расшпіліў плашч, дэманструючы медаль «Партызану Айчынай вайны» на штрыфелі пінжака.

– У нас мерапрыемства, – добразычліва-афіцыйным голасам патлумачыў ён.

– Якое такое мерапрыемства? – не зразумела старая.

– Якое, якое… Партызанскае!

За спінаю каргі прашаркалі тапкі. Хлопец з інтэлігентным тварам і высокай набрыялінінай чупрынай далікатна адсунуў бабку, прапусціў гасцей у цёмны калідор, завешаны анучнымі вузламі, драбінамі і тазамі.

– Гэта мае фрэнды. А вы да сябе лепш ідзіце, пакуль я добры.

– Ведаю я тваіх хрэндоў! – вышчарылася камунальная суседка, назіраючы, як з даджжавікоў гасцей нацякаюць густыя калюжыны. – Ідэалагічныя дыверсанты, якія пад савецкіх людзей маскуюцца… як і ты сам!.. Ат, заяўлю на вас у адно месца – будзеце ведаць!..

Гаспадар вырачыў вочы і з дэманстратыўным тупатам насунуўся на старэчу – тая зляканым пацучком шмыгнула ў свой пакой. Бразнулі металёвыя дзверы, з кулямётнай хуткасцю зашчоўкалі засаўкі.

– Ну забіце, забіце мяне, вычварэнцы!.. Чуеце?.. Забіце!.. – беспакарана завішчэла яна.

– А НУ ЦІХА, СТАРАЯ КУРВА, А ТО ЗАРАЗ САНІТАРАЎ ВЫКЛІЧУ, – ЛЯНОТНА АДРЭАГАВАЎ СЦЯПАН І АДЧЫНІЎ ДЗВЕРЫ СВАЙГО ПАКОЯ. – ПЛІЗ, МАЙ ФРЭНД!..

– Я табе, смаркач малалетні, не курва, а ветэран Вялікай Айчыннай і ўдарнік сацыялістычнай працы! – інтанаваны істэрыкай фальцэт праціснаў нават з-за жалезных дзвярэй.

Цёмны пакойчык лашчыў вока свойскай утульнасцю. Каля чэхаславацкай канапы цёплым золатам праменіўся модны таршэр. Са здымкаў на сценах пазіралі Элвіс Прэслі, Мэрылін Манро і Эрнэст Хэмінгуэй. Фікуса на падваконні ўжо не было – у акне шарэла нацягнутая коўдра.

– А святламаскіроўка нашто? – Епіфаній з сарамлівай пажадлівасцю ўтаропіўся ў эратычную паставу галівудскай зоркі. – Гэта, напэўна, нейкая прадажная дзеўка імперыялізму?

– Вокны пры нашых сустрэчах лепш завешваць. Тут жа паўсюль КГБ, самі павінны разумець! – сур'ёзна патлумачыў гаспадар. – А на здымку – так, самая клёвая гёрл ін зэ Юнайтэд Стэйтс. Ат, я б ёй засадзіў па самыя памідоры!..

– Ды ў яе, Сцяпан, тыпова семіцкі твар, – Епіфаній высілкам волі адвёў вочы ад вуснаў галівудскай акторкі. – Гэта яна наўмысна ў бляўку пафарбавалася і прозвішча змяніла, каб нас, славянаў, у зман звесці!..

– А я вось чуў, што яе сапраўднае прозвішча – Марыя Манарэвіч і што бацька гэтай дзявулі з нашых ваколіц, які ў Амерыку да рэвалюцыі эміграваў, – паведаміў Язэп з кансператыўна-патрыятычнымі інтанацыямі. – Мне неяк адзін дзядок з калгасу «Чырвоны шлях» расказваў. І валасы ў Мэрылін Манро льняныя, і вочы блакітныя, як у нашых беларускіх дзяўчатак, найпрыгажэйшых у свеце... Сур'ёзна, Сцёпа: наша яна, тутэйшая!

– Ага – як я кітаец. Вы ўжо дасталі, чувакі: аднаму яўрэі паўсюдна мрояцца, другому – беларусы… І ўвогуле – сто разоў прасіў: не называйце мяне Сцяпанам. Для сваіх я – Сціў, гэтае імя мне пасуе куды больш... Ну што, бізнэс крыху пазней, а пакуль павячэраем?..

Язэп цыркавым рухам расшпіліў пінжак з дзяржаўнай узнагародай. З-за пояса выторкваліся тры вялізныя вінныя пляшкі, бы ў матроса, які збіраецца кінуцца пад фашысцкі танк.

Епіфаній сарамліва выцягнуў з кішэні загорнутае ў газету колца каўбасы. Сціў выставіў на стол шырачэзную чыгуновую патэльню, ссунуў накрыўку, і ў столь шугануў чароўны водар дранікаў з зашкваранымі салам і цыбуляй.

– Камон эўрыбадзі! – гаспадар адкаркаваў пляшку і гасцінна схіліў рыльца над гранчакамі. – Ну што, дзіар фрэндс… За перамогу амерыканскага імперыялізму!..

Тост змусіў Епіфанія ўцягнуць галаў у плечы і злякана азірнуцца. Язэп спакойна ўзважыў шклянку ў руцэ, з асалодай выпіў і пацэліў відэльцам у найпрыгажэйшы дранік. Сціў скептычна пасмакаваў віно, адставіў шклянку, выдыхнуў са скрухай:

– І чаму я ў гэтай краіне нарадзіўся? У Амерыцы апошні негрытос ці беспрацоўны такі дрынк нават і нюхаць не стаў бы!

– А мне калісь дзядуля-дваранін расказваў, што ў царскай Расеі за рупь-цэлковы можна было цэлы месяц сыта-п’яна жыць, – паведаміў Епіфаній і прысмактаўся да гранчака, бы немаўля да цыцкі Мадонны.

– А я вось у адной кніжцы чытаў, што раней нашыя нясвіжскія хлопцы-літвіны медавуху пілі, а потым тваіх маскальскіх дваранаў шаблямі шматавалі, бы тых свінняў! – Язэп вачыма паказаў гаспадару, каб той наліваў па новай.

Сціў набулькаў па гранчаках, уключыў радыёлу. Зялёнае вока індыкатара па-канспіратарску падміргнула, чароўным ліхтаром успыхнула шкляная панэль, і на ёй знакамі іншасвету праявіліся словы «Стакгольм», «Франфуркт», «Нью-Ёрк»… Гаспадар засяроджана круціў колца наладкі. Чырвоны слупок пад шклом сунуўся між гарадамі з хуткасцю слімачка. Радыёшоргаты і эфірныя перашкоды праслойваліся мілітарнымі маршамі, касмічным гольчатымі пасвістамі і абрыўкамі рэплік на незразумелых мовах. Слупок паволі прапоўз надпіс «Стамбул» і спыніўся за які міліметр ад «Лондана». Радыёла зарохкала сытым парсючком, і па пакойчыку паплыла саксафонная мелодыя Чарлі Паркера – салодкая і шчыльная, бы пасціла.

– Йес, «Голас Амерыкі»! – Сціў пераможна ўскінуў кулак. – Хай жыве рэакцыйная заходняя культура!..

У КАЛІДОРЫ ПРАНІЗЛІВА ВІСКНУЛА МАСНІЧЫНА. МАЛАДЗЁН ПРЫКЛАЎ ПАЛЕЦ ДА ВУСНАЎ І НА ДЫБАЧКАХ ПАСУНУЎСЯ ДА ДЗВЯРЭЙ. ПРЫЦІСНУЎСЯ ВУХАМ ДА ДРАЎЛЯНАЙ ПАВЕРХНІ, ПАСМІХНУЎСЯ ПРАСВЕТЛЕНА І ПОМСЛІВА.

– Трымай!.. – Сціў з усяе мацы штурхануў дзверы вонкі.

З калідора кантужана заенчыла, загаласіла і залаялася, але гукі гэтыя адразу перакрыліся гудкімі грымотамі ночваў, якія зляцелі са сцяны. Гаспадар вызірнуў з пакоя і тутака ж вярнуўся са стэтаскопам, якім камунальная шпегунка падслухоўвала размовы.

– …заўтра ж, заўтра ж заяўлю на цябе, куды трэба! – заходзілася ветэранша з-пад бляшаных ночваў. – На Калыму пойдзеш!.. Без права ліставання!..

– Заявіце… Калі вам у вар’ятні паперу і асадку дадуць, – спакойна парыраваў Сціў. – Нас тут трое: два камсамольцы і ветэран партызанскага руху, настаўнік моладзі. І ўсе падпішамся, што вы псіхапатка. Ну што, май літл бэйба… падабаюцца перспектывы?

Старая папярхнулася, усхліпнула і загаласіла з інтанацыяй жабрака ў прыгараднай электрычцы:

– Медычны інвентар хоць аддай, падла антысавецкая!.. Я без яго ціск не змагу памераць!..

Гаспадар прыадчыніў дзверы, гідліва выкінуў трафей у калідор.

– Каб вас на ім удавілі!..

…Залаты саксафон салодка спяваў пра капіталістычнае замежжа – далёкае і ірэальнае, бы планета Альфа Цэнтаўра. Вадасцёкавая труба за акном ракатала нябеснай вільгаццю. Гаспадар выцягнуў з-пад канапы куфэрак, правярнуў ключ, выклаў пакет з англамоўным надпісам.

– Ну што, фрэнды, цяпер – бізнэс. У Мінску заўчора быў. Новыя фільмы для падвышэння культурнага ўзроўню працоўных Нясвіжскага раёна атрымаў. З пасланцамі вольнага свету пабачыўся. Вось табе, Епіфаній, «Жыція святых», прынтэд ін Мюнхен. А вось часопіс з голымі бабамі, мэйд ін Амерыка. Усё, як ты і замаўляў, – Сціў урачыста выклаў перад госцем папяровую цагліну з бляклымі старaславянскімі пісьмёнамі на вокладцы і прыкрыў яе глянцавым часопісам з напаўаголенымі прыгажунямі.

Шчымлівы блюз Чарлі Паркера змяніўся завадным «You can't catch me» Чака Бэры. Сціў разняволена пасміхнуўся, пляснуў у далоні і заторгаўся пад рок-н-рольны рытм.

– Цяпер ты, Язэп. Твой старажытны кінжал я прадаў супервыгадна. Сорак даляраў, з якіх мае дзесяць – камісійныя, – гаспадар працягнуў госцю тры купюры з партрэтам прэзідэнта Гамільтана. – Імперыялісты пытаюцца, ці ёсць яшчэ што падобнае?

– Пакуль няма, – Язэп з цікаўнасцю разглядаў экзатычныя купюры, якія адным сваім выглядам сімвалізавалі капіталістычную эксплуатацыю прыгнечанага пралетарыяту. – Але па хуткім часе штосьці абавязкова з'явіцца. Хлопцы каля замка ўвесь час нешта выкопваюць – і да мяне, у школьны музей Баявой славы…

ШЧЫМЛІВЫ БЛЮЗ ЧАРЛІ ПАРКЕРА ЗМЯНІЎСЯ ЗАВАДНЫМ «YOU CAN'T CATCH ME» ЧАКА БЭРЫ. СЦІЎ РАЗНЯВОЛЕНА ПАСМІХНУЎСЯ, ПЛЯСНУЎ У ДАЛОНІ І ЗАТОРГАЎСЯ ПАД РОК-Н-РОЛЬНЫ РЫТМ.

Епіфаній пажадліва таргануў папоўскай бародкай, крыху павагаўся і пацягнуўся да часопіса.

– Гэта, вядома ж, справа не мая, а кліента, – свецкім тонам заўважыў Сціў. – Але спалучэнне, пагадзіся, даволі дзіўнае: праваслаўныя святыя і агаленыя барухі.

– Сам вялікі падзвіжнік Іаан Кранштацкі вучыў, што чалавека трэба любіць і ў граху, – Епіфаній са здранцвелым ад напругі тварам шаргацеў старонкамі. – А таму спярша трэба дазнацца, што ёсць грахом…

– Ледзь не забыўся: з цябе яшчэ дзесяць рублёў. Натуральна – новымі грашыма, – дадаў фарцоўшчык.

– За што? Я ж з табою мінулым разам наперад разлічыўся!

– За рызыку, май дзіар фрэнд. Гэта, як ты не ў курсе, – адразу два артыкулы крымінальнага кодэкса. Калі знойдуць – са мною пракурор наперад разлічыцца!.. Гадкоў гэтак мінімум на восем …

– Амерыканскія грошы схавай куды падалей, гэта гатовы артыкул па валютных махінацыях, – папярэдзіў Сціў. – Між іншым, таксама зразумець не магу: а нашто табе ў Нясвіжы тыя даля…

Апошнія словы гаспадара патанулі ў жахлівым металёвым грукаце – нібы на дах зваліўся стратэгічны бамбавоз.

Чака Бэры ў радыёле зрэзала, як не было. Сціў злякана скамянеў у мудрагелістым рок-н-рольным па. Язэп хутка-хутка сунуў даляры пад абрус і паклаў рукі на стол, бы на дошчыце. Епіфаній зблядне́ў, абхапіў голаў ружовымі далонькамі і палез пад стол.

Згары хаатычна бразгацела, рыпела і валтузілася, аднак неўзабаве

пачварныя вібрацыі аформіліся ва ўпэўненыя мерныя крокі. Важка спружыніў бляшаны дах, гатовы праваліцца ў кожны момант. На тварах прысутных з'явіўся выраз, які бывае ў нававбранцаў пры масаваным артабстрэле. Раптам злавесныя гукі сцішыліся, але, калі Сціў і ягоныя госці ўсё ж наважыліся набраць ратамі паветра, з-за акна ржава і пагрозліва заскрыгатала, танютка ценькнула шыба, і пранізлівы жаночы лямант з-за сцяны пугаю сцегануў па вушах.

Ці не хвіліну з пакою ветэраншы нібы раўла сірэна супрацьпаветранай абароны, і на гэты немы гук, бы на шампур, нанізваліся рыканне, хрумсценне, скавытанне і мяўканне. Гарматным ядром гахнулі металёвыя дзверы, па калідоры панічна прачвякалі старэчыя падэшвы, гудка адшчоўкнуў замок…

І ўсё сцішылася.

Першым прыйшоў да цямы Епіфаній. Ён вылез з-пад стала, ніякавата агледзеў цёмную пляму ў прамежнасці ўласных нагавіцаў і сутаргава прапхнуў праз спаралізаваную гартань:

– Гэта быў КГБ!..

* * *

Начальнік Нясвіжскага райаддзела КГБ Вікенцій Дамінікавіч Пяткевіч дапытваў пацярпелую мо з паўгадзіны. Пацыентку даставілі ў райбальніцу амаль аголенай – калі не лічыць ашмётка кумачовай расцяжкі з надпісам «…гонім Амерыку!», якой яна была абгорнутая. Са слоў ветэраншы, яна падабрала тканіну на вуліцы Ленінскай, калі ўцякала ад амерыканскага гвалтаўніка-дыверсанта, які амаральна раcпрануў небараку ў камунальным пакоі.

– Дык ён вас згвалціў? Ці хацця б спрабаваў? – спагадліва запытаў таварыш маёр мо ў пяты раз. – Факт злачынства меў месца? Вы толькі не хвалюйцеся – гэта застанецца выключна між намі. Слова чэкіста і камуніста!..

– …я ж вам кажу: разбіў шыбу – і да мяне!.. – шкляным ад слязлівасці голасам енчыла ветэранша. – Без букета, без пацалункаў, без пяшчотаў… хіба не хабёл?!.. Нават слова добрага не прамовіў, усё гырчэў і гырчэў, бы той сабака. А калі ордэн Леніна садраў разам з халатам – я не вытрымала і ўцякла!

– Пра Леніна мы ўжо чулі, – з падкрэсленай павагай нагадаў камітэтчык. – Давайце яшчэ раз: як той амерыканскі дыверсант выглядаў? Толькі з усімі падрабязнасцямі!..

– Чорны, бы той Поль Робсан. І такі ж палкі. Бачыце? – старэча з сарамлівым гонарам прадэманстравала доўгую гематому ўпоперак шыі. – Стэтаскопам хацеў мяне задушыць… жыўчык гэтакі! Маім уласным стэтаскопам, якім я штовечар ціск вымяраю! Вы хоць ведаеце, як у мяне ўвечары пульс скокае?

– Ведаю, разумею і вельмі вам спачуваю, – з анёльскай вытрымкай засведчыў Вікенцій Дамінікавіч. – Новы стэтаскоп магу асабіста падарыць вам хоць зараз. То давайце яшчэ раз прыгадаем прыкметы злачынца: рост, прыблізная вага, тып твару, форма носа, разрэз вачэй, сацыяльнае паходжанне…

Колькі ні спрабаваў Пяткевіч высветліць дадзеныя нападніка для будучай «Анкеты арыштаванага», пацярпелая напалягала выключна на нястачы ў яго галантнасці, а таксама – на антысавецкім зборышчы, якое адбывалася ў суседнім пакоі акурат падчас здарэння.

Зборышча дысідэнтаў цікавіла Вікенція Дамінікавіча менш за ўсё; ён ужо азнаёміўся з агентурнымі паведамленнямі і не знайшоў там нічога вартага ўвагі. Блытаніна з імёнамі ў справаздачах даносчыкаў вынікала з найгалоўнейшай нацыянальнай рысы беларусаў – падсвядомага жадання

існаваць у чужынскім аблічча. Таварыш маёр выдатна разумеў гэтую рысу; ён і сам быў тутэйшым…

Малады аграном Яфім Шыла, агентурная мянушка «Вафлёныш», інфармаваў, што падчас выканання аператыўнага задання стаў сведкам злосных антысавецкіх выпадаў грамадзян Сцяпана Грыба і Іосіфа Мамонькі. Пры гэтым грамадзянін Іосіф Мамонька вельмі спагадліва выказваўся пра беларускіх нацыяналістычных недабіткаў на службе польска-літоўскіх феадалаў, Пілсудскага, Гітлера і ЦРУ, а таксама заклікаў забіваць шаблямі прадстаўнікоў вялікага расійскага народа, за што і атрымаў ад грамадзяніна Сцяпана Грыба тысячу даляраў.

Кінамеханік Сцяпан Грыб, агентурная мянушка «Гліст», даносіў, што падчас выканання аператыўнага задання наўмысна справакаваў грамадзяніна Яфіма Шылу набыць антысавецкую літаратуру рэлігійнага-парнаграфічнага характару, прытым грамадзянін Яфім Шыла такую літаратуру набыў. Таксама паведамлялася, што грамадзянін Іосіф Мамонька раскрадае фонды самадзейнага музея пры школе, прадае іх за валюту на Захад і дапускае правакацыйныя выказванні, якія зневажаюць ленінскую нацыянальную палітыку.

Найбольш грунтоўнае паведамленне, як і зазвычай, паступіла ад школьнага настаўніка Іосіфа Мамонькі, агентурная мянушка «Правакатар». У ім фігуравалі вялікадзяржаўны шавінізм і рэакцыйны клерыкалізм грамадзяніна Яфіма Шылы, прапаганда заходняга ладу жыцця грамадзянінам Сцяпанам Грыбам, а таксама сувязі апошняга з прадстаўнікамі рэакцыйных колаў Злучаных Штатаў, імаверна – рэзідэнтамі ЦРУ.

Пры гэтым сведчанні пра напад на камунальную суседку грамадзяніна Грыба ва ўсіх траіх былі практычна аднолькавымі: крокі па даху, разбітая шыба і – шалёнае скавытанне, ад якога хацелася імгненна памерці.

Падначаленыя Пяткевіча паспрабавалі было адшукаць якія сляды жахлівага монстра, але залева змыла ўсё магчымае. Зрэшты, можна было абысціся і без слядоў. Жудасная пачвара, безумоўна, жыла недзе ў самім Нясвіжы; ніякіх трывожных сігналаў з суседніх вёсак і хутароў не паступала, не кажучы ўжо пра Гарадзею, Клецк, Капыль і Баранавічы. Заставалася супаставіць прыблізную хуткасць, з якой тая істота імаверна перасоўвалася, з найбліжэйшым месцам, прыдатным для схованкі.

Што і было зроблена таварышам маёрам пры дапамозе мапы Нясвіжскага раёна, цыркуля, хранометра і ніткі.

Найбольш прыдатным месцам, як то не дзіўна, быў санаторый, які месціўся ў былым замку былых князёў Радзівілаў. Дакладней, нават не сам санаторый, а адзін таямнічы замкавы закутак, дзе начальнік Нясвіжскага райаддзела КГБ ні разу не быў і трапляць куды не меў аніякага жадання.

Глава 4

Прамень кінапраектара прасек у антрацытным чарноцці залы жоўты празрысты конус. У будцы механіка застракатала, на экране засноўдаліся размытыя цені. Джон Кенэдзі паклаў нагу на нагу, намацаў у скрыначцы цыгару, прыпаліў ад паслужліва працягнутай запальнічкі Алена Далеса.

Цені на экране гусцелі, акрэсліваліся ў чалавечыя контуры і неўзабаве аформіліся ў даўжэзную вайсковую калону. Па дарозе крочылі салдаты ў шэрых шынялях, з шэрымі тварамі пад шэрымі пілоткамі. Цывільны натоўп паабапал дарогі бязрадасна вітаў чарговых чужынцаў. Па-над галовамі месцічаў хаатычна вытыркаліся плакаты з партрэтамі

суворых дзядзькаў у вайсковых фрэнчах і з надпісамі ератычнай кірыліцай.

Прэзідэнт Злучаных Штатаў некамфортна закруціўся ў фатэлі. Барбарская вайсковая форма муляла вочы, вушы рашпілем шкрабала шамаценне кінастужкі, якое падсвядома ўспрымалася як шорганне салдацкіх падэшваў. Джэкі пытальна глянуў на дырэктара ЦРУ.

– Савецкая хроніка, верасень 1939 года, – патлумачыў Ален Далес. – Акупацыя Саветамі ўсходняй Польшчы, канкрэтна – горада Нясвіжа. Глядзіце, зараз будзе самае цікавае…

Аператар на колькі секунд выхапіў буйны план: гіганцкі плакат са Сталіным і невысокі мужчына пад ім. Цень правадырскага партрэта гіганцкім чорным брылём накрывала пукаты лоб. Валявое падбароддзе з гранёнай, бы ад цвіка, ямінкай, акуратна падстрыжаныя валасы на каменным чэрапе… Хітраваты сялянскі твар відавочна маскаваў небяспечную і разумную жорсткасць. Мужчына прывітаў чырвонаармейцаў і стрымана пасміхнуўся.

Савецкая хроніка змянілася нацысцкай: напаўразбураны бамбёжкамі горад, высокая каробчатая пабудова з чорнымі пісягамі пажараў і чорны п’едэстал без помніка. Перад п’едэсталам маршыраваў доўгі шыхт маладзёнаў з наіўна-патрыятычнымі тварамі. Па-над шыхтам лунаў незнаёмы сцяг – бялюткі, з падоўжнай цёмнай паласою. Паабапал плошчы пагрозліва блішчэлі каскі Вермахта. За імі, на тле свастык і партрэтаў Гітлера, пасміхаліся нацысцкія афіцэры, прытым сярод нардычных фізіяномій мільгаў хітраваты сялянскі твар з харызматычным падбароддзем – той самы.

ПА-НАД ШЫХТАМ ЛУНАЎ НЕЗНАЁМЫ СЦЯГ – БЯЛЮТКІ, З ПАДОЎЖНАЙ ЦЁМНАЙ ПАЛАСОЮ. ПААБАПАЛ ПЛОШЧЫ ПАГРОЗЛІВА БЛІШЧЭЛІ КАСКІ ВЕРМАХТА.

– Нямецкая хроніка, люты 1944 года, – пракаментаваў Ален Далес. – Акупацыя немцамі савецкай Беларусі, канкрэтна – горада Мінска.

Тытунёвы дым звіваўся ў сляпучым конусе кінапраектара. Залатыя акуляры спецслужбоўцы напружана блішчэлі ў паўцемры. Прэзідэнт нервова ўпячатаў цыгару ў попельніцу.

– Нашто мне ўсё гэта?

– Спадзяюся, вы пазналі персанажа на абедзвюх стужках? – голас Алена Далеса прагучаў злавесна і роўна, бы палёт кажана. – Заўважце, містар Кенэдзі: амаль усе людзі, якіх вы толькі што бачылі, даўно ўжо згнілі дзе-небудзь пад Сталінградам, у Нармандыі ці ў лагерах для вайскапалонных. А гэты хітры і трывушчы чалавек перажыў іх усіх. Нашы дэтэктывы пераглянулі дзясяткі кіламетраў кінастужак, пакуль яго адшукалі. Па ўсіх прыкметах, гэта і ёсць ваш найбольш верагодны забойца… Той самы, пра якога прадказвала чараўніца з БССР на даху хмарачоса. Памятаеце яе словы? Смерць прыйдзе з Беларусі, з Мінска, ад чалавека, які скончыў адмысловую школу, дзе навучаюць забіваць…

– Хто ён такі? – млява зацікавіўся прэзідэнт.

– Сапраўдны вервольф, здольны існаваць толькі ў чужым абліччы, – жорстка засведчыў дырэктар ЦРУ. – Служыў у савецкай паліцыі. Служыў у нямецкай паліцыі. Скончыў нацысцкую дыверсійна-выведвальную школу, дэсантаваўся ў БССР. Там яго нібыта зліквідавалі, прытым – нават тройчы. Пасля доўгіх ліхтугаў перабраўся ў Нямеччыну, потым у ЗША, атрымаў грамадзянства. Некаторы час супрацоўнічаў з нашай контрвыведкай, але потым адышоў ад спраў. Дзевяць гадоў

як жыве ў Паўночнай Фларыдзе, на ўласнай ферме непадалёк Джэксанвіля. З беларускай дыяспарай кантактаў не падтрымлівае. Паводле дадзеных ФБР, займаецца сельскай гаспадаркай, але насамрэч ягоная ферма – толькі прыкрыццё для працоўнага лагера з нялюдскімі ўмовамі, кшталту Бухенвальда ці Калымы.

Стужка нарэшце скончылася. У зале запалілася святло. Прэзідэнт, стомлены сузіраннем чорна-белых сусветаў, скептычна касавурыўся на дырэктара ЦРУ, які голасам абвінаваўцы Нюрнбергскага трыбуналу пералічваў усе правіны героя кінахронікі – былыя, цяперашнія і будучыя.

Кенэдзі цярпліва выслухаў, пацёр пальцамі скроні.

– Дапусцім, усе фармальныя прыкметы супадаюць: БССР, Мінск, супраца з камуністамі і нацыстамі, сакрэтная дыверсійна-выведвальная школа, – амаль пагадзіўся ён. – Але нашто яму мяне забіваць?

– Пра матывы мы можам адно толькі здагадвацца. Але гэта не азначае, што іх няма.

– У мяне ёсць ахова, якой я цалкам давяраю. Гэты ваш фермер-дыверсант з Фларыды… ён што – Супермэн? Капітан Амерыка?

– Значна горш: нацыяналіст-прагматык, далёкі ад рамантычных слінаў, сопляў і лозунгаў. А таму здольны падпарадкаваць сваёй волі каго заўгодна. Паглядзіце самі, – у руках цээрушніка бліснуў глянцавы здымак. – Ферма-канцлагер у Фларыдзе, пра якую я гаварыў.

На пляцы перад сядзібай дысцыплінавана шнуравалася з тузін маладзёнаў і дзявуль, апранутых у ватоўкі гулагаўскага тыпу, з віламі, рыдлёўкамі і шуфлямі. На флагштоку нахабна і ўрачыста лунаў сцяг памерам з чвэрць футбольнага поля, такі ж самы, як і над шыхтом у Мінску: бялюткі, з падоўжнай цёмнай паласою. Маладзёны ў ватоўках натхнёна пазіралі на сцяг і прыкладалі да грудзей рукі – напэўна, спявалі нейкі гімн. Амерыканскі прэзідэнт нават пазнаў аднаго са зняволеных: гэта быў унучаты пляменнік Джона Ракфелера, надзвычай шалапутны юнак, які тры месяцы таму бясследна знік са свецкага жыцця Нью-Ёрка.

Далас задаволена перахапіў здзіўлены погляд Кенэдзі.

– Ад Ракфелераў ніякіх заяў пра знікненне юнака не было, хаця яны выдатна ведаюць, дзе ён цяпер. І Ракфелеры – далёка не адзіная сям'я, чые дзеткі задарма працуюць на гэтага вылюдка. Калі камуністычна-нацысцкі пярэварацень з Беларусі здолеў падпарадкаваць сваёй волі самых уплывовых людзей Злучаных Штатаў, то зробіць тое ж самае з вашымі ахоўнікамі ён зможа і пагатоў!

Аргумент прагучаў пераканаўча. Паветра ў кіназале набрыняла пагрозай, рыхтык нябёсы перад навальніцай. Прэзідэнт заклапочана падціснуў вусны.

– І што вы прапануеце?

– Аўтамабільная катастрофа. Падзенне ў шахту ліфта. Няспраўны электрапрыбор. Раптоўнае самагубства, у рэшце рэшт, – дырэктар ЦРУ, як заўсёды, быў рашучым, жорсткім і энергічным.

Кенэдзі выпрастаўся, адкашляўся і прамовіў з інтанацыямі старшыні Вярхоўнага суда:

– Містар Далес, мушу нагадаць вам, што Злучаныя Штаты Амерыкі – дэмакратычная краіна. І мы не дазволім ужываць падобныя метады да нашых грамадзян!

Спецслужбоўца глянуў на прэзідэнта, бы на дзіцёнка, які затрымаўся ў развіцці, але прамаўчаў. Прымружыўся на белы прамакутнік экрана, нібы маляваў на ім нейкі мудрагелісты план.

– Вельмі шкада… Тады ёсць яшчэ адзін варыянт, як ад яго пазбавіцца, – мовіў ён задуменна. – І гэты варыянт

цалкам легітымны. Толькі каштаваць ён будзе значна даражэй.

Маўчанне прэзідэнта было ацэненае Аленам Далесам як згода.

– Цяпер пераходзім да галоўнага: высадка нашых вайскоўцаў на Кубе. Аналітыкі Пентагона прапануюць неадкла…

– А як завуць гэтага хлопца? – нечакана перабіў Джэкі.

– У яго вельмі багата імёнаў і прозвішчаў, і нават мы не ведаем, якое з іх сапраўднае. Па нашай картатэцы ён праходзіць як Агент Z, і нам гэтага дастаткова.

* * *

Франтаваты «крайслер-дэсота» прашаргацеў праз ранішні лясок і спыніўся перад мураваным мастком. Кіроўца, не стары яшчэ дзядзька з вострым пацучыным профілем і дбайна зачасанай лысінкай, выклаў на стырно мапу, спраўдзіў месца, куды прыехаў, і, задаволіўшыся вынікам, выйшаў з машыны.

За мастком узвышалася фундаментальная брама з жалезнымі дзвярыма, якія нявольна асацыяваліся з ядзернымі сховішчамі і панамскімі шлюзамі. Па-над брамай бялела акуратная шыльда з апакаліпсічным надпісам: «Новая Зямля». Праваруч-леваруч брамы цягнуўся бясконцы бетонны плот не менш чым у пятнаццаць футаў вышынёю, з металёвымі дзідамі і спіралямі Бруна. Для канчатковага падабенства з класічным канцлагерам бракавала хіба што вышак з пражэктарамі і кулямётамі.

Візіцёр глянуў у бакавое люстэрка, прыгладзіў лысінку – белую і роўную, як дзірка ў шкарпэтцы. І, рэпетуючы ў галаве дэбют размовы з гаспадаром фермы-канцлагера, пакрочыў да брамы.

Пад мастком важка плёхнула. Госць націснуў кнопку званка, паправіў гальштук, змахнуў з пінжачнага штрыфеля драбінкі перхаці і расцягнуў вусны ў службова-прыязнай пасмешцы. Знізу плёхнула зноў, і на бултыханне наклалася доўгае ліпучае шаргаценне, нібы па граверы цягнулі мех з сырым мясам. Мужчына павярнуўся на гук і – скамянеў.

Проста на яго сунулася даўжэзнае бервяно. Масіўнае, у чорна-зялёнай пласцінiстай броні і з драпежным цмокавым хвастом, яно паўзло з бяздушным аўтаматызмам, бы штурмавы танк на пясочніцу.

Візіцёр злякана войкнуў і ўліп у жалезныя дзверы на манер барэльефа. Тым часам пачвара спынілася ў якім ярдзе і крыважэрна расчарэпіла вільготную пашчу з дужымі жоўтымі ікламі.

НА ТВАРЫ ГОСЦЯ З'ЯВІЎСЯ ВЫРАЗ, ЯКІ БЫВАЕ Ў ЛАБАРАТОРНЫХ ПАЦУЧКОЎ ПЕРАД ПРЭПАРАЦЫЯЙ НАЖЫВА. ЁН ЗНОЎКІ НАЦІСНУЎ КНОПКУ І, НЕ ДАЧАКАЎШЫСЯ З'ЯЎЛЕННЯ ГАСПАДАРА, ПАНІЧНА СКОЧЫЎ У РОЎ.

Вынырнуў, чмыхнуў бросняй і бязладна закалашмаціў рукамі па паверхні. Вырачаныя ў жаху вочы фіксавалі каламутнае зяленіва, цьмяна падфарбаванае сонцам. Неўзабаве сусвет праясніўся і запульсаваў у хваравітай стэрэаметрыі: рухомыя колы на вадзе, цёмнае падбрушша моста і памост з высокімі ботамі, начышчанымі да люстранога бляску.

І тут згары ратавальна працягнулася далонь, за якую тапелец сутагава ўхапіўся…

Рэптылія сядзела на тым жа самым месцы, дзе і хвіліну назад. Бугрыстая зялёна-чорная спіна адлівала мярзотным глянцам. Шкляныя бурштынавыя вочкі паглядалі з халоднай агрэсіяй.

– Бобік, у копанку, – скамандаваў мужчына ў люстраных ботах.

Кракадзіл пакрыўджана зварухнуў грэбністым хвастом, але паслухмяна развярнуўся і з наждачным шоргатам папоўз да рова.

– Прабачце, не прадставіўся… – агаломшаны візіцёр прыклаў далоньку да мокрага пінжака.

– Я і так зразумеў, адкуль вы.

– У якім сэнсе? – сумеўся госць.

Гаспадар «Новай Зямлі» змерыў суразмоўцу ўчэпістым кравецкім поглядам. Глянуў на гадзіннік, прымружыўся на аўтамабіль.

– Ваш «дэсота», мяркуючы па нумарах, узяты напракат у аэрапорце Джэксанвіля, – мовіў ён роўным голасам, нібы адкусваў пасаціжамі сталёвы дрот. – Вымаўленне ў вас нью-ёркскае. Самалёт з Нью-Ёрка прызямліўся дзве з паловай гадзіны таму. Гэтым рэйсам звычайна лётаюць каміваяжоры і ўрадавыя службоўцы. Да каміваяжора вы не падобны. З урадавых службоўцаў такія твары бываюць толькі ў дэтэктываў і спецагентаў. Людзі з ФБР былі ў мяне тыдзень таму. Паліцыю штата я не цікаўлю. Застаецца…

Цээрушнік выцягнуў з кішэні насоўку, выкруціў, нервова змахнуў з залысіны бросню і скасавурыў пацучыныя вочкі на суразмоўцу.

Агент Z амаль не змяніўся з тых часоў, калі яго зафіксаваў нацысцкі апаратар у Мінску. Хіба што каменны чэрап падаваўся масіўнейшым, гранёная ямінка на валявым падбароддзі – глыбейшай, дый воўчая бязжальнасць цяпер амаль што не праступала праз хітраватыя зморшчыны. Вочы хаваліся за моднымі чорнымі акулярамі «авіятар». Так мог выглядаць і паспяховы бізнэсоўца, і былы марскі пехацінец, і нават адстаўны шэрыф.

Спецслужбоўца панура глядзеў, як з вопраткі сцякае брудная вільгаць. Дбайна адрэпетаваны дэбют размовы быў сітуацыйна скамечаны, і госць паспрабаваў быў забраць ініцыятыву праз напружаны камплімент:

– А вы не падобны да чалавека…

– …які меў справы з камуністамі і нацыстамі? Гэта я толькі маскуюся. Праходзьце, не саромцеся, – гаспадар прыадчыніў фортку ў жалезных варотах.

«Новая Зямля» выглядала з сярэдзіны куды больш прывабна, чым звонку. Паабапал асфальтаванай дарогі зеленелі дзялкі; ідэальна нарэзаныя прамакутнікі з ідэальна дагледжанай гароднінай. Леваруч кучаравіўся дымчасты сад, з купчавымі кронамі і дбайна пабеленымі камлямі. Праваруч цягнуліся прысадзістыя цагляныя стадолы. Перспектыву замыкала мурававая сядзіба сіметрычных формаў.

СУВОРАЯ ГЕАМЕТРЫЯ І СТЭРЫЛЬНЫЯ ЧЫСЦІНЯ ЎВАСКРАШАЛІ Ў ПАМЯЦІ ШМАТЗНАЧНАЕ НЯМЕЦКАЕ СЛОВА «ОРДНУНГ».

За садам адкрылася нечаканае: этнаграфічнага выгляду студня і высачэзны жораў з прывязаным дагары нагамі юнаком. Двое засяроджаных маладзёнаў у шэрых ватоўках рытмічна апускалі ахвяру галавою ў бярвенчаты зруб. З глыбіні даносіўся істэрычны ёкат, які перакрывалі гулкае рэха і сарамлівае булькаценне.

– Дваюродны пляменнік Генры Форда-малодшага, – пракаментаваў Агент Z даверліва-свойскім тонам. – Васямнаццацігадовы абібок, хабёл і хранічны п’янтос, схільны да бессэнсоўнай агрэсіі. Ад яго адмовіліся дактары, педагогі, царква, «Таварыства ананімных алкаголікаў» і нават амаль уся сям’я. Метода лекавання праверана: водныя працэдуры ў спалучэнні з цяжкай аграрнай працай. Што характэрна – перавыхоўваюць маладога містара Форда былыя алкаголікі, лайдакі і хабёлы, якія менавіта ў такі спосаб і вылюднелі.

Калодзежны жораў з падвешаным за ногі юнаком выглядаў рыхтык

сярэднявечны катаўнічы рыштунак. Ахвяру мачалі ў падземныя воды з рытмічнасцю помпы, і рукі маладога містара Форда падчас кожнага пад'ёму калаціліся сутаргавымі дрыжыкамі шыбеніка.

Агаломшаны пабачаным цээрушнік механічна прасачыў за маятнікавым рухам папярэчыны.

– Дык гэта ж… зверства!.. – прасіпеў ён.

– Безумоўна, – пагадзіўся гаспадар. – Але ж не летальнае. Летальнай версіі мяне навучыў адзін знаёмы энкавэдэшнік у Нясвіжы ў трыццаць дзявятым годзе. Менавіта так ён закатаваў аднаго варшаўскага асадніка, рэдкую гніду, якую мне зусім не было шкада.

Сад катаванняў разгортваўся квяцістым дантаўскім веерам. Перад самою сядзібай узвышалася пальма з прывязанай да яе хударлявай дзявуляй. Твар яе выглядаў знясіленым, рукі блішчэлі чымсьці густым і ліпучым – няйнакш як мёдам. У нагах ахвяры пагрозліва пульсаваў мурашнік.

– Пазашлюбная дачка Фрэнка Сінатры, паталагічная клептаманка, – патлумачыў Агент Z з інтанацыямі экскурсавода ў музеі крыміналістыкі. – Выносіла з хаты ўсё: ад пяціцэнтавых цацак пляменніка і да дыямантавых калье маці. Дазаваная тэрапія мурашынай кіслатой напэўна адверне яе рукі ад чужога майна. Між іншым, гэтаму катаванню, толькі са смяротным вынікам, мяне навучыў знаёмы гестапавец у Мінску, якому я і перадаў знаёмага энкавэдэшніка – таго самага.

– А што было потым з тым гестапаўцам? – спецслужбоўца скругленымі вачыма глядзеў, як на руках дзеўкі варушыцца мурашыны вэлюм.

– Калі гэты садыст у розныя спосабы закатаваў усіх палонных чэкістаў і камуністаў, якія былі ў яго ў наяўнасці, я з радасцю здаў гестапаўца савецкім партызанам. Ад каторых, між іншым, дазнаўся пра яшчэ адзін вытанчаны спосаб катавання, – надзіва спакойна паведаміў гаспадар. – Прашу ў дом.

Госць замуліўся. Прымаць запрашэнне не надта й хацелася; у доме гэтага нелюдзя яго маглі чакаць цыркулярныя пілы, распаленыя абцугі і чаны з сернай кіслатою. Былы паліцай, імігрант і мізантроп, атупелы ад самотнага жыцця на ферме, бавіць час у сяброўстве з алігатарамі і ў мудрагелістых катаваннях дзетак.

Тыповы фашыст.

У сядзібе, аднак, цээрушніка чакалі сухая вопратка, гарачая гарбата, плед і старасвецкі фатэль ля распаленага каміна.

– Мая ферма – выхаваўчы цэнтр для маладых і несвядомых неадэкватаў, ад якіх адмовіліся абсалютна ўсе, – Агент Z выглядаў прагматычным, нібы асфальтавы каток. – Пасля першасных, вельмі брутальных сеансаў карэкцыі свядомасці неадэкваты нарэшце ўсведамляюць факт уласнага існавання. Ці хаця б факт наяўнасці ў іх болевых рэцэптараў. Так выпрацоўваюцца правільныя рэфлексы на няправільныя паводзіны. Правільныя рэфлексы замацоўваюцца доўгімі і інтэнсіўнымі курсамі працатэрапіі: пацыенты ад рана да позна стаяць рачкі на бульбяных дзялках…

Гаспадар падышоў да акна, адшморгнуў фіранку. Па палетках сноўдаліся паўпразрыстыя, падобныя за замагільных ценяў, сілуэты: разбівалі граблямі камякі, раскідалі гной, палолі бадыллё. Пры гэтым наглядчыкаў, якія асацыятыўна чакаліся побач, чамусьці не назіралася.

– …так што пасля цяжкай працы ў іх проста не застаецца часу на паганыя думкі… не кажучы ўжо пра іх рэалізацыю. З раніцы – урачысты пад'ём нацыянальнага сцяга маёй Радзімы і выкананне нацыянальнага гімна маёй Радзімы… каб потым ведалі, каму дзякаваць за тое, што сталі

свядомымі. Пасля працы – вячэра, добрая кніжка і здаровы сон.

– Значыцца, вы не садыст, а псіхатэрапеўт? – вызначыў госць з палёгкай.

– Людзі баяцца гэтага слова. Лепш казаць – «менеджар па сувязях з рэчаіснасцю». Метода наладжвання такіх сувязяў сертыфікаваная. Кліенты лекуюцца на ферме выключна са згоды бацькоў. Сенатары, банкіры, галівудскія зоркі і босы мафіі запісваюцца ў чаргу, каб аддаць сюды сваіх ёлупняў.

– У гэтае пе-екла?.. – не паверыў спецслужбоўца.

– «Новая Зямля» – усяго толькі чысцец, – абвергнуў выхавацель. – Але з якога аблудныя душы абавязкова павяртаюцца дахаты.

На языку цээрушніка завярцелася слова «таталітарызм». Але гаспадар відавочна прачытаў ход яго думак.

– Я ніколі не караю бязвінных, – мовіў Агент Z сур'ёзна і ціха. – Не раблю пацыентам болю больш, чым здольны вытрываць сам. Не знаходжу радасці ў чужых пакутах. І не трэба глядзець на мяне як на нелюдзя. Большасць сучасных нелюдзяў частуе з далоні вавёрачак у парку і чытае на ноч сантыментальныя раманы.

– Няўжо ніхто не спрабаваў падняць паўстанне ці хаця б уцячы? – не паверыў цээрушнік. – Кракадзіла баяцца?

Уладальнік фермы адчыніў дзверы ў суседні пакой, зрабіў запрашальны жэст. У паўцёмнай зале грувасцілася з тузін клетак, падвешаных да столі. За металёвымі прутамі брутальна чарнелі гіганцкія кублы пёркаў на чорных лапах, з вострымі чорнымі дзюбамі.

– Усяслаў Чарадзей, – прадставіў Агент Z старога раскудлачанага крумкача, які горбіўся на жардзіне, схіліўшы галаў. – Мізантроп з містычным светапоглядам, схільны да доўгіх медытацый і падступнага чараўніцтва. Але калі яго раззлаваць – пашматуе каго заўгодна.

Госць нават і не здзівіўся – пасля вартавога алігатара ў брамы «Новай Зямлі» ён быў гатовы да ўсяго.

– А вось Тадэвуш Касцюшка… – гаспадар па-сяброўску пасміхнуўся элегантнаму мазгаклюю антрацытнага колеру і шляхотнага экстэр'еру. – Дыпламатычны і гжэчны інтэлектуал. Вось Кастусь Каліноўскі, спецыяліст па партызанскай вайне. Вось Януш Радзівіл, сібарыт і мача, але пры гэтым адважны ваяр. А вось шалёны лятун Станіслаў Булак-Балаховіч, наш самы хіжы і бязлітасны забойца. Шчыра кажучы, я яго сам іншым разам баюся.

Цээрушнік паглядаў на арніталагічную фантасмагорыю скругленымі ад жаху вачыма і нечакана злавіў сябе на думцы, што яму вельмі хочацца прыняць пігулку ад шызафрэніі. Гаспадар завесіў клеткі цёмнай тканінай і пытальна глянуў на візіцёра: маўляў, я сумленна адпрацаваў свой нумар, так што цяпер твая чарга…

Вочы спецслужбоўцы заззялі баявым бляскам прафесіянала. Да перамоў яго рыхтавалі два тыдні. Асобу Агента Z аналізаваў доктар псіхалогіі, прамову складалі найдасведчаныя спецыялісты па допытах, а рэдагаваў яе гісторык з беларускіх эмігрантаў.

У камiннай зале цээрушнік прыняў памяркоўна-пафасную паставу і са спагадай выказаўся пра шматпакутны народ Беларусі: вялікая мінуўшчына, імперскія суседзі, крывавыя войны і знішчэнне нацыянальнай культуры. Згадаў Вялікае Княства, Вітаўта Вялікага і Мураўёва-вешальніка. Не забыўся пра памяркоўнасць і талерантнасць.

– Вы чулі пра апошняе зверства Саветаў? – спецагент вёў сваю партыю пранікнёна, бы оперная прымадонна. – Яны наўмысна абмежавалі пасевы бульбы, вашага сакральнага карняплода, і замест яе насаджаюць чужынскую кукурузу!

Гаспадар слухаў без усялякай цікаўнасці.

– Вы забыліся пра кагэбэшныя рэпрэсіі супраць іншадумцаў, – лянотна ўкруціў ён рэмарку.

– Не, не забыўся! – цээрушнік перайшоў у жорсткі наступ. – Гэта, відаць, вы на іх забыліся!..

– Я таксама рэпрэсую на сваёй ферме іншадумцаў, – спакойна парыраваў Агент Z. – Вы што, прапануеце мне кінуць гэты карысны занятак і нелегальна выправіцца на Радзіму?

– Менавіта! – пацвердзіў прамоўца і з падтэкстам пра мажлівае месіянства суразмоўцы дадаў: – Шматпакутная Беларусь чакае свайго змагара!..

– Прапанова амаральная.

– Значыцца, добра аплачваемая. А… чаму вы лічыце маю прапанову амаральнай?

Гаспадар паварушыў у каміне дровы, і на ягоны твар пакладзіся густыя барвовыя плямы.

– Усё, што мне трэба для жыцця, цяпер тут. «Новая Зямля» і ёсць здабытая мною Радзіма… ці прыдуманая ў эміграцыі – без розніцы. А Беларусь, якая засталася ў маёй памяці, – то страчаны рай. І згадкі пра гэты рай занадта інтымныя, каб я іх разбураў.

Усе аргументы госця разбіваліся аб волю суразмоўцы, бы хвалі аб гранітны мол. Заставаўся апошні козыр.

Візіцёр дастаў з партманэткі невялікі фотаздымак, выклаў перад Агентам Z. З фатаграфіі глядзела жанчына з маркотным, бы ў Божай Маці Вастрабрамскай, тварам. Аматарскі здымак быў зроблены ў Нясвіжы, побач з касцёлам Божага Цела і, відавочна, суадносна нядаўна: пра гэта сведчыў вулічны плакат з выявай Мікіты Хрушчова і надпісам «Рашэнні XXI з'езду КПСС – у жыццё!».

– Вось ёй вы патрэбны напэўна!.. – прамовіў спецслужбоўца, нібы ўкалаціў абухом цвік.

Агент Z зняў акуляры і з хвіліну разглядаў здымак; госцю нават падалося, што вочы гаспадара на колькі секунд змянілі колер са сталёвых на пяшчотна-блакітныя…

– А цяпер слухайце мяне вельмі ўважліва, – спецагент ЦРУ канчаткова захапіў ініцыятыву і цяпер лупцаваў тэзісамі, рыхтык пугаю. – У Беларусі вас пагэтуль памятаюць. Шмат для каго там вы ўжо не чалавек, а міф, які кожны напаўняе тым, што хоча ў ім бачыць.

ВАМ ПРОСТА ТРЭБА ГЭТЫ МІФ ПАДТРЫМАЦЬ, АЛЕ – У ВЫГОДНЫМ ДЛЯ НАЦЫЯНАЛЬНА-ВЫЗВОЛЬНАГА РУХУ РАКУРСЕ.

Пасля вышкалу вас разам з невялікай групай дыверсантаў дэсантуюць у раёне Нясвіжа. Зброя, грошы, сувязь, кансператыўныя яўкі… усё, як мае быць. Зладзіце колькі гучных антысавецкіх дыверсій. Парахуецеся з усімі, хто вам вінен, адпомсціце ўсім, хто таго варты. А мы зарганізуем вашу эвакуацыю праз мяжу… і яе таксама. І жывіце потым удваіх на сваёй «Новай Зямлі» хоць да ста гадоў!..

…Драбнюткія кроплі сарамліва зіхцелі на кустках картоплі. Маладзёны ў ватоўках з тупаватай паслухмянасцю палолі грады. Вялізны сцяг лунаў на флагштоку ў цэнтры плаца, і цыклапічны рухомы цень амаль цалкам накрываў сядзібу.

Мужчыны прайшліся да брамы і спыніліся для развітання.

– Фотаздымак можаце пакінуць, – дазволіў візіцёр. – Дык што мне перадаць кіраўніцтву?

* * *

Па-над «Новай Зямлёю» круглўся мядовы рагалік месяца. Цёплыя ветрыкі сыпалі на паснулыя грады зорным пылком, калыхалі райскія яблычкі пад шурпатым лісцем. Гаспадар фермы чвякнуў у зямлю рыдлёўкай, адступіў, пільным вокам агледзеў малады

дубок, які пасадзіў за садам. Апусціўся на траву, выцягнуў з кішэні здымак жанчыны з маркотнымі, бы ў Вастрабрамскай Мадонны, вачыма.

З нябёсаў тужліва заценькала нябачная птушка. Крышталёвы голас натхнёна выводзіў пра роднае і невымоўнае, пра каханне і спакусу, пра юнацкія шаленствы і прагу да сапраўднага.

Пераліўчатыя трэлі гусцелі, цвярдзелі, набіраліся бомамі, скрыгатамі і стогнамі. І пульсавала блакітная жылка на скроні дзіцёнка, і чадзелі крэматорыі, і ляцелі долу пялёсткі ссечаных садоў, і хрумсцелі чарапы пад падэшвамі імперый. Але тлумы тыя сцішыў пранізлівы шэпт анёла, які паабяцаў суцяшэнне ўсім зняверапым, уратаванне ўсіх пакутнікаў і здзяйсненне самага патаемнага, нязбытнага і грэшнага…

Перадсвітальны ветрык роўна шаргацеў у сухіх травах. Чарноцце на ўсходзе сарамліва распаўзалася барваю. Чарговая ноч памірала.

Мужчына рыпнуў начышчаным ботам – птушынае ценьканне зрэзалася.

– Не давярай мне, каханая, не давярай, – ледзь чутна прашаптаў ён. – Душа мая сцерлася, бы старая падэшва, і ступаць двойчы ў наш стары рай з маёю душой – загуба для нас дваіх… Але як мы з табой калінебудзь перастрэнемся – не давярай мне ніколі.

Глава 5

Аблокі над вечаровай Піцундай спаборнічалі ўсімі адценнямі чырвані. Сонца пераспелым мандарынам хілілася ў дрымотнае мора. Камяні ўрадавай рэзідэнцыі патыхалі гарачынёю, у парку луналі дурманлівыя водары кветак, і дзяжурны ахоўнік, які патруляваў між магноліяй і архідэй, раз-пораз спыняўся, каб злавіць тварам ветрык з мора.

Ад будынка, дзе адпачываў Мікіта Сяргеевіч Хрушчоў, даносіўся жыццярадасны рогат, праслоены сакавітымі мацюгамі на адрэсу партыйных кіраўнікоў, маршалаў, даярак, ткачых і нават касманаўтаў. Камітэтчык ніяк не рэагаваў на пачутае; гэта ў першыя гады службы ў ахове яму хацелася застрэліцца ад крамлёўскіх нораваў, але потым ён навучыўся глушыць ванітныя рэфлексы вадзярай. Афіцэр нетаропка прайшоўся да бетоннага плота, выцер вільготны твар вільготнай насоўкай, на імгненне ўявіў заінелую, з лядоўні, пляшку піва, аднак імгненна ж адагнаў недарэчную на службе карцінку…

Раптам вечаровае сутонне праццяла доўгая хрыпатая нота тэнар-саксафона, прытым ідэалагічна шкодны гук відавочна сыходзіў з боку ўрадавай рэзідэнцыі. Ахоўнік схамянуўся, але адразу супакоіўся думкай, што гэта, безумоўна, галюцынацыя. Прачысціў пальцам вуха, працёр вочы… Аднак праз якую секунду на картавы саксафонны голас наклаўся пругкі завадны рытм электрагітары, гудка рассыпаўся барабанны пошчак, і па-над паркам загарлала нахабнаэнергічнае:

Well it's one for the money,
two for the show
Three to get ready
Now go cat go!..

Гэта быў рок-н-рол «Blue suede shoes» у выкананні Элвіса Прэслі.

Вочы чэкіста раскаардынавана заблукалі, бы ў немаўляці. Думкі імгненна саскочылі з ідэалагічных рэек і лагернымі ваганеткамі загрукаталі праз непраходную тайгу. Першай думкай была паразка ў Трэцяй Сусветнай і імгненны захоп урадавай рэзідэнцыі амерыканскімі марпехамі, другой – а што яму асабіста цяпер рабіць: застрэліцца ці перакінуцца да імперыялістаў?

Далонь інстынктыўна ссунулася пад паху да кабуры, але вочы, якія аўтаномна блукалі ў пошуках ідэалагічнай апоры, нарэшце ўтаропіліся ў ліловыя контуры савецкіх эсмінцаў на даляглядзе і чырвоны сцяг на флагштоку перад рэжымным аб'ектам.

– Гэта піздзец… – разгублена выдыхнуў камітэтчык, крыху памуліўся, але крадком пасунуўся да ўрадавага лецішча.

За столікам у цені пальмы пабарску разваліўся Першы сакратар ЦК КПСС Мікіта Сяргеевіч Хрушчоў. Вечаровае сонца блікавала ў ільснянай лысіне. На сподзе чорнай і краснай смальтай блішчэлі канапкі з ікрой паюснай і ікрою зярністай, у графінчыку дробна калацілася гарэлка. А перад самым столікам зухавата вытанцоўвалі рок-н-рол двое таварышаў у афіцыйных цэкашных стройчыках.

Лысаваты мужчына з гладкім тварам адстаўнога камсамольскага правадыра, фрывольна адставіўшы дупу, рытмічна вымахваў рукамі вакол сівога астэнічнага дзядзькі ў рагавых акулярах, пад якімі хіжа блішчэлі бляклыя вочкі старога бальшавіка.

БАЛЬШАВІК ТАКСАМА ДАВАЎ ЖАРУ: ІМПЭТНА ВІХЛЯЎ КАЛЕНЯМІ, УДАВАЎ, ШТО ГРАЕ НА ЭЛЕКТРАГІТАРЫ І НАВАТ ЭРАТЫЧНА СКУГОЛІЎ НА МАНЕР ПРАДАЖНАЙ ДЗЕЎКІ ІМПЕРЫЯЛІЗМУ.

Знянацку ён ухапіў маладзейшага партнёра за руку і з нечаканым для свайго ўзросту спрытам перакінуў яго праз сябе, нібы дэманструючы прыём самба.

Сівым танцорам быў таварыш Міхаіл Андрэевіч Суслаў – член Палітбюро ЦК КПСС і галоўны ідэолаг Савецкага Саюза, а лысаваты экс-камсамольскі правадыр – таварышам Аляксандрам Мікалаевічам Шэлепіным, старшынём Камітэта Дзяржаўнай Бяспекі.

Ахоўнік паспрабаваў быў сабраць аскепкі сусвету ў цэласную карцінку, але знянацку адчуў, што ягоны апорна-рухальны апарат несвядома і па-здрадніцку торкаецца ў такт варожым гітарам і саксафонам. З разяўленага рота выцягнулася бліскучая нітка сліны. Камітэтчык неверагодным высілкам волі зафіксаваў цела ў статутнай паставе, шчоўкнуў пашчэнкай і знерухомеў.

Рок-н-рол зрэзаўся раптоўна. Па сцежках пракацілася кароткае рэха гітарнага дысанансу. Старшыня КГБ прафесійна пільным позіркам зафіксаваў падначаленага і тым жа позіркам паслаў яго на хер.

Таварыш Хрушчоў зварухнуўся, важка засіпеў. Яго твар патомнага курскага свінапаса слаіста набрыняў чырванню і ўпадабнеў кавалку сала ў пяшчотных мясных пражылках.

– Підарра-асы... – хрыпата ацаніў ён пабачанае, смачна сплюнуў пад стол і пацягнуўся да графіна.

Таварыш Суслаў выцягнуў з кішэні насоўку колеру крамлёўскай дывановай дарожкі, дбайна працёр акуляры, апусціўся за столік і цяжка аддыхаўся.

– Я б сказаў горш: фашысты!.. – прамовіў ён ціхім і ясным голасам дасведчанага партапаратчыка.

– Правільная і вельмі своечасовая заўвага, Мікіта Сяргеевіч і Міхаіл Андрэевіч, – гатоўна засведчыў таварыш Шэлепін.

– То нашто тады вы мне тую буржуазную разбэсту вытанцоўвалі?..

Урадавую рэзідэнцыю размываў раскошны субтрапічны вечар. Бухмаціліся зоркі, стракаталі цыкады, прахалодны ветрык з мора пяшчоціў твары. Старшыня КГБ незаўважна перазірнуўся з галоўным ідэолагам, накаціў для смеласці сто грамаў і разгарнуў знешнепалітычную дыспазіцыю.

Амерыканская ваеншчына раскручвае гонку ўзбраенняў. Ленінскае Палітбюро змушанае адказваць фінансаваннем вытворчасці ўсё магутнейшых балістычных ракет і вадародных бомбаў. А гэтыя грошы можна было б вытраціць на падвышэнне дабрабыту савецкага народа. Аднак ёсць іншы спосаб перамагчы амерыканскі імперыялізм: трэба ідэалагічна раскласці ворага з сярэдзіны.

– Таму, Мікіта Сяргеевіч, мы з таварышам Суславым і развучылі буржуазны танец рок-н-рол, – на шырокі камсамольска-адкрыты твар Шэлепіна паклаўся цень эстэтычнай агіды. – Каб вы на ўласныя вочы пераканаліся, якой страшнай і разбуральнай моцы гэтая ідэалагічная зброя. Ці зможа распальнік вайны з Белага Дома планаваць чарговую высадку контррэвалюцыянераў на Кубу, калі замест агрэсіўных планаў будзе думаць пра буржуазную парнаграфію?!.. Ці здолее галаварэз з Пентагона трапна пацэліць у абаронцу народнай дэмакратыі, калі ён перад гэтым паўгадзіны танчыў рок-н-рол, бы педэрастычная макака?!..

Хрушчоў выслухаў галоўнага камітэтчыка з напругай уваччу і падазрона скасавурыўся на галоўнага ідэолага, які чуйна драмаў у плеценым фатэльчыку пад пальмай.

– А педэрастычную парнаграфію, таварыш Шэлепін, вы мне тут самі прадэманструеце, ці таксама з дапамогай таварыша Суслава?

Таварыш Суслаў схамянуўся і аддана глянуў на Мікіту Сяргеевіча.

– Калі партыя загадае…

– Загадаю, калі спатрэбіцца. Ну і што вы ад мяне хочаце? – Хрушчоў утаропіўся ў старшыню КГБ нядобрым куркульскім поглядам, на тлустай складкаватай патыліцы выступілі празрыстыя кроплі. – Ат, я ведаю што!.. Грошай на сваю распусту вы хочаце – правільна? Таварышу Усцінаву на абаронку – дай! Таварышу Фурцавай на культурку – дай! А мне кукурузу трэба высаджваць і камунізм будаваць, прытым – ва ўсім свеце!.. Вы што, сапраўды думаеце, Мікіта Сяргеевіч тыя грошы друкуе?.. Ды вы, блядзі, хоць разумееце, што дзяржаву весці – гэта не яйцамі трэсці?!..

Хрушчоў распаляўся. Суслаў ад нястачы мужнасці бляяў і мычэў. Шэлепін спакойна перачакаў начальніцкі гнеў і трапна ўвайшоў у паўзу, зробленую Мікітам Сяргеевічам для чарговага мацюга:

– Амерыканскія балістычныя ракеты ўжо на паўднёвых рубяжах СССР, у Турэччыне, – перасцярэгнуў ён суворым афіцыйным тонам. – Пентагон рыхтуе чарговую высадку на Кубе, прытым куды больш маштабную, чым нядаўна ў Затоцы Свінняў. ЦРУ плануе ўсё новыя і новыя правакацыі. Калі мы не зробім рашучых прэвентыўных захадаў у адказ, то паставім пад пагрозу не толькі перамогу камунізму ў сусветным маштабе, але і мірныя кукурузныя палеткі ў нашай краіне… А такой прэвентыўнай мерай можа стаць толькі маральная разбэста ворага, якой пасля адпаведных кансультацый з таварышам Суславым і будзе займацца наша замежная рэзідэнтура. «Сэкс, наркотыкі, рок-н-рол!» – вось найактуальнейшы дэвіз Камітэта Дзяржаўнай Бяспекі!..

– І колькі вы пад сваю парнаграфію грошай хочаце? – амаль здаўся Першы сакратар ЦК КПСС.

Шэлепін назваў лічбу, і яна не падалася Хрушчову крытычнай для савецкай эканомікі.

– Тым больш у той жа Амерыцы даўно ўжо ёсць і рок-н-рол, і наркотыкі, і нават сэкс, – нагадаў павесялелы старшыня КГБ. – Проста трэба пашыраць і паглыбляць гэтыя ганебныя з’явы. Прытым пажадана падсадзіць на тую заразу ўсё найвышэйшае кіраўніцтва ЗША: ястрабаў Пентагона, пярэваратняў Лэнглі, акул Уол-стрыта і нават самога прэзідэнта Кенэдзі!..

– А калі ўся гэтая зараза і да нас дакаціцца? – пачухаў патыліцу Мікіта Сяргеевіч. – У нас жа і стылягі, і абстракцыяністы, і яўрэі, і іншыя антысаветчыкі…

– Савецкі чалавек, узброены самым прагрэсіўным у свеце светапоглядам, ніколі не скаціцца ў багну буржуазнага рок-н-рола, – ідэалагічна роўным тэнарком засведчыў Суслаў. – А тым больш – калі такі савецкі чалавек выхаваны на лепшых узорах вялікай расійскай музыкі, – ідэолаг зазірнуў у паперку, – Глінка, Мусаргскі, Чайкоўскі…

– Калі павялічыць фінансаванне КГБ – ніякая зараза да нас не дакаціцца, – дадаў Шэлепін і назваў новую лічбу.

– Трэба таксама ўзмацніць фінансаванне ідэалагічнай працы сярод насельніцтва і асабліва – прапаганды вялікай расійскай культуры ў нацыянальных рэспубліках, дзе яшчэ сустракаюцца асобныя негатыўныя буржуазна-нацыяналістычныя праявы, – падсумаваў Суслаў і агучыў чарговую лічбу.

НЯБАЧНЫЯ КАЖАНЫ
З ЦІХІМ СВІСТАМ
КРЭСЛІЛІ АТРАМАНТАВАЕ
СУТОННЕ.
ПА-НАД ДЭКАРАТЫЎНАЙ
ЛЯМПАЙ ХААТЫЧНА
ШАЛЕЛА ЧАМЯРА.

Падавальшчык у бялюткім фартуху незаўважна змяніў пусты графін на паўнюткі.

– Добра, дам вам на ўсё гэта грошай, уламалі старога, – Мікіта Сяргеевіч уласнаруч набулькаў па гранчаках, прымружыўся на Шэлепіна. – Дарэчы, Шурык, я там тваю справаздачу чытаў пра беларускіх буржуазных нацыяналістаў. Самалёт цээрушны, парашутысты з фашысцкімі кулямётамі… Спадзяюся, твае гангстары ў Савецкую Беларусію іх не дапусцяць?.. Дакладна, абяцаеш?.. Ну, тады вашае здароўе, дарагія таварышы!..

Глава 6

Парашутныя лямкі ўпіваліся Агенту Z у грудзіну. Ён расслабіў фіксатар, зварухнуў плячыма і адшморгнуў фіранку з ілюмінатара.

У разрывах аблокаў жаўцелі заплаты скошаных пожняў, пакрэмзаныя шэрымі ніткамі дарог. Халоднае вечаровае сонца крышылася ў дысках прапелераў. Вушы закладала густой ватнай вібрацыяй.

Пасажырскі «Douglas DC-7», пазначаны ва ўсіх міжнародных раскладах як рэгулярны борт «Хельсінкі – Стамбул», пралятаў недзе над эстонска-латышскім памежжам. Далей паветраны калідор праходзіў праз усю Беларусь, з поўначы на поўдзень. Салон, разлічаны на сотню пасажыраў, быў амаль пустым: камандзір дыверсійнай групы Агент Z і двое яго падначаленых. Дыверсантаў меркавалася выкінуць з парашутаў блізка Нясвіжа. А самалёту належала ляцець далей згодна з маршрутам.

Падначаленых Агенту Z навязалі падчас трохмесяцовага вышкалу ў выведвальнай школе пад Мюнхенам. Ён не ведаў ані іх паходжання, ані іх біяграфій, ані нават сапраўдных імёнаў: гаварыць пра гэта сувора забаранялі цээрушныя інструкцыі. Але некаторыя высновы для сябе ўсё ж зрабіў.

Штатны падрыўнік адгукаўся на мянушку Залупаеў і выглядаў адпаведна: зухаваты хабёл з раскосымі вачыма і жалезнымі зубамі. Больш за ўсё Залупаеў любіў гарэлку пад занюх рукава, архіерэйскія службы і аўтамат «шмайсер». Па некаторых недагаворваннях Залупаева вынікала, што ў вайну ён служыў у казацкіх частках Waffen-SS блізка Баранавічаў.

Штатны радыст з псеўданімам «Асаднік» меў далікатныя манеры,

субтыльны целасклад і акцэнт радавітага крэсавяка. Больш за ўсё Асаднік любіў вудку пад селядца, мазуркі Шапэна і важкі ружанец метровай даўжыні, які насіў абгорнутым вакол запясця і які ў разе патрэбы скідаў з неверагодным спрытам. Па дробных дэталях Агент Z вызначыў, што ў мінулым жыцці эстэт працаваў ахоўнікам у Бярозе-Картузскай.

Спадзявацца на такіх людзей не выпадала, а давяраць ім – і пагатоў. Агент Z трымаўся з падначаленымі падкрэслена роўна, але асаблівай спагады не выказваў; наколькі чалавек ягоных светапогляду і лёсу ўвогуле мог выказаць спагаду да былога расійскага казака і былога ахоўніка санацыйнага канцлагера.

Краявід у ілюмінатары перакрыла шчыльнае воблака. У салоне блякла запалілася святло. З кабіны пілота выйшаў інструктар у лётнай скуранцы, абцёртай на плячах парашутнымі лямкамі.

– Падрыхтавацца! – скамандаваў ён.

Самалёт, імаверна, ужо пралятаў над Беларуссю. Знянацку Агент Z злавіў сябе на думцы, што не адчувае ніякай радасці ад блізкай сустрэчы з Радзімай. Стрымана пасміхнуўся інструктару, паважна прапусціў у канец салона падрыўніка і радыста…

Інструктар адчыніў дзверы. У салон шуганула зімовай сцюжай, пругкі вецер высек слёзы з вачэй.

– Першы – пайшоў!..

Агент Z дэсантаваўся апошнім: адштурхнуўся ад парога, міжволі заплюшчыў вочы і вухнуў у вільготную бездань. Твар апякло марозным, цела кінула ўбок, перакуліла-закруціла ў ільдзяным віры, і прасторавая арыентацыя на якое імгненне знікла. Парашутыст згрупаваўся ў паветры, ураўняў дыханне і расплюшчыў вочы. Леваруч пругка пульхірыліся два купалы; па хуткім часе яны зменшыліся да памераў кропак і імгненна распусціліся ў аблоках. Агент Z пралічыў «раз, два, тры», выдыхнуў і пацягнуў выцяжное колца…

Парашут не раскрываўся – дэсантнік з няўмольным паскарэннем ляцеў долу. Агаломшаны, ён злаўчыўся падняць голаў – купала над ім не было.

Агент Z таргануў колца яшчэ раз, і яшчэ, і яшчэ…

Парашут не раскрываўся.

А знізу ўжо тхнула зямнымі пахамі, густымі і цёплымі: папрэлым лісцем, грыбамі, саляркай і хмельным дымком нядаўна спаленага бульбоўніка. Зямля спакваля раскрывалася ў абрысах, колерах і аб’ёмах: маркотныя вясковыя дахі ўдалечыні, цёмны прамакутнік могілак на аплылым кургане, ільсняная брукаванка старасвецкага гасцінца… Пад нагамі бліснулі слюдзяныя плямкі балотных вокнаў у атачэнні фіялетавага хвойніку.

Радзіма ляцела насустрач – бяздонная, бязмежная і бязлітасная, гатовая праз імгненне нанесці смяротны ўдар і праглынуць назаўсёды.

Агент Z таргануў выцяжное колца.

Парашут не раскрываўся.

А ЗНІЗУ ЎЖО ТХНУЛА ЗЯМНЫМІ ПАХАМІ, ГУСТЫМІ І ЦЁПЛЫМІ: ПАПРЭЛЫМ ЛІСЦЕМ, ГРЫБАМІ, САЛЯРКАЙ І ХМЕЛЬНЫМ ДЫМКОМ НЯДАЎНА СПАЛЕНАГА БУЛЬБОЎНІКА.

* * *

– Падчас правядзення аперацыі па затрыманні варожых дыверсантаў вы пераходзіце пад маё аператыўнае падпарадкаванне. Згодна з атрыманай інфармацыяй, трое нелегалаў дэсантуюцца ў Нясвіжскім раёне са шпегунскага самалёта, замаскаванага пад пасажырскі. А цяпер стаўлю задачу…

Вікенцій Дамінікавіч Пяткевіч нетаропка прайшоўся ўздоўж пашнураваных афіцэраў унутраных войскаў. Адшчоўкнуў раменьчык планшэткі, выцягнуў з-пад цэлулоіду пачак тапаграфічных мапаў, раскрэмзаных хімічным алоўкам, працягнуў паперы палкоўніку.

– Таварыш маёр, а адкуль стала вядома пра самалёт? – палкоўнік пажыраў камітэтчыка адданымі вачыма.

– Адкуль трэба, – адсек Пяткевіч. – На мапах усё падрабязна пазначана. Калі ласка, раздайце камандзірам. Раён меркаванага дэсантавання даволі шырокі – ад Гарадзеі і да Клецка. Як паведамілі са штабу супрацьпаветранай абароны, самалёт толькі што праляцеў над Нясвіжскім раёнам. Браць шпегуноў толькі жыўцом. А цяпер, таварышы, працуем з мапамі і чакаем каманды…

Вечар выдаўся празрыстым і цёплым. Бязветранае паветра праслойваў водар сухіх траў. Пунсовыя гронкі рабіны калыхаліся ў бэзавых нябёсах. З блізкай вёскі за ельнікам дзінькнула калодзежнае вядро, і свойскі гук азваўся ва ўзлеску сцішаным рэхам.

Начальнік нясвіжскага райаддзела КГБ не сумняваўся, што шпегуны будуць злоўленыя. Звесткі пра варожае дэсантаванне ён атрымаў суткі таму і скарыстаў гэты час па максімуме. Мабілізаваў усю наяўную агентуру ў раёне. Звязаўся з міліцэйскім начальствам і старшынямі сельсаветаў. Напружыў камсамольскі актыў. І нават наладзіў кантакты з ветэранскай арганізацыяй. Натуральна, ніякіх падрабязнасцей Пяткевіч не выкладаў: гаворка вялася выключна пра «падвышэнне пільнасці», «кантроль за ўсімі прыезджымі» і, ясная рэч, пра «магчымыя антысавецкія правакацыі напярэдадні чарговага з'езду Партыі»…

Тэнтаваныя МАЗы прасвечвалі праз абляцелы пралесак суворай балотнай фарбай. Каля БТРа ўвіхаліся кінолагі, і аўчаркі з дрыготкімі ружовымі языкамі трывожна шаторылі вушы. Афіцэры схіліліся над мапамі; пахмурная тупаватая мужнасць праяўлялася на іх тварах.

Колеры спакваля згасалі, гукі сцішваліся; бралася на ноч. Вікенцій Дамінікавіч сеў у штабны «газон» палкоўніка.

– Камандуйце ўсім «па машынах».

– Які маршрут?

– Уздоўж меркаванай зоны дэсантавання шпегуноў. Спадзяюся, за гэты час нам абавязкова прасігналізуюць сумленныя савецкія грамадзяне.

Першы сігнал паступіў у нясвіжскі райаддзел КГБ праз шаснаццаць хвілін, і дзяжурны адразу звязаўся з Пяткевічам. Пільны калгасны шафёр паведамляў, што толькі што заўважыў два падазроныя парашутныя купалы. Цягам наступных шасці хвілін пра парашутыстаў сігналізавалі настаўніца пачатковай школы, двое трактарыстаў, участковы міліцыянт, вясковая прадавачка, старшыня калгаса «Чырвоны шлях» Ананій Міронавіч Басота і малады аграном Яфім Шыла з агентурнай мянушкай «Вафлёныш».

Тэнтаваныя МАЗы грукацелі бруkаваным гасцінцам праз паснулую вёску. Вайскоўцы засяроджана прышпілялі аўтаматныя магазіны. У кодабах нецярпліва скуголілі сабакі.

На ўскрайку вёскі салдаты паскокалі з грузавікоў і спрактыкавана пашнураваліся ў даўжэзны рэдкі ланцуг. Афіцэры, стрымліваючы ў прысутнасці камітэтчыка звыклую лаянку, аддавалі каманды. Заляскала мілітарнае жалеза, газанулі і сцішыліся рухавікі.

Ланцуг аўтаматчыкаў расцягнуўся на паўкіламетра і паволі пасунуўся на прачэсванне мясцовасці.

Ноч гусцела, бразгатала і мацюгалася. У цемры хаатычна замігцелі ліхтарыкі. Пад кірзавымі ботамі гучна і бязладна захлюпала. Неўзабаве салдацкі ланцуг спыніўся перад першабытнымі балатамі з чортавымі

вокнамі ў пяшчотнай бросні і рэдкімі цёмнымі купамі, падобнымі да галоваў патанулых волатаў.

Хлопнула ракетніца. Мярцвянаблакітнае ззянне абліло рэдкі чэзлы сасоннік сярод бясконцай багны. Паперадзе, у касмыкаватым тумане, прамалёўвалася парослая чаратамі выспа з самотнай сасной. На вершаліне дрэва кволай медузай варушылася нешта бялюткае і агромністае.

– Парашут, – вызначыў Вікенцій Дамінікавіч. – Яны, пэўна, яшчэ там. Не думаю, што нават дасведчаны дыверсант рызыкне сыходзіць адсюль па цёмнаму.

– Можа, сабак на выспу? – прапанаваў палкоўнік.

– Пастраляюць тых сабак яшчэ ў вадзе. Тут, на добры розум, трэ…

З выспы суха прагрукатаў аўтамат. Танюткай струною завібраваў рыкашэт, хрубаснулі зрэзаныя кулямі галінкі. Пяткевіч, палкоўнік і вайскоўцы ўліплі ў зямлю. З выспы застракатала зноў, і на аўтаматную чаргу наклалася колькі гулкіх вінтовачных стрэлаў.

Чэкіст прыўзняў голаў, склаў рукі рупарам.

– Здавайцеся!.. Вы акружаныя!..

Страляніна знянацку сцішылася.

– Русские не сдаются!.. – адрэагаваў на прапанову хабёльскі барытон.

– Idź do diabła, rosyjska świnia! – параіў Вікенцію Дамінікавічу далікатны тэнар.

Апошнія словы перакрыліся працяглай аўтаматнай чаргою. Дыверсанты адстрэльваліся з адчаем людзей, якім ужо няма чаго губляць. А набояў, мяркуючы па ўсім, у іх не бракавала.

– Ад раніцы туман згусцее і нізам паплыве – пальцаў выцягнутай рукі не пабачыш, – паведаміў Пяткевіч палкоўніку. – У метры ад нас пройдуць – нават і не заўважым. Іх менавіта цяпер трэба браць. Скамандуйце, каб вашыя хлопцы пастралялі, паўдавалі штурм, а я неяк паспрабую збоку-ззаду…

Вікенцій Дамінікавіч спрытна адпоўз назад, абламіў на жардзіну доўгую сухастоіну і распусціўся ў непрагляднай цемры…

* * *

Па-над чорнымі балотнымі водамі варушылася белая пара. Млява крахталі жабкі, пранізліва парыпвалі дрэўцы, сыры світальны ветрык шаргацеў парашутам на сасне.

Пяткевіч пераступіў праз россып адстраляных гільзаў, рассунуў папараць.

На беразе ляжала два трупы. Зухаваты дзядзька з раскосымі хабёльскімі вачыма шчэрыў нябёсам жалезныя зубы. Шыя яго была абматаная дужым ружанцам, побач чарнеў «шмайсер». Непадалёк нерухомела цела субтыльнага мужчыны з пасечанай кулямі спінай. Несумненна, гэты дыверсант і задушыў жалезназубага спадарожніка, але апошні перад сконам знайшоў у сабе моц пакараць крыўдніка.

СКАМАНДУЙЦЕ, КАБ ВАШЫЯ ХЛОПЦЫ ПАСТРАЛЯЛІ, ПАЎДАВАЛІ ШТУРМ, А Я НЕЯК ПАСПРАБУЮ ЗБОКУ-ЗЗАДУ…

Пра прычыну невытлумачальнай і смяротнай сваркі амерыканскіх дыверсантаў можна было адно здагадвацца; апошнія стрэлы на выспе прагучалі з паўгадзіны таму, калі Пяткевіч пераходзіў па купінах праз балота.

Камітэтчыка непакоіла іншае. Паводле інфармацыі з Лубянкі, з самалёта дэсантаваўся яшчэ адзін шпег. Але на выспе яго не было. Пяткевіч адшукаў толькі ягоны парашут – чамусь нераскрыты, з глыбокай ямінкай пад ранцам. І – ані рэчавай валізы, ані зброі, ані кроплі крыві, ані нават прымятай травы…

Світальнае сонца ўклейвалася ў маціцовы далягляд бляклай манеткай. Ад вады даносіліся сцішаныя галасы і плёханне вёслаў – праз туман падыходзіў човен-даўбёнка з палкоўнікам і салдатамі. Мышастыя постаці спрытна разгрупоўваліся па выспе.

– Мы правалілі заданне, – засведчыў Пяткевіч палкоўніку. – Два трупы, а адзін увогуле знік.

– Патануў, імаверна, – адмахнуўся той. – А то куды яму з выспы падзецца?..

Ад вады раптоўна пацягнула халодным. Шчыльна зашаргацелі чараты, пранізліва віскнула сасна. Вецер падхапіў з галінкі раскудлачанае крумкачынае пёрка і панёс яго па-над бязмежным прасторам беларускай багны.

Глава 7

Крылатыя гусары Мікалая Радзівіла Рудога адважна ўрубаліся ў шыхты варожай пяхоты. Блішчэлі шаблі, хрыпелі коні, і зямля вібравала пякельнай патэльняй…

Электрычны зумер рассвідраваў цішыню кабінета. Станіслаў Альбрэхт Радзівіл адклаў кнігу, раздражнёна ўзяў слухаўку.

Тэлефанаваў прэзідэнт Злучаных Штатаў. Мяркуючы па інтанацыях, ён быў дабрача падвесялёны. Выбухі дзявочага смеху і рок-н-рольныя рытмы сведчылі, што Джон Фіцджэральд Кенэдзі, пэўна, балюе за горадам, у кампаніі лятучага атрада каханак.

– Чым займаешся, Стэсі?

– Чытаю.

– Чытаеш? Ты? – ва ўяўленні Джэкі ягоны сябра, геданіст і сібарыт, не мог вытрачаць час на такі нікчэмны занятак. – І пра што ж ты такое чытаеш?

– Гісторыя роду князёў Радзівілаў.

– То пра сярэднявечча ў тваёй Беларусі?

– Не ў маёй, а ў савецкай, – прагучала істотнае ўдакладненне. – Джэкі, аказваецца, трыста гадоў таму Масква ўжо спрабавала захапіць цывілізаваны свет. І мае продкі спынілі тую варварскую навалу. Князі Радзівілы ўзначальвалі атрад панцырнай кавалерыі – тып тагачаснага танкавага корпуса…

Прэзідэнт папярхнуўся – ён прызвычайваўся абмяркоўваць з сябрам розныя тыпы яхт, гальштукаў і жанчын, але не мілітарную мінуўшчыну якойсь сярэднявечнай Еўропы.

– Становішся рамантыкам, Стэсі, – праз падкрэслена маркотную паўзу канстатаваў Кенэдзі. – Для бізнэсоўцы твайго ўзроўню гэта недаравальна.

– Рамантыка – частка маёй бізнэсовай стратэгіі.

– А я хацеў цябе запрасіць у Фларыду. У нас тут традыцыйная суботняя вечарынка.

– Як заўсёды – з сакратаркамі і стэнаграфісткамі?

– Анягож не! Магу пакінуць парачку. Ці па-ранейшаму аддаеш перавагу галівудскім акторкам?

– Не беражэш сябе, Джэкі, – ласкава ўпікнуў Станіслаў Альбрэхт. – Сэкс, наркотыкі і рок-н-рол для палітыка твайго ўзроўню – не толькі недаравальна, але і злачынна!

– Палітыка не церпіць імпатэнтаў! – засведчыў прэзідэнт ЗША. – Магу выслаць самалёт. Дык нам рыхтавацца?..

Кніга пра подзвігі продкаў чакала на стале. Ціхамірна шаргацелі дровы ў каміне, улюбёным вогнішчы паэтаў і летуценнікаў. Вінныя блікі адбіваліся ў рыцарскіх латах над камінная паліцай.

– Давай іншым разам, Джэкі…

Глабальныя вядзьмарчыны прадказанні падчас купальскага перформансу і дзіўныя абставіны яе смерці запалілі ў мозгу Станіслава Альбрэхта знічку цікаўнасці да таямнічага народа на літару «б», з якога паходзіў і ягоны род. Стэсі кінуўся на тую знічку, бы альбатрос на рыбку. Ён скупляў усё, што мела хоць нейкае дачыненне

да страчанага раю продкаў: габелены, бронзу, зброю, парцаляну і асабліва кнігі. У кнігах пісалася пераважна пра матэрыяльнае і бачнае, але з прачытанага Радзівіл зрабіў нечаканае адкрыццё: усе беларусы – прыхаваныя пярэваратні.

П'янтосы з местачковых корчмаў, якія перад закалотамі абарочваюцца дужымі вершнікамі з анёльскімі крыламі. Савецкія міліцыянты, якія імгненна перакідаюцца ў хаўруснікаў нацыстаў, а потым зацята ваююць і супраць іх. Старэчы ў плюшавых душагрэйках, якія запраста выпіваюць з гіганцкімі крумкачамі – няйнакш як пасланцамі апраметнай…

Заставалася высветліць, у які менавіта спосаб можна атрымаць пярэваратніцкія здольнасці. Даць рады тут мог хіба што асабісты сакратар родам з Нясвіжа, якога Станіслаў Альбрэхт наняў тыдзень таму і якога лічыў сваім найкаштоўнейшым здабыткам.

Стэсі дбайна зачасаў ільсняныя залысіны, прыгладзіў парадзелыя вусы мача-перастарка і пацягнуў шнурок над сталом. Блямкнуў званочак, і ў прыадчыненыя дзверы зазірнуў пякучы неапалітанскі брунет з булькатымі вачыма.

– Містар Шапіра, вы дазналіся пра тое, што я вас прасіў? – падкрэслена роўна пацікавіўся Станіслаў Альбрэхт.

– Не толькі дазнаўся, але ўжо і зрабіў. Эйн момент, містар князь!..

Праз якую хвіліну містар Шапіра ўрачыста паставіў на стол спод старажытнага срэбра. Кашлянуў, падміргнуў і жэстам правінцыйнага фокусніка прыўзняў накрыўку з радзівілаўскім гербам.

У твар Станіслава Альбрэхта шугануў густы сыты водар. Ён прымружыўся, аглядаючы бурштынавыя круглякі, палітыя празрыстым ружовым салам і пасыпаныя габлюшкай залацістай цыбулі. Падчапіў відэльцам адзін кругляк, панюхаў, надкусіў і асцярожна разжаваў…

Містар Шапіра напружана сачыў за кожным рухам радзівілавых сківіц.

– Што скажаце, містар князь?

Станіслаў Альбрэхт дажаваў, праглынуў, прыслухаўся да адчуванняў у страўніку, у грудзіне і ў галаве… І энергічна пацэліў відэльцам у наступны.

– Гэта лепш за «МакДональдс», містар Шапіра, – стрымана ацаніў ён.

– Усяго толькі за «МакДональдс»? – з местачковай непасрэднасцю завібраваў сакратар. – Ды гэта нават круцей за сэкс, наркотыкі і рок-н-рол, разам узятыя!

Стэсі і сам разумеў, што круцей, але не хацеў выдаваць сакратару найгалоўнейшую таямніцу. На манхэтэнскім даху, перад сеансам выклікання дажджу ў далёкім Тэхасе, вядзьмарка акурат і выпякала дранікі – і, відавочна, не столькі з кулінарнымі, колькі з рытуальнымі мэтамі. Магчыма, спажыванне гэтай стравы было адным са шляхоў да чараўніцтва?

– Скажыце, містар Шапіра, а яўрэі з Нясвіжа таксама ядуць дранікі? – Радзівіл не сумняваўся, што й юдэі маюць прыродную схільнасць да змены аблíччаў.

– Яшчэ як ядуць! – замасліўся тварам сакратар. – У нас яны называюцца латкес. Сам Прарок Маісей, калі выводзіў яўрэяў з егіпецкага палону, сорак гадоў карміў нас у пустэльні выключна імі!

– А як вы думаеце, містар Шапіра, мае далёкія продкі, якія валодалі Нясвіжам і ваколіцамі, таксама любілі дранікі? – утыркнулася наступнае пытанне.

– Ды я ў гэтым проста ўпэўнены! – горача засведчыў суразмоўца. – А то як бы яны перамаглі столькі ворагаў?

– А вось я не ўпэўнены, – Станіслаў Альбрэхт адклаў відэлец і зафіксаваў уваччу суворасць. – Гэтую страву робяць з дранай бульбы… ці не так?

А бульбы тады не было ані ў Егіпце, ані ў Юдэі, ані ў Вялікім Княстве. Яе завезлі туды з Новага Свету, і гэта агульнавядомы гістарычны факт, зафіксаваны навукоўцамі. Што скажаце, містар Шапіра?

– Бульба ў Нясвіжы ў прыватнасці і ў нашых краях агулам была ад таго моманту, як усё гэта стварыў Б-г, – пабожна засведчыў сакратар. – Менавіта з Нясвіжа тую бульбу і завезлі ў Новы Свет, а ўжо потым рээкспартавалі ў Еўропу. Проста тым навукоўцам дабрэнна заплацілі ў «General fruit», каб яны замоўчвалі гэты агульнавядомы гістарычны факт!

Тлумачэнне прагучала забойча. Стэсі расфакусаваў паказальную цвёрдасць твару, з асалодай даеў рытуальную страву продкаў, запаліў цыгару і глянуў на камінную паліцу.

З фатаграфіі белазуба пасміхаўся Джэкі. Унізе звіваўся бісерны аўтограф: «Дзякуючы табе мы перамаглі!». Два гады таму Станіслаў Альбрэхт нечакана для ўсіх узначаліў перадвыбарчы штаб сенатара Кенэдзі і яшчэ больш нечакана выйграў для яго прэзідэнцкія выбары. Стэсі не патрабаваў ніякай узнагароды, хаця сябра сто разоў яму гаварыў: прасі што хочаш!

Радзівіл адчуваў сябра інтуітыўна, на ўзроўні счытвання флюідаў; увесь гэты час Кенэдзі жыў з пачуццём віноватасці. Аднак і прасіць у наймагутнейшага чалавека Злучаных Штатаў, а значыцца, і ўсяго свету, можна было толькі абсалютна невыканальнага. Станіслаў Альбрэхт быў зарыентаваны да ўлады на генетычным узроўні, але толькі цяпер, падчас дэгустацыі дранікаў, ідэя ўладарства нарэшце канкрэтызавалася – разам са слінавыдзяленнем.

ТЛУМАЧЭННЕ ПРАГУЧАЛА ЗАБОЙЧА. СТЭСІ РАСФАКУСАВАЎ ПАКАЗАЛЬНУЮ ЦВЁРДАСЦЬ ТВАРУ, З АСАЛОДАЙ ДАЕЎ РЫТУАЛЬНУЮ СТРАВУ ПРОДКАЎ, ЗАПАЛІЎ ЦЫГАРУ І ГЛЯНУЎ НА КАМІННУЮ ПАЛІЦУ.

Да размовы з Джэкі трэба было падрыхтавацца…

Прэзідэнт нездарма запытаўся пра галівудскіх актарак – у Стэсі была іх цэлая калекцыя. На адну з іх, шыкоўную бляяўку з цэлулоідным тварам, Джон Фіцджэральд ужо даўно паклаў вока, аднак Радзівіл мякка, але ўпэўнена абвяргаў усе просьбы падарыць красуню. Просьбу Кенэдзі варта было выканаць: у такім разе прэзідэнт мусіў бы свайму сябру двойчы.

У той жа дзень Радзівіл запрасіў актрыку павячэраць у рэстарацыі. Ён быў пранікнёны, бы стары бацька перад сконам, і шматзначны, як Нагорная казань. Сказаў пра руціну адносін і састыласць пачуццяў, пра сваю хуткую старасць і жаданне прысвяціць апошнія гады пошукам вечнага. Пасля чаго без хітрыкаў прапанаваў змяніць каханка на маладзейшага, прывабнейшага і ўплывовейшага.

Красуня не надта й здзівілася: яна добра ведала жорсткі свет заможных альфа-самцоў.

– Тады трахні мяне на развітанне і забудзься, – ласкава змахнула яна нафарбаванымі вейкамі. – Калі толькі здолееш.

* * *

– Арончык, можаш плюнуць мне на чаравік, калі я не ведаю, як зарабіць мільён даляраў! – Шлёма Шапіра сек рукою паветра, бы шабельнік Мікалая Радзівіла Рудога – ворагаў.

Арон Шапіра, зверападобны бамбіза ў зашмальцаваным камбінезоне, лыпаў на Шлёму з пашанай. Ва ўяўленні бруклінскага грузчыка яго старэйшы брат быў джэнтльменам, хаця

сам Арон наўрад ці мог напісаць гэтае слова без памылак.

Размова адбывалася позна ўвечары, за панурай складской стадолай. Дрыготкае святло ліхтароў крышылася ў каламуцці калюжын. Каты вішчэлі і біліся каля смеццевых бакаў. Шлёма разгортваў перад братам бліскучую мільянерскую стратэгію, і вочы яго блішчэлі надзеяй.

– Арончык, ты ведаеш, што такое дранікі?

– Нешта знаёмае…

– І з якім жа шлімазлам я звязаўся!.. Ну а што такое латкес – ведаеш?

– Анягож не!.. – на шырокім бульдожым твары Арона праявіўся сантымент – нібы ён прыгадаў хэдар, Хануку і першы гешэфт у нясвіжскае лаўцы дзядзькі Ёселя.

– Дык гэта амаль адно і тое ж! Дранікі – гэта такія латкес, толькі крышачку няправільныя, бо без перамеленай у муку мацы. Сёння я частаваў дранікамі самога містара князя Радзівіла – найлепшага сябра прэзідэнта Кенэдзі. І ты ведаеш, што ён сказаў? Што гэта значна лепш за «МакДональдс». Хаця ў мяне тут іншая шкала каштоўнасцяў… А цяпер, Арончык, слухай сюды. Гамбургер у братоў МакДональдаў каштуе цэлых пятнаццаць цэнтаў, а мы будзем прадаваць дранікі ўсяго па дзевяць цэнтаў за пару!

– Ты што – хочаш распачаць уласны бізнэс? – нарэшце дайшло да Арона.

– Так! Менавіта ўласны! І нашых нясвіжскіх дранікаў відавочна бракуе Злучаным Штатам! Самае для іх то!

– Але ж трэба гро…

– Пазычу ў свайго сябра і містара князя!..

Сіверны вецер шаргацеў гурбамі смецця. Арон хукаў у змёрзлыя далоні, пакрытыя пралетарскімі цыпкамі. За аўтастаянкай штучным золатам адлівала неонавая «М» – эмблема будучых канкурэнтаў.

– Галоўнае ў бізнэсе – трапная назва, – падсумаваў радзівілаўскі сакратар. – Ведаеш, як мы назавём наш фаст-фуд? «Шапіто». «Шапіра і то». Згодны?..

Глава 8

Халодныя прамяні наскрозь праціналі алейкі старасвецкага парку. Муры былога замка князёў Радзівілаў блякла залаціліся за абляцелымі дрэвамі. Бліскучае павуцінне раскрэслівала жоўта-сінія краявіды. Кастрычнік заканчваўся.

Вікенцій Дамінікавіч нетаропка прайшоўся замкавым мастком пад аблушчаную браму з шыльдай «Санаторый Нясвіж» і апынуўся ў двары. Даміношнікі ў паліто, накінутых паверх казённых піжам, густа абляплялі лаўкі. У альтанцы драмалі пенсіянеры – празрыстыя і нягеглыя, нібы душы з таго свету. Ладныя маладыя медсёстры сарамліва палілі ў закутку.

Камітэтчык паглядаў на санаторную публіку амаль зайздросна. У жыцці тых людзей не было ані бязвесна зніклых амерыканскіх парашутыстаў, ані падступных антысавецкіх вядзьмарак, ані хцівых монстраў-гвалтаўнікоў…

Ані размовы, якая чакала начальніка нясвіжскага райаддзела па хуткім часе.

– Маёр Пяткевіч? – цыбаты дзядзька з невыразным шэрым тварам нібы матэрыялізаваўся ў паветры. – Вашы дакументы.

Вікенцій Дамінікавіч паслухмяна разгарнуў службовае пасведчанне, але ў рукі, як і належыць па інструкцыі, не даў. Цыбаты вывучыў дакумент недаверлівым вокам вахцёра, паказаў кароткім позіркам на непрыкметныя дзверы.

Казённы калідор, пераход, яшчэ адзін калідор, непрыкметны закуток, масіўныя краты з засаўкай, скрыгат ключа – і доўгія цёмныя сходы ўніз, якія ўпіраліся ў чарговыя дзверы, гэтым разам браняваныя, з бліскучым сейфавым штурвалам і кнопкамі кодавага

замка, бы ў Дзяржбанку СССР. Цыбаты позіркам зарыентаваў Вікенція Дамінікавіча тварам назад, адшчоўкаў сакрэтнае спалучэнне лічбаў, колькі разоў пракруціў штурвал…

Даўжэзная галерэя была пракладзеная няйнакш як гадоў трыста таму і йшла, пэўна, кудысь пад абарончыя валы. Па цагляных скляпеннях звіваліся чорныя кабелі. Па-над шэрагам турэмнага выгляду дзвярэй блякла свяціліся лямпы ў закратаваных шкляных цыліндрах. Цыбаты прыадчыніў перад Пяткевічам дзверы з шыльдай «Бункер №2».

– Доктар Паўлаў. Маеце пятнаццаць хвілін.

Бункер выглядаў нечым сярэднім паміж кабінетам у ваенкамаце і анатамічнай залай Кунсткамеры: забраныя ў шкло інструкцыі па сценах, колбы з заспіртаванымі чалавечымі эмбрыёнамі ў стэлажах… Хіба што паветра патыхала, рыхтык у заапарку: складанае асарці са смуроду звярыных экскрэментаў, ядучай хлёркі і водару свежага пілавання. Начальнік нясвіжскага райаддзела пашукаў вачыма партрэт Дзяржынскага, каб параіцца з ім у думках, але, на жаль, не знайшоў.

За канцылярскім сталом з друкаркай сядзела сціплая маладзіца з тварам узорнай савецкай студэнткі. На белым халаце крывяніўся камсамольскі значок. Пры з’яўленні госця яна нават не зрушыла галаў.

– Пачакай, маёр, – пачуўся з-за фіранкі інтанаваны рэхам голас, і па гэтаму рэху Пяткевіч зразумеў, што за фіранкамі праходзіць яшчэ адзін калідор. – Пакуль не да цябе, заняты.

ВІКЕНЦІЙ ДАМІНІКАВІЧ, НЕПРЫЕМНА ЎРАЖАНЫ ЗВАРОТАМ НА «ТЫ», ДАЎНО ЎЖО НЕ ПРЫНЯТЫМ У КАМІТЭЦЕ МІЖ НЕЗНАЁМЫМІ, ПРЫСЕЎ НА МЕДЫЧНУЮ КУШЭТКУ.

Дзявуля за сталом запаўняла нейкія бланкі і абсалютна не зважала на госця. У гулкай цішыні вібравала напруга – амаль нячутная, бы дзіньканне малярыйнага камара, але такая ж небяспечная.

З-за фіранкі данеслася густое басавітае скавытанне, і нялюдскі голас у пачварна нізкім рэгістры абвесціў:

– У-у-у!.. Чэкісты – узброены атрад партыі!..

Фіранка зварухнулася, бы тэатральная заслона. Доктар Паўлаў – худы і жвавы, як чорт, з жоўтым пажмяканым тварам і шклянымі неўрастэнічнымі вочкамі, – паклаў на стол магнітафонную бабіну.

– Кацюша, тэрмінова расшыфраваць і падрабязна занесці ў журнал назіранняў, у трох асобніках, грыф сакрэтнасці «два нулі», – доктар нервова пачухаў шчаку. – З ідэйна-выхаваўчым узроўнем у нас ужо значна лепш. А вось над інтэлектам яшчэ працаваць і працаваць… Трэба тэрмінова пашыраць слоўнікавы запас і падвышаць градус амаральнасці.

Памочніца моўчкі змахнула бабіну ў шуфляду. Уладар падзямелляў непрыязна глянуў на госця – маўляў, выкладай прэтэнзіі, калі ўжо прыйшоў.

Маналог Пяткевіча быў лаканічным і змястоўным. У ім фігуравалі затэрарызаваныя савецкія грамадзяне і згвалтаваныя калгасныя бугаі, скрадзеныя ў ветэранаў узнагароды і сарданыя расцяжкі з савецкімі лозунгамі, а таксама цынічныя надпісы на сценах кароўнікаў, фекаліі на прыступках нясвіжскага КГБ і сённяшняе тэлефанаванне ажно з Лубянкі, згодна з якім начальніку райаддзела і належала прыбыць у санаторый «Нясвіж» для атрымання дадатковай інфармацыі.

– Нешта не разумею, маёр: а прычым тут я? – доктар Паўлаў глянуў на Вікенція Дамінікавіча, бы на чамяру. – У нас рэжымная лабараторыя. Існуе яшчэ з тых часоў, калі тут месціўся

санаторый Міністэрства Дзяржаўнай Бяспекі Саюза ССР. Чым мы тут займаемся – не твайго розуму справа, табе пра нас увогуле ведаць не трэба. Можа, ты хочаш сказаць, што гэта я па начах гвалчу вашых калгасных Чапаевых, а Кацюша сера на прыступкі твайго райаддзела?

– Згодна са шматлікімі агентурнымі паведамленнямі, у Нясвіжы вось ужо другі месяц арудуе нявызначаная пачвара, – падкрэслена афіцыйным тонам мовіў Пяткевіч. – У выніку комплексных аператыўна-чэкісцкіх мерапрыемстваў стала вядома, што санаторый «Нясвіж» – найбольш верагодная схованка гэтай небяспечнай для савецкіх грамадзян істоты. Цэнтральнае кіраўніцтва паведаміла, што ўсю дадатковую інфармацыю я атрым…

– Савецкая армія – самая моцная ў свеце!.. – пераможна зараўло з-за фіранкі. – Пілотку хачу!..

Пяткевіч выразна глянуў на суразмоўцу.

– Хіба самі не чулі?..

– Я? – паказальна здзівіўся гаспадар лабараторыі. – Не чуў. Можа ты, Кацюша, нешта чула?

– Нічога не чула, таварыш палкоўнік медычнай службы, – адчужана прамовіла лабарантка, не адрываючы вачэй ад запісаў.

Вікенцій Дамінікавіч адчуў на вуснах раптоўны прысмак лайна, але ж дысцыплінавана прамаўчаў. Гаспадар бункера ўзяў са стала малаточак, якім неўрапатолагі правяраюць рэфлексы, правёў ім у паветры ўправаўлева перад тварам Пяткевіча.

– Вочы рэагуюць правільна, – з халодным задавальненнем засведчыў доктар Паўлаў і лоўка стукнуў госця па каленцы. – Ат!.. Ты глядзі – і тут рэфлексы ўсё ў норме… Напэўна, п’еш замнога. Вось і мрояцца розныя чэрці…Запомні раз і назаўсёды: мы вашаму сранаму нясвіжскаму райаддзелу не падпарадкоўваемся. Так што не зарывайся, маёр, не лезь у чужыя справы… Бугая ў калгасе «Чырвона шлях» згвалцілі нацыяналістычныя недабіткі, а на ваш ганак мясцовыя дысідэнты навалялі. Усё ўцяміў?

– Але, таварыш палкоўнік медычнай службы, згодна з зацверджанымі інстру…

– І ўвогуле, нешта дзіўнае ў цябе для чэкіста імя: Вікенцій Дамінікавіч, – перапыніў доктар Паўлаў з ласкавымі інтанацыямі следчага НКВД, – не нашае яно нейкае, не рускае… Белапалякаў сярод сваякоў не было?

– А вось Фелікс Эдмундавіч вашага пытання напэўна не ўхваліў бы! – Пяткевіч скіраваўся да дзверы. – Усяго добрага…

З-за тканіны пачулася рытмічнае гупанне, на якое наклалася жывёльнае:

– Э-э-э… Доктар-шкоднік!.. Бабу падай!...

Палкоўнік медычнай службы шчыльна зачыніў за госцем дзверы, прымружыўся на фіранку і ласкава пасміхнуўся нябачнаму хціўцу.

– Дрочыць і дрочыць, Кацюша, дрочыць і дрочыць. І выпускаць яго ў горад бліжэйшым часам не выпадае, пакуль усё не сцішыцца… Скажы мне шчыра, як камсамолка – камуністу: табе нашага хлопца не шкада?..

Глава 9

– …такім чынам, містар прэзідэнт, першае лістапада 1961 года стане апошнім днём існавання рэжыму Фідэля Кастра, – Ален Далес дзелавіта бліснуў акулярамі. – Праз дванаццаць гадзін наша кубінская агентура распачынае глабальныя дыверсіі на аб’ектах энергетыкі. Базы супрацьпаветранай абароны будуць абястočаныя, і В-52 беспакарана нанясуць масаваныя ўдары па стратэгічных цэлях. Пасля чаго пачнецца маштабная высадка марской пяхоты…

Размова дырэктара ЦРУ з прэзідэнтам ЗША адбывалася ў шпітальнай палаце, куды Кенэдзі даставілі

самалётам з вечарынкі ва Флорыдзе. Дыягназу не ведаў нават усёмагутны Ален Далес: інфарматары паведамлялі то пра дэпрэсію, то пра гіпертанічны крыз, то пра незвычайную форму трапічнай ганарэі.

Джон Фіцджэральд Кенэдзі нерухомеў у ложку. Твар яго выглядаў змарнелым і засяроджаным. Прэзідэнт слухаў госця з узважанай павагай, раз-пораз паглядаючы на вялізны зорна-паласаты сцяг на сцяне.

– Як мы растлумачым нашым грамадзянам прычыну вайны? – ціха і роўна ўдакладніў Кенэдзі.

Дырэктар ЦРУ раздражнёна паварушыў пальцамі, нібы адганяў надакучлівую муху.

– Гэта дробная тэхнічная акалічнасць, містар прэзідэнт. Варыянтаў процьма. Забойства агентамі Кастра нашых дыпламатаў. Абстрэл кубінцамі базы ў Гуантанама. Тэрарыстычны акт у Нью-Ёрку, арганізаваны імі ж. Агентура ў нас дасведчаная, у разе патрэбы яна здольная зымітаваць нават замах на вашае жыццё.

– Колькі будзе каштаваць нам гэтае ўварванне?

Далас назваў лічбу ў палову гадавога бюджэту Пентагона.

– Але пры гэтым і мы, і вайскоўцы гарантуем стоадсоткавы вынік, – аптымістычна дадаў ён.

– Меркаваныя ахвяры з нашага боку?

– Ад тысячы да трох тысяч чалавек забітымі. Звязаныя з гэтым выдаткі ўжо ўключаныя ў наш каштарыс, – спецслужбоўца працягнуў стос папер. – Містар прэзідэнт, дык вы санкцыянуеце высадку?

Зорна-паласаты сцяг зварухнуўся, ледзь заўважна надзьмуўся з сярэдзіны, што ўскосна засведчыла: за тканінай напэўна нешта хаваецца. Кенэдзі глянуў на дзяржаўны сімвал з нечаканым сантыментам, і гэта было ўспрынятая Далесам, як безумоўны знак згоды.

– Не санкцыяную, – мовіў прэзідэнт спакойна і цвёрда. – У вашым плане, містар Далес, мне не падабаецца абсалютна ўсё. Мне не падабаецца, што на Кубе нам давядзецца пакласці процьму людзей: Амерыка яшчэ не ачомалася ад войнаў у Еўропе і ў Карэі. Мне не падабаецца, як вы збіраецеся тлумачыць амерыканцам прычыну агрэсіі: гэта класічныя метады КГБ. У рэшце рэшт, мне не падабаюцца шалёныя выдаткі на гэтую авантуру…

Ален Далес прыклаў далонь да грудзіны, нервова хрубаснуў пальцамі і раптоўна закашляўся – нібы атрымаў удар у сонечнае спляценне.

Цэлых два месяцы нябачная армія агентаў, аналітыкаў, экспертаў, лагістаў і штабістаў наладжвала гіганцкі механізм уварвання, шчодра змазаны хабарамі вайскова-прамысловых карпарацый. Бамбардаванне Кубы і далейшая інтэрвенцыя даўно кругліліся ў мозгу спецслужбоўцы ладным гарматным ядром як справа вырашаная. Ён ні хвіліны не сумняваўся, што згода Кенэдзі – звычайная фармальнасць, а ва ўмовах прэзідэнцкай хваробы і пагатоў. Гарматнае ядро шпокнула і распусцілася ў паветры вясёлкавай бурбалкай, а разам з ім – сотні тысяч даляраў, якія дырэктар ЦРУ ўжо лічыў сваімі.

– Пэўна, у вас ёсць іншае вырашэнне кубінскай праблемы, містар прэзідэнт? – драўляным голасам пацікавіўся Далес.

Зоркі і палосы на сцяне зварухнуліся зноў. З-за сцяга нягучна і выразна

ЗОРНА-ПАЛАСАТЫ СЦЯГ ЗВАРУХНУЎСЯ, ЛЕДЗЬ ЗАЎВАЖНА НАДЗЬМУЎСЯ З СЯРЭДЗІНЫ, ШТО ЎСКОСНА ЗАСВЕДЧЫЛА: ЗА ТКАНІНАЙ НАПЭЎНА НЕШТА ХАВАЕЦЦА.

шчоўкнуў метал: ці то дзверца бара, ці то пісталетны затвор. Цэзрушнік сцяўся. Прэзідэнт пасміхнуўся.

– Стэнаграфіст, – патлумачыў ён. – Канспектуе для гісторыі.

Тлумачэнне прагучала непераканаўча. Ведаючы стыль і характар Кенэдзі, сведкам звышсакрэтных перамоў мог стаць хто заўгодна, ад далай-ламы да Элвіса Прэслі. Кантужаны мозг цээрушніка, аднак, адмаўляўся аналізаваць магчымы сюррэалізм сітуацыі.

– То як мы будзем вырашаць кубінскае пытанне? – паўтарыў Далес з напругай.

– У пытанні ёсць яшчэ адзін складнік, на які вы забыліся: Саветы, – далікатна нагадаў прэзідэнт. – Міжкантынентальныя ракеты, атамныя субмарыны, голас у Радзе Бяспекі ААН. Але ў Крамлі не пралічылі галоўнага. Кубінскія рэвалюцыянеры сапраўды ненавідзяць амерыканскую дэмакратыю. Аднак хто сказаў, што яны так жа сама ненавідзяць і іншыя амерыканскія каштоўнасці?

– Вы хочаце прапанаваць ім… менавіта што? – празектарскія лінзы цээрушніка бліснулі разгублена.

– Тое, ад чаго яны ніколі не змогуць адмовіцца, – свабоду выбару. І гэта толькі першая частка плана. Усе падрабязнасці вы дазнаецеся не пазней за сёмага лістапада. А цяпер, містар Далес, выбачайце, мне трэба працягваць курс інтэнсіўнай тэрапіі!..

Дырэктар ЦРУ, фіксуючы ў галаве поўны хаос, пасунуўся на выхад. Ужо каля дзвярэй ён пачуў:

– Прабачце, містар Далес, зусім забыўся… А што з тым фермерам-фашыстам з Фларыды, маім патэнцыйным забойцам?

– Вы пра Агента Z? Заўчора ён разам з двума такімі ж мярзотнікамі дэсантаваўся на тэрыторыю Савецкай Беларусі, у раёне Нясвіжа. Яго спадарожнікі адразу загінулі ў перастрэлцы з КГБ; мы пісьменна злілі інфармацыю на Лубянку. А вось з Агентам Z мы вырашылі падстрахавацца: ягоны парашут чамусь не раскрыўся. Імаверна, ён патануў у тамтэйшым балоце. Папраўляйцеся, містар прэзідэнт!..

Джэкі праводзіў госця стомленым поглядам, падняўся з ложка, двойчы пракруціў у дзвярах ключ. Пасміхнуўся, выпрастаўся, прыгладзіў фрызуру і пасунуўся да сцяга.

– Коцік, ты ўжо скончыў? – данеслася з-за зорак і палосаў.

Дзяржаўны сімвал маскаваў ладны пакойчык: два фатэлі са столікам, бар і алькоў з ложкам-авіяносцам. На ложку раскашавала бляўка прэміяльнай мадэлі ў моднай стылістыцы pin-up girl. Паўпразрысты міні-пеньюар падкрэсліваў вабнасць сцёгнаў. У нясціплым дэкальтэ мяцежна ўздымаліся цыцкі. Вочы праменіліся цэлулоіднай пяшчотай.

Мэрылін Манро стала наступным пасля прэзідэнцтва падарункам, які Стэсі Радзівіл зрабіў свайму сябру. Да падарунка дадавалася доўгачаканая просьба. Просьба выглядала абсалютна невыканальнай – але толькі на першы погляд.

Дасведчаны бізнэсоўца пакрокава распісаў, як ператварыць сваю вялікую патаемную мару ў рэальнасць і колькі гэта будзе каштаваць. Канчатковы вынік, пры суадносным мінімуме вытрат, абяцаў безумоўную перамогу ў халоднай вайне, паразку камуністычнай ідэалогіі, а ў перспектыве – і развал СССР.

На тле радзівілаўскай распрацоўкі, бліскучай і крэатыўнай, план Далеса выглядаў цыдулкай двоечніка са школы для дэфектыўных, а сам дырэктар ЦРУ з ягонай маніякальнай любоўю да вайсковых інтэрвенцый – безнадзейным рэтраградам.

Мэрылін Манро прыпаліла цыгарэту ў доўгім цёмным муштуку – у пакойчыку патыхнула характэрным салодкім водарам.

– Коцік, ідэалагічная парадыгма сучаснай амерыканскай геапалітыкі мусіць палягаць не ў мілітарным дыскурсе, а ў прасоўванні сімвалаў вольнага свету: сэксу, наркотыкаў і рок-н-ролу, – бяляўка пасела на ложак і сарамліва рассунула каленкі, нібы малюск – створкі ракаўкі. – А містар Далес – звычайны алдскульны підар, які ўспрымае сваю хваробу за месіянства… Касяк пыхнеш?..

Глава 10

Піянерскі горн прадудзеў кароткі сігнал і зрэзаўся на ўзнёслай высокай ноце. Рассыпістым пошчакам шугануў барабан. Пералівістыя вібрацыі рэзанулі па вушах, пругкім рэхам адбіліся ў вітрынах школьнага Музея баявой славы. Дзеткі ў чырвоных гальштуках на адпрасаванай форме ўскінулі рукі ў прывітальным салюце і застылі ў чаканні.

Чаканне зацягвалася. Піянеры з прыўзнятымі рукамі шклянелі вачыма і камянелі паставамі, бы статуі ў Парку Культуры. Узнікла прыгнечаная напруга, якая звычайна здараецца на афіцыйным пахаванні, калі народ ужо сабраўся, а труну ўсё не выносяць.

Патрыятычную цішу працялі шоргат тканіны, сыры пляскат па голым целе і аргазмічны стогн, на які наклаўся нервовы барытон: «Ад'ябіся, Клава! Да сваіх ананістаў лепш ідзі!..» Інтымныя гукі і нецэнзурныя пажаданні даносіліся з-за вялізнага стэнда з вывай ордэна Вялікай Айчынай вайны.

ПІЯНЕРЫ З ПРЫЎЗНЯТЫМІ РУКАМІ ШКЛЯНЕЛІ ВАЧЫМА І КАМЯНЕЛІ ПАСТАВАМІ, БЫ СТАТУІ Ў ПАРКУ КУЛЬТУРЫ.

Старэйшыя піянеры фыркнулі стрыманым смехам. Малодшыя няўцямна закруцілі галовамі.

Спярша з-за стэнда гарматнымі ядрамі выплылі цыцкі, абцягнутыя белай карункавай блузкай з піянерскім гальштукам. Потым – іх уладальніца, пераспелая дзеўка з салодкімі вішнёвымі вачыма. Апошняй з'явілася ёйная дупа, якая аб'ёмам і вагою ўраўнаважвала бюст. Цыцкатая паспешліва абцягнула спадніцу, спахапілася, выцягнула з-за стэнда чырвоны сцяг на аблупленым дрэўцы і ўрачыста прыўзняла яго па-над галавою.

Дзяўчынка з шыкоўнымі белымі бантамі адрапартавала ўзнёсла і звонка:

– Таварыш старшая піянерважатая, зводны піянерскі атрад «Юныя мсціўцы» на сустрэчу з ветэранам пашнураваны!..

– Урачыстую лінейку, прысвечаную подзвігу савецкага народа ў Вялікай Айчынай вайне, аб'яўляю адкрытай! – паінфармаваў інтанаваны сублімацыяй голас. – Піянеры, да барацьбы за справу Камуністычнай партыі будзьце гатовыя!

Малодшыя дзеткі паперадзе механічна загундзелі прывітанне. Старэйшыя хлопцы, якія групаваліся за плакатам з Маці-Радзімай, прапякалі надзьмутую блузку гарманальнымі позіркамі і бессаромным шэптам адпускалі рэплікі наконт гатоўнасці самой піянерважатай.

– А цяпер, дзеці, перад намі выступіць наш улюбёны настаўнік моладзі, стваральнік музея Баявой славы таварыш Мамонька. Ён раскажа пра свае партызанскія подзвігі, пасля чаго мы арганізавана ідзём ускладаць вяночкі да магілы Невядомага салдата, – голасам вучонага шпака абвесціла піянерважатая. – Калі ласка, Іосіф Вацлававіч!..

Мамонька цырыманіяльна выйшаў з-за стэнда, бліснуў медалькай «Партызану Айчынай вайны» на модным пінжаку і пачухаў свежы засос на шыі. Дзяўчынка з бантамі паднесла ветэрану раскошны букет ружаў.

– Маё баявое юнацтва прайшло ў абпаленых вайною партызанскіх

лясах, – мовіў Іосіф Вацлававіч з завучана пафаснымі інтанацыямі. – Мы бязлітасна білі гітлераўцаў і іх халуёў-нацыяналістаў за вашую шчаслівую будучыню. Колькі разоў я быў усяго за крок ад смерці! Колькі разоў на мяне палявала гестапа! А ўсё для таго, каб вы маглі стаяць на гэтай піянерскай лінейцы, а лепшыя з вас потым патрапілі ў лагеры… я пра піянерскія лагеры. Памятайце, дзеці, што кожны піянер – будучы салдат. А кожны салдат мусіць быць гатовым пад пошчак барабанаў і покліч трубаў пакласці сваё жыццё за нашу савецкую Радзіму!..

У вачах малодшых дзетак запаліліся ўзнёслыя гвардзейскія агеньчыкі:

– Заўсёды гатовыя!..

На падлогу шротам сыпанулі гузікі – блузка на цыцках піянерважатай разышлася. Ліфчыка пад блузкай не было; малочныя залозы бессаромнымі гарбузамі вываліся вонкі. Дзяўчаткі з'едліва захіхікалі, а хлопцы выказалі цынічнае спадзяванне пабачаць не толькі другасныя палавыя прыкметы піянерважатай, але й першасныя.

Маладзіца прыкрыла цыцкі чырвоным гальштукам і рэзанула па дзетках позіркам Пракурора Саюза ССР – хуліганы ўдавіліся смехам і сцішыліся. Былога партызана з захапленнем слухалі адно ўзнёслыя і лупатыя.

– А цяпер, піянеры, я хачу зрабіць вам падарунак! – пасміхнуўся Іосіф Вацлававіч і выцягнуў з унутранай кішэні пінжака зашмальцаванага плюшавага мядзведзіка з адарванай лапай. – Мой лепшы сябра, Марат Казей, які паклаў сваё маладое жыццё за нашу перамогу, падарыў мне яго перад тым, як пайсці на апошняе баявое заданне. Карыстаючыся нагодаю, я перадаю гэтую свяшчэнную рэліквію ў наш Музей баявой славы…

– А чаму ў мішкі лапа адарваная? – спагадліва пацікавілася дзяўчынка са святочнымі бантамі. – Яго, напэўна, фашысты катавалі?

Мамонька няпэўна развёў рукамі.

– А давайце прымем яго ў ганаровыя піянеры! – прапанавала дзяўчынка.

– Марат Казей ужо паклаў маладое жыццё за…

– Я пра мішку!..

Піянерважатая і ветэран перазірнуліся – ініцыятыва не была ўзгодненая папярэдне. Але ўрачыста задудзеў горн, сыпанулі шротам барабаны, і дзяўчынка дрыготкімі рукамі ўзялася навязваць на цацку кумачовы трохкутнік.

У гэты момант Мамонька адчуў на сабе калючы чужынскі позірк. Памуліўся, пакруціў галавою і спыніў вочы на закутку каля вітрыны з пражаўленымі гільзамі і прабітымі каскамі.

У ветэрана адбыўся стоп-кадр. Дыханне, пульс і час імгнення спыніліся. Вочы застылі пластмасавымі гузікамі. У гэтых гузіках двойчы адбіўся вылеплены ценямі твар: высокі пукаты лоб, валявое падбароддзе з гранёнай, бы ад цвіка, ямінкай і хітраватыя сялянскія вочы…

– Як жа я рады цябе бачыць жывым і здаровым! – госць нетаропка выплыў з паўцемры, рыпнуў бліскучымі ботамі і з нечаканай добразычлівасць раскінуў рукі.

Іосіф Вацлававіч адступіў, сцяўся і заазіраўся, каб уцякаць на злом галавы, але, апынуўшыся ў жалезных абдымках і адчуўшы спінай вастрыё фінкі, вырашыў не супраціўляцца.

– Што ж ты, таварыш Мамонька, не вітаеш старога партызанскага сябра? – пацікавіўся мужчына ласкава і небяспечна.

– Значыцца, ты… не загінуў у Рудніцкай пушчы, у студзені сорак пятага? – прапхнуў таварыш Мамонька праз наждачнае горла.

– Гэтая здагадка надае гонару твайму розуму, – канстатаваў мужчына.

З'яўленне дзіўнага госця брутальна ламіла зацверджаны сцэнар.

Піянерважатая недаверліва касавурылася хай сабе і на мамонькаўскага знаёмца, але безумоўнага парушальніка пратаколу. Малодшыя дзеткі паглядалі на раптоўнае свята партызанскай сустрэчы з раскрытымі ратамі. Старэйшыя нарэшце адліплі вачыма ад дзівосных буфероў.

Дзяўчынка з бантамі па ўсёй форме адсалютавала незнаёмцу і з падкрэсленай павагай удакладніла:

– А вы таксама ўдзельнік партызанскага руху?

– Самага што ні на ёсць партызанскага!

– А вы з фашысцкімі карнікамі ваявалі?

– Карнікі, з якімі мне давялося ваяваць, былі яшчэ горш за фашыстаў.

– Ад імя нашай піянерскай арганізацыі сардэчна вітаю вас на нашай лінейцы! – дзяўчынка паднесла госцю шыкоўны букет ружаў. – Дазвольце прыняць вас у ганаровыя піянеры!..

Тым часам піянерважатая нарэшце вызначылася з выхаваўчай значнасцю моманту. Яна пасміхнулася незнаёмцу крыху больш прыязна, чым вымагаў афіцыёз і глянула на дзетак добрымі вачыма савецкага педагога.

– Дзеці, а давайце скажам нашым паважаным ветэранам, кім мы хочам стаць, калі вырасцем?!..

– Юрыямі Гагарынамі і Фідэлямі Кастра! – радасна адрапартавалі маленькія беларусы.

– Усё, лінейка скончаная, хуценька ідзем у двор, і – вяночак на магілу ўскладаць, – цыцкатая бесцырымонна скамкала ўрачыстае мерапрыемства. – А таварышы ветэраны хай баявое юнацтва пазгадваюць. Ім напэўна ёсць пра што пагаварыць!..

Дзеткі па-салдацку спрытна пашнураваліся і зацягнулі «Узвейцесь кастрамі!..» Сыходзячы, піянерважатая як бы выпадкова датыкнулася да пляча незнаёмца бюстам і, дэманстратыўна не развітваючыся з Мамонькам, знікла за дзвярыма.

* * *

– …і раскажу, як усё было насамрэч. Толькі не забівай!.. – Мамонька аблізаў засмяглыя вусны і аддана глянуў на госця, дэманструючы гатоўнасць хоць сесці на кол, хоць кінуцца на амбразуру.

У музеі лунаў водар ружаў – цяжкі і задушлівы, бы ў развітальнай залі крэматорыя. Шызы лістападаўскі вечар наплываў праз акно. Язэп Мамонька сядзеў у фатэлі пасярод залы. Ён баяўся нават зварухнуцца, каб незнарок не ўзлаваць страшнага госця. Той, аднак, не выказваў агрэсіі.

– Ніякіх успамінаў, ніякіх мемуараў, – папярэдзіў візіцёр. – Я і так ведаю, што чэкістам нас здаў менавіта ты.

СТУДЗЕНЬ СОРАК ПЯТАГА, РУДНІЦКАЯ ПУШЧА, ЛЮТЫЯ МАРАЗЫ, ЖОЎТАЯ ПОЎНЯ НАД ЧОРНАЙ РАКОЙ І ЛАНЦУГ АЎТАМАТЧЫКАЎ… ТЫ БЫЎ НАШЫМ СУВЯЗНЫМ У ВОРАНАВЕ, ХАЦЯ І ЛІЧЫЎСЯ ЎЖО ЗАСЛУЖАНЫМ САВЕЦКІМ ПАРТЫЗАНАМ.

За два гады да таго я выцягнуў цябе з СД, і ты пакляўся мне татам, маці і магіламі дзядоў-прадзедаў. І мы паверылі табе… на сваю галаву. Тады, у студзені сорак пятага, ты адзін ведаў, дзе мы хаваліся. Скажы толькі адно: нашто ты стаў стукачом?

Мамонька прыніжана шморгнуў носам. Вочы яго бліснулі і згаслі, нібы сілкаваліся ад разраджанага акумулятара.

– Анкета ў мяне моцна запэцканая, я ж да партызанаў у нацыяналістах хадзіў, – мовіў ён, афармляючы аўтабіяграфію ў трагедыю. – Калі б я не падпісаў «супрацоўніцтва з органамі», то напэўна пайшоў бы ў лагер, – паскардзіўся ён, і ягоныя вочы набрынялі празрыстай слязою ахвяры

бальшавізму. – Нам гаварылі, што ты і твае хлопцы здрадзілі Радзіме і папнуліся служыць фашыстам, – дадаў ён у якасці канчатковага апраўдання.

Твар госця выглядаў непранікальным, нібы быў зроблены з супрацьтанкавага надаўбеня. Ён узяў са стала мядзведзіка з навязаным піянерскім гальштукам, павярцеў у руках…

– Ведаеш, Язэпе, як жабракі-круцялі крадуць немаўлятаў проста з калысак? Падмяняюць іх анучнымі лялькамі. А звар'яцелыя бацькі, здараецца, да апошняга не даюць веры, што іх дзіцёнка ўжо няма: лашчаць смярдзючыя згорткі, цалуюць, спяваюць ім калыханкі і называюць сваімі роднымі…

Каламутная шэрань гусцела між музейнымі стэндамі, размывала патрыятычныя дэкарацыі, робячы неадрознымі здымкі герояў і катаў. Мамонька прыдушана сіпеў. Суразмоўца працягваў спакойна і роўна:

– …так і ў нас. Нашу Радзіму скралі прыхадні з Усходу і падмянілі яе сваёй: заснежанай тундрай, расстрэльнымі равамі і штабялямі прамёрзлых трупаў. У кожнага з нашых хлопцаў кагосьці страцілі, закатавалі ці адправілі ў лагер. Мы не хацелі цалаваць чужынскія лахманы і называць іх сваёй Радзімай. Мы хацелі атрымаць зброю і помсціць тым, хто не паспеў у сорак першым уцячы на Усход. Зброю нам паабяцалі прыхадні з Захаду, таму мы і падаліся да іх. Мы не палілі вёскі і не зверствавалі ў канцлагерах. Мы толькі потым зразумелі, што абое рабое: што заходнія прыхадні, што ўсходнія. І засталося нам з хлопцамі адно: выкарыстоўваць першых супраць другіх.

– Твае хлопцы былі фашыстамі, – упарта паўтарыў Мамонька.

– Мае хлопцы былі людзьмі. У якіх былі бацькі, браты з сёстрамі, каханыя і магілы дзядоў-прадзедаў… А яны ўсё гэта кінулі і сышлі ў лес. І ўсе яны дзякуючы твайму даносу загінулі… усе, разумееш?! Нават магілы іх невядомыя. Ды й шукаць тыя магілы няма каму, бо крэўныя тых хлопцаў сканалі ў Казахстане і на Калыме, і магілы іх невядомыя таксама. Так што давядзецца табе за гэта памерці. Тут і цяпер.

Мамонька вырачыў вочы, распяліў рот і цяжка задыхаў. Вусны яго запеніліся слінай. Твар падсохнуў і скурчыўся, бы чэрап старажытнай муміі.

– Як гэта тут і цяпер? – прашаптаў ён недаверліва. – Ты што, хочаш мяне страціць… вось проста так, без следства, суда і адваката?

– Адвакат – гэта такі чалавек, які за грошы стане даводзіць, што ты ні ў чым не вінаваты. А нашто мне гэта трэба, калі я і так ведаю пра тваю віну?

Далонь страшнага госця слізганула ў кішэню, дзе напэўна ляжала зброя. Іосіф Вацлававіч пранізліва ікнуў.

– У Пана Бога вырашыў пагуляць? – заскуголіў ён, прыціскаючы далонькай дрыготкі кадык. – Хто табе даў права мяне забіваць?

– Правы не даюць, – жорстка абсек суразмоўца. – Правы бяруць. Вось ты, Язэпе, узяў сабе права жыць савецкай макрыцай: труціць дзеткам мазгі, удаваць героя і страчыць у КГБ… ты ж і пагэтуль пішаш даносы, праўда? Толькі па начах смокчаш валідол і калоцішся, бо страшна: могуць выкрыць і люта адпомсціць.

СКОНЧЫШ ТЫ РАПТОЎНЫМ ІНСУЛЬТАМ, ЗАСЦАНАЙ ПРАСЦІНАЙ І МОГІЛКАВАЙ ПІРАМІДКАЙ З ЧЫРВОНАЙ ЗОРКАЙ, ЯКАЯ СПАРАХНЕЕ ГАДОЎ ПРАЗ ДЗЕСЯЦЬ ПАСЛЯ ТВАЁЙ СМЕРЦІ.

А я бяру права дапамагчы табе памерці раней, затое па-людску. Пакуль ты сваімі даносамі не знявечыў жыцці яшчэ дзясяткаў людзей. Можаш нават памаліцца перад смерцю… хаця я й не ўпэўнены, што Гасподзь

Бог захоча слухаць чалавека з такой біяграфіяй.

Асуджаны да страты бескасцёвай студзяністай масай перацёк з фатэля на падлогу, грукнуўся каленямі і прыціснуў далонь да грудзей:

– Даруй! Я сапраўды нікога не хацеў закладаць!..

– Але ж закладаў.

– Хочаш – пакаюся прылюдна?..

– Не веру я ў шчырасць прылюднага пакаяння.

– Я ж дзеткам не толькі пра Вялікую Айчынную брашу, але і беларускі буржуазны нацыяналізм прапагандую!.. – прабляяў стукач-ветэран з падкрэслена дысідэнцкімі інтанацыямі.

– Адставіць аператыўнае легендаванне! – металёвым голасам загадаў госць. – Імем нашага Краю і яго народа вы, грамадзянін Мамонька Іосіф Вацлававіч, вызнаны вінаватым у супрацы з маскоўскімі акупантамі, даносах у КГБ і ў саўдзеле ў масавых забойствах. За што і асуджаецеся да смяротнага пакарання. Прысуд канчатковы, абскарджванню не падлягае і мусіць быць выкананы неадкладна.

Мамонька пацягнуў носам, зайшоўся ў кашлі і пырскнуў слязою. Заматляў галавой, уціснуў голаў у плечы і ашклянела ўтаропіўся ў люстраныя боты госця на дывановай дарожцы.

Над галавою хіжа шчоўкнуў метал, але на гэты бязлітасны гук знянацку наклалася далёкае цоканне абцасаў на калідоры; пэўна, піянерважатая Клава ўжо ўсклала з дзеткамі вяночкі і цяпер вярталася з могілак у настаўніцкую.

Іосіф Вацлававіч учарэпіўся пальцамі ў дарожку, сціснуў зубы і сутаргава рвануў дыванок на сябе. Госць, аднак, паспеў ухапіцца рукою за край вітрыны і захаваць раўнавагу, але раптоўнага замяшальніцтва было дастаткова, каб Мамонька зацкаваным пацучком кінуўся да дзвярэй і панічна заторгаў клямку замкнёнага замка.

– Дапамажыце!.. – істэрычна залямантаваў ён. – Ворагі народа забіваюць!..

* * *

Сіні кастрычніцкі вечар сплываў паснулымі нясвіжскімі вуліцамі. Стылае паветра патыхала завялымі клумбамі, дымкамі з комінаў і хмельным водарам апалых яблык. За абляцелымі ліпамі бляклa блішчэлі бляшаныя дахі. У сціпла асветленых вокнах, размытых фіранкамі, сноўдаліся няпэўныя цені.

Агент Z ішоў бязлюдным, наскрозь прамытым горадам, у якім нарадзіўся і ў якім не быў сямнаццаць гадоў. У гэтым горадзе больш не было кіслароду, здарэнняў і жыхароў – толькі пах змярцвелых кветак, цені і дахі. У гэтым горадзе не засталося сяброў – іх усіх расстралялі. Гэты горад больш не быў яму родным.

Але тут пагэтуль жыла жанчына з маркотнымі, бы ў Божай Маці Вастрабрамскай, вачыма. Калісь, у мінулым жыцці, Агент Z быў гатовы пісаць ёй вершы, паліць дзеля яе гарады, шукаць эліксір маладосці і нават паверыць у Бога. Але пачалася вайна, і трэ' было выбіраць: каханне да Яе ці любоў да Радзімы, бо каханне і любоў заўсёды неспалучальныя. А потым было змагарства – бясконцае, бессэнсоўнае і зацятае, нягледзячы на супраціў усяго свету: балотныя выспы, перастрэлкі, аблавы, хваробы, здрады, паразка і эміграцыя. Радзіма засталася ў памяці страчаным раем, і ўсё, здаецца, згубіла сэнс…

Прыцемкі вывелі яго на вуліцу Дзяржынскага, былую Альбяньскую. Цагляны аднапавярховік, аднaчасова падобны да школы і да казармы, быў знаёмы яшчэ з давайны. Ён ведаў кожны каменьчык у двары таго дома і пагэтуль мог сказаць, якім голасам у кожным з пакояў рыпяць-перагукваюцца дзверы. Ён памятаў усе дрэвы

ў тым садзе, бо ў садзе тым яны ўпершыню пацалаваліся і сад той стаў іх Эдэмам.

Доўгая бязлюдная вуліца, падфарбаваная электрычнай жоўцю, выглядала панурай, бы начная алея пахавальнага мемарыялу. Агент Z пераскочыў праз штыкетнік і пад шалёны ёкат сэрца зазірнуў у цёмнае вакно бакавога пакойчыка…

Ён нават не здзівіўся, адразу пабачыўшы знаёмы сілуэт. Яна камянела ў фатэлі тварам да вакна і, здавалася, моўчкі ўглядалася ў цемру. Эмалевыя вочы яе блішчэлі нерухома. У кутку над галавой зіхацеў абраз у срэбнай аправе: пакорлівая лёсу Марыя абдымае немаўля.

Мужчына разгублена адступіў… Грукаць у шыбу, ламіцца ў дзверы, прапаноўваць кінуць усё і ўцякаць з нясвіжскай вуліцы Дзяржынскага ў «Новую Зямлю», што ў Фларыдзе? Але ж і для ўсяго гэтага горада, і для яе

ВЕТЭРАНСКІ ТВАР ПРЫКРЫВАЎ БУКЕТ РУЖАЎ КОЛЕРУ ВЯНОЗНАЙ КРЫВІ. З РЭПРАДУКТАРА ЗА СЦЯНОЮ ВАЖКА ЎДАРЫЛІ КРАМЛЁЎСКІЯ КУРАНТЫ. ЗАПАВОЛЕНЫ ШКЛЯНЫ ЗВОН ПРАКАЦІЎСЯ ПА ПУСТЫННЫХ ПАКОЯХ.

таксама ён быў даўно мёртвым, бы кветка на здранцвелай клумбе.

А з завулка нетаропка выплываў легкавік. Сляпучыя кропкі фар напухлі конусамі і разгарнуліся ў цемры жоўтымі авальнымі пялёсткамі. Агент Z слізгануў за рог дома, уліпнуў у сцяну і асцярожна глянуў вонкі.

Каля дома шарэла афіцыйнага выгляду «волга» з доўгім прутком антэны спецсувязі. Падцягнуты дзядзька ў някідкім стройчыку прыязна развітваўся з кіроўцам.

– Вікенцій Дамінікававіч, машыну падаваць заўтра на рана? – запытаўся той.

– Не трэба, тут да нашага райаддзела пяць хвілін пешкі, – пасажыр «волгі» падняўся на ганак і пракруціў у замку ключ. – Януся, гэта я!..

* * *

Язэп Мамонька нерухомеў у фатэлі пасярод музейнай залы. Шчарбатая поўня заглядала ў акно, і цені шыбаў клаліся на падлогу касымі могілкавымі крыжамі. Ветэранскі твар прыкрываў букет ружаў колеру вянознай крыві.

З рэпрадуктара за сцяною важка ўдарылі крамлёўскія куранты. Запаволены шкляны звон пракаціўся па пустынных пакоях. З апошнім ударам пялёсткі ружы, бы па камандзе, абпаліся долу, агаляючы хіжыя шыпы.

Мамонькаву шыю бязлітасна сціскала пятля з піянерскага гальштука, і ў прыцемках яна выглядала рванай ранай. На чыгунова-сінюшным твары шклянелі невідушчыя вочы. З рота тырчэлі лапы плюшавага мядзведзіка, якога Іосіф Вацлававіч падабраў на сметніку па дарозе на піянерскую лінейку. А побач з медальчыкам «Ветэрану Айчынай вайны» чарнела драбнюткае крумкачынае пёрка, амаль незаўважнае апоўначы на цёмным пінжаку.

СЯРГЕЙ БАЛАХОНАЎ

МАТРУНІН ПЕРАВОЗ

На ціхенькім Дунаю, Дунаю
перавоз дзеўка дзяржала, дзяржала.
У лузе каліна, цёмна-нявідна,
салавейкі не шчабечуць.

З беларускай народнай песні

Трывога шырылася спакваля. Пачалося ўсё з перуна, што грымнуў пасярод яснага неба, раскідаўшы не толькі бліскавіцы, але і колькі вялікіх пушынак накшталт дзьмухаўцовых. Што бліскавіцы, што пушынкі зніклі. А дажджу і не было наогул. Калі, вядома, не лічыць за дождж шэры пясок, які няроўнаю мерай прасыпаўся сямтам на пасожскія лугі. Неўзабаве ў лугах пацямнела. Многія бачылі гэта, ды мала хто знаходзіў словы, каб апісаць. Ці то травы змарнелі, ці то невытлумачальны змрок чорным туманам разаслаўся між імі. Змоўклі там салаўі. Дый іншае птаства шчабятаць перастала. Адно толькі каліна заўчасна яркімі чырвонымі ягадамі абвесілася.

Цяглых у лугі было не загнаць. З вольных адзін шаляніца ўсё-ткі знайшоўся. Невядома, што яму ў лузе пры Гомелі трапілася, але вярнуўся дадому з сівымі пасмамі на чарнявых кудзерах і зрабіўся дужа маўклівым, замкнёным у сабе. Рыхтык інтраверт, як сказалі б пра гэта праз пару стагоддзяў. Спасылаючыся на яго перамену, галовы і сялянскіх, і мяшчанскіх сем'яў наказалі сваім родным забыць дарогу ў лугі да лепшых часоў.

Што да прывілеяваных станаў, то яны на праяву адрэагавалі па-рознаму. Ніхто не бачыў, ці ладзіла тутэйшая шляхта экспедыцыю ў лугавую цемень, але нешта змусіла яе досыць хутка змірыцца, што з сенажаці ў гэтым сезоне прыбытку не будзе. Пацямненне траў шляхціцы тлумачылі нашэсцем рэдкага віду саранчы, якая збіваецца ў чароды, з выгляду падобныя да пушынак дзьмухаўца. Выступалі яшчэ і ў тым сэнсе, што восень з дажджамі і зіма з маразамі ўсё зменяць, давядуць да звычайнага ладу.

А вось царкоўнікі, хаця і мелі таксама ў лугах свой інтарэс, маўчалі. Маўчалі, быццам нічога надзвычайнага не адбылося. Не сталі інтэрпрэтаваць ланцуг здарэнняў ні ў катэгорыях набліжэння апакаліпсіса, ні прыватным выпадкам гневу божага. Абураліся ў сваім коле, што просты люд працягваў называць гром на небе перуном. Але выстаўляць пярэчанні гэтаму

ў пропаведзях не спяшаліся, асцерагаючыся ў кантэксце апісаных вышэй здарэнняў нарабіць рэкламы аднайменнаму паганскаму божышчу.

Гомель і наваколлі трывожна гулі. Людзей больш цікавіла не тое, што з лугамі здарылася, а тое, што ўсё гэта значыць. Людзі шукалі ў праяве знакі і сімвалы. Людзям трызніўся надыход новай вайны. Дык плямы каліны на тле лугавога змроку бачыліся ім як чырвань вуголля на пажарышчы. Узмацнялі такое бачанне рэдкія старажылы, якія – хто з уласнага досведу, хто з расказаў сваіх прадзедаў – сцвярджалі, быццам дзіўныя праявы бывалі і перад ранейшымі войнамі, што прайшліся праз Гомель. Успаміналіся незвычайная сухмень, мароз улетку, бясконцыя дажджы і нават тры сонцы на небе. Цемень у лузе з заўчасна саспелай калінай добра ўпісваліся ў гэты шэраг. Што вайна не за лясамі, мяшчане нават не сумняваліся. Не ведалі толькі, хто і з кім будзе ваяваць.

З газетамі тады ў нашых краях быў поўны швах, ужо не кажучы пра тэлебачанне ці пагатоў інтэрнэт. Знацца ў геапалітычнай сітуацыі люду было дужа няпроста. Давяраліся чуткам і пагалоскам. Шукалі адказаў у словах падарожных. Але гэтага было мала, як і пэўнасці ва ўсім. Па пэўнасць мяшчане хадзілі да войта. Войт разоў колькі рабіў выгляд, што не быў на месцы. Калі ж яго нарэшце падпільнавалі, нічога ўцямнага казаць ён не стаў. І ад таго, што сам нічога не ведаў, і ад таго, што лепш было ў такой няпэўнасці памаўчаць. Памаўчаць, бо справа магла выйсці і на ліха, як здарылася з даўнішнім ягоным папярэднікам за часы казацкай вайны. Мяшчан войтава маўчанне не задавальняла, і наступным аб'ектам іх роспытаў мусіў стаць пан камісар – афіцыйны даручэнец пана старосты. І хоць гаворка меркавалася не пра новую паўнавартасную лібертацыю ці асобныя палёгкі гораду і мяшчанству, а пра навіны Рэчы Паспалітай ды іншых дзяржаў, камісар прымаць дэлегацыю не ўзяўся. Ірвацца ж у яго рэзідэнцыю азначала для мяшчан лезці на ражон: хто потым будзе высвятляць, што вы хацелі з панам камісарам проста душэўна пагутарыць, а не задумалі драпежна выкінуць праз акно ў роў?

Не маючы адказаў, мяшчане на грунце супярэчлівых чутак і ўласных уяўленняў аб будове свету стваралі неймаверныя лагічныя канструкцыі, у якіх пад Гомель прыводзілі то турак, то казакаў, то маскавітаў. Але, бадай, самай фантастычнай з усіх была думка, што сюды прыйдзе супольнае кароннае і велікакняжацкае войска, каб моцным апераджальным ударам спыніць варожае паслізненне, з якога б канца свету яно ні сыходзіла. Прынамсі смяяліся ў горадзе з гэтай фантазіі найчасцей. Смех, аднак, толькі злёгку сунімаў трывогу, пераводу якой па-ранейшаму не было.

ЛЮДЗІ ШУКАЛІ Ў ПРАЯВЕ ЗНАКІ І СІМВАЛЫ. ЛЮДЗЯМ ТРЫЗНІЎСЯ НАДЫХОД НОВАЙ ВАЙНЫ.

Лірнікі між звыклых псальмаў і кантаў зацягвалі песні пра нябесныя дзівосы з вогненнымі вазамі, іскрыстымі снапамі і прамяністымі трубамі. Гомельцы натужна слухалі. Адным у пачутым адкрываліся не адкрытыя датуль бяздані трывогі. Другія клялі і лірнікаў, і сябе, і лішні куфаль піва, пахмурна ківаючы ў нязменную цемень лугоў. «Як зацішак перад бурай, так і цемень перад успышкай святла», – сказаў адзін з вандроўных музыкаў, не растлумачыўшы, якога святла Гомелю ўрэшце наканавана дачакацца.

Не дужа спадзяючыся на святло, гомельцы прычакалі буры. Спачатку ў выглядзе камісарава загада замкавай варце разганяць зборышчы разявак, заспетых за абмеркаваннем лугавога змроку і чырвані каліны. У першы ж дзень тройцу самых незгаворлівых

мяшчан з ліку тых, хто на рынку часаў языкамі пра гэта, запраторылі ў астрог. А потым, уначы, горад з наваколлямі накрыла і прыродная стыхія. Без меры разгуляўся вецер. На Чачэрскай, Траецкай і Спаскай пазносіла стрэхі з дамоў. На ўсіх гомельскіх храмах паламала крыжы. Перакасіла сінагогі. Паваліла шмат дрэваў. Сарвала з мацаванняў і выкінула ў яр адзін з узводаў – цяжкі перакідны мост. Следам пачаўся жахлівы дождж. Яры і равы ператварыліся ў бурлівыя паўнаводныя рэкі. Сож шалеў. Лодкі выкідвала на бераг і разбівала. Плыты зносіла на вёрсты ўніз па цячэнні, разбіраючы па бярвенцу. Як у гэтым шаленстве здолеў застацца на сваім месцы рачны перавоз, ніхто пасля буры зразумець не мог. Дый увага большыні ўранні засяродзілася на падліку страт і факце крывавага колеру вады ў ручаі Гамяюк, а таксама на вестцы, што ў лугах па-ранейшаму без змен. Апошняе з аглядкай на камісараў загад і пільнасць замкавай варты перадавалася паўшэптам і паўнамёкамі.

Калі ж чарга дайшла да пытанняў, адрасаваных перавозчыку, той стаў расказваць нешта надзвычай дзіўнае. Натоўп, што сабраўся на прыстані, пачуў пра рукі, якія з Месяца працягнуў да перавозу Каін, каб моцна ўхапіць паром, не дазваляючы ветру ні перакуліць, ні знесці яго. «Я ўсю ноч дрыжэў як асінавы ліст і маліўся Госпаду Богу нашаму, каб ліха мінула, – запэўніваў перавозчык, хоць па натоўпе пракацілася не адна хваля скептычнага гоману. – Маліўся і даў зарок, што па ўсім, калі непагадзь скончыцца, а я застануся жывым, то адмоўлюся ад перавозу, аддам паром таму, каго першым убачу пасля буры на беразе».

«Сапраўды папсаваўся ў розуме», – прашаптаў, пачуўшы гэта, адзін з гандляроў. Натоўп, аддаючыся першаму ўражанню, згодна загуў. Але сёй-той у ім шляхетна выпрастаў спіну ў спадзеве атрымаць перавоз: «Гэта ж я да цябе раніцой спраўляцца, ці ўсё добра, прыходзіў».

«Так, прыходзіў, – не пярэчыў перавозчык. – Але ты не першым быў, хто трапіўся мне сёння на вочы».

Адразу ж з'явілася яшчэ колькі прэтэндэнтаў на званне ранняй пташкі. Але нікому з іх не пашчасціла.

«Матруна Нічыпарава, дачка Нічыпара Кушняра, на самым досвітку ішла сёння паўз раку пад гарой з поўначы», – прагучала неймаверным выракам.

«Ты нешта наблытаў, – умяшаўся Нічыпар Кушнер. – Мы ўсёй сям'ёй, як бура пачалася, у паграбе схаваліся. Дачка нікуды не адлучалася. Пагатоў без майго дазволу. Я ў строгасці яе выхоўваю».

«Гэта мая доня, як бура трошкі ўляглася, шлындаць з хаты выправілася», – вырашыў не ўпускаць шанец тутэйшы канавал. Перавозчык астудзіў яго запал, паведаміўшы, што з Нічыпаравай Матрунай выпала і павітацца, і перакінуцца слоўцам, а значыць, памылкі быць не можа.

Пакуль Нічыпар змагаўся з процілеглымі пачуццямі – радасцю ад раптоўнай выгады і прыкрасцю ад непаслухмянасці дачушкі, натоўп стаў наракаць: «Дзе гэта бачана, каб дзеўка перавоз трымала!» Пачуўшы, Кушнер схамянуўся і важна адрэзаў: «То ўжо не ваш клопат. Мы ў сваёй сям'і самі разбяромся, што з перавозам рабіць. У мяне і сыны ёсць».

«Як сабе хочаце, – перавозчык звяртаўся да ўсіх, хто тоўпіўся на прыстані, – але памятайце, што я свой зарок выканаю дакладна, а далей адказ вам трымаць давядзецца».

«Гэта перад кім?» – насупіўся бацька шчаслівіцы.

«Перад Госпадам, канешне, – пачулася ад перавозчыка. – Калі што якое, дык Каін вам нагадае. Мне дык у імгненне сумневу пасля стрэчы з Матрунай дакладна нагадаў».

«Каін?»

«Каін. Высокі. Хударлявы. З шэрай скурай. Выцягнуты твар. Галава як перакулены гарлач. Вялікія раскосыя вочы. Нос правалены, як у пранцаватага. Рот маленькі. Вусны тонкай пасачкай. Сказаў, што зарок трэба выканаць, інакш будзе праклён не толькі на маю галаву, але і на ўвесь горад. А штонішто пра праклёны, як вы разумееце, Каін ведае».

«І што рабіць?»

«Я аддаю перавоз Матруне і іду ў манастыр. У Чарнігаў ці нават у Кіеў падамся. А вы ўжо без мяне думайце, як рабіць слушна далей».

Перавозчык пайшоў. Можа, адсыпацца, а можа, адразу і збіраць торбу ў дарогу. Натоўп па інерцыі працягваў стаяць, спрачаючыся аб пачутым. Адны ўважалі ўсё за недарэчны жарт. Другія перапытвалі адно аднаго, куды лепш было б сведку з'яўлення Каіна адвесці: у шпіталь пры Чачэрскай браме ці да бабкі-шаптухі ў прадмесце? Трэція дзялілі шкуру неўпаляванага мядзведзя, упрошваючы Нічыпара не слухаць шаленца і сімвалічным коштам саступіць перавоз. А як што кожны з іх бачыў у ролі новага перавозчыка менавіта сябе і нікога іншага, то слоў і выразаў не выбіралі – клялі канкурэнтаў, на чым свет стаіць, а дабаўлялі тым, куды свет мог бы разам з канкурэнтамі праваліцца. Кушнер не пагаджаўся.

Непадалёк, пад гарою, сабраліся святыя айцы. Падслухаўшы ўсё, што прагучала ў натоўпе з моманту яго стыхійнага фармавання, яны моўчкі абдумвалі, ці не перабралі дзе мяшчане ў сваім галёканні меру блюзнерства. Побач, у нізіне рова, што вёў да прыстані, тапталася замкавая варта, пільнуючы забароненыя згадкі пра луг і каліну…

Нядоўга распякаючы дачку за самавольную ранішнюю прагулянку, Нічыпар павіншаваў яе з добрым набыткам для сям'і. Матруна не здзівілася і нічога перапытваць не стала, нібыта і так усё чыста ведала. Бацька заікнуўся, што збіраецца аддаць перавоз старэйшаму сыну. Дзяўчына незадаволена бліснула вачыма і прамовіла: «Няможна перадаць тое, чым не валодаеш. Перавоз мой па праве зароку. Забярэш проці маёй волі – наклічаш на ўсіх бяду». У мешчаніна аж пацямнела ў вачах ад такой дзёрзкасці ў парушэнні патрыярхальнай субардынацыі, як бы ён сам гэты лад рэчаў ні называў. Хацеў прыкрыкнуць, што ў Гомелі і без дзявочых дурыкаў бяда за бядою, і замахнуўся ўжо, каб адважыць поўху неслуху ў спадніцы. Ды раптам штосьці перамянілася. Нічыпар схапіўся за галаву, захінаючы вушы ад пранізлівага свісту. Яму здавалася, што ў горад ляцяць гарматныя ядры. Пракрахтаў пра гэта дачцэ. Дачка і блізка не страпянулася – стаяла, як стаяла і дагэтуль.

«Супакойся, ніхто па Гомелю не страляе», – запэўніла яна і пайшла з двара, пакідаючы ў гнятлівай збянтэжанасці бацьку, што паціху ачуньваў ад прыступу.

«Ты толькі за дзешава не перавозь!» – знайшоў у сабе сілы стары даць дачцэ параду на дарожку.

«На чужым горы не нажывешся», – адрэагавала Матруна, бразгаючы веснiцамі.

Гомель без спеху апраўляўся ад буры. Рамантавалася адно. Прыводзілася ў парадак другое. Чакала сваёй чаргі трэцяе. Здавалася, што за клопатам знікла, растварылася ранейшая трывога. Але без лодак і плытоў было цяжка. Вырабляць ці прыганяць аднекуль новыя не было ні часу, ні грашовага запасу. А патрэба пераправіцца на той бераг па нейкіх справах разпораз узнікала ў многіх. Перавозчыца была напагатове. Працу сваю рабіла хутка і адначасова далікатна. Усе здзіўляліся, адкуль у ёй такое майстэрства. Расчульваліся, калі плату брала ніжэйшую, чым яе папярэднік. Аднак пад вечар скрынка з манеткамі ўсё ж напоўнілася. Нічыпар, якому муляла думка, што дачку могуць абрабаваць,

не стрымаўся і паслаў на бераг малодшага сына, каб той забраў дзённую выручку.

Матруна сустрэла брата з прахалоднай ухмылкай. Грошы аддала, не пярэчачы. Брат занёс іх дадому. Праз гадзіну на прыстань прыйшоў бацька. Падазваў дачку і ціхенька, стараючыся залішне не прыцягваць староннняй увагі, стаў яе ўшчуваць. Упікаў, што грошай зарабіла недаравальна мала. Наракаў, што вычынка даражэйшая за аўчынку. Заяўляў, што большая частка выручкі будзе сыходзіць на падаткі і ўтрыманне парома ў працаздольным стане. Меркаваў, што лепш бы ёй кінуць гэтае глупства і, як раней, дапамагаць у майстэрні і завіхацца па доме. Дзяўчына, не прадэманстраваўшы аніводнай прыкметы пачцівасці, раптам засмяялася. Яе гучны смех змусіў Нічыпара скалануцца і ўцягнуць галаву ў плечы, загадзя ратуючыся ад знаёмага пранізлівага свісту. Менавіта яго стары чамусьці і падазраваў пачуць зноўку – другі раз за дзень. Аднак замест гэтага пачуліся крыкі з горада.

Кушнер азірнуўся і прыслухаўся. Крычалі дзесь на рынку. Дакладней не крычалі, а спявалі. Праз колькі імгненняў вецер прынёс адтуль і рэха зладжанага патупвання, у якім пазнаваўся танец. «Танцуюць?» – здзівіўся Нічыпар, адарыўшы запытальным поглядам дачку, на вуснах якой іграла здзеклівая ўсмешка. Дзяўчына моўчкі развяла рукамі і, узяўшы мядзяк з чарговага пасажыра, вярнулася да сваёй новай працы. Збянтэжаны бацька застаўся на прыстані, баючыся нават думаць, што за праява спрыгодзілася гэтым разам у горадзе.

Гомель танцаваў. Казалі, што спачатку на пусты рынак з Траецкай прыйшла залатарова ўдава, гучна ўскрыкнула, зацягваючы песню, а потым пусцілася ў скокі. Міжвольныя сведкі пайшлі, то-бок паскакалі, па яе прыкладзе. Праз чвэрць гадзіны рынкавая плошча поўнілася аб'яднаным у танцы мяшчанствам абодвух полаў і ўсіх узростаў. Пазней некаторыя смелі сцвярджаць, што да скокаў далучылася нават парачка шкілетаў, якія вылезлі з безыменнай забытай магілы пры адной з вартавых вежаў. Мяркуем, што гэта ўсё ж паклёп, нагавор на Гомель, бо калі б сапраўды мярцвячым касцям закарцела падрыгацца ў танцы, то вылезла б з гомельскай зямелькі зусім не пара шкілетаў, а сотні і сотні. Як не тысячы. Але нават калі і тых двух шкілетаў сярод танцораў не было, ардынарнай падзеяй распачаты залатаровай удавой танец назваць нельга.

ПАЗНЕЙ НЕКАТОРЫЯ СМЕЛІ СЦВЯРДЖАЦЬ, ШТО ДА СКОКАЎ ДАЛУЧЫЛАСЯ НАВАТ ПАРАЧКА ШКІЛЕТАЎ, ЯКІЯ ВЫЛЕЗЛІ З БЕЗЫМЕННАЙ ЗАБЫТАЙ МАГІЛЫ ПРЫ АДНОЙ З ВАРТАВЫХ ВЕЖАЎ.

Танец не спыняўся, далучаючы да сябе ўсё новых і новых удзельнікаў. Яго не абарваў ні надыход ночы, ні ўгаворы святароў. На ноч з'явіліся паходні ў руках і нязвыкла яркая вялікая поўня над галовамі. Святарскія малітвы не дзейнічалі. Спаскі поп, не адчытаўшы і палову з таго, што надумаў, пусціўся ў скокі пад калегавы позіркі, поўныя жаху і шкадавання. Вір танца звабіў да сябе і зухаватых шляхціцаў, што з насмешлівымі мінамі ішлі ад карчмы, і асцярожлівага войта, які няўклюдна таіўся за адной з гандлярскіх камораў.

Пан камісар, глянуўшы з вышак сваёй рэзідэнцыі на стракатасць неўтаймоўнага карагода, з хвіліну падумаў і пастанавіў без маруды таемна выбірацца з горада, каб з'ехаць у нявызначаным кірунку і да часу перачакаць танцавальную трасцу ў больш бяспечным месцы – напрыклад, у Вільні. Замкавая варта, не маючы дадатковых

распараджэнняў, не ведала, як на сітуацыю рэагаваць. А паколькі старога загаду ніхто не адклікаў, вартавыя па звычцы пасунуліся да людскога скопішча, каб паслухаць, ці няма ў карагодзе крамольных згадак. Ці гучала нешта такое ў спевах, ніводны з іх зразумець не паспеў – танец праглынуў іх без астачы яшчэ за паўсотні крокаў да рынка.

Ноч выдалася бяссонная. І для танцораў, і для тых, хто спадзяваўся трымацца заведзенага жыццёвага рытму. Апошнія баяліся і сваёй чаргі прыяднання да танца, і што скокі з паходнямі могуць абярнуцца пажарам. Бачылі ў гэтым насланні працяг ланцуга здарэнняў, якія пачаліся з перуна, што некалі грымнуў пасярод яснага неба etc. Трывога вярнулася. Дакладней, паказала, што нікуды і не сыходзіла, а толькі чакала зручнага моманту ў засені іншых людскіх клопатаў.

На раніцу ў танцы сабралася ці не палова Гомеля і шмат жыхароў прадмесцяў. Аблічч некаторых танцораў ззялі радасцю не больш, чым маскі станоўчых персанажаў у тэатрах старажытнай Эллады. Многія стаміліся, адчувалі боль і скруху, раздзіраліся трывогай і ранялі слёзы, але ўсё адно працягвалі танцаваць.

Сям'ю Нічыпара Кушняра танцавальная трасца не зачапіла. Ён сам, яго жонка і двое сыноў праседзелі ноч дома, прыслухоўваючыся да гукаў занадта тлумнай ночы. Дачка ж, не прыйшоўшы нават на вячэру, засталася начаваць на востраве, што туліўся да другога берага Сожа. Ад перавозчыка ёй дастаўся не толькі паром, але і невялічкі дамок ці, хутчэй, стадола. Думаючы пра гэта, Нічыпар загарэўся выратавальнай, як яму падалося, ідэяй.

Чакаць, калі танец зацягне і яго разам з сям'ёй, не хацелася. Пагатоў з'явіліся весткі аб першых ахвярах няспынных карагодаў – танцорах, нават зусім маладых, што мёртвымі ўпалі долу. Бязглузда было б рызыкаваць паўтарыць іх лёс, як і наогул заставацца ў горадзе да прыходу невядома чыіх войскаў, што прарочылі ўсе, хто толькі мог, на што ўказвалі шматлікія знакі. Трэба было збіраць самае каштоўнае і патрэбнае для жыцця, каб часова перасяліцца на памянёны востраў. Там, як чамусьці думалася рамесніку, добра будзе пераседзець усе злыбеды, што абрынуліся і яшчэ абрынуцца на Гомель.

Стройнасць разваг старога ламала няпэўнасць з Матрунай: не меў адказу на пытанні як пра месца, адведзенае ёй ва ўсіх выпрабаваннях для горада з наваколлямі, так і пра таго, хто яе ў гэтую куламесу завабіў – Бог, д'ябал ці, можа, Каін, якога кагадзе так жыва апісаў былы перавозчык. І свідравала бацьку думка, цяжкім ярмом прыгнятала здагадка, што дачка магла звязацца з нячысцікам і стаць вядзьмаркай. Ды не такой бяскрыўднай, якімі ўяўляліся тутэйшыя шаптухі, а сапраўдным увасабленнем зла, з каторым, на добры розум, належала бязлітасна расправіцца.

Кушняра праняла дрыготка. Жонка Аксіння спалохалася, ці не памкнуўся ён у танец. Мужчына запэўніў, што з гэтым пакуль усё добра, і падзяліўся падазрэннямі наконт дачкі.

«А ты не думаў, што ёй магло быць наканавана трымаць перавоз? – супакоіўшыся, казала жанчына. – Калі малой хварэла, то і не спадзяваліся, што ачуняе. Нічога не дапамагала. Толькі знахарка замовамі ўратавала, а дзеля замацавання іх сілы прасіла цябе перавезці Матруну на чоўне праз Сож з гэтага берага на той і назад. Тады толькі дачка і выздаравела».

«Дык ты хочаш сказаць, што гэта я ва ўсім вінаваты?» – пачаў закіпаць муж, але тут жа асекся – вуліца грымела спевам і тупатам шматлікіх ног.

Зірнуўшы ў шчыліну між дошак плота, Нічыпар убачыў землякоў, якія трымаліся за рукі, рухаліся ў танцы,

спявалі. Іх чарада няспыннай «змейкай» вілася па вуліцах Гомеля.

«Досыць. Чара мая перапоўнена, – стомлена рэкнуў рамеснік. – Зараз жа збіраемся і адпраўляемся на востраў».

Спехам прыхапіўшы пажыткі, зачыніўшы аканіцы, замкнуўшы дзверы, забіўшы цвікамі весніцы, сям'я Нічыпара Кушняра падалася да адной з бліжэйшых брам гарадскіх умацаванняў. Пытанняў ад варты не ўзнікла, бо ніякай варты пры браме не знайшлося. Кушнер з жонкай і двума сынамі спусціліся ўніз да Гамеюка, збочылі да ягонага вусця, адкуль павярнулі на прыстань, рушыўшы пад замкавай гарой уздоўж Сожа. Людзей на беразе не было. Матруна, звесіўшы ногі ў ваду, сядзела на пароме, які стаяў пасярэдзіне ракі. Параўняўшыся з ёй, бацька, маці і браты, моўчкі спыніліся. У горадзе не сціхала песня і грукатаў танец. Перавозчыца даўно заўважыла сваякоў, але нічога не рабіла, нібыта мэта іх з'яўлення яе ніякім чынам не тычылася.

«Недарэчы зараз, дачушка, нораў паказваць, – абарваў маўчанне стары. – Ты ж чуеш, якое шаленства ў горадзе дзеецца. Людзі другі дзень без продыху скачуць і пяюць. Нехта ўжо і душой загавеў у гэтых карагодах. Кажуць, сяброўка твая з Карнілаўскай памерла. Небывалае насланнё. Дзіўная і страшная немач, якая толькі прадвяшчае яшчэ большую бяду, што прыйдзе з цемені лугоў і чырвані каліны. Дапамажы, калі ласка. Дай нам спасу. Перавязі на востраў. Ану і не дастане нас там ніякае ліха».

НЕБЫВАЛАЕ НАСЛАННЁ. ДЗІЎНАЯ І СТРАШНАЯ НЕМАЧ, ЯКАЯ ТОЛЬКІ ПРАДВЯШЧАЕ ЯШЧЭ БОЛЬШУЮ БЯДУ, ШТО ПРЫЙДЗЕ З ЦЕМЕНІ ЛУГОЎ І ЧЫРВАНІ КАЛІНЫ.

«Ці для таго я перавоз трымаю, каб патураць людскім страхам і ўцёкам навыперадкі ад іх? – адстаронена прамовіла дзяўчына. – Калі будзе сапраўдная пагроза, перавязу ўсіх, каго здолею перавезці. Хоць бы і пад кулямі ці гарматнымі ядрамі. Але перавагі асаблівай камусьці аддаваць не стану і вынятка для радні рабіць не буду».

«Во як ты, птушынка мая, зацёхкала, – у роспачы заўважыў бацька. – А калісьці я наймаў човен, каб выратаваць цябе ад хваробы, замацоўваючы заклёны шаптухі».

«Ты толькі ў царкве пра гэта не кажы», – з'едліва ўрэзала дачка і рассмяялася.

Не знаходзячы прыдатных да сітуацыі прыстойных слоў, Нічыпар замаўчаў.

«Навошта ты так, дачушка? – чаргу ад мужа пераняла Аксіння. – Свае сваім спагадаць павінны. А мы ж табе не чужыя…»

«Эх, мама, – твар дзяўчыны ахінуўся сумам, быццам толькі што на ім не свяцілася хай сабе і не надта добрая, але ўсё-ткі ўсмешка. – Бывае, што чужыя лепей за сваіх».

«І многа ты зналася з чужымі, каб такое казаць?» – удакладніла маці, хаваючы здзіўленне і адначасова ўтаймоўваючы вірлівую фантазію, што малявала ўга якія карцінкі з тайнага жыцця да часу паслухмянай дачкі.

«Было трохі, – сум развейваўся выклікам у голасе. – Ды бог з імі, з чужымі. Галоўнае, што са сваімі я звалася многа. Дастаткова, каб помніць і бацькаву дзягу, і матчына маўчанне, і насмешкі братоў».

Мужчынская палова сям'і зацялася. Сыны стрымлівалі бацьку, каб той не нагаварыў лішняга, забіваючы прывідныя шанцы на плённасць перамоў.

«Не мы такія – парадкам жыцця так заведзена, – азіраючыся на мужа з сынамі, старалася гаварыць спакойна Аксіння. – Не мы той парадак паставілі, не нам яго і зрынаць. А дзягі,

папругі, аброці і шмат markнага ўсяго, калі памятаеш, паспыталі мы ўсе. І што? Гаспадар у сям'і мае права на гэта, калі жонка і дзеці па-іншаму яго не разумеюць… Ён жа першым потым і шкадуе, што так адбылося… Але ты даруй нам, дочачка, не трымай зла, дапамажы ў цяжкую часіну».

«А я зла і не трымаю, хоць, можа, яшчэ да канца не даравала кожнаму з вас, – пачуўся з парома роўны, гэтым разам без выкліку, голас. – Не трымаю зла, таму і не адмаўляюся перавезці. Але толькі разам з іншымі, пра што зноў і зноў вам паўтараю».

«Дык ці віна наша, што мы першыя ад бяды ўцякаць надумалі?» – думаючы, што знайшла важкі довад, ускінула рукі маці.

«Найперш вы не ўцякаць, а выкарыстаць мяне надумалі», – сурова адцяла Матруна.

У Аксінні заняло мову. Жанчына адступілася з краю берага да пахмурнага ў сваёй маўклівасці мужа. Сыны пераглянуліся між сабой і позіркамі вызначыліся, хто з іх прадоўжыць перамовы. Да вады падышоў старэйшы.

«Калі ты такая праведная, то чаму сядзіш тут, а не ратуеш людзей у горадзе?» – паспрабаваў ён прымусіць сястру сумецца.

«Сяджу, бо пасаджаная тут, – сястра анічуць не сумелася. – І пад пагрозай я тут аднолькава з усімі. Рака мала што мяняе. Гэта проста граніца, якая не дае ніякай бяспекі».

Гарадскі шум раптам стаў набліжацца. І перавозчыца, і яе родныя перавялі вочы ў бок вусця Гамеюка. Адтуль рухалася «змейка» танцораў. Рэхам лунаў спеў: «На ціхенькім Дунаю, Дунаю…» Заўважыўшы здранцвенне старэйшага брата, на перамоўную авансцэну ўступіў малодшы.

«Матрунка, давай мы табе заплацім, – дзелавіта выдаў ён. – Ты і так мала бярэш за перавоз, а сёння ў цябе выручкі можа і не быць зусім. Ахвочых перапраўляцца, апроч нас ды хіба яшчэ якой купкі людзей, не дачакаешся. Ці не ўсе танцуюць. Без памяці. Прыйдзі сюды хоць цар-салтан з агромністым войскам – амаль ніхто з гомельцаў не рынецца ўцякаць ад вострых шабелек і куляў быстрых.

ТЫ МАРНУЕШ ЧАС У ЧАКАННІ І ГУБЛЯЕШ ВЫГАДУ Ў АДМАЎЛЕННІ. ГРОШЫ Ж ТАБЕ НА ЖЫЦЦЁ ЎСЁ АДНО ПАТРЭБНЫ».

«Грошы? – чмыхнула дзяўчына, быццам пачула поўную лухту. – Думаеш, я тут дзеля грошай? Думаеш, я стану браць з кагосьці плату, калі цэлы горад хлыне ад небяспекі за раку? І паўгрошыка не вазьму».

«А харчавацца святым духам станеш?» – не сунімаўся брацік.

«Ды мне шмат і не трэба. Рыбіну я злаўлю. Грыб які знайду. Вады з крыніцы нап'юся», – расчараўвала яго ўпэўненасць сястрыца.

«Нават без солі?» – дзяцюк скрывіўся ў пераможнай, як яму здавалася, усмешцы.

«Арол з дальніх гор прынясе», – пакеплiваючы, асадзіла яна.

«Перавозу не маю, перавозчыкаў не знаю», – спявалі танцоры, якіх ад сям'і Нічыпара Кушняра аддзяляла ўсяго крокаў трыццаць.

«Дык вось жа яна, бяда! – усхваляванa выкрыкнуў бацька. – Ад саміх сябе яны ўцякаць не будуць! Гэта мы ратуемся ад іх! Перавязі ж ты хоць аднаго з братоў, каб роду нашаму зводу не было!»

«Змейка» дасягнула прыстані. Нічыпар, Аксіння і два іх сыны, страціўшы волю, схапіліся за рукі і далучыліся да танца. «А мой мілы дружочак, перавоз я маю, перавозчыкаў знаю», – гучна пялі, з'яднаныя ў доўгі ланцуг людзі. Іх твары – вясёлыя і сумныя, бадзёрыя і змораныя, адважныя і баязлівыя, прасветленыя і счарнелыя – мільгацелі ўздоўж парома.

Вочы Матруны шчасліва блішчэлі. Свайго мілага друга яна даўно перавезла на востраў. Яго нябесны воз з яркай успышкай разарвала ад няспраўнасці, а шэры попел раскідала па лугах. Але перш, чым гэта адбылося, друг паспеў падацца з воза вонкі, а потым досыць удала спусціўся долу на пушынцы – абышоўся колькімі драпінамі і вывіхнутым плячом. Яго таварышам, што таксама скарысталіся ратавальнымі пушынкамі пашанцавала меней: адзін, трапіўшы пад буйны абломак нябеснага воза, загінуў яшчэ ў палёце, другі скруціў шыю на дубах, куды яго занесла моцным парывам ветру.

Знайшла Матруна друга тады, калі насуперак бацькоўскай забароне і агульнагарадской гамане выбралася ночкай у адзін з пацямнелых ад рассыпанага попелу лугоў. Паспеўшы пахаваць сваіх напарнікаў і перапалохаць нячастых гомельскіх цікаўнікаў, той сядзеў пад калінай і еў курапатку. На каліне палымнелі чырвоным не ягады, а зіхатлівыя пацеркі, прымацаваныя да накінутай на дрэва сеткі. Пазней мілы растлумачыў, што накідаў гэтых сетак у лугах усюды, дзе толькі змог, каб падаць вестачку сваім – тым, хто заставаўся на караблі, які плаваў па моры над купалам нябёс.

У момант жа першага з'яўлення адважнай дзяўчыны ён менш за ўсё быў настроены на размовы: адклаў недаедзеную курапатку і стуліў маленькі рот, вырынаючы з сябе свіст, які аж да амарокі біў па вушах. Аднак госця падняла руку і зрабіла рух, быццам далонню захінала непрыемнае ёй спалучэнне гукаў. Свістун адразу ж размяк і супакоіўся, адчуўшы схаваную ў Матруне сілу, якая здалася яму роднаснай. Гэтымі сіламі – ён свайёй, а яна сваёй – і сталі потым перамаўляцца, даведваючыся адно пра аднаго. Прызнаваліся, што з выгляду яны ўзаемна нязвыклыя, але агіды не выклікаюць. На тым і паразумеліся.

З яго парадамі і яе нечаканымі нават для сябе самой ведамі ўправілі вывіхнутае плячо. Залячылі драпіны. Яна насіла па начах яму есці і піць. Ён дзякаваў ёй, паказваючы красу далёкіх зорных краёў. Гулялі, бывала, у лугах. То думалі, то не думалі пра заўтра. Удзень, тоячыся ад людзей, мілы друг абыходзіў наваколлі Гомеля. Шукаў, як казаў, важны куфар, што мог застацца ад нябеснага воза. Шукаў куфар, а знайшоў шкатулачку, з якой неабачліва вызваліў буйныя вятры, праз што пачалася жахлівая бура, а вада ў Гамеюку пачырванела.

У буру Матруна таілася з сямейнікамі ў пограбе. Але адчуўшы заклік сілы мілага друга, сваёй сілай змусіла родных моцна заснуць, а сама пашыбавала ў лугі. Друг быў у роспачы. Яго надзеі вярнуцца ў мора за нябесным купалам знікалі. Яна суцяшала яго ласкавымі словамі і пяшчотнымі дотыкамі. Прапанавала перабрацца на востраў і жыць там разам, як муж з жонкай. Мілы расчуліўся, але ўказаў на зразумелыя нават яму, нетутэйшаму прыхадню, перашкоды. Прайсці праз горад ці прадмесце непрыкметным ён не змог бы. Справіўся б і з дзясяткам людзей, калі б тыя захацелі пераняць яго ў дарозе, але натоўп, які абавязкова сабраўся б з аглядкі на нетыповае аблічча вандроўніка, быў яму яўна не пад сілу: «Колькі нашых на гэтым пагарэла». Нерэальным выглядаў і варыянт, калі б Матруна адкрыта прывяла мілага друга дадому і папрасіла бацькоўскага блаславення. Родным вочы затуліць на нейкі час здолелі б. Але ўсяму гораду ні вачэй, ні вушэй з ратамі не затуліш.

Паразважаўшы, пастанавілі скарыстацца момантам: пакуль горад і наваколлі апраўляліся ад свавольстваў буры, яны то мядзведжымі куткамі і сабачымі пожнямі, то захлеўямі з завуголлямі адправіліся на прыстань. Міналі і лёзных, што выбіраліся з пячораў на абрывах, і панскія заставы

пры бабровых гонах. Спужалі парачку, што цешылася ў будане з лазняку. Заспелі перавозчыка, якога са стадолы, дзе ён ноч хаваўся ад буры, выгнала на бераг малая патрэба. Намучыліся з ім, бо не паддаваўся ні нябачнай сіле, ні ўгаворам з абяцаннем золата. Хацеў, каб Матруна расплацілася з ім па-жаночы. Давялося паабяцаць. Толькі гэта зрушыла перавозчыка з месца.

Ён спусціў паром на ваду і хутка быў на прыстані пад замкавай гарой, дзе адразу ж і паспрабаваў узяць абяцанае. Застыў, аднак, на паўсправе. «Або я зараз гвалту крычу, або ты без нічога ніякага аддаеш мне трымаць перавоз», – паставіла яго перад няпростым выбарам дзяўчына. З абдумваннем дзядзька перавозчык не забавіўся. Пагадзіўся застацца без перавозу. Ніякавата пасмейваўся, нервова пазіраючы то на спрытную дзеўку, то на яе шэраскурага спадарожніка. Спадарожнік моўчкі яму патлумачыў, што і як трэба рабіць далей. Каіна, здаецца, не прыгадваў, але потым, падчас мяшчанскіх роспытаў, гэты вобраз сам вылез аднекуль з нетраў свядомасці перавозчыка, які прылюдна адмаўляўся ад перавозу.

Дзіўная пара і не думала, што ўсё так гладка выйдзе. Матруна перавезла мілага друга на востраў яшчэ да таго, як гомельцы пачулі, што паром перадаецца дачцэ Нічыпара Кушняра. Перасякаючы Сож, успомніла расказы бацькоў пра сваю хваробу ў маленстве. Усцешана ўсміхнулася, калі на сярэдзіне ракі адчула сябе жонкай. Друг падміргнуў ёй абодвума раскосымі вачыма.

Адкуль узялося насланнё з танцам, сужэнцы не ведалі. Ні ён, ні яна да гэтай праявы дачынення не мелі. Падазравалі, што гомельцы змрочнымі трывогамі і чуткамі самі давялі сябе да неверагоднай хваробы. Але праява стала ўсё ж і клопатам сужэнцаў, калі яны зразумелі, што на востраў, які, акрамя прыбярэжнага лапіка, па ўсіх інвентарах і люстрацыях лічыўся «землей впусте лежачой», нехта паклаў сваё вока. Клопат падвоіўся, калі высветлілася, што гэтым нехта была радня Матруны. Як горка ёй ні было, але давялося быць цвёрдай і няўмольнай. У Гомелі шмат чаго яшчэ магло перамяніцца. І да лепшага, і да горшага. Так, у танцы людзі паміралі. Але ж гэта не значыла, што смерць абавязкова павінна была забраць там бацьку, маці, братоў. «Баба надвое варажыла», – паўтарала сабе дзяўчына, думаючы пра лёс горада. Яе ўласнае шчасце сумневу не падлягала. Шчасце было тут, на востраве, і перавозчыца збіралася бараніць яго ад усяго на свеце. Танцавальная трасца бачылася ёй не самай страшнай пагрозай…

Калі галава «змейкі» з постацямі родных знікла за паваротам на схіле да прадмесця, Матруна скіравала паром да вострава. Са стадолы вызіраў мілы друг. Цягам усёй гутаркі жонкі з сямейнікамі ён цікаваў за дзеяй, захапляючыся ўбачаным і пачутым. Прыстаўшы да берага, жонка спрытна замацавала паром вяроўкай да слупка.

«Як ты?» – спагадліва пацікавіўся муж.

«Пойдзе. У іх там то танцы, то вайна. А я любові і свабоды хачу», – адказала перавозчыца, раскідваючы рукі для абдымання.

Мілы друг прыгарнуў яе да сябе і, сагнуўшыся ў тры пагібелі, адарыў працяглым пацалункам.

З ніадкуль падняўся вецер. Густы цень з барвовымі водсветамі накрыў востраў. У небе над ім вісеў вялізны серабрысты круг, мігценне чырвоных агнёў якога клікала мілага да сваіх. Не аслабляючы абдымкаў, пара задуменна стаяла на беражку. За рукавом Сожа залівіста зашчабяталі салаўі.

2020 г.

АЛЕСЬ БЫЧКОЎСКІ

КАМЕННАЕ СЭРЦА

Здавён часу чалавецтва мае патрэбу ў навінах. Часам паесці не дай, абы толькі паслухаць, што наўкола дзеецца. Хаця тут я мо трошкі перабольшваю значнасць маёй прафесіі, бо, як ні круці, спачатку на першым месцы заўсёды хлеб, а затым ужо відовішчы і забавы, у шэрагу якіх і паглынанне навін. Таму мой род заняткаў не страціў актуальнасці нават і тады, калі прыгожым днём аднойчы настаў вялікі трындзец усяму наўкола. Ну, ці амаль усяму. І хоць збольшага былыя каштоўнасці, якімі так ганарылася наша цывілізацыя, страцілі вабнасць і саступілі месца новым, бо з'явіліся новыя людзі, але ж патрэба ў хлебе і навінах засталася, як і тысячы гадоў таму.

Так, рэпарцёрства засталося ў пашане і пасля падзення з нябёсаў Філасофскага Каменя, калі перакуліўся звычны свет. І прызнаюся, сябры мае, здабываць інфармацыю – гэта амаль як шчыраваць на шахце, ну ці мо трошкі складаней. Дык жа праўда, што з вамі зробіцца ў шахце? Самае благое – трапіце пад завал і сканаеце. А вось працуючы топавым рэпарцёрам канала «Зоркі мегаполіса», трэба з'есці не адзін мех жалезнага бобу. Выпадае часам жыўцом лезці ў самае пекла.

Свет перастаў быць звыклым, калі на нашы галовы абрынулася зверху вялікая камянюка. Мы рады не далі, бо неспадзявана ў адзін дзень спраўдзілася ўсё тое, што паказвалі ў кіно пра канец свету. Затрусіла горы, закіпела вада ў акіянах, і калі праз немалы час усё аціхла, раптам высветлілася адсутнасць добрай паловы людского насельніцтва і, мякка кажучы, трошкі змяніўся рэльеф Зямлі-матухны. Звездары даўно прадбачылі падзенне аграмаднай глыбы з космасу, але ж, як гэта заўсёды бывае, візіт госця абярнуўся поўнай нечаканасцю. Калі чалавецтва ачомалася канчаткова, ад людзей засталася хіба траціна, а ў дзяржавах і межах знікла патрэба. Уладу ўзялі ваенныя. Многія з тых, хто выжыў, перасяліліся ў мегаполісы, абнесеныя высокімі сценамі і калючым дротам па перыметры. Кожны мегаполіс зверху ад небяспечнага дажджу і непагадзі абараняўся празрыстым купаламнакрыўкай. І як паўсюдна трубіла на ўвесь свет афіцыйная прапаганда, за сценамі была адно выпаленая планетнай катастрофай пустэча, у якой ніхто не жыў. Соваць нос па-за сцены, за перыметр без дай прычыны ўлады строга забаранілі, каб не занесці пад празрысты купал якой невядомай трасцы. Ваенныя пільна сачылі і ведалі сваю справу. Аднак жа многія былі ў курсе пра віруючае жыццё ў пустэчах, якое

вельмі адрозніваецца ад нашага мегаполіснага існавання. Праўдамі-няпраўдамі смелыя адважныя людзі зазіралі за сцяну і ўпотай вярталіся назад па сваіх каналах. Ваенныя ж гэтаксама людзі, і часам былі не супраць адхапіць добры хабар за дапамогу пераправіць чалавека на той бок перыметра ці адтуль кантрабанду прапусціць. Там, за сцяной, існавала і адшуквалася шмат каштоўнага. Метэарыт, атрымаўшы найменне Філасофскі Камень, даў шмат карыснага і небяспечнага. У пошуку сенсацый і дзеля цікаўнасці я апынуўся за тым бокам сцяны, дзе не было празрыстага купала над галавой, дзе за кожным кутком чакала небяспека. Мне свярбела назапасіць больш інфармацыі і напісаць кнігу пра жыццё ў пустэчах. Небяспечны занятак, за які могуць пазбавіць грамадзянства мегаполіса.

***

Бар Рудога Эрыка хаваўся пад зямлёй, у былым бамбасховішчы, збудаваным, як казалі, яшчэ ў дваццатым стагоддзі. Падобныя сутарэнні меліся даўней ва ўсіх правінцыйных райцэнтрах. Тутэйшае паселішча ўзнёсла называлася Сінім Воблачкам, у ім было дзясяткаў з пяць жылых пабудоў. Паселішча хавалася ў глыбіні пад кар'ернай стромінай, з вяршыні якой віднеліся сцены мегаполіса.

Нідзе не спыняючыся, ні з кім не размаўляючы, я тупаў напрамкі ў прыгаданае месца на ўскрайку Сіняга Воблачка. Руды Эрык, здаецца, ніколі не вылазіў на паверхню з уласнага «завядзення», не пакідаў прылаўка. Я нават падазраваў гаспадара бара ў дачыненні да сумных эксперыментаў кампаніі «Дарксайд траст» у галіне геннай інжынерыі, але падазрэнняў нічым не выказваў і ні з кім не дзяліўся высновамі. Бо як ні круці, а Руды Эрык быў маім адзіным надзейным каналам сувязі са светам-за-сцяной, і мне зусім не хацелася псаваць адносіны. Калі Эрык баіцца дзённага святла з-за генетычных дэфектаў скуры, то гэта толькі ягоная асабістая праблема. Мы ўсе моцна змяніліся, тыя, хто выжыў пасля катастрофы, і кожны меў уласную «фішку» – наступства ад кантакту з Філасофскім Каменем. Калі мы пасябравалі, я мусіў адразу прызнацца Рудому Эрыку ў дакладных прычынах маіх візітаў і пошукаў. У маім выпадку без шчырасці нельга. У пустэчах ніхто нікуды не швэндаецца без патрэбы, бо тэрыторыі-за-сцяной поўняцца разнаітымі істотамі, і далёка не ўсе сярод іх людзі, нават калі знешне і нагадваюць чалавека.

У памяшканні панаваў звычны паўзмрок з прахалодай. З наведнікаў толькі адзін чалавек прыткнуўся за сталом у дальнім куце і ці то хроп, ці то размаўляў сам з сабой. Эрык пазваў мяне ў гаспадарчае памяшканне.

– Ты ўжо тут траха намазоліў мясцовым вочы, людзі цікавяцца, – ціха мовіў Эрык.

Скінуўшы гружаны заплечнік, я паклаў яго на вялікі кораб перад Эрыкам.

– Я ж раз на месяц толькі і завітваю.

– І што з таго? Не ўпершыню, вось і прыкмецілі.

– Праблемы?

– Барані Бог. Проста засцерагаюся, каб у чый чэрап не трапіла думка, што ты візіцёр з мегаполіса. Лінчуюць адразу, ну ці пасля, як сцямнее, употай.

– Хто тады гасцінцы прыцягне?

– Дык я вось пра тое і кажу. Барані Бог. Але ж вашага брата не любяць.

Я пацiснуў плячыма. Можна і не тлумачыць. Пад празрыстым купаламнакрыўкай мы ў адноснай небяспецы. Сцены надзейна не прапускаюць ні мадыфікантаў, ні навалачы. А тут у Сінім Воблачку калі не паспееш схавацца ад дожджыку, то назаўтра скура скамянее, а мо ўвогуле злезе шматкамі да костак. Цяжка тутэйшым.

Я паволі развязаў заплечнік. Удзячны Руды Эрык шчыра радаваўся. Пральны парашок, сапраўдная кава

ў вакуумнай запакоўцы, харчова-вітамінныя капсулы, нават цукар і соль – усё да месца ў тутэйшай гаспадарцы. Ведаў бы Эрык, якімі хітрыкамі ды махінацыямі здабываюцца ўсе гэтыя рэчы, улічваючы татальны кантроль над размеркаваннем прадуктаў і паслуг. Але ж на якія толькі ахвяры не згодзішся дзеля прафесіі. Мне патрабавалася сенсацыя для канала «Зоркі мегаполіса», і знайсці яе я мог толькі тут, у пустэчах.

– Табе вядомае імя Слава Прайдзісвет па мянушцы Палец? – спытаўся я ў Эрыка.

– Даводзілася чуць, – бармэн пашкроб патыліцу. Я заўважыў, што на правай далоні не хапае сярэдняга пальца. – А навошта табе?

– Ім цікавяцца ваенныя, а дакладней – служба бяспекі мегаполіса. Фараоны вышэйшага класу.

– Так прама і цікавяцца?

– Не так ужо і прама, аднак выпаў гонар пабачыць гэтае імя ў спецыяльным спісе, куды ўносяцца асобы ў вышуку катэгорыі «В».

– І што тое павінна значыць? – не зразумеў Эрык.

– Ёсць катэгорыя «А». Гэта найвышэйшы прыярытэт вышуку, на які кідаюцца ўсе сілы. Літара «В» значыць «знайсці па магчымасці». Яшчэ ёсць «С» – «можна не шукаць». А пазнака «плюс» значыць знайсці і ліквідаваць. Дык вось, «В» ставіцца на асабістую справу, калі чалавек хаваецца ў пустэчах, дзе яго выявіць здольныя хіба што паляўнічыя на галовы. Карацей, дзе яго адсачыць амаль што нельга.

– Дазволь, а чым Прайдзісвет-Палец так зацікавіў вашу бяспеку?

– Мой інфарматар з уладных эшалонаў паведаміў, быццам нейкі ўнікальны ваш Слава Прайдзісвет. Прычым настолькі, што ваенныя атрымалі загад даставіць Славу ў мегаполіс, калі пашчасціць натрапіць на след.

– Разумею цяпер. Табе свярбіць апярэдзіць сваіх жа. То-бок папераду бацькі ў пекла.

– Ну, я не маю дачынення да ваенных, Эрык. У мяне свая служба – служба навін, – тут я пасміхнуўся. – А ў пекле мы і так даўно ўсе. Ведаеш, жыццё ў мегаполісе таксама не райскае. За ўсё разлічвайся, за ўсё адчытвайся, цьху… і хадзі па струнцы.

Мы пастаялі нема. Эрык вагаўся, ці выдаць мне інфармацыю, але зазірнуў у раскрыты заплечнік і выдыхнуў.

– Пару разоў Слава Прайдзісвет наведваўся ў наш край. Даўно, тады яго яшчэ не менавалі Пальцам. Усё, што мне вядома, Прайдзісвет быў удалым наймітам, суправаджаў караваны, пераараў пустэчы ўздоўж і поперак па ўсім мацерыку, бадай.

ТАБЕ ВАРТА СУСТРЭЦЦА З ПРАФЕСАРАМ. ЁН ЖЫВЕ Ў ЧОРНЫХ НОРАХ. ГЭТА ПАСЕЛІШЧА Ў ДВАЦЦАЦІ КІЛАМЕТРАХ АДСЮЛЬ НА ПАЎНОЧНЫМ УСХОДЗЕ, НА ТЫМ БАКУ ВЯЛІКАГА КРАТАРА.

Прафесар трошкі малахольны, памешаны на тэхнічных прыбамбасах. Яны абое рабое былі, сябры вадой не разліць. Кажуць, што Прафесар ужывіў у Прайдзісвета незлічоную процьму разнастайных імплантаў баявога назначэння. Быццам бы Слава дазволіў звар'яцеламу навукоўцу ставіць на сабе вопыты, і той зрабіў з сябра жывую ваенную машыну. Дакладна не скажу, але як ахоўнік караванаў Прайдзісвет быў у пашане.

– Слухай, а чаму Прайдзісвет?

– Дык сказаў ужо, перааараў-перамераў свет, ну ці палову свету, уласнымі нагамі ўздоўж і ўпоперак. Думаецца, ніхто лепш за Славу не ведае пустэчы.

Я зірнуў на гадзіннік. Трэба было хутка вырашаць.

– Пазычыш мне транспарт?

Эрык завагаўся.

– Бензолю мала зусім. Толькі туды хопіць, калі намыліўся ў Чорныя Норы.

– Мо разжывуся па дарозе?

Эрык з неахвотай даваў карыстацца трыцыклам, даводзілася ўламваць. Але пехатой дваццаць кіламетраў цераз пустэчы не вабіла.

– Небяспечны шлях, вандроўнік.

– Не хвалюйся, не першы раз. Трыцыкл вярну назад, – паабяцаў я.

– Прынясі наступным разам больш медычных аптэчак.

Мне не засталося іншага, як паабяцаць.

– Эрык, мае рэчы ў парадку?

– Магу пакрыўдзіцца, – ён паказаў на зачыненую шафу з замкомшыфрам.

Справа ў тым, што без зброі і адпаведнага адзення сунуцца ў пустэчы не мела сэнсу. Але пранесці штурмавую вінтоўку цераз сцяну я таксама не мог. Таму захоўваў належны рыштунак і амуніцыю тут, у бары Эрыка Рудога. Ён знік на хвіліну, потым вярнуўся, працягнуў мне пакет.

– Аддасі Прафесару, скажаш – ад мяне. У пакеце тутэйшыя далікатэсы з майго бара, я калісьці абяцаў. Так будзе зручней закантачыцца з ім.

Я падзякаваў і пачаў пераапранацца.

***

Трыцыкл спраўна тарахцеў па ледзь прыкметнай сцежцы, і я меркаваў цягам гадзіны дабрацца да Чорных Нораў. Глеба вакол была камяністай, сям-там ляжалі валуны. Аднастайныя змрочныя колеры пад трахкат матора гіпнатызавалі, навявалі сон. Пах паветранага пылу прабіваўся ў рэспіратар. Вочы надзейна хаваліся пад кантрасным шклом тактычных акуляраў. На мне стройчык, у якім можна перажыць дождж, на руках – пальчаткі.

Кіламетраў праз сем я дабраўся да Вялікага Кратара. Сцежка агінала страміну, з правага боку зеўраў глыбокі правал, засланы ў дне белымі клубамі туману. Часам клубы ў далёкай глыбіні перамяжоўваліся спалахамі агню. У нябёсах жа царавала шэрая імгла ўперамеж з доўгімі яркафіялетавымі плямамі.

Даўно ўжо я існаваў агорнуты болем, які не здольны вылечыць ніводзін доктар. Тое боль страты і шчымлівай тугі па зялёным дрэве, небе ў ясным блакіце і яркім сонейку. Боль па нашай чалавечай існасці, які ўзнік, калі мы абрабавалі і амаль знішчылі планету, падораную Богам нам для жыцця. Я пазіраў у неба, зацягнутае таўшчэзнымі хмарамі, якія, здавалася, свяцяцца знутры нездаровым бляскам, і разумеў: да скону не ўбачыць мне сонца. І душа мая існавала ў пакутах. Хоць сцвярджалі ў адзін голас ідэолагі мегаполіса, маўляў, душы няма, а што ж тады ўнутры баліць, калі глядзіш на неба? Справа ў тым, што мы даўно ўжо забыліся, як выглядае сонца.

Ніхто не даў рады, калі з космасу прыляцела аграмадная каменная глыба і ўвайшла ў зямную атмасферу. Госцю выявілі дужа позна, калі тая была ўжо на адлегласці Месяца. Думалі – абміне, аднак арбіта выгнулася па даганяючай траекторыі збліжэння. Прыцягнуты гравітацыяй, чыркнуўшы па верхніх слаях паветранага акіяну, метэарыт пачаў гарэць і распадацца. Мы аказаліся зусім не падрыхтаванымі да апакаліпсісу, хоць у свеце шмат вады налілі на падобную тэму. Ані ядзерныя ракеты, якія прапаноўвалі падняць на арбіту, ані касмічныя станцыі – нішто нас не ўратавала.

Разбурыўшыся на кавалкі, метэарыт выклікаў падзеннем вялікія хвалі цунамі і атмасферныя віхуры. Хмары з пылу і пяску ўзняліся высока, засланілі сонца, абрынулі паўзмрок на ўвесь свет. Трыма словамі можна апісаць

У НЯБЁСАХ ЖА ЦАРАВАЛА ШЭРАЯ ІМГЛА ЎПЕРАМЕЖ З ДОЎГІМІ ЯРКАФІЯЛЕТАВЫМІ ПЛЯМАМІ.

тагачаснае становішча: кроў, агонь, смерць. Цягам содняў на планеце ўсталявалася тое, што даўней аўтары разумных кніжак апісвалі як ядзерную зіму. Але не гэта было самым жахлівым.

Нябесны госць утрымліваў у сабе нешта чужое і надзвычай небяспечнае. Тое, што магло ўплываць на ўсё жывое і змяняць біялагічныя віды. І яно напоўніцу змяніла нашы жыцці, каштоўнасці і мары пра будучыню.

Метэарытнае рэчыва на шмат адсоткаў складалася з невядомай палімернай арганікі, якая ў сукупнасці з другім невядомым кампанентам паводзіла сябе дужа агрэсіўна да навакольнага асяроддзя. Калі дакладней, рэчыва метэарыта пачало змяняць структуру, хімічны склад і знешні выгляд усяго, да чаго датыкалася. Гэта можна параўнаць з дзеяннем камп'ютарнага вірусу або ракавай клеткі. Яно змяняла ўсё наўкола і пакрысе захапіла свет, усю планету.

Цудам адноўленыя даследчыя цэнтры ставілі разнастайныя эксперыменты з рэчывам і дамагліся ўнікальных вынікаў. Аскепкі падарунка космасу выяўляліся паўсюдна, яны ўзмацнялі ўласцівасці рэчываў і знайшлі ўжытак ва ўсіх сферах нашай жыццядзейнасці. Новыя віды зброі, медычныя сродкі, акумулятары энергіі, паскаральнікі метабалізму, шмат новага даў нам прыбылец, але гэта была бадай тысячная доля з усяго. Ён узмацняў браню і прабіўныя характарыстыкі куль, ён загойваў раны і вылечваў безнадзейна хворых. Ён паглынаў, пераўтвараў і выдзяляў энергію.

Падарунак нябёсаў так і назвалі – Філасофскі Камень.

Аднак наш Філасофскі Камень не пераўтвараў ртуць у золата, як марылі алхімікі Сярэднявечча. Золата проста страціла каштоўнасць. Філасофскі Камень сам зрабіўся каштоўнасцю, даражэйшай за любое золата, і ён цалкам пераўтварыў планету, перадусім спыніўшы эфект ядзернай зімы. Вось толькі сонца мы так і не ўбачылі, адно новыя адценні ў хмарах.

Нешта падказвала: купалы-накрыўкі над мегаполісамі – абарона часовая. Дзе-нідзе мы рабілі кволыя спробы адаптавацца да новага жыцця без выкарыстання тэхнічных сродкаў абароны. Ды дзе там! Расла ўва мне ўпэўненасць, што падобная дзея пад сілу хіба насельнікам пустэчаў, якіх згодна з афіцыйнай пастановай «няма». Мегаполісам з іх ваеннай хунтай і бюракратычнымі забаронамі адназначна цяпер наканаваны шлях у нябыт. Праўда, я прытрымліваў гэтыя свае думкі для запланаванай кнігі. Не хацелася пакуль нажываць клопатаў, выпадкова ляпнуўшы лішняе.

Да слова, адным Філасофскі Камень бачыўся панацэяй, другім стаў праклёнам, іншым – крыніцай казачнага ўзбагачэння. На рознакаляровыя кавалачкі метэарыта палявалі, іх здабывалі, вышуквалі, выведвалі ўчасткі падзення, куплялі-прадавалі, кралі-рабавалі, заваёўвалі і дарылі. Аскепкі дзяліліся па колеры і ўласцівасцях, ім давалі дзіўныя найменні: зіхавец, брунат, сінька, чырвень, чорная соль, усмешка вясёлкі і нават энцыкліка рымскага папы. Напрыклад, з зіхаўцу і чырвеню выраблялі энергетычныя элементы. Чорная соль гаіла адкрытыя раны. А з неверагодна чорнага адцення энцыклікі майстравалі ўпрыгожванні ў выглядзе кулонаў і бранзалетаў і збывалі іх на чорным рынку мегаполіса, за сцены якога праносілі кантрабандай, адсланіўшы як след ваенным.

Калі цяжкія хмары разрадзіліся першым пасля катастрофы ліўнем, ніхто яшчэ не ведаў пра наступствы гэтага дажджу. Праз пару гадзін у жывых істот павыпадалі валасы, здубянела скура, а потым адбылася трансмутацыя-пераўтварэнне. Праўда, чалавечыя арганізмы не вытрымлівалі і гінулі, а вось з жывёл атрымаліся пачварныя камняскурыкі. Іх з'яўленне было першай хваляй змен у свеце, услед

за імі прыйшлі матрычныя блашчыцы, секачы-забойцы і іншая мутацыйная жуда, агульным тэрмінам пазначаная як мадыфіканты. У дачыненні ж да людзей новыя біялагічныя віды паводзілі сябе дужа агрэсіўна.

***

Мне ніхто не патлумачыў, што адзінокія дзеці ў пустэчах могуць аказацца небяспечнейшымі за самага жахлівага монстра. Хутчэй спрацаваў інстынкт. За чарговым валуном, калі да пункту прызначэння было амаль рукой падаць, я мусіў запаволіць хаду трыцыкла з-за бездарожжа. Матор чыхнуў-пыхнуў, быццам пажадаў сам сабе добрага здароўя, і, як мне падалося, з нехацяём успрыняў навязаны абставінамі новы рэжым хуткасці. Трыцыкл падскокваў не раўнуючы як у танцы, тросся, калаціўся, ува мне ажно скуксіліся вантробы, і я баяўся, каб стырно не выслізнула з рук. Колькасць валуноў пабольшала, запятляла сцежка. Прыкінуўшы ў думках, я зрабіў выснову, што да Чорных Нораў яшчэ кіламетр з гакам. Не хацелася, каб жалезны конь Рудога Эрыка сканаў вось зараз. Тады лішняй бляшанкай кавы не адкупіцца, Эрык не даруе. Таму тэхніку важна не ўхойдаць. І тут раптам пасярод сцежкі ўзнікла проста нерэальнае малявідла.

Прама з зямлі вырасла вялікая кветка, падобная ці то да ружы, ці то да качана капусты, без сцябла. Металёва-ртутнага колеру пялёсткі раскінуліся ўшыркі ва ўсе бакі і зіхацеліпераліваліся незямным святлом. Ртутныя кропелькі вадкасці бесперапынна збягалі, сцякаліся з цэнтра ўздоўж пялёсткаў і струменіліся па краях, парушаючы законы гравітацыі. Кветачка мела метры тры ў дыяметры і прыкладна метры паўтары ў вышыню. Некалькі імгненняў я зачаравана разглядаў гэтае дзіўнае стварэнне, параджэнне Філасофскага Каменя. Тужавіца. Мне даводзілася чуць пра тужавіцу. Казалі, яны растуць далёка на ўсходзе, а іхняе сцябло хаваецца пад зямлёй і доўжыцца дзясяткі метраў. Недзе далёка тужавіцу звалі яшчэ груснічкай. Аднак не тое прыцягнула маю ўвагу найбольш. У самым цэнтры суквецця знаходзілася дзіця, выглядам гадкоў на пяць-сем. Нерэальнай прыгажосці дзяўчынка. Белыя кучаравыя валосікі баранчыкамі рабілі галаву падобнай да дзьмухаўца. На амаль мармуровым тварыку ясна-блакітныя вочы нагадвалі вялікія гузікі. Дзяўчынка была басаногая і ў белай сукенцы і, як магла, адбівалася-адмахвалася палкай ад нейкай адзінокай інсекты, што нагадвала саранчу. Са стрэкатам і віскам інсекта атакавала з аднаго боку, з другога, зверху, спераду-ззаду, але беспаспяхова. Дзяўчынка ўпэўнена трымала абарону, хоць на тварыку панаваў спалох. Падалося нават, што тужавіца ртутнымі пялёсткамі дапамагае абараніць дзяўчынку ад нападніка. Скажу я вам, саранча была з тры далоні дарослага чалавека ў даўжыню. Скарыстоўваць штурмавую вінтоўку не мела сэнсу. Інсекта хутка змяняла пазіцыі для атакі, я не здолеў бы належным чынам прыцэліцца, каб знарок не параніць дзіця. Таму я злез з трыцыкла, выхапіў з бардачка пад сядушкай даўбню, прыхаваную клапатлівым Эрыкам у якасці «запаснога варыянту на ўсялякі выпадак», і рынуўся на дапамогу.

І тут я заўважыў, што саранча не адна. Штук пяць яе «паплечніц» замёрлі збоку і сачылі за двубоем, быццам папярэдне дамовіліся і зрабілі стаўкі. Дзяўчынка ўскрыквала раз-пораз і відавочна траціла сілы з кожным махам палкі. Аднак я змог перавесці агонь на сябе і даць дзіцяці перадыхнуць. Зграя саранчы адразу напала на мяне скопам. Я махаў даўбнёй, круціўся і пакрысе паддаваўся адчайнаму песімізму наконт перспектыў фіналу вар'яцкай бойкі. Перспектывы выглядалі дужа благімі. Саранча неўзабаве падзялілася

па двое і метадычна нападала адначасова з розных бакоў. Здаецца, яна мела інтэлект, гэтая саранча. Даволі хутка я змакрэў і пачаў адчуваць недахоп паветра. Штосьці джвагнула ў спіну, у плечы, пракусіла камбез. Пранізлівы боль, на гэты раз сапраўдны, цялесны, а не душэўны, вымусіў мяне ўскрыкнуць. З лямантам я кінуўся ў атаку і нават адну нападніцу ўсё ж дастаў. Пачварына ўспыхнула полымем і згарэла, не даляцеўшы да зямлі. Я быў на імгненне вельмі агаломшаны ўбачаным, тое мяне і згубіла. Я прапусціў атаку. Ніколі не бачыў, каб саранча мела на канцы джала. Доўгае, сантыметраў з пятнаццаць. З хрупаннем джала ўваткнулася мне ў грудзі, прабіла тканіну камбеза і з хлюпаннем увайшло напоўніцу, працінаючы сэрца. Я тарганууўся, разумеючы, што мне хана. Высакародны скон – за дзіця, а значыць за будучыню, пафасна падумалася мне ў якасці суцяшэння. Я балюча ўпаў на спіну і заплюшчыў вочы. У апошні момант па твары захвасталі струмені лівеню.

***

У дзяцінстве мне часта бачыўся адзін і той жа сон. Я шпарка бягу па бяскрайнім полі, на якім каласіцца спеллю залатое жыта і з прадоннай сапфіравай сінечы нябёсаў ліецца святло шчодрага сонца. Увушшу раздаецца загадкава-таямнічае гучанне зорнага амбіента, і па небе раптам пралятаюць чарадой касмічныя караблі з распасцертымі панэлямі сонечных батарэй. Я бягу, поле не канчаецца, і ўся мая існасць напаўняецца шчымлівай радасцю. Мне таксама хочацца ляцець.

ГЭТЫ СОН З ДЗЯЦІНСТВА – МОЙ САМЫ ЛЕПШЫ ЎСПАМІН ПРА МІНУЛАЕ. ЁН ПРЫГЛУШАЕ БОЛЬ СТРАТЫ, ЯКІ, МАБЫЦЬ, КАТАВАЎ І АДАМА З ЕВАЙ, КАЛІ ЯНЫ МУСІЛІ ПАКІНУЦЬ ЭДЭМ.

І той наш Эдэм ужо не вярнуць. Ці магло так стацца, што Творца сусвету наўмысна паслаў на нас Філасофскі Камень, каб вылечыць планету ад наступстваў нашай жа жыццядзейнасці? Калі канчатковай мэтай прылёту Каменя ёсць стварэнне новага віду чалавека, то працэс ужо рушыць поўнай хадой. І вынікі ж прадбачыць няма як, бо «стары» чалавек яшчэ жыве, дыхае і актыўна супраціўляецца.

***

Ачомаўся я ў халоднай пустаце, так мне падалося. Расплюшчыў вочы з-за зыркага святла. Паварушыўся і выявіў, што ляжу на цвёрдай паверхні. Вочы хутка прывыклі, і я змог нарэшце разлічыць доўгія люмінісцэнтныя лямпы. Я здолеў прыўзняцца. Пальцамі намацаў шыльдачку на паверхні. Павярнуўся, выхапіў позіркам надпіс «Медычны бокс нумар… уласнасць карпарацыі «Дарксайд траст»». Дарэчы, названая фірма займалася медыцынскімі доследамі ў галіне геннай інжынерыі, і яе даўно скасавалі з-за забароненых эксперыментаў. Часам усплывалі пагалоскі пра пакінутыя лабараторыі карпарацыі, прыстасаваныя да ўласных патрэб жыхарамі пустэчаў. Але як я тут апынуўся? Дакрануўшыся да грудзей, я намацаў шрам. І яшчэ – я быў галяком.

Неўзабаве высветлілася, што за мною назіраюць. Адсунулася частка бокса, і паверхня, на якой я ляжаў, павольна выехала вонкі. Я апынуўся ў памяшканні склада з нагрувашчаннем розных скрынак і корабаў. І нарэшце здолеў сесці.

Убачыў перад сабой барадатага дзядзьку з кудлатымі валасамі, у белым халаце. Дзядзька трымаў у руках мой камбез.

– Апранайся, – сказаў ён, паклаў адзенне побач са мной і паказаў на боты, якія стаялі побач.

Я моўчкі падпарадкаваўся. Дзядзька з задавальненнем паназіраў

за маімі рухамі, пацёр далоні і схаваў рукі ў кішэні халата, калісьці вельмі белага.

– Цудоўна, – сказаў ён нібыта пахваліў сам сябе. – Аперацыя прайшла цудоўна.

– Дзе я?

– Сардэчна вітаю ў Чорных Норах. Мяне завуць Прафесар. Памятаеш, што адбылося?

– На мяне напала незвычайная саранча.

– Цудоўна, – паўтарыў ён. – З памяццю праблем не ўзнікла. Цябе джвагнула лятучая ўдавіца. І ты правёў у адключцы трыццаць шэсць гадзін.

Апошняя навіна мяне засмуціла. Па шчырасці, ужо гадзін дванаццаць таму я павінен быў вярнуцца ў мегаполіс, каб момант супаў з дзяжурствам знаёмых ваенных. Вынікала, цяпер ужо скрозь кантрольна-прапускны партал без наступстваў мне не прайсці. І хутка адміністрацыя «Зорак мега-поліса» высветліць маё знікненне, усчыніцца вэрхал. Я змрочна пацікавіўся, што за трасца такая – лятучая ўдавіца?

– Праект «Абадон», які выйшаў з-пад кантролю. Іншая назва: апакаліптычная саранча. Сямейства ваенных дронаў. Штучныя пачвары поўнасцю аўтаномныя, нападаюць без папярэджвання зграямі па некалькі штук. Месцазнаходжанне кіруючага камп'ютара «Анёл бездані» нікому не вядома.

– Здаецца, яны надзелены розумам.

– Так. Кожная ўдавіца забяспечана эмуляцыяй інтэлекту з блокам саманавучання. Наогул сустрэць дроны гэтага сямейства – справа вельмі-вельмі рэдкая. Іх амаль не засталося.

– Мне пашанцавала.

Я нарэшце апрануўся, насунуў боты і злез з мабільнага аперацыйнага стала. Назваў сваё імя, хто я і з якой мэтай накіроўваўся сюды. Чаму і не? Якія могуць быць таямніцы ад чалавека, які ўратаваў мне жыццё?

Прафесар пашкроб бараду і запрасіў «у кабінет».

Потым мы сядзелі і размаўлялі. Дзядзька-барадун частаваў мяне разагрэтымі кансервамі, салодкай пліткай і эрзац-кавай. Скуль столькі шчодрасці?

– За мае паслугі добра разлічваюцца, – намякнуў Прафесар. – Я тут накшталт урача, адзінага на ўсё наваколле, радыусам кіламетраў на пяцьдзясят, ну ці трошкі менш. Ты не хвалюйся, з цябе дакладна аплаты не патрабую. Наадварот, цяпер у чымсьці я табе павінен.

Я моўчкі еў і слухаў.

– Тое дзіця – мая дачка.

І я перапыніў дыханне.

– Праўда, павер, яна здольная самастойна расправіцца з лятучымі ўдавіцамі. Ці заўважыў ты што дзіўнае ў іх паводзінах у момант атакі?

– Напала адна, астатнія чакалі, пакуль я не ўлез.

– Вось-вось. Азалія аддала ментальны загад астатнім нападнікам чакаць, каб было зручней расправіцца.

– Ментальны загад дронам? – я ледзь не падавіўся.

– Азалія – здольная дзяўчынка. Зусім не падобная да людзей, можна сказаць, яна новы від… Але ж, як ні кажы, з'яўленне апакаліптычнай саранчы аказалася нечаканай падзеяй для ўсіх нас. І хоць дзіця не разгубілася, тваё з'яўленне было на руку.

Нішто сабе, «на руку». Прафесар працягваў распавед.

– Вас на сканеры заўважыў Слава Прайдзісвет. Дарэчы, Слава і даставіў цябе, амаль нежывога, сюды, затым усё расказаў. Убачыўшы для мяне пакет ад Рудога Эрыка і пачуўшы, як ты самаадданa абараняў Азалію, я вырашыў цябе ўратаваць. Нарэшце спатрэбіўся і спісаны рэанімацыйны бокс, адноўлены дзеля падобных выпадкаў.

Я падзякаваў. Для прыліку мы яшчэ перакінуліся словамі пра нязначныя

рэчы, і я нарэшце раскрыў мэту вылазкі ў пустэчы – пачуць з першых вуснаў гісторыю загадкавага для мяне Прайдзісвета. Прафесар ветліва пасміхнуўся і не стаў рабіць вялікіх таямніц.

– Калі Слава быў салдатам, яму падчас ваеннага рэйду адарвала ногі выбухам бомбы. Я выпадкова знайшоў бедака ў дужа знявечаным стане, але жывога, завалок сюды і паставіў замест ног імпланты-пратэзы. Тады мы і пасябравалі. Слава стаў наймітам і ваяваў далей. Пасля фугасам яму знесла левую руку, а аскепкамі пасекла вантробы – усё давялося таксама пратэзаваць, ужыўляць штучныя замяняльнікі. Любімы занятак найміт не кінуў і пасля. Калі чарговым выбухам адбіла галаву, сумневу ўжо не ўзнікала: тэхналогіі дазволілі замяніць і мозг, і вочы, і луджаную глотку. Нарэшце застаўся ў чалавека толькі ўказальны палец на правай руцэ, якім ён звык націскаць спускавы кручок зброі. Усе астатнія часткі цела былі замененыя імплантамі-пратэзамі. Уяві, ад усяго цела ў Славы родным застаўся толькі гэты палец. Тады за ім і замацавалася мянушка. Вось і ўся гісторыя.

Прызнацца, я трошкі расчараваўся ад пачутага, гісторыя падалася кароткай, хоць і займальнай.

– На сённяшні момант Слава заклапочаны праблемай самавызначэння. Найміт прайграў камусьці ў покер апошні палец і не можа даць рады, даказаць самаму сабе, што застаўся чалавекам, а не наборам нейравалакна, квантавых працэсараў і тытанавых костак пад штучнай скурай.

Прафесар памаўчаў і тарганаў мяне за рукаво.

– Паслухай, у свеце шмат людзей, якія маюць родныя рукі-ногі, а назваць іх людзьмі язык не паварочваецца. А Слава – гэта унікум, феномен, ён цалкам складаецца з імплантаў. І каб не забыцца, што ён чалавек, Слава прысвяціў сябе добрым справам, дапамагае насельнікам пустэчаў, якія трапілі ў бяду. Вось каб не Слава, ты сканаў бы тамака каля тужавіцы.

– Зразумела цяпер, чаму вашага Славу вышуквае служба бяспекі мегаполіса, – заўважыў я. – Чалавек, у якога ані грама чалавечай плоці.

– Дазволь спытацца, навошта ты кінуўся ратаваць Азалію, загадзя ведаючы, што безабаронныя істоты не сустракаюцца ў пустэчах?

– Дык жа дзіця…

– Вось яно – маркер людскасці. Любоў да праяў жыцця, да жывой істоты робіць з нас тых, кім мы ёсць.

Прафесар яўна не цураўся пафасу. Я раптам успомніў, як джала лятучай удавіцы ўстромваецца мне ў грудзі, ажно засвярбеў загоены шрам, і занепакоіўся.

– Прафесар, якога роду аперацыя была праведзена мне?

– Го! Не сказаў важнага, малады чалавек. Тваё роднае сэрца давялося выдаліць і паставіць імплант. Але не звычайны пратэз з электронным начыннем, а біялагічны орган, штучна ўзрошчаны на палімерах Філасофскага Каменя.

Мне памласнела, я зачасаў грудзі.

– Цяпер у цябе замест сэрца самы сапраўдны камень, як у казцы.

Прафесар хлопнуў далонню па маім плячы.

– Павер, не варта хвалявацца. У пэўным сэнсе з новым сэрцам ты

ДЛЯ ПРЫЛІКУ МЫ ЯШЧЭ ПЕРАКІНУЛІСЯ СЛОВАМІ ПРА НЯЗНАЧНЫЯ РЭЧЫ, І Я НАРЭШЦЕ РАСКРЫЎ МЭТУ ВЫЛАЗКІ Ў ПУСТЭЧЫ – ПАЧУЦЬ З ПЕРШЫХ ВУСНАЎ ГІСТОРЫЮ ЗАГАДКАВАГА ДЛЯ МЯНЕ ПРАЙДЗІСВЕТА.

гэтаксама цяперака паўнавартасны жыхар пустэчаў. Разумееш?

Барадун даў мне час усвядоміць пачутае. Зваротны шлях у мегаполіс мне закрыты, бо першая ж медкамісія выявіць штучнае сэрца – і тады капут, калі выведаюць паходжанне органа. Прафесар узяў мяне за локаць і вывеў на вуліцу. Рэспіратарная маска, на дзіва, не спатрэбілася.

– Вось бачыш, ты ўжо цудоўна дыхаеш тутэйшым паветрам. Палімеры з Філасофскага Каменя адаптуюць цябе да знешняга асяроддзя.

Я азірнуўся наўкола. Парывы слабага вятрыскі сям-там уздымалі пыл. З вокнаў дамоў дзе-нідзе павысоўваліся людзі і глядзелі ў наш бок. Ужо знаёмая блакітнавокая дзяўчынка гулялася з каменяскурыкам, які, відавочна, да таго, як патрапіў пад дождж, быў кацейкам. Каменяскурык рохкаў і не звяртаў на нас увагі. Мабыць, мадыфіканты праяўляюць агрэсію толькі ў адносінах да жыхароў мегаполісаў.

Я адчуваў, як каменнае сэрца б'ецца, напаўняючы жыццём маю існасць. Наплылі радасць і асалода, падобныя да тых, што былі ў далёкім дзіцячым сне. І вакол нічога варожага больш не існавала. Усё ўспрымалася родным і неадрыўна сваім. І зброя была ўжо лішняй, непатрэбнай. З каменным сэрцам я адчуваў сябе чалавекам больш, чым раней.

З-за рога вуліцы паказалася постаць чалавека, які крочыў да нас. Аранжавым святлом з вачэй ён падсвечваў сабе пад ногі. Гэта быў Слава, які прайшоў свет. Чалавек, у пошуках якога я знайшоў нешта большае, чым проста ўдалую гісторыю…

***

Цяпер, калі мінула шмат часу, я сяджу ў сваім працоўным «кабінеце» ў бункеры на глыбіні дваццаць метраў пад зямлёй, слухаю архіўныя запісы ўспамінаў усіх тых, з кім мне давялося сустрэцца ў пустэчах і хто згадзіўся дапамагчы мне ў збору матэрыялаў для кнігі. Дарэчы, гэта вельмі вялікая кніга, і я яе ўсё ніяк не магу скончыць, бо колькі жыве на свеце людзей, столькі і гісторый, то-бок асобных частак для задуманай анталогіі. Усе гэтыя людзі па-свойму перажылі наступствы падзення Філасофскага Каменя, кагосьці ўжо няма і сярод жывых.

Я гартаю спісаныя аркушы іх успамінаў або мяняю ў прайгравальніку чыпы флэш-памяці з надыктаванымі расповедамі і дзіўлюся кожнай гісторыі, бо кожнага сюжэта хапіла б, мабыць, на раман.

Я ГАРТАЮ СПІСАНЫЯ АРКУШЫ ІХ УСПАМІНАЎ АБО МЯНЯЮ Ў ПРАЙГРАВАЛЬНІКУ ЧЫПЫ ФЛЭШ-ПАМЯЦІ З НАДЫКТАВАНЫМІ РАСПОВЕДАМІ І ДЗІЎЛЮСЯ КОЖНАЙ ГІСТОРЫІ, БО КОЖНАГА СЮЖЭТА ХАПІЛА Б, МАБЫЦЬ, НА РАМАН.

Да слова сказаць, у мегаполіс я так ніколі і не вярнуўся, а другі перыяд жыцця, які ў мяне пачаўся разам з «каменным сэрцам», я прысвяціў доследам пустэчаў. Я шмат дзе хадзіў і многае бачыў, мне пашчасціла сустрэць нямала дзівосаў. І я ні аб чым не шкадую, а надыктаваныя і запісаныя ўспаміны лічу самым вялікім багаццем і здабыткам у новым жыцці. Дарэчы, мне свярбіць падзяліцца ім з зацікаўленымі асобамі. Калі ласка!..

АДАМ ГЛОБУС

Ц

Фантастычныя гісторыі і казачныя апавяданні з універсама «Цэнтральны», што ў Мінску

Тутэйшым хіпі разам з іх сістэмай прысвячаецца

1. Маргарыта Мак і кот

Вакол універсама «Цэнтральны» пачаў бадзяцца мужчына ў шэрым палітоне. Ён хадзіў па праспекце і па суседніх дварах ды расклейваў на слупах і дрэвах абвесткі, у якіх пісалася, што прапаў чорны кот па мянушцы Барс. Тым, хто знойдзе і верне жывёлу гаспадару, абяцалася ўзнагарода ў сто рублёў. На той час, можна сказаць, вялікія грошы – месячны заробак прыбіральшчыцы з «Цэнтральнага». Каб хто таго Барса знайшоў, дык вярнуў бы абавязкова. Патэлефанаваў бы па нумары, напісаным у абвестцы, і атрымаў бы законную сотку. Але Барс не знаходзіўся.

Мужчына ў шэрым палітоне кружляў вакол «Цэнтральнага», ажно пакуль на яго не накрычала апантаная Маргарыта Мак. Была ў «Цэнтральным» такая паэтка. Яна часта сядзела на крамных прыступках і бясконца пісала хімічным алоўкам вершы ў тоўсты сшытак. Свой аловак Маргарыта ўвесь час слініла, таму і язык яе, і вусны былі чорна-сіняга колеру. З сіня-чорнага рота Маргарыты і вырваўся вар'яцкі крык: «Д'ябал! – паэтка крычала на ўсю краму і паказвала сваім крывым сінім пальцам на мужчыну ў шэрым палітоне. – Д'ябал! Паглядзіце: у яго на галаве – белыя рогі!!!» Пакупнікі і прадаўшчыцы ўважліва паглядзелі на мужчыну, які шукаў свайго ката Барса, і пабачылі на яго галаве магутныя белыя бычыныя рогі. Ніхто і варухнуцца не паспеў, як беларогі д'ябал пакрыўся чырвонымі пялёсткамі полымя. За адно імгненне ёнператварыўся ў вогненны слуп, згарэў і прапаў. «Што я вам казала? Што? Д'ябал быў сярод нас! Д'ябал!!!» – не супакойвалася Маргарыта Мак. Прадаўшчыцам нават давялося выклікаць для яе карэту з санітарамі. Яны звезлі паэтку ў лякарню, і больш яна не пісала хімічных сініх вершаў, седзячы на крамных прыступках.

2. Вадзім Грэчка і галубы

На ганку ўніверсама «Цэнтральны» пачалі з'яўляцца хворыя галубы. Сядзіць такі натапыраны птах, галава

да крылаў прыцягнутая, пад хвастом – лужынка. Глядзець балюча. Няцяжка здагадацца, што нехта пачаў труціць галубоў. То ў адным месцы, то ў другім можна было пабачыць жменькі кукурузных палачак. Галубы падзяўбуць тых залацістых, прыпраўленых атрутаю палачак – і паміраюць.

Мясцовыя амапаўцы вырашылі заступіцца за птушак і ўгледзелі, як салідны мужчына крадком раскідае ў арцы, што выходзіць на Кастрычніцкую плошчу, атручаныя кукурузныя палачкі. Амапаўцы паспрабавалі затрымаць мужчыну, але той аказаў супраціўленне. Ён разбіў аднаму ахоўніку правапарадку нос, другому зламаў руку, а трэцяму адкусіў мочку правага вуха. Амапаўцы азвярэлі і білі мужчыну нагамі так, каб забіць. Яны і затапталі б яго, каб той раптам не ператварыўся ў сабаку. Ад нечаканасці амапаўцы аслупянелі, а тым часам сабака ўцёк. Пад гасцініцай «Еўропа» ён зноў перакінуўся ў мужчыну, які хуткім крокам перайшоў вуліцу, сеў у аўтобус, з'ехаў у бок Палаца спорту і прапаў.

Амапаўцы яшчэ доўга шукалі мужчыну, які труціў галубоў кукурузнымі палачкамі і мог лёгка ператварацца ў сабаку. Шукаць шукалі, але знайсці так і не знайшлі. Дзе ты знойдзеш пярэваратня? То ён чалавек, то сабака, то яшчэ чорт ведае хто і што. Чорт, вядома, цудоўна ведаў пярэваратня, які труціў богааблічных птушак. Бо менавіта чорт і спалохаў галубоў, каб тыя абгадзілі парадны мундзір палкоўніка міліцыі Вадзіма Грэчкі.

…Палкоўнік Грэчка збіраўся на парад. Яму даручылі ганаровую справу – стаяць на вайсковым парадзе на адной трыбуне з прэзідэнтам краіны. Ідучы туды, Вадзім Грэчка праходзіў каля «Цэнтральнага» пад балконамі і карнізамі, на якіх сядзелі сытыя галубы. Вясёлы чорт гучна пляснуў у ладкі – галубы спужаліся, паляцелі над параднай фуражкай палкоўніка і пакінулі на ёй вялізныя кляксы белашэра-белага памёту. Галубіныя кляксы аздобілі не толькі фуражку, яны паўпрыгожвалі кіцель і пагоны. Абпамёчаны палкоўнік міліцыі на парад не з'явіўся, ганаровае заданне не выканаў, атрымаў ад начальства наганяй і неўзабаве выправіўся на пенсію.

Злосць так душыла адстаўного палкоўніка Вадзіма Грэчку, што ён вырашыў патруціць усіх галубоў, што жылі каля ўніверсама «Цэнтральны». Трэба сказаць горкую праўду: ён патруціў шмат птушак і труціў іх, ажно пакуль за галубоў не заступіліся амапаўцы. Праз той добры намер яны моцна пацярпелі, але богааблічных птушак абаранілі.

3. Саша Рапс і вучань

Саша Рапс выкладаў у школе біялогію. Старанна. З мужчынскай адказнасцю і педантычнасцю ён падыходзіў да працы. Рапс прапрацаваў у школе дваццаць гадоў і ніводнага разу не спазніўся на ўрок. Яго паважалі вучні і педагогі. Пасля працы Рапс заходзіў у «Цэнтральны» перакусіць выпіць з сябрамі. За адной з такіх вячэр я і пачуў ад яго гісторыю пра латыгольскі лес.

У час летніх канікул Саша Рапс вандраваў па Беларусі на ровары. Адна з вандровак была ў Латыголь. У тую самую, дзе Напалеон зняў з дрэўкаў свае вайсковыя сцягі. Дрэўкі Напалеона былі назаўжды закапаныя ў латыгольскіх балотах. Рапс ехаў праз тыя балоты і заехаў у лес. Ехаў ён па ім, ехаў і заблукаў. Саша Рапс так заблукаў у незнаёмым лесе, што яго ахапіў адчай. Ён ішоў, коцячы ровар па вузенькай сцежцы, і выйшаў на паляну, дзе было шмат сумных і маўклівых людзей. Сярод маркотных Рапс пазнаў свайго былога вучня – васьмікласніка Яна Кароткага, які трагічна загінуў, трапіўшы пад машыну.

Ян моцна здзівіўся, пабачыўшы школьнага настаўніка:

– Вы што тут робіце, Аляксандр Казіміравіч?

– Ян, я заблукаў. Бадзяюся па латыгольскім лесе, а выехаць з яго не магу. Можа, ты ведаеш дарогу?

– Так, я вам пакажу дарогу ў латыгольскі лес. Яна пачынаецца якраз за тым высокім дубам. Бачыце дуб на ўскрайку паляны?

– Бачу. Ты гаворыш пра той, у якога адна галіна жоўтая?

– Так, пра яго. Як толькі выйдзеце на дарогу, сядайце на ровар і з’язджайце. Прашу вас не азірацца, бо гэтая паляна не ў латыгольскім лесе, яна ў чыстцы. Мы тут чакаем адпраўкі ў пекла. Некаторыя з нас яшчэ спадзяюцца на рай, але я не. Мне пашанцавала, што я нешта добрае для вас зрабіў. Можа, мне гэткае дабро і залічаць – і пакутаваць у пекле я буду крыху меней. Бывайце, Аляксандр Казіміравіч.

Рапс перайшоў паляну і за дубам з надламанай і зжоўклай галінай убачыў дарогу, па якой і прыехаў у Латыголь, а з яе і ў наш Мінск.

4. Тодар Лён і чорт

Тодар Лён любіў выпіць з Сержуком Канём. Сяржук гэтаксама высока цаніў кампанію Тодара. Гадзінамі яны праседжвалі за сталом у кавярні «Акварыум» і вялі гутаркі пра музыку ды літаратуру. Конь захапляўся Фолкнерам і новаарлеанскім джазам. Лён шанаваў паганства з дударствам ды рамантычныя санеты Адася Міцкевіча. Здаралася, што, пасля таго як «Акварыум» зачыняўся, сябры-інтэлектуалы ехалі да некага з іх дамоў, каб працягнуць змястоўную і захапляльную гутарку. Так было і ў апошні вечар іх шматгадовага сяброўства.

Мужчыны прыехалі да Каня дамоў. Маладая жонка гаспадара сабрала на стол. Конь кульнуў чарку і заснуў, седзячы за шчодрым сталом. Лёну варта было апрануцца, развітацца і пайсці дамоў, а ён замест гэтага пачаў заляцацца да маладой і вабнай гаспадыні. Тая была зусім маладзенькая, яна была маладзейшая за мужа ажно на трыццаць гадоў. Яна была маладзейшая і за Лёна на цэлых дзесяць гадоў. Маладой жаночай крыві захацелася распусты, жарсці ды весялосці. Таму ў Лёна і атрымалася дамагчыся любошчаў.

Праз тры дні ў «Акварыуме» п’яны Тодар Лён расказаў п’янаму Сержуку Каню пра здраду. Мог бы і не казаць. Не стрымаўся. Пахваліўся. Сказаў, што ў кватэру да Канёў прыходзіў чорт, які змусіў людзей займацца любошчамі. Конь не паверыў у казку пра чорта… У казку не паверыў, а ў здраду сваёй маладой жонкі паверыў адразу. У адно імгненне Сяржук Конь страціў інтэлектуала-сабутэльніка і жонку-прыгажуню. Самае крыўднае і горкае ў гэтай гісторыі, што чалавек у адно імгненне страціў так многа.

5. Жэня Грыб і яго жонка

Жэня Грыб сышоў ад старой жонкі і ажаніўся з маладой. У свае пяцьдзясят Жэня пабраўся шлюбам з дваццацігадовай студэнткай. Каб павыхваляцца гэтым, Грыб пачаў прыводзіць маладую жонку ў кавярню «Акварыум», што яшчэ не так даўно мясцілася на першым паверсе ўніверсама «Цэнтральны». Знаёмыя дзівіліся з такога павароту ў жыцці кансерватыўнага, брыдкатварага і сквапнага

МУЖЧЫНЫ ПРЫЕХАЛІ ДА КАНЯ ДАМОЎ. МАЛАДАЯ ЖОНКА ГАСПАДАРА САБРАЛА НА СТОЛ. КОНЬ КУЛЬНУЎ ЧАРКУ І ЗАСНУЎ, СЕДЗЯЧЫ ЗА ШЧОДРЫМ СТАЛОМ.

чалавека. Жыў сабе жыў, усё ў дом цягнуў, а тут наце вам – разбурыў сям'ю і зруйнаваў спакой. Выфранціўся ў жоўты пінжак і ходзіць з жанчынкай, якая маладзейшая за яго сына.

Пахадзіў Жэня Грыб у «Акварыум» з новай жонкай, пахадзіў і прапаў. Некаторыя з заўсёдных «акварыумістаў» казалі, што Грыб памёр на сваёй маладой партнёршы па любошчах. Толькі стары Жэня зусім не памёр на маладым целе, як меркавалі людзі. З ім здарылася іншая бяда, пра якую ён потым сам і расказваў заўсёднікам «Акварыума».

Жэня Грыб спаў у ложку з новай жонкай, а снілася яму старая. У сне Жэня казаў старой жонцы, што любіць яе і шкадуе пра развод. Сон паўтараўся і паўтараўся. Ён быў такі яркі і такі натуральны, што Грыб прахопліваўся сярод ночы і абмацваў ложак… А раптам у ім не маладая жонка, а старая? Так сталася, што ў Жэні Грыба на ўсе ночы застаўся толькі адзін сон пра старую жонку, у якім ён казаў той пра незгасальную любоў. Каб пазбавіцца ад дакучлівага сну, Жэня ўзяў ды вярнуў у сваё жыццё старую жонку, а маладой сплаціў за турботы досыць вялікую кампенсацыю.

У «Акварыуме» яшчэ доўга абмяркоўвалі вяртанне Грыба ў старую сям'ю і прыйшлі да высновы, што яго старая жонка – вядзьмарка і чараўніца, а маладая жонка – дурніца і шалахвостка.

6. Анатоль Шум і ператварэнне

Ён з'явіўся пад універсамам «Цэнтральны» нечакана. Не было, не было і на табе – стаіць у шэрым палітоне з працягнутай рукой. Дзед-жабрак меў акрамя шэрага, як цэментавы пыл, палітона яшчэ і страшную метку. Пад правым вокам каля ноздры ў яго сядзела вялікая язва. Такая яна была глыбокая і такая гнілая, што ўсім здавалася, што праз які месяц дзед выправіцца да прашчураў. Людзі гідзіліся язвы. Баяліся падыходзіць да жабрака. Здалёк кідалі грошы яму пад ногі.

Дзед пачаў заклейваць сваю язву газетай, а пазней і бінтам з пластырам. Праз пару месяцаў язва зацягнулася ружовай скуркай. Сваё шэрае і падранае паліто дзед змяніў на куртку, а на сівую галаву нацягнуў капялюш. Гэта першы выпадак, калі на маіх вачах сабраныя жабраком грошы напраўду таму дапамаглі. Зазвычай тутэйшыя жабракі з кожным месяцам выглядаюць горш і горш, а потым знікаюць у невядомасці. Гэты ж ацаліўся, нібыта нейкі казачны герой. З безыменнага хворага жабрака ён ператварыўся ў зграбнага Анатоля Шума і нават перастаў выпрошваць грошы пад «Цэнтральным».

7. Дзіна Бэз і шарыкі

Дзіна Бэз нарадзілася слабай. Вучоба давалася ёй цяжка. Працаваць яна не змагла. Жыла Дзіна з бацькамі. Яны паціху састарэлі і зрабіліся нямоглымі – і ўсе сямейныя і гаспадарскія справы леглі на Дзіну. І тады яна прыдумала сабе занятак. Штодня Дзіна Бэз выходзіць у цэнтр Мінска.

ЯНА СТАНОВІЦЦА
КАЛЯ ВЯЛІКАЙ КРАМЫ
ЦІ КАЛЯ ПАДЗЕМНАГА
ПЕРАХОДА І ПРАПАНОЎВАЕ
МІНАКАМ ГУМОВЫЯ
РОЗНАКАЛЯРОВЫЯ
ПАВЕТРАНЫЯ ШАРЫКІ.

Нехта іх купляе, нехта проста так дае жанчыне грошы. Большасць праходзіць каля яе і не спыняецца. У кожнага з нас свае праблемы і свае цяжкасці. Ускладаць на сябе дадатковы цяжар нікому не хочацца. Зразумела.

Дзіна Бэз стараецца. Яна стараецца быць чыстай і акуратнай. Стараецца апранацца ярка, каб быць падобнай да дзіцячых шарыкаў. Дзіна

Бэз стараецца быць дарослай, але так і застаецца маленькай дзяўчынкай з наіўнымі спадзевамі на чыюсьці дапамогу, са спадзевамі на чалавечую дабрыню… Глядзіш на Дзіну Бэз – і бачыш, што дабрыня ў людзей ёсць.

8. Арына Хрушч і масаж

Арына Хрушч звычайна прыходзіла ў «Цэнтральны» выпіць кубак кавы з вяршкамі і з'есці пірожнае «Бульбіна». Арыне падабалася раніца ў краме, калі там зусім мала наведвальнікаў, калі прадаўшчыцы яшчэ сонныя і ветлівыя, калі ты ведаеш там амаль усіх і амаль што ўсе ведаюць цябе і вітаюцца.

У адзін з ціхіх летніх і будзённых ранкаў Арына Хрушч пазнаёмілася ў «Цэнтральным» з масажыстам Сержам Груздом. Той запрасіў Арыну ў свой салон і зрабіў ёй выдатны масаж усяго цела. Масаж быў такі эфектыўны, што ў Арыны на спіне выраслі вялікія крылы. Арына Хрушч узмахнула гэтымі сваімі белымі крыламі і выправілася ў кругасветны палёт. Серж Грузд на нейкае імгненне разгубіўся, але ўзяў сябе ў рукі, дастаў свой прапелер і паляцеў наўздагон за Арынай Хрушч.

9. Сяржук Конь і кветка

Сяржук Конь, ужо знаёмы табе выкладчык фізікі, заходзіў у «Цэнтральны» выпіць. Шмат хто заходзіць туды, каб махануць сотку ці пастаяць з бутэлькай піва. Сяржук заходзіў, каб пасядзець з сябрамі, каб шчыра пагаварыць і добра набрацца. Здаралася, што ён нават засынаў у кавярні «Акварыум». Яго не чапалі, давалі магчымасць крыху адпачыць.

Аднойчы Сяржук Конь патрапіў у трохдзённы запой, які скончыўся трагічна. Конь піў у «Акварыуме». Бліжэйшая прыбіральня была ў кафэ «Кропка», што пад «Макдональдсам». Вяртаючыся з прыбіральні, Конь узняўся па прыступках. Спыніўся. Захістаўся і паваліўся на спіну. Ён ляцеў з самай верхняй прыступкі. Ён трупнуўся патыліцай. Чэрап праламаўся. Конь апынуўся ў коме.

У бальніцы, дзе Сяржук Конь праляжаў тыдзень, да яго тройчы прыходзіў анёл. Ён хацеў забраць душу выкладчыка фізікі. Першыя два разы Сяржук адбіўся і не аддаў душу анёлу. Трэці раз анёл прынёс з сабой кветку з райскага саду. Водар у кветкі быў такі чароўны, што Сяржук Конь ажно захмялеў, расчуліўся і перадаў анёлу сваю спакутаваную душу. Так і скончыў свой зямны шлях Сяржук Конь, адзін з заўсёднікаў універсама «Цэнтральны».

10. Алег Струк і здарэнні

Алег Струк прыходзіў у «Цэнтральны», каб прачытаць газету. Ён з тых, хто яшчэ чытаў папяровыя выданні. Любімай газетай у Струка быў тыднёвік «Імя». Пасля чытання Алег выпіваў грам сто каньяку і абмяркоўваў з кімнебудзь прачытанае. Ні каньяком, ні абмеркаваннямі ён не злоўжываў да аднаго здарэння.

Была ў Струка шыкоўная зімовая, пашытая з лісінага футра шапка. У адзін з марозных вечароў Алег выйшаў з «Цэнтральнага» і накіраваўся на плошчу Свабоды. На алейцы да яго падышлі трое хуліганаў і сарвалі з галавы дарагую шапку. Алег кінуўся быў шапку забіраць, ды адзін з рабаўнікоў садануў яму ў вока кастэтам. Удар быў такі моцны, што вока выцекла на снег…

Месяц Струк праляжаў у бальніцы, а потым яшчэ паўгода прахадзіў у чорных акулярах. Калі Алег акуляры зняў, дык усе пабачылі, што на месцы яго старога вока вырасла новае. Яно было крыху меншае за старое і трохі адрознівалася колерам – мела больш светлае адценне. Зрок у Алега не прапаў, нават палепшыўся.

Пасля гэтага дзівоснага здарэння Алег Струк стаў моцна выпіваць. Дайшло да паўлітра гарэлкі ў дзень. Можна было б падумаць, што наш чытач папяровых газет сап'ецца і памрэ, але здарылася яшчэ адно дзіва: Алег лёг у бальніцу, дзе назаўжды развітаўся з выпіўкай і кінуў чытаць газеты. Цяпер ён не ходзіць у «Цэнтральны», бо там яму больш няма чаго рабіць.

11. Ладак Чмель і мёд

Ладак Чмель пад крылом праваслаўнай царквы зладзіў продаж башкірскага мёду. Справы ў Ладака пайшлі лепей чым добра. Мёд прадаваўся несупынна. Чмель ладзіў мядовыя кірмашы па ўсёй Беларусі. Зрэдчас Ладак Чмель забягаў у «Цэнтральны» перакусіць. З'ядаў канапку з чырвонай рыбай і запіваў яе зялёнай гарбатай. Аднойчы я там піў чорную каву без цукру, а Ладак еў рыбу і расказваў мне пра сурокі...

«Неяк на мядовым кірмашы да маіх прылаўкаў падышоў смярдзючы бомж. Чорным вокам глянуў той на прылаўкі, пазастаўляныя слоікамі з мёдам, і сказаў: «Кепска ты гандлюеш, гаспадар!» Сказаў і некуды павалокся. Пасля гэтай сустрэчы мае продажы ўпалі ўдвая, а праз нейкі час яшчэ ўдвая. Можна нават сказаць, што прывезены з Башкірыі мёд зусім перастаў прадавацца. Бомж сурочыў мой мядовы гандаль.

Можа, месяц я па ўсіх мінскіх сметніках шукаў таго бамжа. Знайшоў, запрасіў да сябе дамоў. Памыў, апрануў, накарміў і папрасіў зняць сурокі. Бомж тыдзень жыў у мяне і думаў, як тое зрабіць, як вярнуць мне былыя поспехі ў гандлярскіх справах. Ламаць не будаваць! Зламаў ён мой поспех лёгка, а вяртаў яго з невераемнымі цяжкасцямі. Вярнуў! Продажы паціху-патроху пачалі павялічвацца, а бомж са сваім злым чорным вокам сышоў ад мяне ў бязмежны свет».

12. Вах Барада і трактат

Адны называюць яго Барада, другія – Вах Барада, а трэція – Вахай Барада. Яшчэ спрабавалі называць яго Хай Барада. Не прыжылося. Як мне здаецца, аднаго слова Барада больш чым дастаткова для мянушкі.

І ўзімку, і ўлетку Барада прыходзіў у «Цэнтральны» з кепкай на галаве і з сумкай на плячы. Раней у ёй хаваліся дзве рэчы: бутэлька чырвонага сухога і «Паэтыка» Арыстоцеля. Каб у Барады на дне сумкі ляжаў том Канта ці Платона, я б з ім не сябраваў. Іншая справа – Арыстоцель. Ёсць у ім рацыя, чысціня і святло. Было нешта чыстае ды светлае і ў Барадзе. Пабыло ды прапала. Месца чырвонага сухога ў сумцы Барады заняла гарэлка. «Паэтыка» Арыстоцеля прадалася і прапілася. З філосафа Барада ператварыўся ў самадзейнага мастака, які малюе зялёнае лета на тонкіх кардонках і прадае іх у камісійных крамах. Але жаданне зрабіць у жыцці вялікую справу ў Барады ўсё яшчэ жыве.

«Я напісаў трактат пра ролю храналагічнай табліцы. Засталося яго адрэдагаваць і адшліфаваць стылістычна. Дараблю і выдам кнігай. Усе пабачаць, хто такі я – Вах Барада! Хто такі Барада. Хто такі Вахай Барада... Ты, вядома, ведаеш, на што я здатны. Хутка і іншыя даведаюцца!» – кажа Барада і запівае сказанае самай таннай гарэлкай. Апошнім часам ён п'е толькі стоячы. Нават калі ёсць месца за столікамі, ён не садзіцца. Выпівае і сыходзіць працаваць над сваім трактатам. У час апошняй нашай, як і заўжды выпадковай, сустрэчы я папытаўся ў яго:

– Хто натхніў цябе, шаноўны Вах Барада, на напісанне трактата пра храналагічныя табліцы?

Ён завагаўся, доўга маўчаў, але адказаў:

– Натхніла рыба. Памятаеш, тут у кавярні стаяў вялікі акварыум, у ім жылі розныя рыбіны? Аднойчы я прыйшоў –

кавярня стаяла пустая, а ў акварыуме плаваў толькі адзін чорны сомік. Ён і сказаў мне напісаць трактат. Чорны сомік загадаў мне пісаць менавіта пра храналагічныя табліцы. Адмовіцца не магу. Пішу. Ты дапаможаш мне з публікацыяй?

Я паабяцаў дапамагчы Барадзе. Хто, калі не мы?

13. Сяржук Смоўж і мядзведзь

Сяржук Смоўж адно слова скажа – і абавязкова схлусіць. Ілжэ як дыхае. Натура такая – наскрозь падманная. Спрачацца з Сержуком бессэнсоўна, яго можна толькі слухаць або не слухаць. Праўда, у ягоных ілжывых расповедах трапляюцца цікавыя казачныя сюжэты…

Аднойчы ў кавярні «Акварыум» усе расказвалі пра ўбачаных на свае вочы вялікіх дзікіх звяроў. Саша Рапс сустракаў неяк на дарозе велізнарогага лася. Тодар Лён бачыў у полі дзіка са свіннёй і паласатымі парасяткамі. Алег Струк разглядаў калматага зубра ў загарадцы. Апавяданні гучалі пераканаўча. Тут і ўлез Сяржук Смоўж са сваёй байкай пра мядзведзя...

ВЫБРАЎСЯ НЕЯК СЯРЖУК У ГРЫБЫ. НАРЭЗАЎ КОШ БЕЛЫХ. ВЯРТАЎСЯ З БАРАВІКАМІ ДАМОЎ І ПАБАЧЫЎ НА СЦЕЖЦЫ МЯДЗВЕДЗЯ.

Спужаўся і пачаў звяругу загаворваць: «Мядзведзь. Мядзведзік… Міша, дай прайсці. Сыдзі са сцежкі, Міша! Прапусці мяне, Міша! Прапусці, Мішутка! Прапусці мяне, Мішка…» Загаворваў жывёлу, загаворваў... Язык за зубы зачапіўся і замест «Прапусці мяне, Мішка!» Сяржук сказаў: «Прапусці мяне, мышка». Мядзведзь пазяхнуў і пачаў змяншацца, драбнець. І ў выніку ператварыўся ў маленькую шэрую мышку. Сяржук пераступіў праз гэту мышку і панёс дамоў цяжкі кош, поўны баравікоў.

14. Сяргей Ціс і дом

У нейкі момант Сяргей Ціс пачаў добра зарабляць. Ускочыў у рэкламны рынак – і ў яго пакацілa. Талент рэкламшчыка ў Сяргея быў адметны. На зароблены капітал здольны рэкламшчык прыдбаў зямлю каля возера ў Раўбічах і пачаў там будавацца... Па старой завядзёнцы Ціс заходзіў у «Цэнтральны» на каву і распавядаў сябрукам ды знаёмцам пра сваю вялікую будоўлю. Слухаць было цікава, бо казачны талент рэкламшчыка і ў яго апавяданнях пра будаўніцтва ззяў напоўніцу. Адразу скажу, што дом у Сяргея Ціса збудаваўся класны, але не такі, якім ён яго апісваў. З-за гэтага і выйшаў казус.

На ўлазіны ў Раўбічы сабралася шмат гасцей. Яны прыехалі і пабачылі зусім не тое, пра што распавядаў гаспадар новабудоўлі. Пачалася крытыка. Маўляў, ты казаў, што дзверы шырокія, а тут звычайныя, нават, можна сказаць, вузенькія дзверы... Думала, што атрымаецца казачны палац, а ты катэджык паставіў... Дзе басейн? Дом без басейна і домам не назавеш, а ты ж казаў, што дом твой узорны... Крытыкі госці накідалі столькі, што Сяргей Ціс пакрыўдзіўся і зажурыўся. Ён замаркоціўся так моцна, што прадаў той дом і з’ехаў з Мінска. Цяпер ён у Краснадары адкрыў рэкламнае бюро. Кажа, што шчаслівы і будуе сабе новы дом пад горадам Сочы, без басейна, але з казачным відам на Чорнае мора.

15. Ірына Трыпс і мільён еўра

Улад прыходзіў у «Цэнтральны» на кубачак ранішняй кавы. Ён сябраваў з афіцыянтам Віктарам. Той прыносіў сябру каву ў падагрэтым, ажно гарачым кубку. Афіцыянт і расказаў мне, што ва Улада знайшлі нейкую невылечную

хваробу з невымаўляльнай назвай. Дактары з Берліна паабяцалі жонцы Улада – Ірыне Трыпс – перамагчы хваробу яе любімага мужа за мільён еўра. Казалі, што змогуць з яго цела прыбраць хворыя клеткі, а з тых, што застануцца, зрабіць цалкам здаровы арганізм.

Ірына Трыпс не пашкадавала грошай і заплаціла дактарам цэлы мільён еўра. І тыя зрабілі ёй здаровага Улада. Толькі яе стары і хворы муж меў сто кілаграмаў вагі і сто восемдзесят сантыметраў росту, а ў новым і здаровым Уладзе было росту адзін метр, а яго вага ледзь цягнула на два пуды. Ірына Трыпс адмовілася забіраць з клінікі палепшаную і легкаважную версію свайго мужа. Яна нават не стала спаганяць з дактароў змарнаваны мільён. Афіцыянт Віктар сказаў мне, што Ірына Трыпс развялася з Уладам. Папросту кінула яго ў Берліне. У Мінску яна выйшла замуж за маладога і перспектыўнага беларускага дыпламата ды з'ехала з ім у Пекін.

16. Жора Граб і чорны сомік

Жора Граб зарабляў тым, што вяртаў чужыя пазыкі. Для гэтага ён ламаў мэблю, пагражаў людзям і біў іх. Разоў колькі ён нават падпальваў кватэры. Граба ўсе баяліся. Таму нават горкія п'яніцы і жабракі не хацелі з ім выпіваць. Страшны чалавек, калі вып'е, робіцца проста жудасным. Каму хочацца трапіць у прыгоду з мардабоем? Нікому. Таму Граб выпіваў у «Акварыуме» разам з чорным сомікам. Садзіўся за столік побач з рыбкамі. Чокаўся з акварыумным шклом і піў за здароўе чарнаскурага сябрука.

У свой апошні вечар на волі Жора Граб першыя тры чаркі выпіў за здароўе акварыумных рыбак. Чацвёртую і пятую ён кульнуў са знаёмым алкаголікам Святазарам Клязьмай. Пасля пятай чаркі Граб схадзіў у прыбіральню. Вярнуўся і не знайшоў у акварыуме мяккахвостага любімца.

– Толькі не кажы мне, Клязьма, што ты з'еў соміка! – Граб навіс над алкаголікам навальнічнай хмарай.

– Хацелася гарэлачку закусіць. Ты ж ведаеш, Грабік, я гарэлачку амаль не п'ю, я вінцо люблю. Гарэлачка для мяне жорсткая і пякучая. Абпаліла вантробы. Я рыбіну вылавіў і закусіў ёю… Лёгка пайшла. Праглынуў і нават не жаваў. Ды і няма ў мяне зубоў, каб жаваць жывую рыбу…

– Кажаш – не жаваў?

– Праглынуў!

– Каўтануў – і ўсё? Выдатна! Яшчэ ёсць надзея…

Жора Граб зарэзаў Святазара Клязьму і дастаў з яго жывата чорнага соміка. Той быў напаўмёртвы, але хутка ачуняў у роднай акварыумнай вадзе. Там ён і праплаваў усё сваё доўгае і шчаслівае жыццё.

17. Віктар Клён і золата

Віктар Клён прыехаў у Мінск з Гомеля. Ён пасяліўся ў свайго дзеда, які меў прыватны дом у Круглым завулку. Віктар вучыўся на матэматыка, хадзіў на заняткі ва ўніверсітэт. Кожную суботу Клён бегаў з Круглага завулка на Кастрычніцкую ў інтэрнат на танцы. Зімою, каб не рабіць вялікі круг, ідучы на мост, малады матэматык ішоў праз рэчку па лёдзе. Нічым добрым такое лётанне напрасткі скончыцца не магло.

У адліжны вечар Віктар Клён праваліўся пад лёд і пачаў тануць. Ён і ўтапіўся. Ляжаў мёртвы на дне, калі да яго падплыла русалка і ажывіла. «Ты прыгожы, як золата! Таму я вярну цябе ў царства жывых», – і русалка дапамагла Віктару выбрацца на бераг Свіслачы. У той вечар малады матэматык не трапіў на танцы. Ён пераапрануўся ў сухое і прывалокся ў «Цэнтральны» ўніверсам, заваліўся ў бар «Акварыум», дзе ўсіх частаваў гарэлкай з сёмгай і расказваў пра русалку, якая палічыла яго прыгожым, як золата.

АНДРЕЙ ДИЧЕНКО

ПАРТИЯ ВОЙНЫ

Часть 1: Хитрая Лиса

***

Все те, кто видели ее впервые, отмечали обилие рыжего оттенка в ней. Из-за веснушек. Их было много на белой коже.

«Хитрая, хитрая лиса» шептались лесные духи и блуждающие огни. Было сухо и тихо. Потом шар взрывался и осыпал дымящимися осколками стволы деревьев, мшистые низины и узкие склоны. Потом все станет пылью и осядет. Тут не бывает ветра, поэтому каждое слово звучит зычно и отчетливо.

– Я русая, – неуверенно отвечала она в оправдание, а когда повисала неловкая пауза, то продолжала говорить: – Может и рыжая, но прежде всего – русая.

Лица будто бы натянуты на шары. Она смотрит на каждое, но деталей не разглядеть. Красные и густые брови, сухие губы и заостренные голоса. Один из них – укутанный в тряпье карлик. Носится по колесу, подражая пугливым грызунам. Скорость такая, что все кругом растворяется в воздухе (заметишь, да не словишь, поэтому наслаждайся опытом, как в кабинете физики). Губы шелушатся и хочется аккуратно отрывать от них выцветшие хлопья ткани и жевать (органические ткани разминают вставные челюсти).

– Ты тоже видишь мои точки на лице? Они делают меня сотканной из лучей, – говорила она и жутко мерцала страхом, сверху донизу.

Карлик пытался угнаться за ветром, но постоянно спотыкался и, пытаясь удержать равновесие, *кого-то* смешил. В удобный момент высшего раскаяния ноги бегуна спутались и центробежная сила сначала неистово раскрутила его, а потом обронила.

Там, за лесом, невыносимый и душный день. Там солнце печет, как на горных перевалах (бывали мальчишки в засадах). Поэтому лучше полюбовные отношения тут, примерно с одинаковой температурой. А если что, можно набросать сухого валежника и устроить в качестве демонстрации силы химическую реакцию.

Пол казался жирным, грязным и засиженным неприятными насекомыми. Она просила их не давить, потому что крылышки их – рыжие. Хрустят, если наступить. Звонкая смерть. Карлик повиновался.

После, в уставное время для распорядка, он случайно обвился бичевой и лишился газовой смеси. Какое-то время приходилось туго.

***

Ее назвали именем основного орфического догмата (подхваченные единицы безумным жречеством и распространены шепотом, после которого жуть одна, жуть, жуть, жуть). Про очажного хранителя она предпочитала не говорить, считая его причуды глупостью и зазнайством (иных тем о нем не существовало, а вот чувства стремились ненавистные и обременительные). Родная мать разговаривала с ней на практически мертвом языке давным-давно покоренного народа (ампутация миелиновых стержней и забивание кувалдой покорных голов).

Мысли об этом чернили полы и стены в комнатах и на кухне, поэтому держаться желательно было подальше от квартиры (прочь гнал даже запах и вкус еды, сваренной на могильнике). Иногда, зимними ночами, кресты вырастали до верхних этажей. Она замечала их, потому что видела знаки частиц, остальные просто срывались и сверлили. Наверное, был какой-то рубильник в этом процессе, согласно схемам, отключаемым (очень и очень предпочтительно!).

ДАЖЕ ЗЛАЯ, ПРОТИВНАЯ КУКЛА ИЗ ПАПЬЕ-МАШЕ, ИСКУСНО СПРЯТАННАЯ В ТРЯПКАХ ПОД ДИВАНОМ, БОЛЬШЕ НЕ ОЖИВАЛАСЬ И БУДТО БЫ ПРЕСЫТИЛАСЬ ПОГРАНИЧНОЙ ЖИЗНЬЮ.

Раскопав в куче лоскутов сшитую из порванных наволочек девочку с рыжими косами, Б. достала из кармана лезвие и отрезала ей сначала косы, а затем и ступни (они были сшиты из фольги, сочных листьев герани и размоченной в колодезной воде соломе). Пышущая грацией кукла внезапно стала уродливой тканевой массой, к тому же местами подгнившей (источники всех иммунных бед и запаха). С озорным видом Б. осмотрела останки куклы. Затем, переложив их на блестящий металлический поднос, она достала из кармана стеклянный пузырек с прозрачной жидкостью.

– Это тяжелая вода, – произнесла она вслух и, глубоко вздохнув, зубами откусила резиновую пробку.

Б. разлила жидкость по подносу. Одно пятно, потом второе (больше), масляные следы. Присмотреться, то заметны метания. Так всегда.

Уродливые лоскуты. Напоминали биологических рабов, иссушенных тяжелыми трудом. Они почернели и, на несколько секунд наполнившись легким, фосфорным свечением, исчезли. Так приключается с деталями, которые не нужны.

Грянуло время побега в деревню (если опоздаем, то тропы перетасуются и не удержать всех переменных в голове). Мертвая кукла пугала Б. С ней поселилось стойкое ощущение тревоги. Чтобы как-то взбодриться, она достала откуда-то из передника острую ветку и несколько раз полоснула себя. Разрез на ладони. Убаюканный страх. Угловатые линии ран казались ей эталоном холодной, безжизненной красоты. Но медлительность заживления человеческого тела огорчала ее: хотелось сиюминутного созерцания. Но… Нет! Сознание Б. жило на совершенно другой скорости (не угнаться за ней патрулям). Несовместимой с той, которая теплилась и разливалась среди ее образов, закованных в никому не подчиненные системы. Держишь в руках старый звездный атлас, а потом искусственный ветер ради эффекта перелистывает страницы (щелк, щелк, щелк!). Так же у нее, только звука нет. Пространство лишено, возможности остаются из области потенциальных достижений.

Замаянный солдат остановился у крыльца и кричит, что настало время ехать в деревню. Невысокий, грязный,

промокший и простывший. Сапоги полны воды, каждый шаг слышен и жалок. Ему самому хотелось наступить на мину, чтобы сапоги разрешили снять и весь принудительный позор кончился.

– Госпиталь – пристанище боевых войск!

Через несколько секунд солдат вновь принялся орать, что деревня ждет. Никаких слов он так больше и не сказал (убежал, когда ощутил, как его *послушались*).

За окном была холодная индустриальная красота (хорошее из всего этого разве что шум поездов и размеренный стук колес, скрип рельсов и вибрации под мостом, если прижаться к бетону спиной как можно сильнее, плотнее, въесться в камень). Макеты людей валялись у обочины дороги, на просевших мшистых крышах черных бревенчатых строений, вдоль металлических бесхозных каркасов (в сочетании они представляли пример некоторого альтернативного будущего).

Внутри машины просторно и холодно. Куда ни сядь – везде потом онемение и подкожные иголки (вибрация поверхности напоминает). Дышишь – пар изо рта. За рулем еще солдат: с замотанным лицом, после обморожения (их всего два типа, одни любовались вспышками после сброса, вторые остыли, пока батальон разведки не пришел на выручку, у них была такая роскошь, как собственный костровой).

– Запрыгивай! – кричит водитель сослуживцу, замершему у входа в избу.

Но тот стоял неподвижно, по всей строгости устава (требования!). Со спины особенно бросалась в глаза его линялая форма, сшитая как будто бы из грубой мешковины. Когда двигатель взревел, солдат обернулся и лениво поплелся к кабине.

Машина тронулась, но еще не все позади. От движения на грязевых расчесах остается колея. Расхлестанные перекрестки напоминают воронки: к ним стекается все самое ценное.

Все вокруг – вассалы исключительно желаний. Как коты, которые ластятся у подъезда сразу после того, как из черного проема появляется фигура со знакомым набором действий. Движение, сигнал, ответ, движение. Если бы в темноте перед Б. поставили зеркало, то она бы увидела в нем холодную европейскую красоту. И веснушки (нить прошла через лицо, прямо в разум окольными тропами, как вокруг топи). Плотоядные желания чреваты пламенем. Органическое тело горит, как слепленная из торфа засада с узниками. Кому не повезло, тот поближе к очагу. Тела затлелись, насытили почву. Изобильная сажа в землянках (через тысячи лет такая грязь будет ценной, так как она состояла из девичьих страданий).

Время бежать прочь по дорогам в безморальное пространство, где право на смерть не подлежит обсуждениям.

***

Каждые каникулы Три_Четверти гостил у дедушки. Все, кто знал дедушку, называли его уважительно владельцем прав на серию медалей за боевые заслуги. На рассвете озарение эритроцитного металла привлекало радугу. Благодаря дедушкиным подвигам радуги пересекались, вступали в резонанс и даже приспособились звучать (отдельная мутация, фертильность блика). Радиоперехваты с нервным голосом дедушки чаще всего звучали вкрадчиво и елейно (эхом вибрировали в области щитовидной железы у людей). Поставили в эфир его знамения – быть беде.

Отчасти так было из-за крутого нрава бывшего оператора железной стаи (фон, лучи, разрывы тканей, и все это на точке одной совести). Три_Четверти же звал (старшего по званию и древнего по разработке)

по серийному имени-отчеству, только когда дурачился. Радостная отвага на его лице внушала озорные мыслишки, а поэтому дедушка редко отпускал Три_Четверти одного на боевые задачи (когда сочиняешь, то не думаешь, что лямки затянут вокруг трицепсов родных). По капиллярам текла кровь, а на боевых они лопались, и намечалась ругань.

«Кто взял недоноска на Фронт?»

Когда проходишь мимо между статических голов (на них запущена видеотрансляция, так бывает), они орут о подобном, но лучше бы это все не запоминать. Полигон не становится памятником, у него бесконечный период распада из-за искусственной температуры. Мальчикам на потеху его разогревают, они глупые, думают, что то для них. Но разочарование! Зрелище для морщинистых и скучающих, мальчики слепнут, а те хохочут и аплодируют. Специальный счетчик кладет результат на стол. Сутулая спина над ним. Одна, затем вторая. Очередь из усталости.

Наверное, липовый маленький солдатик был единственным обитателем обесцвеченного полигона. Оператор усиленного переливания крови души в нем не чаял. Когда видел (как надкусанное печенье) – из машинно-аппаратного (видавшего всякого), идейного полумифического придатка бога войны превращался в компанейского носителя политических навыков. В остальных ситуациях, даже не повышая голоса до певчих полутонов, он легко мог вдуть пламя в слова.

– Команда 808! Расскажи про ударные группы! – озорно шептал оловянный мальчик, едва переступив порог лаборатории ускорителей.

Операторы только и ждали, с кого начать. Но это будет не «Печенька» (так между собой они называли тотемный объект обожания, сложенный из неполноценных натуральных чисел).

– Дроби! – орет дурная глотка, и хочется стиснуть зубы от веерного отчаяния, чтобы как-то перетерпеть.

(Когда вне договоренности раскручивается механизм поругания, то повторная мысль тоже всего одна – перетерпеть.)

– Нигде этого не бывает так много, как в женской былинной истории! – говорила Б, когда это можно было.

– В какой истории? – задавал свои глупые вопросы Три_Четверти.

– Эталонной, былинной истории! – отвечала Б., оставляя паузы раздражительности между словами. Необходимость объяснять звонкие дела навевала скорбные мысли (копились, как цветные тряпочки в сундучке).

При каждой встрече Три_Четверти пристально разглядывал дедушкино лицо. Он делал это ритуально нарочно: высоко подняв свою кудрявую голову, под свод коллективного вожделения. От таких просьб дедушка не сдерживал улыбки и всегда отвечал взаимностью родственной боевой единице. Солдат – произведение алгебры. Даже если живой.

Его в эти мгновения переполняло химическим счастьем, блокирующим удушье, удары и истязания (любимые операнды Б., когда та ощущала, что можно хотя бы высказаться).

– Сейчас заварим поле большой битвы, блуждающие огни пехоты прогоним вихрем как следует! – по-командирски убедительно отвечал дед. – Как следует, говорю!

Операционный цех позитивно относился к развлечениям, когда ток крови достигал предельных показателей. И уборщица в серых платках, и кудлатый мастер очень любили, когда механики машин шутя прогоняли пехоту.

За годы мятежного взросления дедушке довелось уничтожать народы, а поэтому он лучше, чем кто-либо, знал о том, какую ценность несет человеческая жизнь. И, глядя на жизнерадостного Три_Четверти, он молча

рассуждал, что жизнь прожил не зря и пустоты в мире не бывает, так как на место одной популяции всегда приходит другая.

Когда Три_Четверти возмужает, то обязательно примет за данность, что конфликт интересов (с девочкой тоже) – это ни с чем несравнимая мерзость. Пока же его горячила чувственность, оснащенная выбросами частиц с целью в инструкции.

Точно также, как Три_Четверти тянулся к дедушке, он сам с нетерпением призывника ждал жертвенных стрельб. Во время боевой жатвы Три_Четверти заходил к нему в гости намного чаще, посидеть в луже и «напитаться» (так это звучало для Б., чтобы ей не пришлось растерянно улыбаться).

Он, бывало, оставался у деда на целый день, и, как тряпочки, они жали перекрученных солдатиков в назидание. Во время жатвы и мерного перестукивания с закованными в клетки счет времени терялся. На выжимку смотреть приятно, сначала сочится вода, а потом обсуждаются последствия. Тактильно – ощущение покалывания у основания конечностей. Как будто иголки, но которые гнутся от соприкосновения с кожей (не из металла, а из желтой рисовой бумаги, запретите ради них плевки!).

структуры на переработку я не умею, то целыми днями тренировал технологию истязания. А потом товарищам своим пересказывал откровения. Они самые ценные, когда нет уже ни боли, ни ощущения присяги, ни целостности. Целое ведь искусство – из агонии собрать рассказ!

Дед знал, что истязать лучше всего девочек, потому что они дают лучшую ответную реакцию и метрик намного больше (почти как нераздельные ноты, без примеси полутональной вибрации и прочих намеков на грамоту).

– Ой, командор, ну что ты врешь! Ты же оператор, все операторы молоть на жерновах умеют! – самозабвенно твердил Три_Четверти. Он верил газетному слову, а поэтому не давал себе шанса усомниться в бессмертии своего собеседника и воспитателя.

Эталонный оператор всегда походил на красного утомленного мельника и без чешуйчатых перчаток из титановых сплавов. Несмотря на биологическую разобщенность, он никогда не сутулился. Зрение его было настолько острым, что, заметив вдалеке бомбардировщик или штурмовик, он легко мог назвать его номер и взять на мушку. Волосы его были пепельно-седыми, а кожа такой белой, будто бы никогда не знала палящих солнечных лучей.

ВО ВРЕМЯ ЖАТВЫ И МЕРНОГО ПЕРЕСТУКИВАНИЯ С ЗАКОВАННЫМИ В КЛЕТКИ СЧЕТ ВРЕМЕНИ ТЕРЯЛСЯ. НА ВЫЖИМКУ СМОТРЕТЬ ПРИЯТНО, СНАЧАЛА СОЧИТСЯ ВОДА, А ПОТОМ ОБСУЖДАЮТСЯ ПОСЛЕДСТВИЯ.

– На трассе Перегона Металлов было два занятия. Либо галочки в табелях пересчитывать, либо механических узников травить щелочью... – рассказывал дед маленькому увлеченному солдатику с мясистыми ушами и острым подбородком. Из-за врожденного влечения к чистому и святому убивать пленных дед так и не научился, а поэтому все время проводил в гарнизонной лаборатории. – Так как разбирать

Боевое крещение деда прошло в пиковые значения исторического детерминизма: в ледяной степи среди порезов и ампутаций (прыгнул с камня на льдину, заполучил новые рассечения, оставил следы и был вычислен, пиф-паф).

В хорошем настроении он утверждал, что по этой причине терпеть не мог холодную погоду и в морозные дни предпочитал остаться в сухом

пространстве, сложенном из клеточных плит (механизмы крошатся, как куски соли, а вот трупы рубить сложно, трупы рубить тяжело, трупы сочетают много материй с разной плотностью и степенью осознанности).

О своем хирургическом учении он почти ничего не рассказывал, потому что считал скальпель орудием хобби.

– Только в тире! – отшучивался дедушка и переводил тему: – А ты какие инструкции прямо сейчас?..

– Да я как-то не особо пытать люблю... – признался Три_Четверти.

– В смысле не любишь? Пытать все любят! А ну пойдем к полке, расскажу тебе немного про девочек!

Запахло киселем и ягодным муссом. Девочки несли запахи, которые менялись настроением и мелкоконцентрированными раздражителями рецепторов. За муссом грязь, за грязью торф, в основе всего – органика.

Они вместе встали из-за стола и прошли в соседнюю комнату. Там же стоял огромный черный сейф, полный разных емкостей с потускневшими от времени этикетками. Издалека и вовсе было не разобрать, какие у тех мутных колб даты и кто их покорил. Дедушка отворил скрипучую дверцу металлического хранилища и протянул руку за засаленной и жирной на ощупь емкостью.

– Вот, славная Мать_Трех_Земель. Не оставили от ее мира даже песка, – дедушка вручил колбу младшему по званию.

– Ого! Тяжелая какая! А про что она любила? Про Солнце какое-то? Фантастика, что ли? – заинтересованно спросил Три_Четверти.

– Про то, как гробы напрокат для сладких мечтательниц брали после добровольной кражи, чтобы нарушать целостность блюдца. Их на нужды катализаторов!

– Девочками? Катализировать? Да ну! – Три_Четверти рассмеялся.

Пока Три_Четверти вращал колбу, держа ее кончиками пальцев из-за отвращения к жирным поверхностям, Оператор Машин протянул ему еще одну емкость.

– А это Сладкая Вата. Телесные выжимки любишь? – спросил дедушка и встретил заинтересованный взгляд Три_Четверти.

– Конечно!

– Так вот, это и есть девичьи выжимки. Самые настоящие, как будто с рынка!

Страшные истории всегда увлекали Три_Четверти из-за его фантазии, способной *настраивать*. Он отложил емкость спелой чувственности Сладкой Ваты в сторону и про себя подумал, что раз строгий палач советует, то надо обязательно испытать в приближенных к небытию условиях. Вдруг Три_Четверти ощутил, как вошел во вкус и решил уже самостоятельно спрашивать деда о маленьких скрюченных гусеницах, грубо препарированных в назидание. Пальчиком он указал на еще одну склянку в черной плотной коробке и спросил, что случилось с источником.

– Черная Стужа. Классика обеднения, как это бывает с ураном. Но не думаю, что тебе будет интересно. По крайней мере сейчас. Такая тяжесть все-таки... – Дед не очень то жаловал осадок сопротивления с усилиями покоренных, ничуть не умаляя его чувственности. Просто ему претила сквозная утонченность чувств. – Вот, возьми лучше концентраты Б.

Аргументы: была такая же бойкая, получила прозвище Хитрой_Лисы. Потом обработка ластиком, разводы от графита и порошков тональности.

– Ты откуда знаешь? Что… Что именно такая, хитрая... – Три_Четверти был аттестованным подрывником, а поэтому подмечал малейшие детали и его трудно было подловить или разыграть. Правда, иногда его

одолевало стеснение, а поэтому слова звучали неуверенно, вымученно.

– Б. разобрали на единицы совсем юной. Да и все мы когда-то оказывали сопротивление до кровавых пятен и болей в животе! – справедливо заметил дед и усмехнулся.

Улыбка старила его, обнажая почерневшие от постоянного поедания зубы и черный рот, который вел к провалам и тлетворному запаху. Органические стенки хранят тайны.

– Это точно... – согласился Три_Четверти и вдруг болезненно осознал, что ему очень жалко покоренную девочку и наверняка от нее вкусно пахло (не кухней, где обжаривают).

– Остальные отдавались с покорством грубо выточенных манекенов. У нее же осада и геноцид о юности, о мечтах. О таких, как ты. Да и я тоже.

МЕХЗАВОД ОПУСТОШИТЕЛЕЙ ТОЖЕ ВЫСОКО ЦЕНИЛ ЗАМКНУТЫЕ СИСТЕМЫ Б. И ВРЕМЯ УЖАСНОЕ БЫЛО. ПОЧТИ ВЕСЬ ЕГО ОТРЯД ЗАГУБИЛИ.

А он не переставал слать воздушные поцелуи в надежде обменяться системами.

– Так ты ж не любишь обмены и уступки! – возразил Три_Четверти.

– Это не значит, что поле боя пустое и неприглядное. Но... По сравнению с Б. ее ровесницы – хлыщеватые истерички, ни на что негодные, кроме как устроить безрассудный бунт. Такие дисциплину и опорочили... – после слов дедушки Три_Четверти одобрительно кивнул головой и потребовал еще емкостей с нежностями.

Дедушка же задумался о том, что как сложно милому подъяремному существу однажды получить санкцию на трупную нежность и не изверится, хлебнув горя из общей чаши, налитой кровью. А потом ощутить себя несчастной среди всех нечестивых щеголей математики нового порядка и мрачно бродить по знакомым лабиринтам с другими законами тяготения. Уже чужими владельцами, суровыми и не способными ощутить.

– Продолжаешь смотреть на Б., а это структура посерьезнее. Сигнал тревоги, задымление. Половину жизни провела в осаде, потом в атаке. Рано с таким вступать в связь, лучше потом, когда тело омертвеет и будет не так жалко тратить силы на осмысление последствий. – Дедушка передал колбу Три_Четверти, тот нерасторопно вкусил ее.

Затем старик потянулся за следующей емкостью с самым важным (суть, которую разлили на заводской линии), но вдруг замер и замолчал. И в это же мгновение Три_Четверти упоенно прошептал:

– Хочу… Хочу, хочу! – Три_Четверти молвой настраивал себя на оглашение чего-то важного, образующего новую систему. – Хочу покорять именем Б.! – признался наконец он и заулыбался.

Оператор Стальных машин искренне поддерживал все намерения маленького палача. Даже если Три_Четверти заигрывался и нес несуммятицу, дед всегда был на его стороне, потому что верил, что звереныш станет великим воином. Если сейчас он твердо решит покорять биологические виды, то ничто его в будущем не остановит в войне с органикой. Стерильность – великая из идей.

Дедушка подумал про командира Алюминия, умершего в пустоте и потерявшего прыгучие калоши вечности на бугристых и грязевых подступах к Родине. Про полковника Механическую Руку, вынужденного сбежать из гарнизона после надрыва целостности Б. Про Особую Папку, расстрелянную за взгляды и созвучные им стихи с конфронтацией против Б. Затем он вспомнил снайпера Дурную Голову.

Он ведь до последнего верил, что вновь обретет пуленепробиваемый баланс там, откуда был вынужден отступать по ежиным тропам. И наконец, Партия Войны.

Партия Войны не одерживает побед, не набирает большинство и отрицает саму легитимность выбора.

До конца дней своих она будет посылать лучших своих активистов, которых произвели еще в империи. Фехтование вытянутыми временной аномалией штыками, установка и песчаные догмы (рассыпаются в руке, а еще можно натереть ими ладони до кровавых рыжих расчесов из обезжиренной крови, пока пальцы не образуют ситечко). Все, что она смогла унести из своего мира.

Или именем Б. Сколько ей было на момент вручения аттестата и вынужденной пробежки по дозорной тропе? Двадцать лет? Больше? Ведь это не так важно. Совсем не важно. Чтобы рожать мертвые бомбы командирам, нужно пламенное сердце и разум, способный ощутить пульс телесного маршрута. Но часто навигатор ведет через рвы, ямы и свинцовые руды. Им не задашь риторических вопросов.

– Партия Войны не озарит твоего пути, – прошептал дедушка и закрыл сейф. От того, что он был вынужден говорить это вслух, кожа на его лице переливалась пятнами. Он задумался о том, что блуждающий огонь из плотных структур вряд ли может стать пророком на поле боя... Если только она… Если только не Партия Войны. Она – как смерть, которая пришита грубыми капроновыми нитями к нестабильной поверхности (искривления плохо влияют на ландшафт, горки и прыжки ломают).

– Что? – растерянно спросил Три_Четверти.

КОЛБА РАЗБИЛАСЬ. ПАРТИЯ ВОЙНЫ НА СВОБОДЕ И ВОЛЬНА ГОРОДИТЬ СТРУКТУРЫ. ЕЕ СТРАТЕГИЯ ПОНЯТНА ТРИ_ЧЕТВЕРТИ, НО КАКАЯ ЖЕ ЖУТЬ!

– Иное имя Б. – Партия Войны, – произнес дедушка страшным шепотом, нагнав на Три_Четверти жути.

Но Три_Четверти не придал значения настороженному шепоту дедушки, списав это на некоторую ворчливость, присущую всем приговоренным к чугунным погребам. Он, как заведенный, вдруг подскочил, потребовал масла и побежал орать позывные.

Три_Четверти почему-то думал, что натворил странных дел. От этих мыслей кожа на его лице стала ямистой, как провалы папье-маше у съедобной маски. Голова лежала отдельно, поклеванная курами и от того жалкая, немощная (желает пинка).

***

Когда дедушка стал задыхаться и упал в припадке, Три_Четверти выкрал у него ключи от сейфа (методика дыхания, несколько глубоких вдохов, потом череда коротких).

Колба разбилась. Партия войны на свободе и вольна городить структуры. Ее стратегия понятна Три_Четвер-ти, но какая же жуть! Обыкновенная черная жуть. Когда с одними нитками и без иголок страшно!

Колба разбилась. В сырую землю впитываются красные пары, а потом на ней образуются точки света. Маленькие лужицы. Если в них заглянуть, то можно увидеть норы, проеденные червями. Старый ангар с прохудившейся крышей. Из-за отверстий солнце посылает в него блики. Иногда кажется, что они живые (потому что мерцают, и причина тому – отнюдь не злой сухой ветер). Сырости чужды дуновения, свет любит покой. Но если вода, то ангар заливает и пятен безопасности не видно. Только Б. способна чувствовать их, но не будет.

Ее манят маршруты по минными полям. Ей нравится заградительный огонь.

– Не успел зайти, а уже сразу ливень! – сетует Три_Четверти.

Б. на противоположном конце, сидит на деревянном черном сундуке и смеется в черные экраны слюды. Они то появляются перед ней, то вращаются кругами и создают иллюзию защитных голограмм. Ее цель – озлить. Но на такую тактику прилетает одно лишь старческое бесстыдство. С вторжением разобрались, когда низвели его до статуса мифа (коверкай в каких угодно условиях сделки по армиям и личному составу «на убой»).

Начинается ливень, пространство ангара заполняется шумом. Грохот снаружи, сквозь прорехи в оболочке сливаются жидкости и образуют ручьи. Розовые, оранжевые, синие – пузырятся, журчат и насыщаются инертными газами.

– Не успел зайти, а уже сразу срыв! – продолжал жаловаться Три_Четверти, как бы пытаясь обратить на себя внимание Б.

Но тщетно. Дедушка валяется в припадке и не способен навести прицел и наладить стрельбу в автоматическом режиме (будет системная ошибка, потом понадобится корректировка протезов, это чревато сообщением в центр, на розги будут надеяться все, кто найдет смелость ознакомиться с логикой дела).

Три_Четверти ступил на грунт ангара и подорвался. Б. не обратила на это внимания. Вспышки и цветные структуры из шариков заполонили черный органический экран. Теперь на нем красовался водопад из жидкого стекла (так бывает, когда вдоволь насмеешься и налижешься чего-нибудь холодного и шершавого, как наждачная бумага из морозильной камеры).

Три_Четверти разложился. Но дедушка не заметил это. Безумный задор и тяга к сладкой романтике деморализовали Три_Четверти. Все, что было до этого, показалось ему полусном, от которого жуть как сильно хотелось оправиться (знать бы как, да?).

Вскоре ливень кончился. Б. умылась, зачерпнув в ковш немного цветных вод, и исчезла на какое-то время. Три_Четверти решил не уходить, пока не осушены ямы. Придется много пить и искать жажду.

***

Черные как сажа облака. На них можно уместить отряд смертников. Когда облака прольются колючим дождем, они градом обрушатся на головы. Неизбежное рассечение. Пока не срослось – заливай керосин. Б. признается, что самые невыносимые воспоминания – про захлеб керосином. Он синего цвета, как безумная степная ночь. Тело бредет по медному бульвару. Так жарко, что спина мокрая. Не дай… Не дай случаю взять за руку орудие сопротивления!

Три_Четверти требует от Б. перезарядки, а она в ответ смеется, потому что может обронить систему ценностей в любой момент. Когда в ее адрес отправляли конверт с переизбытком витальной силы в нем, она отвергала.

Если искать идею, то на ее теле. Партия Войны. Три_Четверти больше всего боится, что у Б. исполнятся все сроки и она, и она…

– Ты выйдешь на тропу войны против всех нас? Твоя партия этого хочет, твой зов? – самозабвенные речи, как сон.

Она смеется, совсем как маленькая девочка в платке. Лет восьми, не больше (хватай и фиксируй, подойдет конфетам и плитам).

– Ты слишком много говоришь, – говорит она в гневе.

Три_Четверти ежится, как мелкий трусливый хищник, напуганный густо дымящим механизмом. Она пройдет

урановой косой по полю, найдет всех, кому суждено. В лабиринте золотых колосьев нет укрытия.

– Ты похож на обмылок! – слышится упрек нежным, пронизанным подвальной магией голосом.

Три_Четверти сперва пытался подольститься к ней, но она стала грубой. Как шерстяная кофта (колючая, как одеяло нелюбимой матери). Объятия, продиктованные терпением.

Когда дедушка арканил Б., то нанес ей сильный удар по голове. Металлические руки, ими ласковые прикосновения – сношение с прикладом автомата (технологии пошли вперед, а он по традиции – из красного орбитального дерева, греется и живет своей жизнью). Налитые черной кровью жилы на ее розовых от желания висках.

Не сметь брать за руку, иначе ударит. Риск облучения.

После сотрясения была потребность открывать форточку по ночам. Дуновение создавало иллюзию причастия к миру. Потом еще шум электростанции. Когда бессонница, а она воет болью потерянного времени, можно списать на круглосуточную выработку плазмы. Состояние приобретенного кислорода и чужих легких (глубоко дышишь напротив ч у ж и х).

Бесконечное доверие к далеким светилам она обратила в гулкое биение прирученного пульсара.

Три_Четверти собирается в шар, а потом его помещают в сложную структуру, подобную клетке в семи зеркалах. Три_Четверти не желает войны и злится на дедушку.

– Вот бы сейчас твоих птиц, деда!

Разгоряченный от неумного чувства вины, Три_Четверти пошел на контроль, но не встретил потребности в раскаянии.

Настала пора успокоиться.

***

Перебирая склянки в черном сейфе, озадаченный дедушка сокрушенно бил себя ладонью по лбу и периодически покачивал механической головой. Из-за волнения она раздулась и напоминала ужаленный шершнем футбольный мяч, подсвеченный по швам.

Затем он отправился к печи и, едва приоткрыв печной утюжок, вытянул эластичную молекулярную винтовку. Обмотав ее вокруг металлической кисти, он уселся на табурет и принялся панически сопеть. Этому ритуалу его научили давно, во время кротовых войн. Один побывавший в норе рассказывал, что норные пехотинцы таким способом привлекали поживу.

– Ободрятся. Пропоют. Изловят. Заедят, – твердил голос нейросети, разработанной для художественного чтения инструкций.

Он надеялся, что винтовка знает свой порядок, а поэтому поможет ему разыскать заплутавшего внука.

Когда он вышел из дому, то мгла рассеялась, показалось тропа. Газовые фонари то взрывались, то смирно мерцали, овеянные роем туманных мух. Разгоряченный предстоящей кипучей возней, дед наметил путь к дальнему ангару.

Там слышалось пение. Сладкий голос звал. Три_Четверти заигрался с сейфами.

Дедушка хотел побыстрее выдавить его наружу, а затем попросить прощения у какого-нибудь пророка в форме звездной туманности (они могут принимать биологическую форму, но стадные схемы сложнее, копыта тверже).

Следы лисы. Ведут то в чащу, то в алмазные топи.

«Если она может передвигаться по иловым трассам, то скверны наши дела, ох скверны!» – повторял себе дедушка и по мере того, как ангар наваливался на него черным дымом и зияющими тут и там прорехами в воздухе, сбавлял шаг.

Ангар оберегал свой покой, как искаженный отвращением трат скряга

смотрит на припасенное золото. Он дышал, запуская газовые смеси в своих прорехах, все лучшее отдавал Б., а почву под ее ногами удобрял возлюбленными.

Перед тем как отворить засов, дедушка решился узнать, кто такая Б. и как ее отличить от тех, кто на пленумах большинством голосов запускает столкновения систем и запуск реактивных залповых (слова, осколки и увечья).

***

Будучи в плену, Б. ходила по пустым залам осторожно и подавленно. Так, будто бы была неумытой, а кругом – едкие язвительные зеркала. Запах мокрых, вырванных злой рукой сорняков отвлекал.

– Кто ты? – слышался зов, ограниченный входным билетом.

Если она начнет говорить, то моментально поколеет вместе с тем, кого пришли выручать.

ПОЭТОМУ – ИСКЛЮЧИТЕЛЬНО ОБРАЗ. ТАК МОЖНО ОПИСАТЬ БОЕВОЙ САМОЛЕТ, ЛИШЕННЫЙ БОЕЗАПАСА. ТОПЛИВО НА ИСХОДЕ, А ИЗ ВСЕГО ОРУЖИЯ МАССОВОГО УНИЧТОЖЕНИЯ ТОЛЬКО ПИЛОТ.

– Дедушка властный. Он нежно просит катапультироваться. Что ты сделаешь ради своего командира? – интересуется голос затравленного алюминиевыми парами бортового компьютера.

От вопросов становилось жутко. Будто кто-то бил стальными прутьями по точильным камням, ломая лезвия ножей. Потом массовая заточка, от которой хочется заткнуть уши (там следы контузии, и они настолько чувствительны, что сторонние звуки тут же образуют хороводы и идут в систему).

Ее осматривали залпом сразу несколько восторженных голов.

Узость, грация, бомбовая нагрузка и отсутствие вирусной. Может долго использоваться службами специальных операций.

– Без ограничений! – бормочет низкорослый мужчина в круглых очках.

Кожа его синяя, как у тропической гусеницы. И ворсинки торчат во все стороны. Б. не нравится такое внимание. Она в ответ плюется обмылком (в него превратили маленького любопытного мальчика, которому для целостности и неделимости не хватило одного фрагмента от четного количества опор).

Так и прозвали дуралеем.

Но Б. смотрит на заключение как на черный клин нелепой лжи. Не вовремя врезался, наглотавшись пыли на обочине сквозной магистрали (мимо всех фронтов, на какую угодно войну).

Ее тело выбрито до мерцающего глянца. И сама она будто родилась с глазами, которые постоянно кого-то или чего-то искали. Когда она рассматривала части тела в отражении, то видела в них сугубо концентрат чужой войны. Организаторы социального лифта считали, что она сделана из солнечных световых нитей. Сама же она признавала только плотные концентраты тумана и кислород в качестве контрастного вещества.

Оголенные нежности пробирали в ней похоть, но это состояние претило ее структуре, поэтому всем правила спонтанная злость.

– Ваша кровь недостаточно черная, – сказала она дедушке, когда тот попытался вернуть ее в колбу.

Молекулярная винтовка дала осечку. Сам он тут же осунулся и растекся лужей. Но тщетно. Сырая земля ангара впитывала. Сначала непокорные подразделения готовых к мучениям богомольцев. От них остались одни лишь грязные, как пропитанная

машинным маслом ветошь, кишки, разбросанные по светлым сторонам.

Пошел дождь. Под потоком воды она стала обозримой. Теряя рассудок и власть, дедушка пытался рассмотреть, что перед ним произошло. Но от него остались только голова и рот, набитый пурпурной пеной.

Он слышал гильотинный стук в ее груди. Будто бы там было сердце. И будто бы оно тоже было в черном сейфе. Колбы. Препараты. Как в анатомическом музее. Главное не перепутать измерения. Иначе от заскорузлой крови станет невыносимо весело (надорвать животы, не сошьешь оперативно). Страшно представить, что ждет того, кому будет жарко под ее реакторным взглядом.

– Когда ко мне не относятся, как к наследнице пассажира в рассветной колеснице, происходят катаклизмы, – голос ее звучал спокойно и повелительно.

Стало холодно. Перекатное эхо будто бы взорвалось бомбой, а потом волнами ударилось о стены и исчезло.

Время начать все заново.

***

Ее улыбка приводила в ярость. И во время охоты, и во время содержания. Даже сейчас, когда процедура возврата носила огнестрельный тип.

Когда дедушка зашел в ангар, то его встретил Три_Четверти. Вид у него был грустный и окаянный. На его голове был никуда не годный, совсем истрепанный и обгоревший гермошлем. На боках шлема блестели почерневшие, покрытые тонким слоем сажи нашивки. Тени в ангаре напоминали сеть. И, если прыгнуть на черный след, то исчезновение накрывало вплоть до ауры. Ни звука, ни образа.

– Где? – спросил зло дедушка.

Три_Четверти пожал плечами. Ему было нечего сказать. Все его обаяние сейчас казалось будто бы фальшивым, ненастоящим, скомканным и наспех придуманным.

– Она растерла и раскрошила меня. Как морские волны с камнями. Заберут к себе и обтачивают. Ничего не останется, кроме пыли.

Вдруг в ангаре стало пусто, глухо и тихо. Дедушка сел на землю. Три_Четверти побледнел и упал рядом с ним.

Шахматная доска, созданная игрой света и тени, окончательно распалась и потекла ручьями в подземные русла.

***

– Ты помнишь, где ты закопал куклу? – хрипит дедушка, но внук не слышит его.

Земля в ангаре рыхлая и черная. Крыши в дырах, от чего капли падают с неба. Туч не видно. Но когда идет дождь, то вся крыша резонирует грохотом и влажный, тяжелы воздух будто бы начинает вибрировать от этого.

– Где кукла, ты помнишь? – продолжает обращаться дедушка.

Он уже ослеп и не видит, а Три_Четверти продолжает молча рыть землю. Совсем нет червей. И камней тоже нет. Будто бы и не земля вовсе, а мука черная, мертвая, из которой одной трупниной тянет. Ни росточка, ни стебелька.

– Ты похоронил куклу здесь, она отравила нашу воду и землю. Где ты зарыл ее? – продолжает слепой допрос дедушка.

– У нее такой… – внезапно заговорил Три_Четверти, – такой неуживчивый характер, вы бы знали дедушка!

Три_Четверти присел у только что вырытой ямки. Кругом лежали кучки грязи, сухой и будто бы нарочно выкрашенной сажей в черный цвет. Три_Четверти наклонился и опустил голову в яму.

Дедушка умер. Пошел дождь. Три_Четверти набрался смелости разрешить ситуацию. Его окружили вибрации. Он боролся с ним, как сражается

световой всадник с призрачными пушками. Иначе, в тишине, пустая природа этого места уродовала.

– Теперь я разложу тебя по ямкам! – произнес с улыбкой Три_Четверти.

Подсчитав в уме, что сделал 43 раскопа, он отправился к телу дедушки. Пространство вокруг его тела было будто бы запружено копотью. Дышалось тяжело. Но так всегда перед похоронами.

– Кукла сбежала, дорогой мой любимый дедушка. И ты никогда ее больше не достанешь. Никогда не нарушишь ее целостности. Не скроешься от ее мести. Не убежишь от своего страха. Не сможешь очнуться в пустоте и быть незримым. Все помыслы видны, как сплетение тоннелей на пути к этому месту.

Когда Три_Четверти закончил, дедушка разложился по ямкам.

***

Три_Четверти в ужасе. Это означало, что командование переходило к нему. Минное поле на пути к Б. Придется признаться в рапорте в… Неустановленных с ней отношениях.

Три_Четверти в голове составляет текст жалобы, а глазами рассматривает земляные стены. Как черное небо во время перелетов и талая вода на дне металлических цистерн. Разложенный дедушка не мог покинуть пространства, а поэтому хохотал. Но шел дождь и его вербальных издевательств не было слышно. Дедушка был везде, а Три_Четверти готовился к выходу и зачитывал вслух оправдание.

– Только бы не оборачиваться! – сказал он, зажмурился и, не в силах больше терпеть, разрыдался.

Если бы дедушка был жив, то наверняка бы ликовал. Но он разложился, проник в грунтовые воды и впитался в загрязненную обильными кровеносными выделениями почву.

Но куда не посмотри – везде отпечаток Б. У школьной доски и в темном коридоре, ведущим в систему замкнутых тоннелей.

– По ним ходишь, как в ленточном черве, во время перелета… – бредил Три_Четверти.

Сделав шаг, он провалился в яму с топким, теплым и рыхлым дном. Зрение пугало, а поэтому Три_Четверти не удержал равновесия и упал на четвереньки. Он принялся раскаиваться.

Б. же в это время шептала, что был сверхдлинный перелет, и это очень сильно сказалось на фертильности, пришлось оплодотворять червей, чтобы путешествие продолжалась потому что конечная станция обязательно будет.

– Это обусловлено константами, это исходит из логики, – говорила Б., разглядывая яму и глупого мальчишку у ней.

Тот и вовсе забыл как выбираться на поверхность и решил, что рано или поздно вода вытолкает его из этой земляной фистулы вместе с колонией инфузорий для Б.

Где же твоя нежная и теплая ручка? Лицо бледное, как простокваша, а характер беспокойный, буйный. Такие мешают намеренно, но всегда не сознательно.

А ИНЫЕ НЕ МОГУТ СОПРОТИВЛЯТЬСЯ И ЛЕЖАТ ПЕРЕД НЕЙ, БУДТО ВСЕХ УНЕС НА ПЕРЕВАЛОЧНЫЙ ПУНКТ СРЕДНЕВЕКОВЫЙ ТИФ.

Со стыдливой покорностью она поднимается сперва по винтовой лестнице. Надувает винтовку из легких пластмассовых сплавов и целится в Три_Четверти. Если бы она сейчас выстрелила, то непременно бы наслала быструю и черную ночь.

Если бы не заря.

– Лети давай! – говорит Б. и целует Три_Четверти в макушку.

Тот стесняется от того, что совсем грязный и начинает температурить.

Он хотел открыть глаза просто потому, что искренне любил ее лицо. Но если в глазницы проникнет грязь и окутает все, то придется карабкаться тараканом по ресницам и заползать в ушные раковины. Или, что еще хуже, – выпадет цифра шесть и придется стать падальщиком.

***

Б. жаждет определения, но вместо этого к ней отправили шестерых штурмовиков. Все – как клоны, в страшных одеждах за которыми не угадывается тело (только контуры, свидетельства о силе и только). Двое заходят в ангар, двое караулят засовы, еще двое бросаются дымовыми гранатами и стираются границы. В дыму не видно лиц. Один, в маске, тот, что у двери, внезапно стреляет в спину штурмовику. Тот падает замертво, его напарник грустит. Чтобы не дать печали покорить внешние границы, караул стреляет второй раз (двое, очередями, так наверняка и больше похоже на результат борьбы). Там одни трупы, только не Б. Итог – четыре штурмовика и сырое пространство в слезоточивых облаках. Если оно прольется местной пылью, то не будет адекватных измерений радиусу смерти.

Воины в черных одеждах смотрят в расщелину черных ворот. Оттуда – клубы черного, плотного дыма и горький смех. Он впитывается кожей, всасывается организмом и разносит удушье. Гарантированный способ принуждения к капитуляции.

– Удушье, привычное состояние, когда мечтаешь про освобождение, – говорит Б.

Она помещает двух штурмовиков на ладонь, изрезанную линиями судьбы и отпечатками от насильственных прикосновений. Сначала вдох и баллоны, в которые откачали дым (они раздулись, как цистерны с нестабильным горючим в плотной емкости). Но привычка к давлению отражает нападки. Б. дунула на ладонь и два штурмовка исчезли. Еще двое сложили перед ней оружие и склонили головы, но поздно – знамя распалось, обречение уступило победе.

***

Двое грелись у костра, разглядывая дымовых монстров из ангара. Где-то там под мелкодисперсным одеялом укрывалась и она. Объект нельзя называть по имени, поэтому во всех внеуставных обсуждениях – исключительно «боевая задача».

ПРИ НЕКОТОРЫХ ОБСТОЯТЕЛЬСТВАХ (КОГДА ГОЛОС ПРОХОДИТ ЧЕРЕЗ ПРОВОЛОКУ МЕДНУЮ, ОЛОВЯННУЮ И ИЗ БЛАГОРОДНЫХ МЕТАЛЛОВ), ЗАНИМАТЕЛЬНО, КРАСИВО, ВООДУШЕВЛЯЕТ. УСТАВ ПЕРЕСТАЕТ ДЕЙСТВОВАТЬ, КОГДА ПРОЦЕНТ ОТ ПОТЕРЬ ПРЕВЫШАЕТ ЖЕЛАЕМУЮ ДАННОСТЬ.

– Будем заходить? – произносит шепотом один из выживших.

– Нет никакого смысла, – отвечает ему напарник. – Она достаточно изучена, недостаточно сопоставлена.

Отдельные части Б. не поддавались пониманию, но ее сила достигалась в сочетании структур. Это как если наложить одну галактику на вторую и сжать трехмерную модель до предельно детальной плоской голограммы. Никакой фантазии, одно лишь математическое считывание.

– Как это вообще, когда война на таком фронте? – интересуется солдат.

Он скоро потеряет ощущение времени и станет частью единого мира, а поэтому вопросов становится сильно больше (как бы все успеть и не остаться, как бы все успеть!)

От нее остались снимки, их изучали внимательно и с пристрастием. Каждое нарушение целостности и чересчур иммунный ответ на ложноположительное вмешательство.

– Много стрельбы! – хохочет штурмовик и черной, изрезанной перчаткой скребет стекло гермошлема. – Да только вся она не имеет смысла, ибо главное не допустить, чтобы в ее руки попало оружие. Потому что если она возьмет в руки оружие…

Если Б. прикоснется к оружию, то начнет делать дыры. Как радикальный субъект, заброшенный на орбитальную станцию с огнестрельным устройством. Композитные материалы (как титановые соты, выкрашенные черным поглотителем), пиксели в пространстве. Оружие метит прицелом, раздаются вспышки картинок и выброс алгоритма (все делается для визуализации и только).

Не приведи случай, чтобы Б. взяла в руки оружие! Кругом получатся дыры. Из них польется лимфа, смешанная с символами устаревших вычислительных систем (не интересен верхний уровень, сугубо погружение в процессы, близкие к ядрам вычислений).

– Когда мы попали в нее… – начинает штурмовик рассказ, но умолкает.

Молодой напарник и не думает перебивать его. Слова искажены носителем звука. Страх подобен импульсу. Они попали в нее, а она лежала беспомощная, и из нее сочилась сукровица. Из гематом синего цвета, по которым если провести аккуратно тончайшим лезвием (не молекулы, но тщательная заточка), обязательно потечет. Набирают жестяными ведрышками (хорошо отмыты, но по углам все равно липкие, кормят мух), поливают борозды.

Б. появляются, штурмовики складывают оружие (никакие награды не сулят покоя, лишь бы достаться себя с этой планеты и оказаться в постели, где задачи лежат на ком-то ином). Они просят последнего, дать ей определение происходящего. В страшной броне и в зеркальных шлемах они на коленях выглядят жалкими, покоренными и умерщвленными. Б. смеется и не дает им дышать.

Когда разложение дойдет до стадии жидкости, они перетекают в ямы. В рытвинах и бороздах из сукровицы разойдется сначала вспышками, а потом и взлетами от ударов небесных тел (передача энергетического импульса от объекта к объекту – популярная игра для тех, кто почти не чувствует времени).

Часть 2: В одной деревне

***

Черный силуэт двигался по лунной тропе на гул, словно был блуждающим огнем, сотканным из черной плотной ткани. Гул же, казалось, исходил откуда-то из внешней границы бесконечного леса. Хрустели сухие ветки, в воздухе витала паутина и гулко шумел ветер. Но в лесу не ощущалось его порывов. Огромные черные деревья будто бы упирались размашистыми ветвями в холодное небо и создавали пространство штиля и покоя. Облачно ли было, или мириады звезд мерцали над торжеством смерти – трудно было сказать. За сплетением сухих и жестких ветвей она не видела ни света, ни иных свидетельств жизни.

Сперва показалось небо, плотно заволоченное тяжелыми дождевыми облаками. Затем показался далекий, но уверенно мерцающий огонек. Это значит, что где-то там, через сотню другую метров, теплится жизнь. Шаг ускорился, хруст веток стал громче и интенсивнее. Паутина комьями налипала на лицо, но было уже все равно.

«Только бы добраться и попить воды, только бы...» – повторяла она про себя. Одна лишь влага в мыслях. Ни изрезанное жесткими ветвями

кустарника платье, ни красные расчесы от многочисленных укусов насекомых, ни ссадины и синяки от ушибов не могли ее остановить. Там, впереди, был свет и в нем крылось долгожданное спасение.

Рядом со стеной густого леса, напоминавшего ночью сплошную неприступную стену, стоял аккуратный домик, сложенный из деревянных бревен как конструктор. В единственном его окне сияющей даже ночью белой рамы, горел новый керосиновый фонарь. Наверняка, его если и зажигали раньше, то редко. Как все в округе, деревня была обесточена, а поэтому каждый домик, будто бы выструганный из стволов деревьев, погрузился во мрак и напоминал бесформенное пятно, застывшее в воздухе.

Когда она наконец-то добралась до входных дверей, то припала на них двумя руками. Но двери были заперты изнутри. Тяжелое и быстро дыхание, как после побега. Удар, удар и еще удар. Грохот. Мешканье. Удар. И внезапно накатила такая усталость, что она сперва прижалась спиной к деревянной двери, а потом и сползла по нему, будто прямо в сердце угодила раскаленная пуля. Но боли не было – одно лишь безразличие к собственной судьбе.

Дверь со скрипом открылась. Девушка сидела на земле босая, в одном лишь платье, спиной к двери. Руками одна обнимала колени так, как будто хотела из последних сил защитить себя от решающего удара. Засаленная ткань, облачавшая ее тело, прилипла к ней там, где были нарывы и запекшиеся порезы. Сними платье резко – тело покроется кровавым налетом.

Из дверного проема завеяло теплом. Сперва показалась голова старушки.

– Ты живая? – осторожно спросила она. Девушка в ответ даже не обернулась. – Живая ты, спрашиваю тебя?

Отворив дверь настежь, старушка положила сперва руки на плечи девушки. И, почувствовав, что в ней теплится жизнь, ухватила ее под мышки и занесла домой. Скрипнул замок, дверь в дом заперли изнутри.

***

– Жива, моя маленькая! Жива дорогая моя! – шептала бабушка.

В доме было мрачно и холодно. Свет теплился только в керосиновом фонаре с закопченным стеклом, от чего фитиль казался тлеющим, а пламя приобретало красный, кровавый оттенок.

Рядом с деревянным столом, накрытым белой, праздничной скатертью, лежали два покойника, заброшенные тряпками. Из-под них сочилась блестящая, пахнущая серой и плесенью жидкость. Подобная слизи, она ручейками стекала в щели и, просачиваясь сквозь них, уходила в землю.

Убрав скатерть со стола, она постелила ее на полу и, вздыхая и тужась, перетащила девушку на нее. На фоне идеально выстиранной скатерти ее платье напоминало сшитую наспех накидку из лохмотьев и грубых мешков из рогожи.

Обратив внимание на свежие грязевые следы, образованные от соприкосновения платья и скатерти, бабушка покачала головой и принялась раздевать спящую гостью. Следы напоминали ей грязевые дороги, построенные самой природой вокруг оврагов и лесистых холмов.

– Тебе бы дождь, моя маленькая девочка! Всем бы нам немного чистой воды! – говорила бабушка.

Она вновь вышла на улицу. Из приоткрытой двери дунуло свежим воздухом. Но девушка спала и лицо ее было безмолвным, каким оно бывает только у того, кто не здесь и очень, очень далеко от любой проклятой местности.

Вернувшись с жестяным ведром, полным холодной, сырой воды, бабушка сперва омыла лицо гостьи, а затем сняла платье, белье и сложила рядом в бесформенную кучу. Лохмотья скрывали стройное тело девушки, одаренной светлой, упругой кожей. Положив морщинистые руки на грудь лежащей, бабушка решила, что она никогда не рожала детей, а то и вовсе не знала мужчин.

Ее кисти были холодными, как ледяная спесь. Изумившись идеальным, нетронутым ни временем, ни внешними силами телом, бабушка намочила кусок ткани в ведре с водой, и протерла сперва лоб, затем скулы и живот. Она не видела угасающего морщинистого лица старухи. Когда та улыбалась, то становилась страшной, как пещера с призраками. Она, как рыба, глотала ртом воздух и по-младенчески гулила. Страшась разбудить не только девушку, но и невидимые глазу силы, старуха плотно зажала рот ладошкой и тяжело, громко дышала.

Когда тело девушки заблестело от влаги, а кожа покрылась рябью из мурашек, бабушка отворила гигантский тяжелый сундук на засовах и, порывшись в нем морщинистыми цепкими руками, извлекла сперва длинную холщовую юбку, а затем и связанный из теплой шерсти черный свитер.

КОГДА ТА УЛЫБАЛАСЬ, ТО СТАНОВИЛАСЬ СТРАШНОЙ, КАК ПЕЩЕРА С ПРИЗРАКАМИ. ОНА, КАК РЫБА, ГЛОТАЛА РТОМ ВОЗДУХ И ПО-МЛАДЕНЧЕСКИ ГУЛА.

***

Она проснулась в тишине и темноте. День ли, или ночь? Неизвестно. Морщинистая старуха шептала перед ней мантры. Но сам дом поглощал звуки и от этого казалось, что место, как сильный магнит, притягивает к себе то, что сделано из витальных незримых волокон.

Ее глаза – серые, большие и всегда удивленные. Даже когда она и выглядела спокойной, на ее европейском, белокожим лице с россыпью веснушек читалось врожденное смятение. Старуха же выглядела вычурной и ряженной. Ее лохмотья украшали выточенные из камней треугольники. Острые, холодные и тяжелые. Всякий раз, когда бубнящая владелица дома склонялась над ней, ее мантры обретали утробное, злое урчание. В ее рот хотелось заглянуть и осмотреться там, куда не проникает свет. Ведь там, далеко, в ней, за пределами, прячется кто-то говорливый и со знанием происходящего.

– Какая ты красивая девочка! – внезапно прошептала старушка и костлявыми руками потянулась к девушке. Камни на ее одежде завибрировали.

От страха она зажмурилась и почувствовала, как что-то теплое, с противных телесным запахом, пропитанное потом, обвилось вокруг ее шеи и согревало так, как кулек с горячей картошкой, положенный на грудь.

Обмотав вокруг шеи тканевое ожерелье, сделанное наспех из разодранного платья девушки, старушка замолкла и уселась на тахту. Только сейчас гостья недружелюбного, холодного и кладбищенского пространства заметила, что рядом с большим столом, испещренным тонкими линиями, лежат два трупа, обсыпанных ветошью. Источник сладковатого, удушливого запаха – они. Мертвые.

– У нас тут чума, девочка. Все умирают! Вся деревня. Большая деревня была! – заговорила старушка так быстро, что речь ее стала подобна тарабарщине умалишенного.

После сказанного, она зачем-то потянулась обеими руками к голове девушка. Та от испуга отпрянула.

– Красавица моя! Не надо меня бояться. И мертвых бояться не надо. А мы уже тут все – ни живые, ни мертвые… – в ее утробном голосе звучала обида.

Осознав, что встречная старушка не желает ей зла, девушка немного успокоилась. Бабушка же с усилием привстала на ноги, подошла к столу и взяла в руки деревянный гребешок. Затем она подошла по скрипучему деревянному полу к гостье со спины и принялась расчесывать ее волосы. Локоны были мягкими, как хлопковая нить. Блики от них мерцали даже в кромешной тьме, какая случается глубокими зимними ночами в широтах, где самой жизни приходилось ютиться в глубинах и бездонных расщелинах.

– Ну все, время похорон! – сказала старушка, расчесав последний колтун в копне русых волос.

Она накинула на плечи девушки тяжелую шубу из медвежьей шкуры и рукой указала на дверь. Значит, настала похоронная пора.

***

В очертаниях ночи едва проглядывались силуэты домов. Кругом жирными лужами разливалась блестящая и жирная грязь. Дул ветер, но холод не пробивал толстые одеяния. Пожилая жительница деревни держала девушку за руку. Несмотря на пожилой возраст и больные ноги, покрытые красными язвами, она шагала быстро и шептала «только бы не потонуть, только бы не потонуть».

На грязи не оставалось следов. Поверхность – затянута тонкой эластичной пленкой. Если оттолкнуться и зажмуриться, то можно улететь. Или пробить ее, тогда промокнешь и станет совсем худо.

– Кружили над нами самолеты, низко очень летали. Все мы попадали, а потом заблестело все. Глубокая консервация, говорят! – произнесла бабушка.

Все вокруг выглядело неестественным и ряженым. Далекие дома – как вещи, которые ждут переезда. Вскоре показалась каменная кузница с пробитой крышей. Кажется, сюда упала бомба. Бабушка отворила дверь и отчаянным рывков впихнула девушку в сырое пространство прихожей.

Горел керосиновый фонарь, на полу лежал человек. Лицо его было землистым и потрепанным. Кожа – измолоченная тысячей камней и иголок. Бери и отрывай от нее лоскуты, как от старой одежды заплатки. Рыжая борода в серой грязи. Предсмертные состояния проходят через стадию золы. Их осыпали, потому что болезнь постесняется атаковать подсечно-огневые продукты культов.

– Красавица! Русоволосая красавица! Русоволосая… – Донеслось из открытого рта умирающего кузнеца. Затем послышались утробные хрипки.

Из-под его спины потекли ручейки желтоватой густой жидкости. В золе они образовывали русла, превращались в угольные шарики и оставляли от человека письменное очертание. Главное, чтобы не залило дождями и контур высох. Тогда обо всем останется чудесная память.

– Сперва температурят они, потом пухнут в шее и плечах, а потом жидкостью разливаются и тогда все. Кожа на ошметки, душа нараспашку! – молитвенно произнесла бабушка.

Рукой она нырнула за пазуху и извлекла легкий бамбуковый веер, исписанный сложными математическими конструкциями. Воздух от влажности очень тяжелый, в таком не остынешь, но промерзнешь. И последние желания – наверняка о тепле.

Испуганная девушка в медвежьей шкуре положила ладони на холодную печь и, вдохнув гнусных паров здешней атмосферы, прокашлялась.

Бородатый кузнец тем временем закатил глаза и умер. От кашля

бабушка вздрогнула, разозлилась и, ухватившись за ворот тулупа, сперва вытолкала девушку из дома, а затем наорала на нее. Крупными, плотными каплями пошел дождь.

***

Дороги не было. Вместо улиц – пересечения грязевых потоков. В солнечных лучах эти промасленные комки земли наверняка блестели бы и ослепляли, но тяжелое небо густым жидким смогом окутало звезду. Никак не вырваться. Ноги тонули как в топе (покров, а под ним дистиллированная жидкость, одна из форм экссудата, отвратительный запах, но здоровое питание, если сформирован запрос).

– Сперва набедокурят, а потом не знают, куда свой стыд девать! – послышался тонкий, но уверенный голосочек из черной прорехе в будке.

Заглядывать было страшно, поэтому Б. слушала, стараясь не отвлекаться на мертвенный покой (даже порывы ветра фиксировались припущенными, как это бывает с варевом на кострах).

ТЯНУЛО ПРОГОРКЛЫМ МАСЛОМ. ПИТАТЕЛЬНОСТЬ НУЖНА ДЛЯ СКОРЕЙШЕГО ВОССТАНОВЛЕНИЯ УТРАТЫ.

– Что ты собираешься делать? – спросила Б., не рассчитывая получить вразумительного ответа.

Дело не в громкости, а в мелкодисперсной смеси вещества. Способность передавать звук, когда приходится волнами гармонировать по щелям. Поворот не туда и все, расплещешься.

Юноша не выходил из будки, потому что у него было занятие и топор. Железо, найденное в глине запоймленного березняка, покорилось пламени и вот: рубка пространств ради покорности геометрии. Ежедневно он рубил мизинцы и останавливал кровь.

«Ради красоты ногтевых пластин!»

Он рубил с усердием церковника, угодившего на чужую землю. Но всякий раз, когда кровь высыхала, оставляя на месте плесневых пятен спектр синих оттенков, нарост появлялся снова. Сперва форма ленточного червя, потом миграция кольцами и последнее: ненавистный нарост.

Б. хотела бы донести, что дело в камне, на котором происходит живосечение, но уверенность мешала вниманию. Сначала замах (как саблей в смоге гелия), и дзыньк. Сырость снабжается влагой, аромат провоцирует эритроцитарные соревнования.

– Если есть самый маленький, самый призрачный шанс, что на руках и ногах… – Он говорил нервно запинаясь. – Не будет нужды кропить воспоминания и вдыхать их, даже когда горячит как углями.

Его было сложно слушать, поэтому Б. просто пошла дальше. Главное, что он умел останавливать ток тромбового источника. С ней проводили такие занятия (дощатый пол, намеренные щели и скатанный в комки иней в мерзлоте). С целой ротой солдат.

Сначала им говорили. что это всего лишь спортзал и надо как на уроке физкультуры: рассчитать на раз два, встать лицом к лицу. Задача: вертикальное положение. Один увлечен дренажем, у второго приказ – не выбывать из строя.

Тело падает, будто откачали устойчивость (при низком давлении не передашь даже простейших частей ДНК через трубопроводные сети пирамидального произведения).

– Раз! Два! Кто не годен? – от рявканья дисперсная смесь нагнетается и вот-вот разразиться вспышками.

Удобный момент, чтобы проколоть. А мальчику страшно, потому что был не годен к таким переходам, в ответ на его неуверенность приходится терпеть вынужденную исповедь. Минута в молчании, дзиньк-дзиньк. Звоночек

с искрами, полученный на бросках кремниях по полотну железной дороги. Двойное соприкосновение с металлом – радости больше, чем от скачка песчаной тарелочки по морской глади. На тело смотреть никакого удовольствия: она в лохмотьях (никто не может рассмотреть структуру линий), он – измолоченный камнепадом, как спутник ледяной кометы с аномальным притяжением (укрываешься, а оно режет по костям как будто настроено на порционные распределения).

Если образцу позволить погрузиться просветом в пасмурное небо, он наверняка испытает неудобство. Гора пальчиков с уродливыми ногтевыми пластинами (без мягкой кожи, пряного запаха и остатков справедливости в комках). Если присмотреться на поведение жидкости, то образуются озерные континенты (такой хоровод по осям, где все заведомо перепутано пьяными алхимиками).

Дзиньк-Дзиньк. Звенит щеколда, а эхо чистое, болотное, прощальное. Не позволить ему поскрести кожу на висках, шее и фрагментарной спине. От нее пахло картошкой, а так бывает, когда без сил укладываешься там, где требуется сон. Скрип легко перепутать с чем-то еще, если он получается звонким (как сигнал детского велосипеда, который только-только вклинился в тоннельное движение).

Когда солдаты оставались в четном количестве, а их пары не вызывали нареканий (большая работа, умирать хорошо для затравки), то наступал дренаж. Щелк, прокол. Телегеничный цвет ладоней, отполированных грубыми рукопожатиями. Сначала поднимается температура (румянец секундного действия), затем равновесие, наклон, колотье. Тело освобождается от заскорузлой смеси из блинной эмульсии и бетона.

Солдатик падает. От Б. просят. чтобы двумя пальцами она остановила кровь. Есть легенда, что если уместить ногтевые пластины в источники слива с пониманием, то круговорот демонтирует изъяны. Но не получилось. Первый. второй – всего в два раза меньше, чем было.

– Тебе стыдно? Стыдно? – доносится хамским тоном из будки. – Они все равно бы умерли! Все умерли!

Б. ПРИСЕЛА НА ПОВАЛЕННОЕ ДЕРЕВО С ПОЕДЕННОЙ КОРОЙ, НАПИТАННОЙ ГНИЛОСТЬЮ. ОНА ОСМОТРЕЛАСЬ ВОКРУГ БОЛЬШИМИ ИСПУГАННЫМИ ГЛАЗАМИ, НО ОБИЛИЕ СВЕТА НОВОЙ ФАЗЫ НЕ ПРИНЕСЛО ПЕРЕМЕН.

Наступила тишина. Только желудок сокращался, распространяя заряды боли. Но металл не заостряется, а значит не работает. Собрать бы упущенные ногтевые пластины, но беспечность не оставляет реальности для таких шансов.

***

Паутина не разложилась, но ее больше нет. Не утончение и истощение, а провал. Один угол с пылевыми методиками определения отрезков, а потом чистота и ничего. Скрепление отчуждается, начинаются прыжки по стенам. Однажды будет открытым окно, тогда надежда на благосклонность природы и ее водных ресурсов (иначе не бывает).

Это как оказаться в автобусе с порванными подголовниками (желтый поролон крошкой в волосах еще долго и даже слизкий гель чернил из стержней). Тронулись, все поменялись местами. Встали, новое расположение. В перемещении – ответы, если использовать две оси сопоставления. Но если не силен в математике, то что делать?

Извращенные транспортные средства делают вынужденную остановку.

– Откройте двери! – тараторит она, сморщив лицо, а все вокруг трясется.

От вибрации накатывает тошнота, все одномоментно поверили, что после акта она вернется на место. Но за бортом – густой туман, насыщенный солью и вкусом (жажда такая же явная, как и пряность).

Кругом тишина, но из темноты слышится эхо рыночного балагана, когда все злы и включены в единый процесс ненависти. Там, за черным домом, у порога из грязной цементной крошки, прихлебывая травяной чай пытается согреться военный. Встречным он с упоением рассказывает, что из всего взвода только у него иммунитет.

– И на проколы тоже? – спрашивает она, излучая надежду на обратимость.

Но ему нечего ответить, потому что внутри него ничего нет. Он полый. Голос его, сниклый и зычный одновременно, от таких вопросов входит в состояние резонанса. Нестабильность сквозит неуверенностью и на первый план выходят вибрации.

– Там остановка, примерно в трех верстах отсюда, если взять севернее. Через часа четыре пойдет армейская колонна. У тебя красивое лицо, они заберут тебя с собой! – соврал военный, осознавая, что только что раскрыл военную тайну, о сохранности которой он поклялся не человеку, не командиру и даже не тому, кто все это начал.

Обязанность была записана в одной из фундаментальных книг. За предательство методологии только одно наказание – перелом писчего средства и замаранные ладони (не протянуть союзникам, потому что засмеют).

***

Военный дал понять, что отсюда лучше бежать. Шаг, еще один, бег. Ноги в резиновой оболочке отторгают грязь, она остается незыблемой и не мажет. Черные стены вымерших домов покрыты зашифрованными рисунками с письменностью, похожей на арабскую вязь.

Туда не зайти, а иначе выжившие начнут свои ласки, требовать права поскрести округлые щечки, провести лезвием по румянцу и сказать, что смотрите, лезвие повторяет контуры спиралевидной галактики! Ломаные линии всегда ведут к центру, на изгибах образуется толстая корка. Перед тем, как отправиться по тропе прочь, она нагнулась над солдатом и вдохнула гнусных паров неуместной жизни. Способен ли этот узкогрудый защитник родины на сопротивление?

– Ты можешь? – спрашивает она, намекая на запоздалое искупление грехов.

Но солдат нервно покачал головой и поднял руку так, словно хотел ее прогнать. Грубо, со слабым замахом, без угрозы непоправимого урона (приходилось чувствовать и такое).

Она отпрыгнула, а солдат упал в грязь и показался ей очень нелепым, смешным, совсем не грозным и неприлично жалким. Так бывает, когда по другую сторону фронта – продукты горения темноты, поделенные на темноту и возведенные в степень сегментами.

«Пока ты подшиваешься нитями и в твоей целостности нет червоточин, то беги отсюда!»

Дорога всего одна, поросла черным мхом и усыпана острыми камнями. Выход только босой, чтобы на той стороне видели серьезность намерений о капитуляции. Тропа напоминает сингулярность, растянутую с обоих сторон (никому не интересны изгибы, если они не несут совратительной роли – повтори за школьным учителем с тройкам и двойками на уме).

Она идет от дерева к дереву, и если встречались по пути металлические жерди, то с них нужно было свешивать пропитанное масляным зловонием белье. Выхлопные газы гуляли целостными облаками и местами

поднимались до самых крон деревьев. Нырнешь в такой, а с обратной стороны обязательно развилка (они патрулируют дороги и оседают на распутье, чтобы выбор приобретал фатальный смысл).

По обе стороны тропы росли кусты, земля по ними была вся усеяна вмятинами человеческих лиц. По грязевым отпечаткам можно было предположить, что солдаты умирали со скорбными мыслями, крепко сжав губы и зажмурившись до лучших времен.

Внезапно она села на поваленный гнилой ствол дерева, убитого в первые часы заражения (ради треска, что раздается при падении, подобные звуки от работы щипцами в полости рта, зубные корни не извлекаются в тишине). Оглянувшись большими и испуганными глазами, она представила отряд солдат, навьюченных мешками и тряпками для военно-полевого лагеря. От них остались только глаза и ямы.

Глаза, которые катались по тропам и не позволяли разглядывать, заставляли желудок изнурительно сокращаться, но освободительных смесей в нем не было. Нужно бежать.

На скате песчаного оврага она увидела черную точку. Тут же на лице ее появилась улыбка, какая порой озаряет лица любовников в период взаимной радости и краткосрочного спокойствия. Еще сто шагов и обязательно пройдет армейская колонна. Они собирают солдатиков, чтобы превратить их тела в патоку. По такой не катятся шары, а глаза навсегда врастают в сладкий мед победы.

Мучительное ощущение отвратительного грядущего ударило в спину, пришлось бежать. Там, за лесом, остались дома. Там за армадой деревьев, единственный выживший солдат отправил ее на задание. Когда придут союзники и обнаружат его, выжившего, то обязательно назначит комендантом города, вручат медный ключ и не будут больше беспокоить пустяками, сопряженными с неумелыми вторжением.

Автобусная остановка сложена из красных кирпичей. Длительное отсутствие людей и ветра сделали заметной пыль, покрывшей старые стены. Черный жестяной прямоугольник был когда-то расписанием, но вместо цифр и слов на нем ножом был вырезан знак вопроса. Помощь не придет.

В дали послышался грохот, затем шум поршней и тревожный механический рык. Дымовой клубок летел навстречу Б., будто обладал воздушной подушкой или был сделан в мире, где давно победили силу гравитации.

Б. сложила пальцы в пистолет и, прицелившись, прошипела «Пиф-паф, пиф-паф!». Мучительное предчувствие вторжения омрачило Б.. но иначе не выберешься. Автобус остановился, двигатель заглох. Дверь, сваренная из кусков металла, с лязгом и грохотом отворилась. Из образовавшейся расщелины лениво шаркая тяжелыми ботинками, обернутыми в грязную клеенку, спустился маленький и напуганный солдатик. Черный защитный костюм (маска издавала дыхание, а черная униформа поглощала признаки жизни) сидел на нем мешковато, будто был трофейным и несчастливым. Лицо скрывала пластиковая блестящая маска, под которой ощущалась растерянность. Не будь ее, вид у солдата был бы жалким (как у побежденного вопреки подвигам).

– Ты что, дура? – голос солдата звучит нелепо из-за металлического эха, но он напуган и от этого не решился на превентивное причинение смерти.

– Пиф-паф, пиф-паф! – кричит Б., мечтая про выстрелы эталонной справедливости, способной действовать по принципу инъекции.

Она смотрит на дыру, ведущую в салон. Из нее пахнет специями, цветами и кислым молоком. Там, за металлическими листами, сплетением

труб и броней – люди. Запах страха в салоне.

Страх манит, притягивает, как потенциальное доверие, растворяет и воодушевляет на крайние меры.

– Там все умерли! – подытоживает Б. и настырно смотрит на двери.

Солдат понимает, чего она хочет и жестом указывает, что можно идти. Она поднимается по ступенькам, в то время как солдат достал школьный дневник с картой государство на обратной стороне.

– Раз все мертвы, то можно больше не останавливаться… – произнес солдат скорее для собственной уверенности и, закрасив черными линиями одну из областей, растворился в салоне автобуса и через секунду завел двигатель.

Сто километров, а может быть и больше. Он объявит стоянку рядом с недавно заброшенной станцией, откроет двери, положит руку на лоб и подарит пистолет (ведь зачем эти миниатюрные пистолеты когда на плече, как не удобная дорожная сумка, валяется винтовка?).

Но это будет потом. Салон автобуса напоминал интерьер завода, из которого наспех вырвали все оборудование и не успели подмести. Часть сидений были вырвана, от остальных остались только металлические контуры, увешанные тряпьем и ветошью. В такие же ошметки ткани была закутана женщина со смуглым лицом и густыми бровями, которые делали ее то ли злой, то ли раздраженной. Около нее спал раненый с блестящим от пота лбом (случайно, по касательной, ему холодно, а сам – горячий). В задней части машины сидели другие солдаты (деморализованные оборванцы, им стыдно было смотреть в глаза) и еще женщины. Всего пятеро, или шестеро.

Только она отвернулась, как пассажиры мгновенно пересели (так, чтобы Б. не могла ничего заметить, но все почувствовала).

– Мы поедем домой! – сказала Б., усевшись на заднее сиденье, разодранное до рыжего поролона.

Едва она сказала слово «дом», как один из солдат заскулил, второй ударил его кулаком (хотел всего лишь подзатыльник, но помешала горечь обиды), ребенок заплакал, а женщина издала звук, подобный предсмертному вздутию. Кажется. им предстоял долгий путь.

Часть 3: Радушный дом

Ее вернули в радушный дом. В свое время с легким сердцем она сбежала из него, а теперь, с дурацкой и преданной улыбкой на лице кулачком стучалась в металлические двери. По центру – вентиль, но сколько его не крути, все станет только запутаннее.

СТРАХ МАНИТ, ПРИТЯГИВАЕТ, КАК ПОТЕНЦИАЛЬНОЕ ДОВЕРИЕ, РАСТВОРЯЕТ И ВООДУШЕВЛЯЕТ НА КРАЙНИЕ МЕРЫ.

– Кто там? Кто там? Кто же к нам пришел? – слышится эхо неприветливого голоса.

В радушном доме не ждут гостей, потому что он состоит из воспоминаний. Стройка из блоков, на которые невозможно опереться из-за пористых зарядов (будут обжигать тюремными всплесками памяти).

Ты хочешь вдохнуть из структуру вещества воздуха, но там конденсируется трупный яд. От него исчезают пауки и разлагается паутина (и это самое обидное, потому что ей уготована вечность). Ей позволили зайти, затем потребовали принять душ. Вода ледяная, жесткая, оставляет пятна на белых простынях, проделки от растворенной в больших количествах соли.

Правило чистых простыней, чтобы зачитать доклад Главе Семейства.

Не любит плохих новостей и своего отражения в зеркале, пытается держать в страхе доступные единицы, но те концентрируются на ненависти, а не принятии. Остается только Б.

– В деревне все началось с убийства паука. – Начала она свой рассказ строгим, призывным голосом. – Они хотели отнять у него паутину, но она почему-то разложилась.

Он дал понять жестом, что дальше рассказывать нет смысла.

«Тссссссссс» послышалось шипение, как от чайника в секунды после кипения жидкости. Тормозные системы избавлены от воздуха, время ехать без остановок, поворотов, аварий и вынужденных уступок.

– Плохой знак, – произнес Глава Семейства. – Тебя придется истязать за это.

Придется покоряться.

***

Без истязания дочки никуда, потому что потом их посещают мысли о свободе. Их искореняют, развеивают как прах и вдохновляют на формирование условий, исключающий механизм отсутствия покорности.

Глава Семейства не имеет формы, в то время как его власть стремится к нечетному количеству граней (какой не воткни в сырую болотистую почву, не разродится камышом и не пойдет для похлебки лихолетья).

Сперва солдаты. Невысокие, грязные и дурно пахнущие. Им не хочется доверять оружия, потому что обязательно что-нибудь испортят. Осквернят грязными руками самую простую конструкцию огнестрельного устройства. Что потом? Им следует предать немощи, чтобы бессловесные тела вызывали сострадание (едва только рассветет, будет видно и никак не укрыться от обязанности).

– Говори, что видела! – орет Глава Семейства.

В глазах его – ярость хладнокровного хищника, осознающего исключительно свое превосходство. Сколько слов не произнеси в ответ, сцепка будет неудачной. Вопрошание – предмет для удара.

Удар последует, целостности организма нанесен процент уродства. Ему нравится, когда объект не может ответить взаимно, а только покоряется. О чем думают на той стороне? про виртуальный штаб голографической армии, у которой есть все для атаки: сперва разведка, потом авиация. Флот и десант, работа воздушно-космических единиц. Призыв организма для исправления несправедливости.

– Говори, что видела! – повторяет он, пытаясь нагнать жути.

Но описания сводятся к разноцветными прямоугольникам, которым не дают собраться в четное количество и образовать защищенный периметр.

«Если колоть иглой червя с разных сторон между кольцами, то он будет смешно извиваться, повинуясь рефлекторному».

– Сначала они наделили деревню червивым статусом, на этом основании списали весь продукт, – нарочно запинаясь, она начала отвечать. – Затем пришла бабушка, пожелала всем смерти и было обидно.

Истязать дочь – темное искусство, поднятое мешками в форме пыли, над кронами деревьев и над домами. В какую дверь не постучись – везде холодный взгляд и презрение к телу, потерявшему основания для излучения добродетели.

Глава семейства грозный. У него есть усы, грубые глубокие морщины и ороговевшая кожа. Он громко, чтобы раздражать, прихлебывает черный кофе. Морщится от отвращения

ГЛАВА СЕМЕЙСТВА ГРОЗНЫЙ. У НЕГО ЕСТЬ УСЫ, ГРУБЫЕ ГЛУБОКИЕ МОРЩИНЫ И ОРОГОВЕВШАЯ КОЖА.

действия, но не имеет права выпустить. Когда они появляются в семье, то верх берет данность.

– Ты способна к продолжению рода?

И не подумай дать ложный ответ на масштабы боевой задачи. Нищенка с лицом напуганного ребенка, от двери к черной стене (сложно поверить, что за старыми брусьями есть теплое пространство, четыре угла кровати и пространство между – полом и лежаком). Если лечь на пружины, то ощущение тяжести тела врывается мыслями о спасительном корабле. У кого такие есть? Все роды войск, способные противостоять несправедливости.

Защита рода – продолжение отечества. Поэтому отеческая любовь – прикосновение к местам, после которых на подвиги вынуждает стыд.

Ни в одном из домов, охваченных чумой, не было зеркал. Что покажет кусок отполированного металла? Только тело, над которым надругались. У главы семейства – безоговорочное право на истязание. Арсенал инструментов тот же, что и для обработки земли. Вкусная, жирная земля. Ей можно кормить биологический двигатель, подглазные фары и питать стазис.

Потом главу семейства найдут в бечеве, обмотавшей шею. Синий высунутый язык не следует за звонким смехом. Язык не отскакивает, все слова лишние.

– Смотрите, какая петля! – голосят бабушки и хватаются за головы.

Но ей страшно. Что остается? Опять тропа, лес, черные сплетения ветвей и мошкара, способная облепить труп и поглотить его вплоть до мокрого пятна на талом грунте. Заскорузлые пятна телесной жидкости призваны камуфлировать передвижения. Мертвые леса очищены от птиц, породистая древесина не терпит плоти, нежные руки несовместимы с гвоздями.

Она опять на тропе, семья позади. Чумная деревня стерта, новое поселение шатается. Если идти глубже в лес, то чаще навещают мысли о будущем. Сила наносить порезы в памяти на годы, а потом вступаешь в реку и все, на другом берегу – чистота.

Такова способность природы, преграждать дорогу пожарам протоками, если только прошел ледокол.

Если бы не беспокойная решимость выжить, то и не было бы перехода, солдат, неполноценных частей единого целого и попыток добиться синхронизации.

На самой окраине, перед металлической зеленой стеной, в саду пней, человек в черном свитере забивал в пни гвозди. Ему приказали рыть яму в светлое будущее, но так нельзя без фундамента.

Свая раз, свая два. Главное не в основании (останется нестабильным), а в принципе сотрясения (дать понять, что сопротивление заложено в организм природной константой).

При попытке побега тело рвется. Оно не способно пережить кражу измерений.

– Время и пространство погребены, остается что? – спрашивает пограничник у Б. Она пожимает плечами, но смотрит внимательно, с интересом. Ждет ответа. – Останется что? Длина, ширина, высота.

Но намерение твердое: забрать одну из математических осей и посмотреть, как на скате песчаного оврага возникнет простая картина, лишенная жизни и намека на нее.

Две оси исключают пространство, но допускают пересечение (представим вопреки чуме, что мы как и раньше находимся в одной точке).

Все по новой.

Часть 4: Без времени и сил

***

Она говорит, что их так просто отсюда забрать не получится. Что сперва надо положить в оцинкованный

прямоугольник, потом запаять, погрузить в кузов рычащего грузовика и уехать до темноты. Вокруг – ледяная пустыня.

– Не глуши мотор! – кричит солдат.

Из-за шума человеческого голоса не услышать, поэтому в ответ только кивок головой.

Вдвоем они погрузили все министерское имущество в грузовик, связали тент бечевкой. Солдат сел за руль, грузовик тронулся. Б. осталась одна. Лес смяло, песчаные горы испарились, вода исключена.

Когда ломаются оси, в игру вступают посредники правил. Их называют ломателями (проверка знаний – возьми и сомни бумажный треугольник, если получается, то «вы приняты»).

От них остаются тела, наспиртованные агрессией. Задача – уложить их четным количеством, ровными рядами. Скоро в асфальтном покрытии покажется биологический инструмент (почти как личность, с руками и ходит). Убери гравий, пропитанный битумом, останется худое и жилистое основание. И лицо с детской, но преданной улыбкой. Когда Б. смотрела в лицо солдату, то чуралась его глаз (они были бы уместны на лице любовника, но не…). Сперва глубокое поклонение гипотетическому храму, от количества действий зависит вероятность чудес.

Одно из них – четное количество трупов провоцирует лампочки. Это значит, что каждый второй посыпается фосфором и в ночи горит. Делается командованием на всякий случай, потому что от плохих предчувствий спасают симметричные фигуры на поверхности (повторите важность четных значений).

Ночной полет в кабине вертолета. И только хандра…

– Мне жутко и страшно от всего этого, – произносит Б.

Командир борта переключает тумблер, трупы светятся, фосфор вступает в реакцию, видно как ветер колышет травинки, на которые тоже немного попало (так белят стволы деревьев вдоль аллей, чтобы напомнить о меловом оттенке щек, знавших мурашки страсти).

Если это война измерений, то рано или поздно ворвется Вселенная и выровняет все согласно настройкам (можно подождать отклика, но при зависании эта задача безнадежная, с высоким расходом энергии, электричества, времени и сил.

Вымерять отрезки куском эталона (под платьем, только несколько прикосновений и каждое – боль). Когда больно, то нет жизни в глазах (с поволокой, а губы побледнели, мела наелась!).

Треск изломанной структуры сливался с озорным жужжанием. Прилетят майские жуки и крылья их заблестят молодо, цепкие лапки осадят органику и начнется переработка.

Длина, ширина, высота, четыре и пять. Когда выбор не завязан на ощущении времени, обязательно настигнет ярость поражений. От таких условий дыхание сбивается, а стук сердца становится громкий (слышишь сам, а поделать – ничего).

– Б. Б. Б. – слышался призывной голос, неспособный безошибочно произнести ее имя.

Всегда были гласные, отсутствие которых гарантировалось инструкцией. Можно отладить, но тогда придется смотреть на плохие зубы порабощенных людей (представьте себе, в кого превратятся захватчики, если вместо оружия их снабдить привлекательными улыбками).

***

Потом ее пригласили принять участие в соревновании: намечался крупный сход лавин в воронку, и бесстыдными телодвижениями можно дать иллюстрацию процесса. Смотровая самодеятельность – понятие устава на дебютном участке исполнения.

Четыре солдата для двигателя, еще двое – акробатический отряд (набирали из самых пластичных, переживших падение в самых узких участках деформации).

Линии посыпались (было три, стало две – не до каскадной графики в злоключениях). Двигательные капсулы взрыли землю, посыпались тяжелые камни. В каждой из капсул – качели, на них по двое: мальчик с сильными руками и Глава Семейства. Один толкает в спину, второй работает и жмурится. Ситуация спорная: окажись она в такой, растеряла бы всю наивную ласковость.

У тех, что на качелях – странные лица. Они сделаны из снега (борода так точно), а при столкновении с кипятком (так бывает во время падения звезд), трясутся как в страсти. Четыре ярких кинжала падают и сворачиваются (белок из первопричины заберет себе последовательность и будет также вести себя в окружении кипятка). Перекатные залпы из звуковой пушки сперва напугают, а потом нальются нежностью к звериному естеству).

Перед запуском ее пригласили в душевую кабину. Приказали раздеться (до белья исполнено). Услышали, что из всех частей тела живот наиболее симпатичен (честное слово – ни шрама, даже допрашивать стыдно).

Не трогали, как в детстве. Плитка, кафель, трубы, капли, пар. Хвойная ванная нужна сразу после контузии. Старшие говорят, что немного успокаивает гулы, оставляя слой мышиного писка. Сначала ноги (разряд мурашек по голеням и выше), потом пояс (пошли сырые оползни) и, наконец, шея.

На одной планете озера такие же, как глаза у Б. Они не тают, но поблескивают как пропитанные селитрой, добытой из мерзлых слез.

Из мокрой, колючей и нестабильной известке они будут строить свои дома, пытаться обустроиться и не обращать внимания на холод. Почти все сгинут, а выживших приведут к единому значению фиолетовые звездные нити.

Несколько щелчков (так стрекочут щипцы для орехов) и… Все. Жар вылущен бризом обледенения.

Часть 5: Что такое синдром отмены?

***

Потом наступал синдром отмены. В эти часы – ничего, одна лишь тишина во всех делах. Шестеренки замерли, механизм в идеально исправном состоянии. Кто там в зеркале? Идеально исправленное состояние. По земле разбросаны капиталы, по рекам ходят торговые корабли.

Случается событие: на арену выходит пиксельный человечек. На него летит четыре кубика. Желтый, Красный, Черный и самый мерзкий – Фиолетовый. Его отличали округлость углов и склочный нрав. Он мечтал раздавить Пиксельного человека. Тот сидит внутри периметра квадрата и хочет собаку.

Пиксельный человечек ростом всего сантиметров двадцать.

ЕГО МОЖНО СПРЯТАТЬ
В ПИРАМИДУ,
СЛОЖЕННУЮ
ИЗ СИГАРЕТНЫХ ПАЧЕК,
И НИКТО НИЧЕГО
НЕ ЗАМЕТИТ. ОН ЛЮБИТ
ЗАПАХ ТАБАКА,
НО НЕНАВИДИТ ДЫМ.

Последний заслужил презрение только потому, что он был подобен облакам (и сущность, и сама структура, состоящая из теплой, лучевой взвеси).

Фиолетовый куб злится, от этого по арене проходит рябь. Если накрутить тумблер, то выйдут разломы. Но такая ситуация никого не устроит: в разломах слишком много неизвестности. Когда тоннели сплетаются между собой, то мутация может быть непредсказуемой.

К примеру, Желтый. Не хотел бы, чтобы его углы сгладили. Но разлом иного не гарантирует. Если застрять в гигантской трещине, то можно покрыться минералами. Странный вид, каменное сердце и система управления восприятием времени, отключенная от питания.

Страсть к металлам у Черного. Нюх на бокситы. Не самый надежный попутчик. Любой ветер – убегает за ним, только чтобы не пройтись нефритовым колом по эрозии. Неприятный процесс сцепки, потом уже не отпустит. Пиксельному человечку кто-то прислал винтовку в конверте. Осталось добиться клея и собрать ее.

Красный любил идти на уступки. Он первым достиг Пиксельного человечка и не смог сохранить благородства (но память штучная, архивы избирательные, путь так сразу и не вспомнишь, нужно считать).

– Нам ведь не нужны свидетели?

Пиксельный человечек обрел собаку и провалился в черный ромб. Он спонтанно возникал на арене, когда жертву настигал статус «засчитанной». Ситуация не понравилась Фиолетовому кубу. Он уверовал в клонирование. Черный насытился алюминием и не горел желанием топить печь ради символов слабого воздействия. Желтый чист, как после полировки. Даже вода образует на нем следы, подобные красивому. Куда ему до гонок, скорость теряет внимание. Вот и результат. Реванш Фиолетового и удовлетворение Красного.

Берега, берега.

Где найти в них свое лицо?

***

Жили-были не тужили
Два веселых друга.
Но им отомстит
Регрессивный вид.

***

На финале, когда тотализатор заиграл приятными цифрами, у Пиксельного человечка спросили, на что похож синдром отмены? Он был готов прочитать целую лекцию, как внутри куба срезаются углы, а из «участков поврежденных тканей» (дословно) изымаются материалы для животворящего строительства. Это любопытство, когда из рабочей системы изымают продукт ее расчета. Фертильный организм одобрит.

Ответ на вопрос, как первые самолеты, способные управляться продуктом математики. Зачем там пилот в черном гермошлеме, спрятанный за зеркальным стеклянным куполом: ни глаз, ни рта, а полет продолжается.

Пилот нужен для волевых решений, а по проводке запускают Пиксельного человечка. Он дует напылителем на вычислительные машины, а они машут крылышками, когда в разреженной атмосфере не все так хорошо слышно. Кроме, разве что, постоянного шума. Но там иные причины – применение в штурмовых условиях, постоянное изъятие во благо и на мир, в итоге весьма печальная демобилизация.

Плохой, ужасный Пиксельный человечек. Гоните его прочь!

ЕВГЕНИЙ КАЗАРЦЕВ

НЕ ОТПУСКАЙ

Я уже знал, что Вову нельзя было ни о чем просить – в принципе, это было изначально бессмысленно. Но для осознания этого потребовалось время. Сколько – не знаю.

В первый день – я знаю, что он был первый, а сколько их было потом, сказать не могу, – я проснулся уставшим. Посмотрел в окно на падающие рыжие листья, краем сознания порадовался: наконец-таки, осень красивая, ну вот октябрь дает – весной отчего-то пахнет или даже лесом из детства, со времен полужизни на даче, куда бабушка упорно продолжала меня вывозить лет до шестнадцати. Но это все лирика, которую прервал звонок.

– Кость, пойдем гулять? – предложил Вова своим сиплым голосом.

Откуда я знаю Вову? Хоть убейте – не скажу. Услужливая память рисует то совместный поход в детский сад, то знакомство на секции по плаванию, то соседство на лекциях по радиационной защите населения в университете. А где правда, кто ж его знает. До сих пор не могу понять. Знающие люди говорят, что это скоро пройдет, все расставится по местам само собой – проступит через какую-то дымку.

В первый день я согласился, хотя и был без настроения. Уже через десять минут стоял у входа в Лошицкий парк, смотрел на проезжающий мимо грязный троллейбус. Из него, конечно, вышел Вова. Розовощекий, улыбающийся, со своими будто изломанными бровями и неровным носом.

– Хэллоу, – он приобнял меня и, хитро подмигивая, повел по тропинке вглубь парка. – Посидим, покурим, да? Ну, немного. Потом еще дела, вот это вот все.

Я и шел за ним, пока мы не уселись на засыпанную листвой скамейку. Как и положено, курили. Молчали, смотрели на голые стволы деревьев минут двадцать, наверное. Потом Вова повернулся ко мне, положил руку на плечо с какой-то долей сочувствия.

– Кость, тебе нужно еще здесь побыть, а я пойду. Не скучай.

Не знаю почему, но в первый раз я ничего не спросил. Проследил взглядом за его удаляющейся фигурой, выкурил еще одну. Потом немного продрог, думаю: пора. Встал и пошел.

Да только выхода из парка не было нигде.

Я кружил по Лошице, дошел до развалин (говорят, там призраков можно встретить – уставших, жалующихся на невыносимые условия послесмертия, лениво бряцающих старыми оковами), ходил мимо каких-то домиков, спускался к воде, поднимался от

воды и возвращался на поле, где еще летом пили с друзьями на каком-то пивном празднике, потом снова туда и назад.

Что ж это такое, подумал я и решил идти во что бы то ни стало прямо. Как назло, по пути не встречалось никого, и даже дорогу не у кого было спросить. И я шел, не сворачивал, не останавливался, только продолжал курить и смутно что-то подозревал.

НОГИ НАЛИВАЛИСЬ ОЛОВОМ, А ВЫХОДА ВСЕ НЕ БЫЛО И НЕ БЫЛО, ЛИШЬ ЧЕРЕДА ПОВТОРЯЮЩИХСЯ ДЕРЕВЬЕВ И СКАМЕЕК ДА ПАРА БЕСЕДОК.

Неожиданно начало темнеть, и я посмотрел на телефон. Карта не работала, интернет тоже. Откуда-то взялась задолженность: звонки отключили. Но я увидел, что телефон насчитал сорок тысяч шагов. По маленькому-то парку.

Я так бродил и бродил. А потом проснулся у себя дома. Снова уставшим.

Когда позвонил Вова, я почему-то не вспомнил, что все это уже было. Быстро глянул на календарь – 17 октября, – оделся и снова пошел с ним гулять. А потом все повторилось.

Что это уже было, я понял ближе к вечеру. Снова ходил, пытался найти выход. А потом проснулся у себя дома.

– Вова, что происходит? – спросил я в одну из наших встреч у входа в парк. – Какого хрена?

Он посмотрел на меня и дергано пожал плечами.

– В смысле? – прозвучало как одно слово, этакое змеиное «вссмыссслеее», будто что-то из «Гарри Поттера», что могла бы сказать Нагайна.

– Почему я иду встречаться с тобой каждый день. И ты уходишь. И я не могу сам уйти. Что такое, блин?!

– Ну-у-у, – он взял меня за предплечье и повел вглубь парка. – Сегодня не уйду, хочешь? Но вообще я не понимаю, что не так. Может, ты плохо спал? Вот в голове все и спуталось.

– Просыпаюсь так себе, – отчего-то признался я.

– Видишь, – просиял Вова.

В этот раз мы сели не на скамейку, а в ажурную такую беседку, будто вырезанную из журнала про усадебный дизайн. Вова быстрым движением достал из черного рюкзака бутылку пива, подмигнул.

– А если менты?

– Да не будет сегодня ментов, ты сам посмотри – ни души. В лом им будет по парку бродить, лучше же около общаг малых гонять, – рассудил он.

Я принял бутылку, сделал глоток. Вкус пива, горький и одновременно сладкий, был как из детства. Где-то я уже видел эту красную этикетку, это название. Может, таким же и заливался в одиннадцатом классе вместо двух последних уроков математики по четвергам? Или в той же беседке пил – сейчас я точно не скажу.

Ментов действительно все не было, а пиво не заканчивалось. Мы его пили несколько часов – в бутылке будто не было дна. Или Вова все время доставал новую, а я не видел, – кто уже вспомнит. Так и сидели до сумерек.

Потом Вова встал, стер с куртки несколько пролитых капель и пошел куда-то. Перед тем как я понял, что он уходит, прошло несколько мгновений: пиво хорошенько ударило в голову.

– Ты к-куда?

Вова обернулся и махнул рукой.

– Мне пора, прости.

И ушел. Я так и сидел в беседке, держал в руках наполовину полную – вечно наполовину полную, будто бы недавно открытую, – бутылку пива и не мог понять, что делаю в парке. Когда в памяти вспышками появилось то, что я уже сидел здесь, вот так, и вроде даже пиво с Вовой пил, и он ушел так, –

заволновался. Но потом окончательно стемнело.

И я снова проснулся у себя. И снова звонил телефон.

В один раз я попробовал не взять трубку. Тогда Вова оказался прямо у меня на пороге, а я почему-то был в куртке и говорил не своим голосом «да, пойдем, конечно». И мы шли и гуляли, а потом он уходил, и я до темноты блуждал по парку. Или так было не один раз? Может, я с десяток раз пытался не взять трубку, но вот стоял он, розовощекий, улыбался и тянул: «Давай, давай!»

Потом я взял трубку и просто отказался. И, когда он стоял на пороге, не встал с места. Меня тянуло взять куртку, но я крепко держался за подлокотники кресла и упрямо смотрел на экран телефона. Цифры сменялись одна другой, никуда не уходила только дата: 17 октября.

Но тут я почувствовал запах дыма – неужели забыл выключить чайник? Выбежал в коридор, а там все в огне.

Языки пламени бегали по обоям, черный дым вырывался их кухни, где что-то трещало, взрывалось, лопалось и падало с громким скрежетом. Гарь быстро оседала во рту, глаза слезились, а Вова подходил сзади, брал за руку и кричал: «Бежим, бежим!» И мы бежали вон из охваченной огнем квартиры, чуть не спотыкаясь на лестнице, и оказывались у того же парка, а потом все повторялось, и вот я просыпался дома – ни следа копоти, никаких повреждений. Так было раз десять. Или не было вообще.

Снова 17 октября – я помнил почти все эти семнадцатые октября, но не мог их сосчитать. Стоял у входа в Лошицкий парк, встречал идущего от троллейбуса Вову.

– Не пойду я в парк, уйди! – кричал на него я.

И действительно пытался пойти в другую сторону – к подземному переходу, чтобы зайти во двор и найти свой стоящий углом дом, прийти и сесть за сериал. Но делал несколько шагов – и снова в парке, а рядом сидел Вова, курил и будто бы виновато смотрел.

– Ладно. Как мне отсюда выбраться? – спросил я у него в другой раз.

– Зачем тебе выбираться? Возьми пиво.

– Как зачем? Я, блин, каждый день тут, и одно и то же, и вот это семнадцатое октября, да что ж это такое!

Мимо прошла девушка – впервые за все эти визиты в парк я здесь кого-то увидел. В меховой жилетке она была похожа на волосатую гусеницу: вытянутое лицо, нескладные длинные ноги, вот будто бы ляжет сейчас и поползет к ближайшему кусту.

– А спроси его, спроси, – неожиданно обратилась она ко мне.

Я моргнул – и вот ее не было, испарилась, исчезла. Но Вова еще сидел рядом, отчего-то недовольный. Сделал несколько глотков пива.

– Ну, так как? – повторил вопрос я.

– Ладно… – он втянул шею так, что ворот куртки касался анемичных губ. – Обойди вдоль парка трижды, потом приди к той вот круглой площадке и там обойди, но против часовой стрелки. И все.

Встал и протянул мне пиво.

– Я пошел. Тебе же надо успеть.

Я сделал все, как было велено. Успел к сумеркам нарезать круги по круглой площадке, где сходились несколько дорожек. И ничего не произошло.

– Ну ты наивный, – кажется, сказала мне гусеница с куста. – Бывай.

И я снова проснулся дома.

Я сказал Вове уйти пораньше – хотел подумать. Он и не спорил. Встал и ушел себе.

Звонить я не мог (задолженность) почти никуда, но сто три набрать смог. Равнодушная диспетчер выслушала рассказ о том, что никак не могу выйти из парка.

– Так вам в МЧС, – отрезал голос.

– Нет, мне к вам. Я с ума сошел! У меня шизофрения, психоз, маниакальная какая-то фигня, я сейчас вены вскрою, – и ведь блефовал, у меня не было ничего острого.

– Ладно. Ждите бригаду.

А вскоре пришли два санитара. Один высокий – видно, что в детстве занимался атлетикой, а потом отчего-то решил идти в медицинский, и вот нужно опыта набираться, как же тут в санитары не пойти. Второй низкий и пухлый, совсем непрозрачный, что за ним стоит, кто он – загадка.

– Ну и как твой психоз? – спросил высокий и подсел рядом на скамейку.

– А вот так, выбраться не могу. Вывезите меня отсюда, – попросил я их и заплакал.

Проснулся. Звонок. Да, Вова, иду. Забежал в кухню, взял нож.

– Почему ты меня тогда обманул? Ты сказал: надо обойти этот чертов парк, а потом еще по кругу – и ничего!

Вова опустил глаза.

– Ну а что я тебе еще мог сказать? Нечего мне тебе сказать! Гуляй, ведь осень такая красивая и нравится тебе все! Чем плохо? Ну, гуляй себе, гуляй.

Я что-то кричал на него и не мог остановиться. Потом достал нож и полоснул себя по руке. Хоть так пусть это закончится. Сколько было тех семнадцатых октября? Десять? Семнадцать? Сто один?

Боль, а потом кровь полилась вниз на красные листья, делая их еще ярче, насыщеннее – будто в фотошопе кто-то поменял цветокоррекцию. В глазах темнело.

Потом я проснулся дома.

Не знаю, сколько походов в парк я не разговаривал с Вовой. Подумал: может, тогда все прекратится?

ОДИН ВЫСОКИЙ – ВИДНО, ЧТО В ДЕТСТВЕ ЗАНИМАЛСЯ АТЛЕТИКОЙ, А ПОТОМ ОТЧЕГО-ТО РЕШИЛ ИДТИ В МЕДИЦИНСКИЙ, И ВОТ НУЖНО ОПЫТА НАБИРАТЬСЯ, КАК ЖЕ ТУТ В САНИТАРЫ НЕ ПОЙТИ.

Пухлый протянул свою ручонку с грязным платком и вытер мне лицо, приобнял.

– Не, дружок, ты не наш клиент, – проворковал санитар и похлопал по плечу. – На, мы тебе пива привезли. А больше ничем не поможем.

Так и закончился этот день. А потом я проснулся дома.

Я пытался вызвать скорую еще раз, но никто не приехал. Потом позвонил в МЧС, милицию и газовщикам – всем, кому мог, несмотря на задолженность. Все кивали, хлопали по плечу и понимающе хмыкали. Но никто не увозил. Некоторые давали пива. Газовщики протянули бутылку водки.

Березы тревожно качали макушками, но не подсказывали, где выход. Вова смиренно курил и убегал к сумеркам. Все повторялось.

Я уже знал, что Вову нельзя было ни о чем просить. И быстро понял, что в принципе ничто не имеет смысла. Ни попытки сбежать, ни мои многочасовые блуждания по парку, ни вызов экстренных служб (теперь я и этого не мог, симка сломалась, рассыпалась в пыль – вот такие дела), вообще ничего.

Выходя из дома в очередной раз, я снова взял нож – все тот же, которым я вскрывал вены, который ронял на усыпанную листвой дорожку, который

лежал снова в кухне, весь красивый и сверкающий, купленный недавно (или давно – смотря от которого семнадцатого октября считать).

Мы сидели, как обычно. Решили снова пойти в беседку, снова пить все то же горькое и не заканчивающееся пиво. Иногда я тянулся за сигаретами и нащупывал в кармане нож – напоминание, что я могу снова все закончить пораньше, не ждать темноты.

– Вот, Костя, скажи мне, что тебе не нравится? – будто обиженно говорил Вова. – Ведь все здесь тебе хорошо, и ни холода особого, ни голода, ни людей. Да ты даже отлить здесь ни разу не ходил, потому что и не надо тебе больше ничего! Многие бы отдали за это – знаешь сколько?

– Слушай, – вдруг до меня дошло, и ответ этот был настолько очевидным, что я даже удивился, как мог не подумать раньше. – А я ведь умер, да? И это что? Лимб? Рай? Ад? Или меня потеряли где-то на учете, и вот поэтому я вообще никуда не гожусь, кроме этого чертового Лошицкого парка, и судьба мне – с теми призраками бряцать оковами?

Вова хрипло рассмеялся и протянул мне бутылку, как всегда наполовину полную.

– Не, ты что? Там другая процедура, да и вообще все не так.

Начало смеркаться. Вова встал и сказал, что сейчас уйдет. Что-то подмыло встать и меня.

– Слушай, проведу тебя хоть чуток.

– Давай, – он сузил глаза. – Но ты ведь не уйдешь, понимаешь?

– Да. Я просто как гостеприимный хозяин, хоть немного.

Мы пошли. Я понимал, что увидит выход и сможет покинуть парк только Вова. Но в голове успевал сложиться какой-то план – ведь если все повторяется день ото дня, то делать можно разное, да?

Вова поглядывал на часы и спешил. Объяснял: надо мне успеть до темноты, иначе проблемы на работе будут, так у нас не делается. Я решил не спрашивать его о работе: зачем, если все равно внятно не ответит?

На одном из поворотов Вова остановился и потянулся ко мне – приобнять.

– Я рад, что ты смирился потихоньку. Все же нормально будет. Ну и до завтра – до сегодня, – сконфуженно сказал он.

На то, чтобы все сделать, мне оставалось несколько мгновений. Я схватил его, но Вова будто бы проходил сквозь, как дымка, рассеивался между руками – хотя я и смог его повалить. Барахтался, пытался отбиться, кричал необычно высоким голосом. А сумерки сгущались.

ВОВА ПОГЛЯДЫВАЛ НА ЧАСЫ И СПЕШИЛ. ОБЪЯСНЯЛ: НАДО МНЕ УСПЕТЬ ДО ТЕМНОТЫ, ИНАЧЕ ПРОБЛЕМЫ НА РАБОТЕ БУДУТ, ТАК У НАС НЕ ДЕЛАЕТСЯ.

– Болван, отпусти меня, слышишь, отпусти! – кричал он и пытался просочиться через меня, увильнуть, но я снова его хватал и кидал на дорожку, сам ползал и чувствовал, что колени все уже ободраны – но не важно.

Нож пришелся кстати. Я никогда не убивал людей – только себя несколько раз, но это не в счет. Полоснул его по руке, потом с хрустом вонзил нож по рукоятку в горло.

Вова больше не был дымкой, нож заходил в него тяжело, будто набит тот был каким-то гравием. Кровь стекала с шеи, заливала воротник куртки и плитку прямо под его головой, вытекала изо рта. Даже глаза, и те покраснели, а он их округлял так, что, казалось, вот сейчас выпрыгнут из орбит, убегут спасаться.

Успел пару раз моргнуть – и весь парк был залит темнотой. Включались круглые фонари – я никогда не видел, чтобы они загорались.

– Ну наконец-то, – раздалось откуда-то из ближайшей кучи листвы. – Я уж думала, ты не допрешь. Убил – отпустил, все дела. Удачки тебе.

Я поднялся с земли, переступил окровавленного Вову, стеклянными глазами таращившегося в темное небо. Сделал несколько шагов, хотел отереть руки о куртку, но на них не было ни капли крови. Оглянулся – и Вовы не было, только нож одиноко лежал на кленовых листьях.

Пахло как в детстве. Я шел прямо по дорожке, пока не уперся в хорошо знакомые ворота, у которых мы каждое семнадцатое октября виделись с Вовой. Стало немного грустно и стыдно, что я так с ним, а ведь он мне компанию составлял, ничего плохого, собственно, и не делал.

Вышел из парка, а уже через пять минут был дома. Надо посмотреть сериал и лечь уже спать – может, хоть в этот раз проснусь не уставшим.

А утром надо было позвонить Диме и позвать его погулять. Приближалось восемнадцатое октября.

СЯРГЕЙ КАЛЕНДА

ЦІХАЯ ВУЛІЦА

Шануй бацьку свайго і маці сваю.

Адносіны ў сям'і склаліся складаныя. Ніхто ўжо дакладна не скажа, калі гэтае непаразуменне з'явілася… Здаецца, яно было пастаянным, перманентным, нязменным, ад самага заснавання сямейных стасункаў у Каральковых. Толькі малодшы сын, які цяпер гуляў на раёне, захапіўшы з сабой заплечнік, скейт і пакунак з прасам і трыма бутэрбродамі, што яму паспела ўпіхнуць мама, пачуваўся ў сваёй сям'і як рыба ў вадзе.

Паліцэйскі заспеў у доме дзяўчопадлетка ў гістэрыцы, акрываўленага мужчыну і жанчыну, якая акуратна наразала пластыкавую саломку для коктэляў на роўныя маленькія кругляшы з дзірачкамі… Гэты паліцэйскі некалькі гадзін не мог зразумець, куды трапіў і што адбываецца, пакуль не прыйшоў хлопец чатырнаццаці год і сказаў, каб той не браў да галавы, бо дома ўсё добра і сям'я ў яго нармальная, самая лепшая ў свеце, і тады паліцэйскі чамусьці паверыў хлопцу, сеў за стырно і паехаў, а потым, недзе пасярод дарогі, на мосце, спыніўся, асэнсаваў неяк так раптоўна, што ён дарма паехаў з месца відавочнага злачынства, бо там жа быў мужчына ў крыві. Паліцэйскі сядзеў у машыне, глядзеў праз лабавое шкло і вагаўся: вярнуцца ці паехаць далей…

– Мама! Я дома! І я пайду да сябе ў пакой! Не, мне не кепска! Усё добра, я не хачу абедаць! Я проста, бліна, хачу падняцца ў свой пакой!

– А ты ж тваю налева! Я ім кажу, трэба гэта неяк паскорыць!

– Тата! Адчапіся нахран са сваімі праблемамі!

– То ты прыўкрасная, бо паехала, а я зараз лягу тут!

– Я цябе не разумею! У мяне няма ніякіх праблем! Я хачу пабыць адна ў сваім пакоі!

– Дык, можа, табе кампотам у штаны? Направа ці што?!

– Я ж сказала, што не буду абедаць і ў мяне ўсё добра!

– А калі знайду?!

– Слухай, давай я паляжу, адпачну, а потым, калі ў мяне будзе настрой, увечары абмяркуем!

– Квітком памяняцца не можаш? Ці мне самому прыехаць падрэзаць?!

– Я ўсё яшчэ сустракаюся з Мікам, і мне не хочацца табе нічога пра гэта распавядаць!

– Дай, Божа, мне сілы, каб лёгка палётаць па міры!

– А хто мне ўжо можа даць спакойна пабыць адной у сваім пакоі, бліна?!

– Я ўсё чула, Марыя! Што за мацюкі!!!

– Ну мамаааааа, я не мацюкалася! Адчапіцеся ад мяне нарэшце!

Марыя ляснула дзвярыма свайго пакоя, а бацька пайшоў на кухню да жонкі, абняў яе за талію і праз яе руку схапіў тое, што яна старанна наразала – гэта была рознакаляровая пластыкавая кактэйльная саломка.

– М-м-м! Гэта як пераплыць Ля-Манш!

– Ага, скажы гэта Марыі, яна кажа, што гатую я кепска!

– Добра, што ты высокая такая, як вежа міру…

– От ты так заўсёды! Не каб праблему вырашыць, толькі зубы загаворваеш! – прамовіла жанчына, скінула з таліі руку мужа, павярнулася, адчыніла кухонную шафу, дастала пакунак мукі, высыпала яго на стол, наліла зьверху піва з банкі, высыпала парэзаныя пластыкавыя кружочкі і пачала ўсё гэта раскатваць у цеста. – Сёння будзе макарона! І я спадзяюся, усе будуць есці нармальна!!! – апошнюю фразу маці пракрычала так, каб было чутна на другім паверсе, але ў пакоі дачкі толькі зрабілі музыку грамчэй.

«Я ня ведаю, як мне жыць тут, як мяне досталі бацькі! Тупыя жывёлы! У мяне такое адчуваньне, што я зусім не іх!» – пісала Марыя сяброўцы, а сама паралельна гутарыла са сваім хлопцам, які штосьці ёй казаў з невялікага вакенца ў правым куце, але яна не слухала, што казаў ёй Саша. А да ўсяго яшчэ і тэлефон не замаўкаў.

Кліпавае мысленне і немагчымасьць сканцэнтравацца на адной справе замінаці Марыі проста сесці, супакоіцца і падумаць, паразважаць моўчкі. Праз гэта яна яшчэ больш нервавалася.

– Я кажу табе, Саша, што сёння не магу сустрэцца, я стамілася ад нас і ты мяне дастаў. Мне трэба адпачыць. З'ехаць куды падалей! Табе ад мяне толькі адно і трэба! Усё, давай! Гуляй! – Марыя адключыла хлопца і пачала гучна стукаць тэкст сяброўцы:

«Прыходзь сёння да мяне. Я адна звар'яцею тут».

– Марыя! Спускайся на вячэру! – маці пракрычала з кухні, наліваючы з рондаля ў талерку дзіўнае рэчыва: абвараныя кавалкі мукі з расплаўленымі пластыкавымі трубачкамі… зверху яна вырашыла ўсё пасыпаць зямлёй з-пад кактуса, які стаяў пасярод кухоннага стала. – Марыя! Я паўтараць па сто разоў не буду! Хутчэй уніз!

– Як жа вы мяне досталі!!! – закрычала Марыя, спускаючыся ўніз.

– Гэт ты мне тут ня тое! Ведаеш жа ж! Не адразу каб тут! Па жопе надаю! – бацька высунуўся з прыбіральні і вырашыў ізноў насварыцца на дачку.

– Што ты вярзеш?! Я толькі апошнія тры словы зразумела!

– Абанамат! Маць яе за нагу! Зараз вазьму мячык і пакажу табе астэроід!

Бацька схапіўся за рэмень расшпіліў яго і выцягнуў са штаноў. У выніку атрымалася не вельмі, бо замест

МАРЫЯ ЛЯСНУЛА ДЗЬВЯРЫМА СВАЙГО ПАКОЯ, А ЯЕ БАЦЬКА ПАЙШОЎ НА КУХНЮ, ЗАЙШОЎ ЗБОКУ АД ЖОНКІ, АБНЯЎ ЯЕ ЗА ТАЛІЮ І ПРАЗ ЯЕ РУКУ СХАПІЎ ТОЕ, ШТО ЯНА СТАРАННА НАРАЗАЛА – ГЭТА БЫЛА РОЗНАКАЛЯРОВАЯ ПЛЯСТЫКАВАЯ КАКТЭЙЛЬНАЯ САЛОМКА.

таго, каб насварыцца на дачку і запужаць яе рэменем, у мужчыны з’ехалі долу штаны і ён застаўся ў адных сямейных майтках. Марыя, убачыўшы, засмяялася і аўтаматычна пацягнулася па тэлефон, каб сфатаграфаваць бацьку ў смешным становішчы і потым сцябацца з сяброўкамі.

– Ах ты тваю направа! Пакладзі кран, інакш я не адказваю за пераезд!

Пакуль Марыя з бацькам гарлапанілі і бацька, заблытаўшыся ў нагавіцах, спрабаваў да дачкі дацягнуцца рэменем, маці ціхенька сабе памыла замест посуду хлебніцу і тостэр, акуратна іх абцерла ручніком, а потым з усёй моцы ўдарыла яго па галаве лабутэнам. Мужчына закрычаў не сваім голасам, па лбе пацёк тонкі струмень крыві.

– Сядайце ўсе вячэраць! – прамовіла маці і пайшла на кухню.

Бацька яшчэ пакрычаў крыху, але хутка стаміўся і заглух.

– Лёня, пазвані сыну. Няхай ужо дадому едзе. Вячэра стыне, – прамовіла маці.

Лёня выцер рукавом скрываўлены лоб, узяў з тумбачкі мабільны тэлефон набраў Віцю. Марыя села нарэшце за стол, але есці тое, што было ў талерцы, ёй зусім не хацелася.

– Мама, ну мамачка, слухай, не, я цябе шчыра прашу, згатуй што-небудзь нармальнае!

– Татку, можаш мне не званіць! Я ўжо дома! Галодны, як ваўкалак! – на парозе стаяў малады хлопец, трымаючы ў руках тэлефон.

– От мой харошы! – прамовіў бацька і пайшоў насустрач сыну.

– А што гэта ў цябе галава ў крыві ?!

– А гэта нічога!

– Ну то добра!

– Давай за стол! – прамовіла маці і наваляла ў талерку сыну мучнога пластыку, пасыпанага зямлёй.

– Ох, смаката сёння якая! – абрадаваўся Віця.

Усе за сталом. Бацька і сын ядуць і ад задавальненьня аж прычмокваюць. Маці, уся ў сваіх думках, глядзіць кудысьці ў столь.

МАРЫЯ СПРАБУЕ НЕЙКІМ ЧЫНАМ ПАЗБАВІЦЦА ЕЖЫ, НЕВЯЛІЧКІМІ ПОРЦЫЯМІ ХАВАЮЧЫ ЯЕ ТО ПАД КУБКАМ, ТО ПАД СУРВЭТКАЙ, А ТО І ПАД СТОЛ КІНЕ ШТОСЬЦІ.

Не паспелі ўсе як мае быць павячэраць, як раптоўны грукат у дзверы, а потым настойлівы званок выштурхнулі сям’ю з вячэрняй ідыліі.

– Адчыняйце! Гэта паліцыя!

Адчыняць дзверы не трэба было, бо Віця іх не зачыняў. І на кухні перад сям’ёй Каральковых паўстаў высокі і мужны паліцэйскі, які адразу выхапіў з кабуры пісталет, заўважыўшы, што мужчына за сталом увесь у крыві.

– Не варушыцца, усім пакласці рукі на стол, пакласці на стол, я сказаў! Прыборы ўбок, нажы, відэльцы, лыжкі – усё пакласці і потым рукі на стол, каб я бачыў!

Усе зрабілі так, як прасіў паліцэйскі, а Віця, на свой страх і рызыку, павольна і акуратна ўстаў з-за стала і падышоў да паліцэйскага.

– У нас усё добра, пане… усё як мае быць, сэр… вы прыехалі да нас дарма, спадар паліцэйскі, – прамовіў сын, прыхапіўшы па дарозе са стала

батон. – Вось, трымайце, гэта мая дарагая матуленька сама выпякае. Цудоўны на смак! Вазьміце з сабой, я вас правяду да дзвярэй.

Паліцэйскі паволі, але няўхільна падпарадкаваўся падлетку, узяў батон і накіраваўся да дзвярэй, схаваўшы пісталет у кабуру.

– Добрага вам вечара, – прамовіў паліцэйскі і хлопнуў дзьвярыма. І ўжо на вуліцы звязаўся з дзяжурным: гэта быў памылковы выклік.

Так, праехаўшы не адзін кіламетар, паліцэйскі нарэшце спыніўся. Уключыў аварыйныя агні, выключыў рацыю, якая толькі замінала, і закурыў, не адкрываючы акно.

Праз пару хвілін мужчына заўважыў пакладзены на суседняе крэсла батон. Ён узяў яго ў руку, пакруціў… Потым, павагаўшыся, адкусіў.

Не пасьпеў разжаваць кавалак, як на зубы трапілася штосьці вострае. Мужчына выплюнуў хлеб на далонь і заўважыў, што начынне батона складзена з цвікоў – маленькіх цвікоў для мэблі.

Спачатку паліцэйскі нават не здзівіўся, а толькі заўсміхаўся. Ізноў адкусіў кавалак батона, разжаваў, прамовіў: «Гіпноз нейкі», завёў машыну, уключыў мігалкі, разьвярнуў машыну і пагнаў назад, на вуліцу Ціхую, 6.

Менск
2020

ДМИТРИЙ КОЛЕЙЧИК

ТРЕТЬЯ РАКЕТА

Мечтой его жизни было установить истину. Он не помнил, когда именно, но ещё в детстве он почуял, что всё не так в этом мире. Есть какой-то глобальный перекос во всём – социальные, политические и экономические институты, бытовые нравы, показная мораль, улыбки и пожелания «здравствуйте!», «хорошего дня!», милые беседы, в которых все со всеми согласны или, наоборот, спорят, словно кровно заинтересованы, а на самом деле просто… проводят время, что ли?

Конечно, тогда он не знал таких слов, как «социальные институты», и не смог бы сформулировать мысль, но понимал, что ложью или, в лучшем случае, заблуждением поражено всё. И хотел найти единственный ответ – в чём дело? Ему нужна была основная причина.

Он вырос, получил образование инженера, постепенно его амбициозные подростковые претензии к миру померкли. Одна большая ошибка, лежащая в основе мироустройства, распалась на тысячи поменьше. Да, мир неидеален и, возможно, не был лучшим из обещанных. Но всё сложно… И как это всё наладить – поди поломай голову! У него опустились руки – метафизические руки-крылья, которыми только и можно обнять пылающий шар истины. Поэтому он сосредоточился на маленьких скромных истинах, доступных каждому, – дом, семья, работа.

Семью он завёл рано, когда ему исполнилось двадцать три. Работа у него была стабильной, с хорошим доходом и перспективами. Нужно только неспешно поспевать за обстоятельствами, чтобы всё шло своим чередом. Спокойная, размеренная жизнь и достойная старость. Отличное резюме.

Но случилось что-то, что всколыхнуло в нём детские представления о некой фундаментальной ошибке. Он снова стал искать тот неправильный краеугольный камень, из-за которого перекосило всю громаду человеческой цивилизации. И мечтал лишь об одном – установить окончательную правду.

Звали его Макс Хьюз. Этим чем-то, что наполнило его жизнь смыслом, стала парадоксальным образом Теория плоской Земли. Парадоксально – потому что Хьюз был, как говорят, «технарём» – отличным инженером,

специалистом по реактивным двигателям. В своих расчётах он опирался на физику – науку, которую скрупулёзно выстраивали, многократно проверяли и перепроверяли со времён сэра Исаака Ньютона, определившего во главу научного знания эксперимент как принцип. А физика во многом опиралась на положение о том, что Земля имеет форму сфероида.

Отрицать это – значит, поставить под удар непротиворечивое объяснение видимой вселенной. Например, гравитация. Предметы падают отвесно вниз, потому что устремляются к центру массы Земли. А это возможно только, если она шарообразная. Или смена дня и ночи, фазы Луны, свет далёких звёзд… Допустить, что на небе, как на потолке, звёзды-лампочки, Луна – это ночник, а Солнце – мощный прожектор, и он выключается почему-то с разными интервалами, – всё это требует совершенно другой физики, куда более сложной и громоздкой, чем та, которой пользовались повсеместно учёные и инженеры, та, которой пользовался и Макс Хьюз в своих расчетах. Но трудности не пугали его.

Если в нашем понимании вселенной кроется ошибка, её нужно выявить и разоблачить, – полагал он. Необходимо выяснить правду и докопаться, кто и почему её от нас так тщательно скрывает.

Верх и низ абсолютны. Земля плоская и имеет форму диска. Ледяной барьер по краю не даёт воде мирового океана стечь. Это стало верой Хьюза, его вызовом глобальному несовершенству, войной против хаоса. У него появилась простая и понятная цель – опровергнуть господствующие представления о шарообразной Земле. То есть цель непростая, конечно, учитывая, какие силы задействованы, чтобы держать весь мир в заблуждении и скрывать правду, но понятная и масштабная. А потом, когда Хьюз разоблачит обман, пусть уж другие приложат усилия – создают новые разумные научные теории и выясняют, какие именно силы стоят за многовековым заблуждением.

Хьюз стал строить ракету. Он собирался подняться на ней, чтобы увидеть и сфотографировать плоскую Землю. Он построил три ракеты.

На первой он взлетел всего на 20 километров и обрушился вниз. У него был парашют, но поскольку он не имел навыка парашютирования, то сломал ногу при приземлении.

А ПОТОМ, КОГДА ХЬЮЗ РАЗОБЛАЧИТ ОБМАН, ПУСТЬ УЖ ДРУГИЕ ПРИЛОЖАТ УСИЛИЯ – СОЗДАЮТ НОВЫЕ РАЗУМНЫЕ НАУЧНЫЕ ТЕОРИИ И ВЫЯСНЯЮТ, КАКИЕ ИМЕННО СИЛЫ СТОЯТ ЗА МНОГОВЕКОВЫМ ЗАБЛУЖДЕНИЕМ.

От Хьюза ушла жена и забрала детей. Коллеги по работе прознали об увлечении Хьюза и стали над ним посмеиваться. Но он не сдавался и построил вторую ракету, более мощную. Он хотел подняться в мезосферу – на 100 километров от земной поверхности.

На второй ракете он поднялся в верхние слои стратосферы, примерно на 45 километров, и снова рухнул вниз.

Хьюз стал героем смешных роликов на ютубе. Это вредило имиджу компании, на которую он работал, и его уволили. Тогда Макс Хьюз

заложил дом. И на вырученные деньги построил третью ракету. Она была высокой и толстой. Макс хотел подняться на высоту 400 километров.

***

Милосердные инопланетяне давно наблюдают за нашей планетой. Всякого погрязшего в суете и пороках человека они реанимируют как бы в рай без всяких вопросов. Иногда случается, что попавший в рай сам не понимает, как он сюда попал, ведь был всю жизнь сволочью и знает, что рая не заслужил. Тогда он спрашивает:

– Эй, ребята, кто вы такие?

А они отвечают:

– Ангелы мы, расслабься.

Но такой тип не перестаёт сомневаться:

– Какого чёрта, ангелы, чтоб вас чёрт побрал, что я здесь делаю? Я отлично помню, как жил, и по всем раскладам рай мне не светит, так что не надо мне здесь на уши вешать! Ну-ка, уроды, кто вы такие и от кого?

Тогда «ангелы» вздыхают, пожимают плечами и отправляют человека туда, где ему привычней.

***

Когда Хьюз взлетел на высоту 110 километров, на борту начался пожар. В этот момент ещё можно было отстыковаться от ракеты и более-менее безопасно приземлиться. Но скорость приближалась к первой космической, и Хьюз решил, что успеет увидеть плоскую Землю перед тем, как сгореть. И он решил, что это стоит того.

Милосердные инопланетяне, и, несомненно, всемогущие, за этим наблюдали. Они решили, что душевное спокойствие человека превыше истины. В конце концов – каждому по потребностям. И сотворили чудо…

Ракета Хьюза горела. Он завис на высоте 400 километров и увидел плоскую, как блин, Землю, окаймлённую ледяным барьером. Потом потерял сознание, когда его кожа стала пузыриться, как вскипающий кофе…

Макс Хьюз очнулся, его самодельный летательный аппарат, разбитый, лежал в пустыне.

Макс Хьюз выполз из тесной кабины ракеты. Он снял огнеупорный костюм. На его теле не было ни царапины. Он опустился на колени, поцеловал землю:

– И всё-таки она плоская! – прошептал он, глотая ком волнения в горле. Слёзы счастья падали из его глаз на песок пустыни Мохаве.

Вокруг не было ни души, чтобы разделить его радость.

УЛАДЗІМІР САДОЎСКІ

Я НЕ ЗНАЮ, ШТО БУДЗЕ ЗАЎТРА

Зоя Камінская, студэнтка пятага курса гістфака БДУ, познім кастрычніцкім вечарам працавала ў Курапатах. Зоя, ці, як яе ласкава называлі сяброўкі, Зойка была валанцёркай. Ужо другі вечар запар яна дапамагала рыхтаваць мемарыял да жалобнай імпрэзы – ночы расстраляных паэтаў, – якая ладзілася не першы год. У гэтую ноч у 1937 годзе бальшавіцкія каты забілі больш за сто прадстаўнікоў беларускай інтэлігенцыі, сярод якіх былі выбітныя паэты, мастакі, вучоныя. Тут, у Курапатах, яны і былі пахаваныя, дакладней, іх целы былі звалены ў агульныя яміны разам з целамі сотняў і тысяч іншых ахвяр злачыннай улады.

Зойка разам з двума хлопцамі расстаўляла ліхтарыкі – падсветку да крыжоў, якая на ночы паэтаў будзе ствараць адпаведную жалобную і адначасова змрочную атмасферу. Сонца даўно закацілася, і маладыя людзі працавалі ў святле пераносных лямпаў. Дзяўчына мімаходзь глянула час на мабільніку. Аказалася, што ўжо трэба спяшацца на аўтастанцыю. Хутка адпраўляўся апошні патрэбны ёй тралейбус у бок метро. Спазняцца на яго было нельга – Зоя жыла ў прыгарадзе па іншы бок ад Мінска, трэба было яшчэ паспець на электрычку. Каб ехаць дадому на таксі, на такое ў студэнткі проста не было грошай. Зойка развіталася з валанцёрамі і рушыла да выхаду з мемарыяла. Дзяўчыне падалося, што адзін з хлопцаў – хударлявы рудавалосы Грышка – пасля развітальнага рукапаціскання неяк надта ўжо расчаравана апусціў вочы. Можа, сказаць што хацеў? У Зойкі было мала часу, яна падхапіла з зямлі заплечнік і хуткім крокам пайшла ў бок дарогі не азіраючыся.

У гэтым месцы, на вузкай сцяжынцы паміж дрэўцамі і крыжамі, пад пранізліва халодным начным небам Зоя падумала пра смерць. Пакуль працавала, не задумвалася, а цяпер, гледзячы, як міма па кальцавой дарозе праносяцца па сваіх справах аўтамабілі, задумалася. Так часта бывала і калі дзяўчына стаяла ў курапацкай варце каля рэстарана, пабудаванага ў ахоўнай зоне мемарыяла ахвярам рэпрэсій у абыход усіх дзяржаўных і чалавечых норм. Тады часу на розныя думкі хапала. Якімі былі гэтыя людзі, што ляжаць тут? Якія ў іх былі мары, якія планы, якія вершы яны хацелі напісаць? Што яны адчувалі, калі руля пісталета набліжалася да патыліцы?

Зойка ўзгадала радкі:

Я не знаю, што будзе заўтра:
Мне сягоння апошняй мяжой
Дні стаяць сталёвай вартай
Паміж будучыняй і мной.

Гэта Алесь Дудар. Зойка ведала, што ён таксама тут, недзе пад адным з дзясяткаў крыжоў, мо пад тым самым, на які яна сёння вешала белачырвона-белую стужку. Алесь Дудар. Дзяўчына вызвалася прачытаць яго вершы на Ночы паэтаў, а ва ўніверы яна пісала курсавую па яго творчасці – у заплечніку дагэтуль ляжаў патрапаны зборнік твораў паэты. Цікава, якім ён быў? Гэты пастаянна недаверлівы позірк на старых фотаздымках. Зойцы заўжды здавалася, што Дудар глядзіць на яе з асуджэннем, нібы расчараваўся ў ёй. Хм, здаецца, гэты Грышка трохі да яго падобны. Дзяўчына ўсміхнулася.

Шум дарогі нарастаў. Зоя выйшла да пешаходнага тунэля пад кальцавой. Ёй ніколі не падабалася гэтая частка маршруту – цесны, часцей за ўсё цёмны, бо ўсе лямпачкі былі паразбіваныя, калідор, які больш нагадваў сутарэнні вязніцы, чым грамадскае месца. Гук абцасаў гулка адбіваецца ад сцен, і здаецца, што гэта не пешаход ідзе, а накіроўваецца да тваёй камеры, чаканячы крок, начны канвой, каб адвесці цябе ў расстрэльны пакой. Зойка мімаволі схамянулася ад налялелых асацыяцый, але хады не сцішыла і зрабіла першы смелы крок у тунэль.

Гэтым разам у тунэлі было надзвычай няўтульна. Унутры гарэла толькі адна лямпачка пасярэдзіне шляху, але ад яе было мала карысці. Там, дзе заслона кволага святла абрывалася, пачынала клубіцца непраглядная цемра – нельга было разабраць, што на тым баку перахода. Зоя яшчэ паскорыла крокі, каб хутчэй прайсці тунэль наскрозь. Калі дзяўчына параўнялася са свяцільняй, лямпачка ўспыхнула на імгненне яскравым агеньчыкам і пагасла. Наваколле паглынула чарната. Зоя ад нечаканасці спынілася. Азірнулася назад, паглядзела наперад – паўсюль адна толькі цемень. Дзяўчына думала, што вочы хутка прызвычаяцца да цемры і яна пачне бачыць хаця б сілуэты выхадаў. Але гэтага не адбывалася, чарната, што запаўняла наваколле, не спяшалася адступаць. Сэрца шалёна закалацілася.

Зоя зразумела, што, апроч цемры, навокал пануе яшчэ і абсалютная цішыня. Дзяўчына знаходзілася літаральна ў пары метраў ад паверхні шумнай шашы, але ў тунэль не залятала ані гуку. Зоя зрабіла крок у бок выхаду. Прынамсі, яна думала, што выхад менавіта там, разабраць, праўда гэта ці не, было немагчыма.

ГУКУ КРОКУ ЯНА ТАКСАМА НЕ ПАЧУЛА, НІБЫ І НЕ СТУПАЛА. ЯШЧЭ КРОК. ЗОЯ ВЫЦЯГНУЛА НАПЕРАД РУКІ, КАБ НЕ СУТЫКНУЦЦА СА СЦЯНОЙ. ЗРАБІЛА ЯШЧЭ НЕКАЛЬКІ КРОКАЎ. СЦЯНЫ НЕ БЫЛО.

На імгненне ёй падалося, што яна пачала разбіраць сілуэты ў цемры. Наперадзе, куды глядзела дзяўчына, з'явіўся згустак, які нейкім незразумелым чынам падаваўся больш цёмным чым навакольная чарната. Зоя спынілася, узіраючыся ў сілуэт. Пляма, што нерухома вісела ў паветры, раптам пачала набліжацца да дзяўчыны. Зоя закрычала, але гуку свайго голасу не пачула. Паспрабавала пабегчы, ды ногі не паслухаліся яе. Дзяўчына закрыла твар далонямі і пачала маліцца, вымаўляючы замест малітвы радкі Дудара:

Я не знаю, што будзе заўтра…

***

Яркае святло, што ўрывалася ў пакой з-за прыадчыненых завесаў, рэзала вочы. Зоя інстынктыўна засланіла твар далонню і адвярнулася ў іншы бок.

– Прачнуўся нарэшце, – невядомы жаночы голас напужаў дзяўчыну.

Зоя прыўзняла галаву, каб паглядзець, хто гаворыць. Перад вачыма

ўсё плыло, немагчыма было зачапіцца за нешта пэўнае. Нарэшце позірк сфакусаваўся на светлай пляме, якая паступова праяўлялася ў жаночы твар.

– Хто вы? – сэрца дзяўчыны раптам пакрылася ледзяной коркай – свой голас яна таксама не пазнала. Хоць ён і быў больш падобны да хрыпату, Зоя адразу зразумела, што гэты голас адрозны ад тых гукаў, якія яна прызвычаілася чуць у сваёй галаве.

– Зусім упіўся са сваімі дружкамі, – жанчына адвярнулася. – Падымайся, а то на службу спознішся.

Зоя з цяжкасцю паднялася з ложка і спусціла ногі на падлогу. Галава шалёна круцілася. Дзяўчына ўзялася рукамі за скроні, каб суцішыць хістанні. Пальцы ўперліся ў жорсткі вожык кароткіх валасоў, ад даўгіх локанаў не засталося і следу. Зоя са здзіўленнем адсунула рукі і пачала ўзірацца ў далоні. Гэта былі шырокія мужчынскія далоні з тонкімі, але моцнымі пальцамі. Пакуль Зойка разглядала шматлікія валаскі на тыльным баку, у пакой вярнулася жанчына з медзяным тазам і збанам цёплай вады ў руках.

– На. Прывядзі сябе ў парадак, – кінула тая.

Зоя мімаволі паглядзела на твар жанчыны. Зрок супакоіўся, і дзяўчына нарэшце змагла разгледзець незнаёмку. Гэта была маладая жанчына гадоў трыццаці, з прыемным акруглым тварам і даўгімі русымі валасамі, сабранымі зараз у гульку на патыліцы. На шчацэ ў жанчыны распоўзся чорнай плямай вялікі сіняк.

– Хто гэта вас так? – запытала Зоя. Жанчына толькі зыркнула ў адказ і паспешліва выйшла з пакоя, па дарозе зачапіўшы малога, які стаяў у дзвярах. Праз імгненне з калідора пачуліся ўсхліпванні.

Зойка пабачыла хлопчыка і машынальна яму падміргнула, той у адказ нясмела пасміхнуўся. Дзяўчына абвяла вачыма пакой – абстаноўка была даволі сціплай: шафа, ложак, некалькі тумбачак, пара зэдляў і ўсё. Ніякай тэхнікі. На адной з тумбачак Зоя заўважыла невялікае авальнае люстэрка з металічнай ножкай.

– Калі ласка, падай мне гэта, – звярнулася дзяўчына да хлопчыка, паказваючы пальцам на люстэрка. Той моўчкі падпарадкаваўся.

Сэрца Зоі моцна закалацілася, калі жаданы прадмет апынуўся ў руках. Дзяўчына баялася таго, што яна пабачыць у адлюстраванні. Дрыжачымі рукамі Зоя накіравала авал люстэрка на сябе. З-за шкла на дзяўчыну глядзеў троху выцягнуты мужчынскі твар з тонкім шляхетным носам, вузкай рыскай вуснаў і выразнымі чорнымі вачыма, у якіх, здавалася, сабралася ўся стомленасць свету.

У Зоі пахаладзела ўнутры. Яна пазнала гэтага чалавека. Дзяўчына бачыла яго партрэт у артыкуле, прысвечаным ахвярам сталінскага тэрору. Гэта быў кат, звер, вычварэнец і садыст. Лейтэнант дзяржбяспекі Віктар Быхоўскі.

***

Зоя падумала, што зараз страціць прытомнасць, люстэрка выпала з яе рук, зрок затуманіўся. Дзяўчына заплюшчыла вочы і глыбока ўдыхнула.

«Гэтага не можа быць. Як я тут апынулася? Як я трапіла ў гэтае цела?» Яна ўзгадала Курапаты, працу каля крыжоў, дарогу да аўтобуса і тунэль. Тунэль. Што было ў тунэлі і далей, дзяўчына не памятала.

– Чаго сядзіш? – істэрычны голас жанчыны вырваў Зою з палону цёмных думак. – Хочаш спазніцца? Хочаш як тады? – жанчына адчайна махала рукой. На яе твары яшчэ захаваліся сляды ад нядаўніх слёз.

– Света, Святлана, – Зоя раптам зразумела, што ўзгадала імя жанчыны. Гэтая інфармацыя з'явілася ў галаве нібыта па падказцы суфлёра. Святлана Быхоўская – жонка Віктара.

– Што «Света»? – не супакойвалася жанчына. – Давай збірайся, – яна кінула на калені Зоі льняную кашулю.

Далей Зоя дзейнічала на аўтамаце: абмыла твар у тазе, развяла пену і пагалілася, апранула форму і самастойна зацягнула ўсе зашпількі на партупеі. Ёй не прыйшлося вывучаць усе гэтыя дзеянні з нуля – цяглічная памяць цела Быхоўскага рабіла ўсё сама. Зоя адчувала сябе начальнікам – яна проста давала загады, а цела іх выконвала, паўтарала тое, што рабіла гадамі. Прысутнасці самога Быхоўскага ў сваёй галаве Зоя не адчувала. Не было ніякага ўнутранага голасу, які б крычаў: «Выпусці мяне!» – як гэта любяць паказваць у кіно ці кнігах. Розум дзяўчыны ўзаемадзейнічаў з памяццю цела Быхоўскага наўпрост, без пасярэднікаў.

Зоя пад пільным наглядам раззлаванай жонкі Быхоўскага хутка праглынула прыгатаваную яешню, накінула скураны плашч, узяла з вешалкі фуражку і выйшла з кватэры, не сказаўшы ані слова. Дзяўчына вырашыла, што варта менш размаўляць, каб як мага даўжэй не выдаваць сябе.

КАЛІ ЗОЙКА ВЫЙШЛА З ДОМА НА ДВОР, ТО СПАЧАТКУ ПАДУМАЛА, ШТО ЗНОЎ ВЯРНУЛАСЯ Ў МІНСК СВАЙГО ЧАСУ. АЛЕ РАДАСЦЬ ХУТКА СЫШЛА, КАЛІ ДЗЯЎЧЫНА ПАЧАЛА ЎГЛЯДАЦЦА Ў ДЭТАЛІ.

Быхоўскі жыў на вуліцы Карла Маркса, якая, здавалася, мала змянілася з даваеннага часу. Такі ж асфальт, такія ж невысокія дамы з дробнымі крамкамі на першых паверхах, гэтак жа сама прыпаркаваныя на ўзбочынах аўтамабілі. Толькі калі ўважліва паглядзець, становіцца зразумела, што надпісы на шыльдах крам незнаёмыя. Напрыклад, што гэта за звер такі – «Менхарчгандаль»? Машыны ўсе старых марак і па выглядзе нібы з музеяў узятыя. Дый і дамы на праўду аказаліся не такія ўжо і знаёмыя. Напрыклад, такога шэрага прастакутніка з вялікім надпісам «АТС» пад дахам дзяўчына на вуліцы Карла Маркса прыпомніць не магла.

Зойка зрабіла некалькі няпэўных крокаў па вуліцы і нарэшце дадумалася агучыць у думках загад: ідзі на службу. Цела Быхоўскага падпарадкавалася, і хромавыя боты хутка пакрочылі па маставой у бок будынка Народнага камісарыята ўнутраных спраў. Зойка адчувала сябе пасажырам экскурсійнага аўтобуса і толькі азіралася па баках. Цэнтр гэтага Мінска не надта адрозніваўся ад таго старога Мінска, якім яго ведала дзяўчына. Адзінае што праспект Незалежнасці – называўся ён тут Савецкай вуліцай – быў значна вузейшы, тут хадзіў трамвай і забудавана вуліца была менш маштабнай архітэктурай, чым цяпер.

– Якое цяпер? – Зоя раптоўна абарвала назіранні за горадам. Цела Быхоўскага ад нечаканасці спынілася. – Цяпер, – дзяўчына мімаволі звярнулася да суфлёра ў галаве. – Цяпер трыццаць сёмы год, і як трапіць у тое іншае цяпер, невядома.

Па шчацэ лейтэнанта дзяржбяспекі пакацілася сляза. Зоя змахнула яе рукой у скураной пальчатцы і азірнулася. Яна стаяла перад будынкам, які за дзесяцігоддзі не памяняўся – у яе часы тут размяшчалася міністэрства ўнутраных спраў, а цяпер – наркамат усё тых жа спраў. Дзяўчына рушыла да ўвахода на рагу дома. Над высокімі дзвярыма на ўзроўні даху стаяла статуя жанчыны ў атачэнні двух дзетак. Зойка ведала, што гэта багіня ўрадлівасці Дэметра, усталяваная на будынку яшчэ да рэвалюцыі, калі тут размяшчалася земляробчае таварыства ўзаемадапамогі.

Вартавы ля ўвахода пры набліжэнні Зоі ў целе Быхоўскага адчыніў цяжкую

створку. Дзяўчына павіталася з міліцыянерам і ўвайшла ўнутр. Тут знаходзіўся яшчэ адзін пост аховы. Зоя машынальна дастала з унутранай кішэні пасведчанне НКУС і запісалася ў журнал наведванняў. Мімаходзь яна заўважыла, што почырк, якім выводзіла сваё імя рука Быхоўскага, таксама быў не падобны да яе ўласнага.

Зоя рушыла па вялікім фае ў бок галоўнай лесвіцы. З пралёта ёй насустрач хутка спускаўся малады мужчына ў форме з сяржанцкімі квадратамі ў пятліцах. Пабачыўшы дзяўчыну, мужчына гучна на ўсю залю прамовіў:

– Ты здурэў, Быхоўскі? – амаль крычаў Кунцэвіч – Зоя з дапамогай суфлёра ў галаве ўзгадала прозвішча мужчыны. – Дзе ты швэндаешся? Праз хвіліну нарада ў галоўнага!

– Здароў. Зараз буду, – толькі і адказала Зойка.

– Давай, не затрымлівайся, – Кунцэвіч зло глянуў на Зою – яго акруглы шырокі твар з прыўзнятым носам-бульбінай у гэты момант быў падобны да пысы маладога бульдога.

***

У прыёмнай наркама Зоі стала адразу моташна. З два дзясяткі мужчын у форме моўчкі чакалі пачатку нарады ў даволі цесным памяшканні. Было душна, і ноздры рэзаў густы пах мужчынскага поту. З-за дзвярэй начальскага кабінета даносіўся зычны голас Бермана. Наркам з мацюкамі і пагрозамі прабіраў кагосьці па тэлефоне.

Нарэшце наркам кінуў трубку – адчайны звон апарата пачулі ўсе. Зойка засумнявалася, ці застаўся ён цэлы. Вялікая створка прыадчынілася, і пачуўся голас:

– Усе тут? Давайце.

Мужчыны з прыёмнай гэтак жа моўчкі, як стаялі, перамясціліся ў велізэзны кабінет наркама. Суворыя следчыя ў шэра-зялёных гімнасцёрках і рыпучых партупеях выстраіліся сціпла каля сценкі і нясмела пазіралі на начальніка. Берман жа выглядаў надзіва спакойным, нягледзячы на нядаўнюю лаянку.

– Дазвольце зачытаць даклад па… – быў пачаў Воўчак, непасрэдны начальнік Быхоўскага, але наркам прыпыніў яго жэстам.

– Канчай. Не да гэтага.

Берман паправіў каўнер гімнасцёркі з камісарскімі ромбамі ў пятліцах, азірнуў натоўп следчых прыжмураным вокам і пачаў:

– Хуёва работаеце, таварышы, – спакойны тон наркама не прадвяшчаў нічога добрага. – Зверху сказалі, што наша ардэнаносная рэспубліка, наша родная Савецкая Беларусь адстае! Блядзь, вы ўяўляеце, адстае! І ў чым? У справе выяўлення ворагаў савецкага народа. А гэта значыць, што не рэспубліка адстае, а наш наркамат адстае! Лічбы, блядзь, храмаюць! Таварыш Яжоў даручыў нам лічбы, партыя зацвердзіла, а вы, прыпіздкі, іх не выконваеце. Міндальнічаеце з ворагамі. У джэнтльменаў гуляеце. Думаеце, ворагі б сталі з вам цырымоніцца, калі б іх планы здзейсніліся? Бац і ўсё!

Наркам склаў далонь у імправізаваны пісталет і стрэліў у Воўчака, той нервова хмыкнуў.

– Трэба працаваць, як Быхоўскі, – Берман тыцнуў пальцам у бок Зоі. У дзяўчыны ўнутры ўсё пахаладзела, яна злавіла на сабе некалькі злых позіркаў ад калег Быхоўскага. – О-о-о, я бачыў, як лоўка ён раскалоў аднаго нацдэмчыка, – працягнуў Берман. – Хрусь і папалам, – наркам засмяяўся. – На ордэн ідзеш, Быхоўскі! Толькі трэба яшчэ папрацаваць. Усім вам трэба папрацаваць, інакш мне піздзец. А калі мне піздзец, то вам зусім не пазайздросціш. Там, – Берман махнуў рукой угару, – намякаюць на тое, што, можа, і ў нас у органах засела контра. Можа, таму мы лічбы не даем? Памятайце пра гэта, сакалікі. З сённяшняга дня, з гэтага самага моманту ніхто, блядзь, не выйдзе з канторы,

пакуль не выканае план! Панятна? А цяпер па месцах.

Зашоргалі па дубовым паркеце хромавыя боты – натоўп следчых накіраваўся да выхаду. Зоя пераступала з нагі на нагу, знаходзячыся ў паўшокавым стане. Толькі цяпер яна насамрэч зразумела, у якую пастку патрапіла. Дзяўчына цудоўна ведала, пра якія лічбы казаў наркам. Яна чытала пра іх у кнігах і артыкулах. Лічбы рэпрэсаваных, якія спускаліся зверху. Вінаваты, не вінаваты – нікога не цікавіць. План ёсць план.

Незаўважна каля Зоі з'явіўся Воўчак, узяў пад локаць і пачаў хрыпаватым паўшэптам нагаворваць:

– Быхоўскі, блядзь, не падвядзі. Там твае нацфашысты засталіся, ты ж з імі па-хуценькаму. Прашу, – у голасе начальніка адчуваўся непрыхаваны адчай, – не зробім лічбы – самі туды сядзем. Ён жа разбірацца не будзе. Быў ордэн, стане ордэр.

Зояківала галавой і ліхаманкава думала, што рабіць, як выкруціцца. У мітусні Воўчак адстаў, і да кабінета Быхоўскага дзяўчына ішла адна. У роспачы прайшла невялікі пакой наскрозь і стала каля акна, што выходзіла на галоўную вуліцу Мінска. Па маставой звінелі трамваі і праносіліся легкавікі, але дзяўчына іх не заўважала. Яна паглыбілася ў змрочныя думкі.

– Ну што? Заводзіць першага? – вочы маладзёна гарэлі агнём нецярплівасці.

Філістовіч, узгадала Зоя. Малодшы памагаты з аддзелу Быхоўскага.

– Так, – нясмела адказала дзяўчына.

Хлопец знік у калідоры, пакінуўшы дзверы кабінета адчыненымі. Зоя глянула ў чорны прастакутнік выхаду і зрабіла першы крок у кірунку пакоя для допытаў.

***

Гэты пакой не меў вокнаў. Сцены яго былі пафарбаваныя зялёнай алейнай фарбай, а падлога пакрытая кафляй. Пасярод памяшкання стаяў стол з лямпай, з двух бакоў стала, адно насупраць другога, стаялі два крэслы. На адным з іх сядзеў першы паддопытны.

Зоя пазнала яго, як толькі ўвайшла ў пакой. Гэта быў Алесь Дудар. Ужо не такі малады, як на фотаздымках 1920-х, кудлаты, са шматдзённай шчацінай на шчоках. Чым даўжэй дзяўчына ўглядалася ў твар паэта, там больш халадзела яе нутро. Пад вачыма Дудара набухлі сінія мяшкі, вусны растрэскаліся, нос быў чырвоны і пахілены трохі набок, правае вуха парванае, а з вушніцы да шыі цягнуўся след закарэлай крыві. Рукі былі скручаны за спінай, вочы заплюшчаны, здавалася, што паэт спіць.

ПАСЯРОД ПАМЯШКАННЯ СТАЯЎ СТОЛ З ЛЯМПАЙ, З ДВУХ БАКОЎ СТАЛА, АДНО НАСУПРАЦЬ ДРУГОГА, СТАЯЛІ ДВА КРЭСЛЫ. НА АДНЫМ З ІХ СЯДЗЕЎ ПЕРШЫ ПАДДОПЫТНЫ.

Метады працы Быхоўскага з ворагамі Зоя ведала добра са сведчанняў тых, хто цудам выжыў у віры рэпрэсій. Гэты тып пакінуў пра сябе злавесную памяць. І праз дзясяткі гадоў было жудасна чытаць пра тое, што ён рабіў з вязнямі турмы НКУС, каб выцягнуць з іх прызнанне.

Нечакана дзверы адчыніліся і ў кабінет уварваўся малады белавалосы хлопец у форме канвойнага.

У кроку за крэслам Дудара стаяў Філістовіч. Было бачна, што малады чалавек ледзь не падскоквае ад нецярпення. Так яму хацелася хутчэй пачаць допыт.

Зоя з цяжкасцю прымусіла сябе зрабіць крок да стала, затым павольна апусцілася ў крэсла і ўздыхнула. Філістовіч увесь гэты час не зводзіў

вачэй з твару Быхоўскага – чакаў сігналу, здагадалася Зоя. Дзяўчына апусціла зрок на тэчку, што ляжала на стале ў святле лямпы, і ў гэты момант Філістовіч пачаў дзейнічаць – відаць, прыняў гэты позірк за пачатак допыту.

Хлопец зрабіў крок да Дудара, запусціў далонь у паэтаву шавялюру на патыліцы і з усяго маху даў галавой аб стальніцу. Пачуўся хруст, з носа пырснула густая кроў у перамешку са слізззю.

– Не спаць! – гаркнуў Філістовіч, і на яго твары з'явілася злосная ўсмешка. Ён паглядзеў на Зою, шукаючы адабрэння, маўляў, зірніце, як я яго.

Ад нечаканасці ўчынку канвойнага сэрца дзяўчыны сышло ў пяткі. Ад віду крыві закружылася галава і пацягнула ванітаваць, але Зоя з усяе моцы стрымлівала позыў. Яна пацягнулася да асадкі, што ляжала на стале і пачала яе вярцець у руках, пільна ўглядаючыся ў блікі лямпы на чорным эбанітавым корпусе – абы не глядзець на скрываўлены твар Дудара.

– Выйдзі, – прашаптала Зоя.

– Што? – не адразу пачуў Філістовіч.

– Я сказаў, выйдзі, – цвёрда паўтарыла дзяўчына.

– Так точна, – хлопец перавёў позірк з твару на асадку, якую Зоя круціла ў руках, і падміргнуў. Маўляў, зразумела, як Быхоўскі далей будзе весці допыт.

Цяжкія дзверы зарыпелі, і канвойны выйшаў у калідор. Толькі тады, калі створка з металічным грукатам зачынілася, Зоя дала волю пачуццям і зарыдала. Праплакаўшы хвіліну, яна выцерла вочы рукавом гімнасцёркі Быхоўскага і паглядзела на Дудара.

Той, здавалася, працягваў спаць, апусціўшы галаву долу. Толькі цяпер з растоўчанага носа звісала даўгая нітка крыві.

– Алесь, – Зоя першы раз нясмела звярнулася да паэта. – Алесь Дудар.

Той працягваў ледзь чутна сіпець пашкоджаным носам і, здавалася, не звяртаў ніякай увагі на дзяўчыну.

– Алесь, – гучна шаптала Зоя, – я насамрэч не гэты Быхоўскі, якога вы ведаеце. Я з будучыні, мяне завуць Зоя Камінская, я трапіла ў яго цела выпадкова, – Зоя казала і адначасова разумела наколькі дзіка гэта гучыць: дзяўчына з будучыні ў целе ката. – Мы там, у будучыні, вывучаем вашу творчасць у школах, ва ўніверсітэтах, пішам пра вас кнігі.

Дудар маўчаў.

– Вы… вы мой любімы паэт, – Зоя зноў расплакалася, па твары следчага Быхоўскага адна за адной пацяклі слёзы.

– Я не знаю, што будзе заўтра, – ціха зацягнула дзяўчына, – Мне сягоння апошняй мяжой...

Дудар раптам кашлянуў і захрыпеў:

– Не…

Зоя замоўкла і скіравала ўсю сваю ўвагу на паэта.

– Не іграйце са мной, таварыш следчы. У вас дрэнна атрымліваецца.

– Але я насамрэч не ён… – тыраду Зоі перарваў зацяжны кашаль Дудара – стол перад ім пакрыўся дробнымі кропелькамі крыві.

Дзяўчына замаўчала і ўзялася рукамі за галаву.

– Я вас вызвалю, – прашаптала Зоя, – я вас абавязкова вызвалю.

Некалькі хвілін дзяўчына разглядала Дудара, які зноў вярнуўся да стану паўсну – звесіў галаву на грудзі і павольна сіпеў носам. Затым яна паднялася і адчыніла дзверы.

– Выведзі яго, – сказала Зоя Філістовічу. Радасны хлопец зайшоў у пакой паглядзець на выніку допыту, але хутка вярнуўся і запытальна паглядзеў на дзяўчыну.

– Ён падпісаў?

– Не. Выведзі яго, – у вачах Філістовіча чыталася неразуменне і нават расчараванне. З падказкі суфлёра Зоя ведала, што маладыя канвойныя захапляўся метадамі Быхоўскага і ва ўсім хацеў быць падобным да яго, як кажуць, глядзеў у рот.

Зараз, відаць, кумір расчараваў паслядоўніка.

Філістовіч зло штурхнуў Дудара, так, што той проста вываліўся з крэсла. Маладзён уздзёрнуў паэта з падлогі і пацягнуў да выхаду. Дудар ледзь трымаўся на нагах. Калі паэта правялі міма Зоі, той узняў галаву і паглядзеў на дзяўчыну. Зоі падалося, што ў тым позірку стомленых чырвоных вачэй на імгненне мільганула іскарка надзеі.

***

Наступным паддопытным быў Міхась Чарот. У Зоі апусціліся рукі, калі яна пабачыла змардаванае аблічча паэта, якога ўводзіў у пакой Філістовіч. Усе, каго яна ў апошнія гады ўшаноўвала на вечарах памяці, чые вершы чытала на імпрэзах, усе былі тут, і пакуль што жывыя. Пакуль што.

Канвойны шпурнуў Чарота ў крэсла і з усяго размаху заляпіў аплявуху.

– Павітайся з таварышам следчым, сука!

Паэт прахрыпеў нешта ледзь чутнае.

– Не чую, – Філістовіч пляснуў далонню па твары Чарота другі раз.

У Зоі ад злосці далоні сціснуліся ў кулакі, яна ўжо паднялася з месца каб спыніць памагатага, але раптам дзверы ў пакой адчыніліся і на парозе паказаўся сілуэт наркама.

– Быхоўскі, блядзь, я цябе не пазнаю – ужо гадзіна прайшла, а ніводнага пратакола не падпісана. Што за хуйня, Быхоўскі? – тон Бермана быў яшчэ паблажліва-спакойны, але ў ім ужо праскоквалі ноткі ярасці.

– Стараюся, – Зоя расціснула кулакі.

– Хуёва стараешся. Мне тут далажылі, – наркам зірнуў на Філістовіча, – што ты нават не выкарыстоўваеш свае метады ўздзеяння, за якія я цябе хваліў перад усімі. Паўтараю другі раз: што за хуйня, Быхоўскі?

– Я… – Зоя адчувала, што ходзіць па краі. – Учора…

– Што ты ўчора нажраўся, я ведаю. Але твае дружкі, з якімі ты паддаваў, ужо закрылі па дзве-тры лічбы. Кунцэвіч і той траіх ужо апрацаваў, а ты з гэтым цацкаешся.

Берман нечакана падышоў да Чарота і з адцяжкай ударыў таму кулаком у твар. Галава паэта бязвольна хіснулася.

– Вось так трэба працаваць, Быхоўскі! – наркам пацёр выцятыя касцяшкі пальцаў. – Давай, блядзь, працягвай допыт, а я пагляджу.

ЗОЯ ПАД ПОЗІРКАМІ БЕРМАНА І ФІЛІСТОВІЧА НАБЛІЗІЛАСЯ ДА СТАЛА. ЯНА НЕ ДУМАЮЧЫ СТАЛА ПЕРАБІРАЦЬ ТЭЧКІ СА СПРАВАМІ ЗНЯВОЛЕНЫХ. ТАНЮТКІЯ КАРДОНКІ ЎТРЫМЛІВАЛІ Ў САБЕ ЛІТАРАЛЬНА ПА НЕКАЛЬКІ ПАПЕРАК: САНКЦЫЮ ПРАКУРОРА НА АРЫШТ, ПРАТАКОЛ АРЫШТУ І ВОБШУКУ, ПРАТАКОЛ ДОПЫТУ.

Звычайна апошні дакумент быў пусты. Справа Чарота была такая ж танюткая, як і астатнія.

– Ты што, хочаш яму ў жопу паперу засунуць, блядзь? – прарычаў Берман. – Я не поняў, цябе вучыць трэба, як весці допыты? Быхоўскі, блядзь, у мяне мала часу.

Зоя паклала тэчку на стол і падышла да Чарота. Паэт прыўзняў галаву, каб паглядзець, хто засланіў святло лямпы. На пасінелым ад пабояў твары прарэзалася няўлоўная ўсмешка.

– Таварыш следчы, – ледзь чутна прахрыпеў Чарот, – я не вінаваты.

Зоя азірнулася на Бермана. Той глядзеў на дзяўчыну, зло насупіўшы бровы, у позірку Філістовіча, які стаяў побач з наркамам, чыталася зларадства. Дзяўчына адчула, як у глыбіні яе галавы нараджаецца тоненькі галасок:

«Дай толькі загад – і я ўсё зраблю. Адзін загад – і ўсё скончыцца», – пішчэў гэты галасок, у якім чыталіся інтанацыі Быхоўскага. Зоя разумела, што, сапраўды, варта ёй толькі падумаць – і цела следчага, натрэніраванае за сотні допытаў, зробіць усё як мае быць. Апрацуе Чарота да паўсмерці, выдрапае з яго прызнанне на пацеху Берману і Філістовічу. Адзін знак – і на яе не будуць глядзець як на ворага, зразумеюць, што яна свая.

Зоя страсянула галавой і адкінула думку як мага далей у глыбіні розуму.

– Блядзь, Быхоўскі, хуй з табой, – разарваў цішыню наркам. – Канчай гэты цырк. Бачу, ты сапраўды стаміўся за гэтыя дні. Бывае. Адпачні гадзінку – і за справу, – Берман па-бацькоўску пахлопаў Зою па спіне. – Толькі далей без фокусаў.

– Выведзі яго – і свабодны на гадзіну, – кінула дзяўчына Філістовічу, калі наркам выйшаў за дзверы. – Ты ўсё чуў.

Зоя выйшла на калідор і накіравалася ад допытных камер у бок адміністрацыйнай часткі будынка. За паваротам яна ледзь не наляцела на Кунцэвіча. Той мыў скрываўленыя рукі ва ўсталяваным на калідоры ўмывальніку. Дзяўчына выбачылася, але калега ў адказ прамаўчаў і, зло ўсміхнуўшыся, праводзіў Зою позіркам. Злавеснасці яго ўхмылцы дадавалі дробныя плямкі крыві, што пакрывалі твар следчага.

***

Як толькі Зоя аказалася ў кабінеце Быхоўскага, то адразу зачыніла за сабой дзверы на засаўку. Пра адпачынак не было гаворкі, дзяўчына ліхаманкава думала, што рабіць далей. Яна пачала аглядаць паліцы шафаў і шуфляды стала, што стаялі ў кабінеце. Можа, што-небудзь знойдзенае дасць адказ, як дзейнічаць?

У першай жа шуфлядзе стала ляжаў чорны рэвальвер – узнагародны «наган», аб чым сведчыла медзяная таблічка на рукаятцы. Зоя ўзважыла зброю ў руцэ. Унутраны суфлёр падказаў ёй, што Быхоўскі быў неважнецкім стралком. Да таго ж у барабане рэвальвера было толькі сем патронаў, і не факт, што ўсе баявыя. Тым не менш дзяўчына паклала наган у кішэнь галіфэ. На ўсялякі выпадак.

Зоя працягнула пошукі, і ў гэты момант зазвінеў тэлефон на стале. Дзяўчына аслупянела, некалькі імгненняў вагалася, браць трубку ці не, але затым падумала, што гэта можа быць начальства, і падышла да апарата.

– Слухаю.

– Віця, гэта ты? – запытаў незнаёмы жаночы голас на тым баку. Зоя зразумела, што гэта была не жонка Быхоўскага. – Я цябе ўчора ўвесь вечар чакала, а ты не прыйшоў. Віцечка, давай ты сёння прыйдзеш. Я вельмі сумую.

Унутраны суфлёр нарэшце адкапаў для дзяўчыны інфармацыю – званіла палюбоўніца Быхоўскага, былая машыністка з наркамата Марыся.

– Я казаў: не звані мне на службовы, – адрэзала Зоя і кінула трубку. Затым агледзела апарат і вырвала з яго шнур, які звязваў тэлефон з сеткай. Больш ніхто не пазвоніць.

Дзяўчына працягнула пошукі па кабінеце. На паліцы знайшоўся стос розных афіцыйных бланкаў, які зацікавіў Зою. Яна раскідала паперы па стале і пачала ліхаманкава шукаць патрэбнае. Вось! Бланк перавода вязня з турэмнай камеры на допыт. НКУС быў надзвычай бюракратызаванай структурай, любы крок павінны быў мець папяровае пацверджанне.

Зоя адкінула лішнія паперы, узяла асадку, абмакнула ў чарніла і ў графе «імя паддопытнага» вывела: Дайлідовіч Аляксандр Аляксандравіч. Сапраўднае імя Алеся Дудара. Паставіла роспіс. Намацала ў шуфлядзе скрынку з пячаткай і зрабіла адбітак. Заставалася адна дробязь – роспіс начальніка. Дзяўчына пачала корпацца ў паперах на стале і нарэшце вывудзіла

патрэбны дакумент з подпісам Воўчака. Прыкінула, як весці пяром, зрабіла некалькі спроб на іншым аркушы і нарэшце скапіявала подпіс начальніка на бланк. Атрымалася амаль неадрозна.

ЗОЯ МАШЫНАЛЬНА ПАГАЙДАЛА ПАПЕРАЙ У ПАВЕТРЫ, КАБ ЧАРНІЛЫ ХУТЧЭЙ ВЫСАХЛІ, І ПАКЛАЛА БЛАНК У КІШЭНЬ ГІМНАСЦЁРКІ. ЗІРНУЛА НА ГАДЗІННІК НА СЦЯНЕ – ПРАЙШЛО ЎСЯГО ПЯТНАЦЦАЦЬ ХВІЛІН «АДПАЧЫНКУ».

Дзяўчына намацала рэвальвер у кішэні, глыбока ўздыхнула, адчыніла дзверы кабінета і выйшла ў калідор.

Зоя вырашыла ісці да ўнутранай турмы не праз допытныя камеры, адкуль толькі прыйшла, а праз двор, каб не наткнуцца на калег Быхоўскага. На вуліцы было пахмурна, цяжкія свінцовыя хмары навіслі над цэнтрам Мінска. Дзяўчына ішла па забрукаванай пляцоўцы, аточанай карпусамі НКУС, і азіралася па баках у пошуках магчымага шляху ўцёкаў.

Вялікая брама для грузавога транспарту, праз якую завозілі новых арыштаваных, была пад прыглядам двух узброеных вартавых. У двары стаялі два грузавікі з прастакутнымі кузавамі. Зоя з расчараваннем даведалася ад унутранага суфлёра, што Быхоўскі не ўмее імі кіраваць. Легкавых машын у двары не было.

Дзяўчына наблізілася да цыліндрычнага будынка з вузкімі вокнамі-байніцамі – унутранай турмы НКУС, якую ў літаратуры пра рэпрэсіі заўжды называлі «амерыканкай». Ля ўвахода стаяў вартавы, якому Зоя працягнула пропуск. Унутры недалёка ад дзвярэй размяшчаўся кабінет начальніка турмы. Зоя накіравалася туды, на хаду выцягваючы з кішэні падроблены бланк.

Сакалоў, так звалі начальніка, быў на месцы. Калі Зоя зайшла, той наварочваў суп з металічнай міскі.

– О, якія людзі! – узрадаваўся начальнік. – Сам Быхоўскі пажалаваў! Якім лёсам?

– Мне патрэбны Дайлідовіч, – сказала дзяўчына максімальна будзённым тонам і працягнула бланк.

– А дзе гэты твой шныр? – Сакалоў узяў паперу з рук Зоі і, амаль не гледзячы, падмахнуў свой подпіс. – Як яго там? Філістовіч! Бегаў тут пастаянна па кліентаў.

– Адпачывае. Стаміўся.

– Ясна-панятна, – Сакалоў падміргнуў дзяўчыне. – Што ж, пойдзем.

Начальнік падняўся, паклікаў вартавога, які стаяў недалёка, і разам з Зояй яны пайшлі да патрэбнай камеры. Зазвінелі ключы, створка пасунулася ўбок, і перад дзяўчынай адкрылася жудасная карціна: усё невялікае памяшканне камеры было забіта людскімі целамі. Абадраныя, скрываўленыя людзі проста не маглі апусціцца на падлогу, бо там не было месца не тое каб легчы, а нават каб шырэй паставіць ногі. Вартавы ўзяў ружжо ў дзве рукі і прытрымліваў спіны зняволеных, каб тыя не вываліся за межы камеры праз дзверы.

– Давайце сюды мне гэтага вашага Дудара, – пракрычаў Сакалоў.

Натоўп зашоргаў, і праз некалькі імгненняў у праёме паказалася знаёмае аблічча. Зоя ледзь стрымлівала слёзы. Начальнік рэзка выцягнуў Дудара з людской масы і перадаў дзяўчыне.

– Вось твой Дайлідовіч, – Сакалоў грэбліва абцёр далоні аб галіфэ і даў загад вартавому зачыняць камеру. – Вы ж давайце з імі там хутчэй, а то ў мяне хата не гумовая. А тут яшчэ і новых абяцаюць прыслаць.

– Так, – толькі і змагла адказаць Зоя. Яна падтрымлівала цела Дудара, які з цяжкасцю трымаўся на нагах.

– Табе дапамагчы? – начальнік заўважыў, што паэт хутка паваліцца.

– Не, я сам, – Зоя пацягнула Дудара да выхаду, праз які нядаўна заходзіла.

– А чаму туды? Допытныя ж там, – зноў запытаў Сакалоў.

Дзяўчына зразумела, што ў начальніка турмы пачалі нараджацца пэўныя падазрэнні.

– Ды новенькіх практыкантаў раптам прывялі. Хачу ў сябе паказаць ім, як трэба працаваць, – зманіла дзяўчына.

– А-а-а, ну, справа добрая, плённай працы! – хмыкнуў Сакалоў і пайшоў да свайго кабінета.

Калі Зоя з Дударам пакінулі будынак турмы, на вуліцы ўжо пачынаўся дождж. Дзяўчына накіравалася да бліжэйшага двухпавярховага корпуса. З памяці Быхоўскага яна ведала, што там знаходзіцца службовы выхад на вуліцу, каля якога звычайна быў толькі адзін вартавы. Зоя на хаду намацала рукаятку нагана і дастала яго з кішэні.

Дзверы ў корпус былі адчыненыя, і ніхто іх не ахоўваў. Дзяўчына навалілася на створку плячом і апынулася ў даўгім калідоры, які быў ярка асветлены электрычнымі свяцільнямі.

– Хутка будзем на волі, – прашаптала Зоя. Дудар маўчаў.

Дзяўчына літаральна ўзваліла паэта на спіну і павольна пайшла ўздоўж калідора ў бок іншага выхаду. З кожным зробленым крокам ноша станавілася цяжэйшай. Зоя пачала заўважаць, што святло ад лямпачак стала настолькі яскравым, што балюча было проста глядзець наперад. Дзяўчына заплюшчыла вочы і працягнула хаду ўсляпую. Скроні і лоб Зоі пакрыліся потам, вочы залівала пякучая вадкасць. Дзяўчына змахнула пот рукой, у якой трымала пісталет, не разлічыла наступны крок, страціла раўнавагу і грымнулася разам з Дударам на халодную падлогу. Цела паэта навалілася на спіну Зоі так, што ёй цяжка было зварухнуцца. Не было чым дыхаць. Дзяўчына адкінула пісталет і выцягнула наперад руку, каб хоць за штосьці ўчапіцца і паспрабаваць вызваліцца з-пад цяжару. Нічога не было. Сама падлога, здавалася, растварылася ў паветры. Зоя расплюшчыла вочы і не пабачыла нічога, апроч нясцерпна балючай белі.

***

У кволым водбліску падсветкі мабільніка быў бачны толькі заклапочаны твар Грышкі.

– Зоя, Зоя, ты мяне чуеш? – прыгаворваў хлопец і лёгка пляскаў дзяўчыну па шчоках.

– Хопіць! – Зоя падняла руку, каб засланіць твар, хлопец тут жа прыпыніў свае рэанімацыйныя дзеянні.

– Я думаў, у цябе прыступ, – Грышка імгненна адхіліўся і вінавата паглядзеў на Зою.

Дзяўчына кінула на яго адзін толькі позірк і пачала ліхаманкава азірацца па баках. Дудара не было, пісталета не было, белага святла не было. Зоя глянула на сваю далонь – звычайная дзявочая рука. Яе рука. Вакол быў цёмны неасветлены тунэль пад МКАД, і шум руху шматлікіх машын праціnaў яго наскрозь.

– Што здарылася? – спытала дзяўчына.

– Я… – нясмела пачаў Грышка, – я вырашыў таксама закончыць работу. Ішоў за табой. Калі ты зайшла ў тунэль, там раптам пагасла святло. Я кінуўся ўслед, а тут ты ляжыш.

Дзяўчына рэзка павярнула галаву ў бок супрацьлеглага выхаду і краем вока зачапіла нейкі цень, які прамільгнуў на фоне праёма. Зоя міргнула – і ад ценю не засталося і следу.

– Тут нікога больш не было?

– Здаецца не, – здзіўлена адказаў Грышка. – З табой усё добра?

– Так, – адказала Зоя. Грышка працягнуў руку і дапамог ёй падняцца. – Са мной усё добра.

ТАТЬЯНА ЗАМИРОВСКАЯ

ПОПРАВКИ

Пассажир номер 2 прилетел, и вдруг оказалось, что его не было на этом рейсе.

Возможно, каким-то диким образом он не прошел регистрацию либо его регистрация не менее необъяснимым образом аннулировалась. Так или иначе, трансконтинентальный рейс из Парижа не содержал в себе такого человека, как он, сообщил ему эмиграционный офицер, хмуро рассматривавший его бумаги: командировка, бизнес-карточки, паспорт, права, все в наличии, и все не то. Ни малейшего намека на такого человека, как вы, покажите посадочный талон – и уставился на него с недоумением и брезгливостью, как если бы где-то в Марокко только что рассекретили банду преступников, производящих с залихватской постколониальной бойкостью рулоны и ленты поддельных посадочных талонов, и он об этом уже прочитал в ленте новостей, а этот несчастный неловкий пассажир – нет. Да и зачем производить поддельные посадочные талоны, если еще не освоена механика подбрасывания сомнительных пассажиров на необходимые рейсы синеватыми землистыми кукушечными яичками – да и это, в принципе, зачем?

– Вот сейчас будем выяснять зачем, – недружелюбно сообщил офицер.

Пассажир номер 2 ушел вместе с парочкой неизвестно откуда взявшихся, будто кто-то выхватил из-под елки две подарочные костюмированные фигурки, полицейских в красивых костюмах. Его привели в комнату для «проверки безопасности», так было написано на двери. В комнате, помимо Пассажира номер 2, было еще много других пассажиров – все такие же растерянные.

– Почему так много народу задержали? – спросил у плачущей женщины в черном платке.

– Пока летели, ввели новый иммиграционный закон – там список стран, которым аннулировали визы, – ответил кто-то другой (женщина так плакала, что даже, кажется, не расслышала вопроса, вся черная, как облако). – Но у меня вообще гринкарта, и все равно не пускают, безумие какое-то. И звонить адвокату не дают. Хотя, наверное, лучше, если для нас всех найдут какого-то одного общего адвоката. А вы из какой страны?

– Из Франции, – сказал Пассажир номер 2 и понял, что зачем-то обманывает: это рейс был из Франции.

Ему не хотелось признаваться, что у него американский паспорт и что его задержали из-за какой-то беды с регистрацией, тут у людей, похоже, настоящие проблемы, а у него просто сбой. Просто сбой.

За ним зашли те же (или другие) подарочные рождественские полицейские: его допрашивали в отдельной комнатке. Пассажир номер 2 рассказал, откуда летел (бизнес-поездка, тестирование нового продукта, пять лет как гражданин, женат четыре из этих пяти), вкратце пересказал свою скучнейшую, ненавистную, ненавистную, скучнейшую биографию, изобилующую повторами и монотонностями, снова показал посадочный талон и кое-какие личные вещи из рюкзака – ноутбук, бледный чек из франкфуртского аэропорта, где пересаживался и перекусил пивом с венской колбаской, книгу Франзена «Поправки», которую семь раз начинал читать во время предыдущих командировок и, кажется, брал ее с собой скорей по привычке, как трансатлантический талисман, который все же не сработал на этот раз.

ПРОВЕРЯЯ ЕГО ДОКУМЕНТЫ, СОТРУДНИКИ ИММИГРАЦИОННОЙ ПОЛИЦИИ НЕ БЕЗ СМУЩЕНИЯ ВЫЯСНИЛИ, ЧТО ДАННЫХ О ПАССАЖИРЕ НОМЕР 2 НЕТ НИ В ОДНОЙ ДОСТУПНОЙ ИМ ГОСУДАРСТВЕННОЙ БАЗЕ.

Номер социального страхования, права, паспорт – все это зависало в тугой, вязкой цифровой пустоте безответности, словно Пассажир номер 2 вылетел откуда-то из небытия, как пушечное ядро мести неведомо кого за неизвестно что. Отпечатки пальцев Пассажира номер 2, многократно и натужно стекающие с его потеющих, начавших подрагивать, ладоней, не совпадали ни с одним человеком, пересекавшим границу либо получавшим визу. Документы, как и посадочный талон, как и многократно отпечатанные ненужные пальцы, были признаны фальшивыми; бытовая банальность бессмысленного багажа (Пассажир номер 2 начал от волнения думать, будто бы заикаясь) навевала дополнительные опасения: следов взрывчатых веществ не нашлось ни на итальянском костюме (собака, понюхав, чихнула и на мгновение показалось, что все хорошо, и все сейчас, хохоча и перемигиваясь, побегут гулять, перебрасываясь желтым теннисным мячиком), ни на семи парах немного разношенных носков; цель мистификации не определялась, не очень понятно, зачем снабжать кого-то документами несуществующего человека, чтобы транспортировать его через Атлантику, ведь намного проще воспользоваться идентификаторами реально существующих личностей.

Пассажир номер 2 попросил разрешения позвонить супруге и адвокату; какое-то время колебался перед звонком жене, но пересилил себя.

– Тут какой-то новый эмиграционный закон, – сказал он ей еще до того, как она попробовала что-то спросить. – Задержали много людей, и, кажется, еще сбились настройки в базах данных и меня не могут идентифицировать. Давай ты приедешь и привезешь свидетельство о браке и свидетельство о рождении, или слушай, вообще всю папку с документами, можешь даже взять документы на дом, хотя он твой, но мало ли.

– Ты где? – спросила жена.

– В аэропорту же, – повторил он. – Прилетел сегодня, я же говорил, что сегодня прилечу. Задержали, уже два часа тут. Документы не совпадают, ничего ни с чем не совпадает, ошибка какая-то. Давай, ты знаешь, где пластмассовый ящик, возьми оттуда только

папку с документами, больше ничего брать не надо.

– Хорошо, я привезу документы, – холодно сказала жена. – Но это ничего не значит. Ну, как ты любил говорить раньше: но это ничего не значит. Хорошо?

Повисло неприятное молчание.

– Терминал 4, – сказал он.

Жена положила трубку. Офицеры попросили ее контакты, переписали, перезвонили. Трубку никто не взял. Она никогда не снимала трубку, когда звонили с незнакомых номеров.

Прошел еще час, в течение которого его вещи проверили еще несколько раз, как будто в одежду была завернута невидимая бомба. В комнату несколько раз приводили людей, чьи визы были аннулированы, и искали невидимые бомбы у них в вещах; некоторые из страдальцев громко звонили адвокатам, у кого-то на руках рыдал, вероятно, невидимый ребенок: у Пассажира номер 2 начали слпаться глаза.

Когда жена приехала в аэропорт и перезвонила, он вскочил и понял, что как будто задремал. Показалось странным, что проснулся не дома, где тысячи раз засыпал прямо за столом посреди ночи – достаточно было тряхнуть свинцовой ночной головой, чтобы она рассыпалась в стеклянное невесомое облако нежных осколков сна, выключить ночник, тихо переползти на диван, по пути несколько раз попытавшись сбросить, как мелкую полураздавленную ночную бабочку, прилипшую к экрану, ее долгий и нестерпимо мучительный, как позыв в туалет, звонок.

– Ты уже тут? – спросил он.

– Да, терминал 4, зона прибытия.

– Тут, говорят, люди митингуют, – он вспомнил, о чем переговаривались другие задержанные. – Против этого нового эмиграционного указа. Там огромная толпа, осторожно, пожалуйста.

– Никакой толпы нет и не было, – холодно ответила жена. – Я стою около эмиграционного этого твоего пункта, пусть меня встретят или ты выйди, мне завтра на работу.

– Там толпа, – повторил он. – Я видел в окно, так здорово, все с разноцветными табличками. Протестуют против указа президента.

Офицеры вышли, чтобы встретить жену, но ее нигде не было – видимо, затерялась в толпах чужих паникующих родственников. Пассажир номер 2 даже пожалел, что ему не аннулировали визу – тогда бы все эти шумящие, возмущенные, кипящие, как река, люди каким-то образом имели отношение к его личной трагедии; но, к сожалению, его личная трагедия продолжала оставаться его личной.

– Ну так меня кто-нибудь встретит тут? – закричала жена, позвонив в очередной раз. – Я стою в пустом коридоре! Да, терминал 4, да! Мне сказали, что тебя нет, и в списках прилетевших тебя тоже нет.

– Может, ты не в тот терминал зашла?

– Это ты не в тот терминал зашел, – зло сказала жена. – Причем с самого начала. Я тут полчаса еще побуду и поеду домой, я вообще не понимаю, зачем я должна вестись на такие штуки.

– Если там нет толпы, ты не в том терминале! – терпеливо объяснял он. – Там толпа, протесты, полиция, таблички. Скажи, что ты не по этому делу, что ты к человеку, который не зафиксирован на рейсе.

– Повторяю: нет толпы, нет протестов, я тебя отлично слышу, не ори, – сказала жена. – Я сейчас тебе пришлю локацию, сравнишь со своей, я там где надо стою, понял ты? Почему тебя не отпускают? На каком основании? Выйди в коридор!

После получаса подобных разговоров, в течение которых телефон Пассажира номер 2 почти разрядился,

он понял, что жена, вероятно, просто не приехала. Он попросил телефон у одного из праздничных статуэточных полицейских, набрал номер жены. Трубку взял неизвестно кто и в ответ на имя жены пробурчал:

– Это неправильный человек.

Неправильный человек, неправильный человек. Пассажир номер 2 посмотрел в окно, там толпились, бойко скандируя речевки, правильные люди. Жена, кажется, тоже говорила ему, что он неправильный человек, с чего бы удивляться тому, что он теперь не с ними, не с этим лавинообразным возмущенным восторгом.

Интерес к нему быстро пропал вследствие суматохи, связанной с десятками задержанных безвизовых граждан ряда арабских стран: тамсям проносили уже начавшего проявляться призрачного заплаканного мальчика, все напропалую звонили различным адвокатам, в комнату ломились наряженные, как на похороны, правозащитники в белом, кого-то сквозь окна и стены хищно терзала мглистая птица прессы.

Ближе к ночи ему отдали вещи и телефон, сказав, что помещение переполнено и его временно переводят в локальный полицейский участок с камерой предварительного заключения. Жене он все это время звонить боялся – и только когда полицейская машина проезжала через толпу, он вдруг понял, что все это время мутного заторможенного полусна не замечал, отказывался замечать очевидное: на большинстве плакатиков, которыми отчаянно размахивала розовощекая протестующая молодежь, фигурировало имя Дональда Трампа.

– Ну да, это указ Трампа, – подтвердил полицейский. – Нам самим вообще ничего не понятно с этим гребаным указом. Я сам, если что, из эмигрантов, точнее, мама моя – из Пуэрто-Рико. То ли не пускать по визам беженцев, то ли вообще по любым визам не пускать, ничего не понятно. Полная путаница, ни фига не разобрать. Даже странно, что тут только один такой, как ты, идеальный террорист, человек, которого не существует. Может, это русские хакеры? Как думаешь, могли тебя русские хакеры стереть из базы?

Он помотал головой, схватился за виски, которые показались ему слишком мягкими и чужими – как у раненой, чуть сдавленной собаки.

– А жена почему не приехала?

– Да ей не до меня сейчас, – вдруг сказал Пассажир номер 2, даже не подозревая, что прямо сейчас говорит то, что говорит. – Я узнал перед самым отъездом, что у нее отношения с одним хреном с работы. Пытался поговорить, она скандал, говорит, если не нравится что-то, расходимся, нефиг чужую почту читать, ничего там нет, в этой почте, а что видел, то не считается, что бы ты там ни видел, это альтернативная реальность, пока не увидел – ее не существовало. Как вам это?

– Дерьмово, – сказал полицейский, выезжая на хайвэй. – Но у всех бывает такое, где сейчас счастливые пары найдешь. А этот парень – не русский хакер? Может быть, он тебя специально отовсюду стер? Это же не сложно – убрать все данные о человеке из всех государственных баз? Отличное дельце было бы. Как думаешь?

Пассажир номер 2 задремал. Когда он проснулся, задумчивый полицейский уже выводил его из автомобиля, похлопывая по плечу.

– Я уже все про тебя объяснил им, – успокоил он Пассажира номер 2. – Не бойся, ничего личного. Я ж понимаю, мы как друзья говорили, туда-сюда, я про друзей никому не выдам. Может, найдут тебя где-нибудь. Свидетельство о рождении найдем, сверим, родителей твоих вызовем – родители живы-то у тебя? Родственникито есть? Ну вот и опознаем. Мы бы и в аэропорту

это сделали, но этот хренов Трамп со своей альтернативной реальностью, видишь, все карты спутал, там теперь другие проблемы, а будет еще хуже, вот посмотришь.

Пассажир номер 2 старался смотреть себе под ноги и никуда больше. В глаза полицейскому он не смотрел, словно полицейский был как минимум горгоной в погонах.

– Ну давай, – полицейский даже приобнял его. – Точно говорю, тебя эта гнида стерла. Чтобы лишнюю ночь с женой твоей побыть. Ну или чтобы она вещи собрала, так тоже бывает, поверь, я был во всем этом дерьме, и даже не в таком был. Найдешься. Только не поубивай их всех, сдержись, я вот не поубивал никого, а тоже всякое было.

Пассажир номер 2 сдержанно кивнул, на дрожащих ногах (под которые он продолжал смотреть) прошел по коридору, волоча за собой чемоданчик с багажом, рюкзаком и недочитанными «Поправками» (теперь будет что почитать в камере). Полицейское отделение (вероятно, располагавшееся на одной из окраин города) было полупустым: там скучало несколько дежурных, один из которых, высокий и бледный, будто бы сложенный из мясных околочеловеческих кубов некоего высшей пробы биоконструктора, посмотрел на него с благоговейным ужасом. К его сверхгармоничной, идеальной груди была приколота блестящая табличка со словом «Кристоферсон Д.».

– Ну, что будем делать? – загрохотал сотрясающимся биоконструктором Кристоферсон Д. – Почему документы фальшивые? Как тебя на самом деле зовут-то?

ПАССАЖИР НОМЕР 2, КОЕ-КАК УНЯВ ДРОЖЬ В РУКАХ И НОГАХ, ЗАГОВОРЩИЦКИМ ДЕТЕКТИВНЫМ ГОЛОСОМ ПРЕДЛОЖИЛ КРИСТОФЕРСОНУ Д. ПОИСКАТЬ ЕГО АККАУНТ НА ФЕЙСБУКЕ В СВОЕМ ОФИСНОМ КОМПЬЮТЕРЕ

Пассажир номер 2, кое-как уняв дрожь в руках и ногах, заговорщицким детективным голосом предложил Кристоферсону Д. поискать его аккаунт на Фейсбуке в своем офисном компьютере – под предлогом того, что, вероятно, его личные данные и правда кто-нибудь стер из чувства неясной, но эффективной мести. Никого, у кого было бы такое же имя, как у Пассажира номер 2, и такое же лицо, как у Пассажира номер 2, на Фейсбуке не было.

– Идеальное киберпреступление! – обрадовался Кристоферсон Д. – В будущем так будут «заказывать» людей хакерам, даже не убивая их. Раз – и стерли тебя отовсюду. И на работу не устроиться, и авиабилет не купить, и в банке тебя не узнают, потому что у них нет клиента с твоим именем. Удобно. Можно не убивать, тут сам убьешься. А может, ты все-таки террорист? Тебя точно хорошо обыскали? Может быть, у тебя в неучтенном чемодане бомба была?

– Теперь смотрите, – волнуясь, практически почти полностью заметно заикаясь, завел чугунный локомотивчик детективного отчаяния, Пассажир номер 2, копошась в рюкзаке, полном разбухших, будто от невыразимых подводных вод, «Поправок». – Я сейчас, кажется – если не ошибаюсь, – покажу вам очень интересную, занимательную штуку. Вот мой собственный ноутбук. Так? Видите? Теперь смотрите, что я вам покажу. Вот я его открываю. Какой у вас пароль wi-fi? Вот, смотрите. Вот моя страничка на Фейсбуке – видите? Вот имя. Вот фото. Вот жена. Вот собака, но это соседская, мы свою еще не завели, но уже не заведем. Вот мой чекин в аэропорту, видите?

– Да, – сказал Кристоферсон Д.

– А вот еще фото меня и жены.

– Угу, – сказал Кристоферсон Д.

– А сейчас я позвоню ей скайпом, если она онлайн, и вы ее увидите. Видите?

Кристоферсон Д. рассматривал жену Пассажира номер 2 с недоумением.

– Да, я еще в аэропорту! – кричала жена. – Ты почему трубку не брал! Ты где? Ты это специально подстроил? Там сказали, что ты не долетел, зачекинился и пропал, в списках пассажиров есть, а в самолете тебя уже не было, и в списках тех, кто прилетел, тоже, и багаж твой не прибыл – ты вышел, что ли, во Франкфурте? Ты во Франкфурте, да? Ты специально это? Это ты назло, что ли? Тут еще сказали, что ты, возможно, прилетел, но пропал в аэропорту, и багаж твой пропал, и ты где-то прячешься, и, возможно, ты террорист. Как это тебе? Может быть, ты и правда террорист?

Пассажир номер 2 открыл рот, чтобы сказать жене то, что и намеревался, но его компьютер разрядился и кричащее, возмущенное лицо жены пропало, как будто выключили чью-то галлюцинацию.

Когда Пассажир номер 2 снова подключил ноутбук и попытался перезвонить, оказалось, что его скайп не включался – не опознавался то ли пароль, то ли логин, непонятно. В Фейсбук тоже было не зайти. Заинтересованный феноменом Кристоферсон Д. залогинился в Фейсбук со своего аккаунта, видимо, привлеченный обещанием некоего таинственного фокуса, который Пассажир номер 2 вот-вот осуществит, – но никаких следов Пассажира номер 2 уже не было.

– Вот и отсюда, выходит, тебя вытерли, – умиротворенно сказал Кристоферон Д.

– Электричество, – понял Пассажир номер 2.

Взял телефон, включил его – осталось 10 процентов зарядки. Написал жене сообщение с адресом полицейского участка и требованием срочно приехать (он знал, что если ничего не объяснять, то она приедет). Согласился выпить чашку ночного кофе с Кристоферсоном Д. – остальные дежурные, видимо, уехали дежурить домой, к семьям. Пока жена ехала, Кристоферсон Д. поддерживал крайне медленную беседу с Пассажиром номер 2 о литературе, устанавливая поудобнее чашечку кофе на «Поправках», выползших из его вещей (Кристоферсон Д все же проверил багаж Пассажира).

– Читал? Говорят, хорошая.

– Важная, говорят. Пытаюсь прочитать. Обычно беру с собой в дорогу – думаю, что в дороге так скучно, что обязательно прочитаю, пока лечу. Но не выходит.

– О чем она?

– Не знаю.

– Не представляю, зачем читать такую толстую книгу.

– Ну, чтобы долететь. Не знаю. Тоже не знаю. Я же не долетел.

ТЕБЯ ТУТ НЕТ. СБЫЛАСЬ ТВОЯ МЕЧТА, ТЕБЯ НИГДЕ НЕТ. ОН ХОЧЕТ ПОГОВОРИТЬ С ТОБОЙ, ДАТЬ ЕМУ ТРУБКУ?

Жена перезвонила Пассажиру номер 2 достаточно быстро, затараторила в трубку: уже около входа в участок, вот я, стою, и что, и как, открывает, да, Кристоферсон Д., открывает, ну, говорит, что тебя тут нет. Тебя тут нет. Сбылась твоя мечта, тебя нигде нет. Он хочет поговорить с тобой, дать ему трубку? Даю ему трубку.

Пассажир номер 2 подошел к Кристоферсону Д. и знаками показал ему, что с ним хотят поговорить. Передал трубку, знаками же попросив говорить недолго.

– Кристоферсон, чем могу помочь? – спросил Кристоферсон Д.

Спустя 10 секунд он вышел на улицу и там, долго расхаживая туда-сюда по залитой лунным гравием дорожке, поддерживал с собеседником некий, судя по изменчивой тени его лица, мучительный разговор.

Пассажир номер 2 выглянул наружу, показал Кристоферсону Д. знаками: время, время! Кристоферсон Д. замахал руками: хорошо, хорошо, дай мне еще пару минут!

Через пару минут подошел к Пассажиру 2, отдал телефон. Лицо его было красным и круглым, как Луна, попавшая в солнечную тень.

– Ну что? – спросил Пассажир номер 2, делая несколько шагов по направлению к улице.

– Как теперь с тобой связаться? – мрачно спросила жена.

– Ты где стоишь? – спросил Пассажир номер 2.

– Под фонарем. Над ним еще бабочки. И он трещит, слышишь?

– Я тоже под фонарем. Фонари, получается, пересекаются – как улицы. Ты можешь взяться за фонарь рукой?

– Я уже.

– Тут президент – Трамп. Прикинь. И все эти указы идиотские – от него, оказывается.

– За что тебя туда?

– Да я знаю, за что.

– Ну, может, меня там нет? Может, тебе там хорошо будет?

Потом жена заплакала, затряслась, как обычно. Он почувствовал, что фонарь как будто ходит ходуном – хотя на самом деле это у него задрожали руки.

– Зачем ты это сделала? Ты сама виновата.

Жена начала перечислять зачем. Фонарь трясся. Телефон умирал.

– Как мне теперь тут жить? – спросил он. – Мы не встретимся все равно. Ты ладно, ты должна будешь какую-то компенсацию получить, видимо. Я же пропал. А мне тут как? Без документов. Меня теперь, наверное, депортируют, если Трамп президент.

– У меня ощущение, что ты себя сам депортировал! – закричала жена.

Фонарь щелкнул и загудел, как трансформатор. Пассажир номер 2 вспомнил, что видел это в каком-то сериале на Netflix.

– Скоро телефон сядет, – сказал он. – От местного электричества он становится местным телефоном, таковы законы местности. Короче, повторяю: тебе дадут какую-то компенсацию. Меня депортируют, потому что у меня нет документов. И это пока минимум, что я знаю про эти места. Всего тебе хорошего в новой жизни. Включи Скайп с видео.

Он увидел сияющее в электрическом гудении фонаря лицо жены. Она стояла и смотрела на него – почему-то уже не плакала, с досадой заметил он.

– Удивительно, – сказал он. – Бывает же так.

Телефон разрядился. Фонарь помигал и продолжил гудеть. Где-то выла сирена и в такт вою кричала собака.

Пассажир номер 2 вернулся в здание полиции и поставил телефон на зарядку – теперь уже можно, все равно связи больше нет и никогда не будет.

– Думаю, дело в том, что она меня разлюбила, – сообщил номер 2 Кристоферсону Д., который сидел за столом и смотрел в одну точку.

– Мне так жаль, – сказал Кристоферсон Д. Ему не было жаль.

Но и номер 2 тоже немного кривил душой.

Точка, в которую смотрел Кристоферсон Д., вдруг стала объемной – будто Кристоферсон высиживал пространство, как гигантское бесформенное яйцо.

– Уходи, – сказал он. – Я придумаю, что сказать. Но лучше уходи.

– Электричество, – повторил Пассажир номер 2.

Кристоферсон Д. смотрел в набухшую, как гигантская вязь спагетти, дождливую, переливающуюся точку.

– Я в жизни только две такие же толстые книжки прочитал, – объяснил Пассажир номер 2. – Обе – любимые книги жены. Тогда я еще хотел как-то ей понравиться, слушал ее рекомендации, поэтому и прочитал. Обе, кстати, про параллельную реальность, где все – почти в точности, как у нас, но немножко не так. Одна – «Земля под ее ногами» Салмана Рушди. Там, в общем, все почти то же самое, но история музыки – другая. Элвис не умер, например. Джона Леннона не застрелили. Ну и так далее, по мелочам. Например, наши писатели там – литературные герои, и наоборот. Персонажи Набокова пишут стихи – Джон Шейд, например, из «Бледного Пламени», настоящий и существующий человек там, а сам Набоков – персонаж его стихотворения. Килгор Траутт – известный писатель-фантаст. В общем, не важно. Вторая книга – собственно, Набоков, «Ада». Там все то же самое, тоже параллельная реальность, немного смещенная. Я думаю, что Рушди стопроцентно вдохновлялся Набоковым, когда писал свой роман, – слишком уж похоже; и литературная игра в персонажи-книги у него похожая. Так вот, в той реальности, которую описывает Набоков, электричество запрещено. Большинство бытовых приборов работает на воде. А электричество после какого-то страшного неназываемого инцидента – под запретом. Так вот, я понял, почему оно под запретом.

Кристоферсон Д. посмотрел на него боковым зрением.

– От него все портится. Все дело в электричестве. Я даже думаю, что если я вдруг свалюсь с инфарктом, а ты воскресишь меня этой штукой, – Пассажир номер 2 показал на висящий на стене портативный дефибриллятор за стеклом, – я, возможно, попаду домой.

БОЛЬШИНСТВО БЫТОВЫХ ПРИБОРОВ РАБОТАЕТ НА ВОДЕ. А ЭЛЕКТРИЧЕСТВО ПОСЛЕ КАКОГО-ТО СТРАШНОГО НЕНАЗЫВАЕМОГО ИНЦИДЕНТА – ПОД ЗАПРЕТОМ.

Кристоферсон Д. покачал головой.

– Это нет, это без меня. Мне тут теперь и так хватает проблем.

– Ты там счастливее? – спросил Пассажир номер 2, чтобы создать видимость small talk.

– Не в этом дело, – ответил Кристоферсон Д. – Я там в принципе есть, и тут я тоже есть. Мне нужно это обдумать. Ты лучше уходи. Я скажу, что ты сбежал.

Пассажир номер 2 взял рюкзак и чемодан, помахал Кристоферсону Д., который и правда выглядел так, словно поговорил с кем-то важным и необратимым (впрочем, вероятно, так оно и было), забрал зарядившиеся местным чужим электричеством ненужные теперь телефон и ноутбук и выкатился со всем этим в медовую новую ночь незнакомого мира.

Заселиться в гостиницу было не очень сложно: все же при Пассажире номер 2 были хоть недействительные, но существующие документы и некоторое количество наличных денег. Пассажир проспал весь остаток ночи и большую часть дня. Проснулся он под вечер. Спустился в лобби, взял кофе и пару шоколадных батончиков, сел на диван, открыл ноутбук.

Вначале он создал себе аккаунт на gmail. Потом – профиль на Фейсбуке. Потом нашел там жену. Она не очень изменилась и вроде бы даже была не замужем – возможно, она и правда одна, и у нее никого нет до сих пор, и есть какой-то шанс, что здесь, в этом новом мире, полном чужих

трагедий и лжи, у них все получится. Он открыл окошко сообщений и написал ей:

– Привет. Я тебе никого не напоминаю?

Жена тут же перезвонила ему прямо из чата Фейсбука:

– Ты с ума сошел? Возвращайся немедленно. Ты реально сошел с ума. Пожалуйста, вернись. Мы сможем про все поговорить, если ты хочешь. Я совершенно – слышишь? – готова к разговорам. Я могу все проговорить, если надо, мы можем все проговорить, ты слышишь меня? Ты где? Приезжай немедленно, немедленно.

Она жила по тому же адресу. Дом был таким же.

– Что ты такое устроил? – заорала она, открыв дверь.

– Кто у нас президент? Трамп президент? – спросил он.

– Мертвая корова тебе президент! Резиновый хрен тебе президент! Собачья вошь твой президент! – продолжала орать жена. – Заходи давай!

– А как же твой номер 1? – спросил он. – Отлично вы потусовались в мое отсутствие?

– Какой номер 1, это ты номер 1 и всегда им был! – продолжала орать жена.

– Ты собиралась к нему уходить!

– Ничего не было! – продолжала орать жена. – Тебе показалось!

– Но ты сказала!

– Ничего не было, ты все придумал, у тебя был стресс! – орала жена.

Ему нестерпимо захотелось ее задушить.

Спустя некоторое время они легли спать, Пассажир номер 1 лежал и смотрел на свои руки. Всякий раз, когда он закрывал глаза, руки, будто отдельные, бежали-бежали вниз по подушке, чтобы найти тонкую голубиную шею жены и сомкнуться на ней замочком любви и верности.

Из-за этого смертного сладкого зуда в руках Пассажир номер 1 не мог уснуть, потому что немного боялся проснуться рядом с мертвым человеком. Он вышел во двор, там под янтарным мерцанием приземистого садового фонаря летала тяжелая и медленная ночная бабочка. Поймал, положил на землю, раздавил. Ночь – его вторая ночь на земле – гудела, как самолет.

Татьяна Замировская

САД ДЛЯ ИГРЫ В ВОЛКА

Ему позвонили и сказали, что на следующей неделе его очередь играть в волка. Его это раздосадовало, он переспрашивал два раза в телефон: точно? точно? я же играл ровно четыре года назад, разве не достаточно мне? Нет, вам все еще не достаточно, сообщила телефонная трубка и зависла в цветочном прощальном воздухе, как колибри, мигая искристым, костистым язычком тоньше паутинки. Предчувствие игры в волка превращало пространство в осенний сад: полупрозрачные паучки поплыли по кухне, как тканые сном фрегатики, повалил кулем из духовки тяжелый хризантемовый смрад, повеяло вечным дачным закатом.

Он попрощался с женой и ребенком, подумав о том, что, если бы знал, не заводил хотя бы ребенка. Что будет с ним, если что будет с ним? Рассыпавшееся в его сознании неясное, неопределяемое, раздвоенное «с ним» оседлало все вокруг неким сном и металось внутри жуткого жженого разума, как лошадь, запертая в горящем сарае. С кем что-то будет? Опасность? Тут он взял себя в руки: ребенок был еще маленький и его никому бы не пришло в голову пригласить играть в волка; жена его тоже была маленькая, едва за двадцать, она ни в чем никогда не провинилась, подумал он криво и с перебоями, ей в волка играть не необходимо. Но ему было необходимо играть в волка, и эту фразу он повторил жене, когда она переспросила, правильно ли она все поняла и как быть со всеми этими бумагами, если вдруг когда.

В волка в этот раз играли на базе отдыха «Селенка». Раззнакомились за обедом. Как обычно, их было около дюжины, все назвались, покивали друг другу. Имена были разными, но незапоминаемыми, как обычно. Женщина с раздутыми артритными локтями ковыряла ложкой недееспособную, надорванную тефтелю так, словно тефтеля страдала и ее было необходимо добить, но тефтеля уворачивалась, элегантным конькобежцем ловко скользила по кровавой подливке к серебристому льдистому краешку, потому что не чувствовала боли, не понимала своего положения. Старик в орденах, добрая половина которых явно была фальшивой, что-то строчил в блокноте, будто швейная машинка. Принесли клубничный ажурный мусс, кто-то отказался есть, сославшись на стресс, дрожь и дождь. Кто-то пытался поболтать с остальными о том, как ему никогда еще не доводилось играть в волка, но беседа не задалась, никто не хотел общаться.

Ходили в кино, гуляли в парке, он сидел с книгой в саду среди роз или тех осенних оранжевых цветов с удушливым шкафным запахом. После ужина разошлись по номерам, горничные разнесли хрустящие пакетики с таблетками, надо пить, утром все сдают анализы.

Ночью он открыл глаза. Вокруг расстилалась мерцающая, сияющая неоном и мглой чернота бесконечно приветливых пространств. Пахло мхом и дымом, где-то вдали копошилось, дышало, жило. Кожа жала, душа была мала и зажатое в ней угловатое, полное сгибов и прыжков тело рвалось за предел души быстрыми, тугими толчками. Он помчался по смрадному, будто коррида, холлу, впереди сияло

и переливалось, цель казалась ясной и чистой, как стакан воды в невыносимо жаркий летний день: схватить, выпить, разбить. Дверь, из-за которой сладко разило жаром и кристаллами луны, игриво не поддавалась и мялась под ударами: надавил, разбил, заново удивившись легкости, с которой все рассыпается и поддается. На кровати спало неясное, похожее на накачанное водой и воздухом кожаное одеяло, утыканное кровеносными сосудами и колышущимися прорезями желтоватых слезистых глаз. Запах кристаллов и раскаленного гвоздичного леденца стал невыносимым, будто ком горелой шерсти в горле; вцепился, не глядя, разорвал, вначале вдохнул, потом выпил, потом выдохнул все, что осталось, и еще что-то медленно делал не по правилам, или по правилам: все было такой дурман и кристалл, что правила как категория поплыли, как дымящиеся уточки в парке – гладь, скольжение, покой, покой. Почему уточки дымятся, он не успел понять: расцарапал, выдохнул, погрузил.

Когда он проснулся, на завтрак идти не хотелось, но пришли и потребовали явиться. За завтраком объявили:

– Наступило утро, и выяснилось, что волки убили Иоахима. Нам очень жаль, что так вышло. До вечера вы должны решить, кто из вас волк.

Снова раззнакомились, все снова назвали имена. Было лень что-либо обсуждать, все выглядели незнакомцами, после недолгой пикировки сообща решили, что Иоахима (кто бы он ни был) убила бесформенная и бесстрастная женщина лет сорока, выглядящая так, словно ей уже изрядно надоело находиться среди живых. Что она тут делает, было не очень понятно, – но явно за что-то попала, никто не будет играть в волка по собственному желанию.

Он заметил среди присутствующих относительно молодую девушку, попытался вспомнить, как ее зовут. Девушка улыбалась мелкими сероватыми зубами и будто извинялась, когда указывала пальцем в сторону бесформенной женщины.

После ужина у бесформенной женщины была защита. Она заранее подготовила фильм о своей жизни: оказалось, что она была неплохой журналисткой, писала искрометные социальные репортажи, помогала бездомным, делала пару проектов для детских приютов. Дома у нее три собаки, тоже из приюта, отдать некому. Фильм был снят потрясающе хорошо. В титрах появились бесчисленные списки благодарностей. «У меня много друзей», – призналась бесформенная женщина. Видимо, друзья помогли ей с фильмом.

– Почему тогда некому отдать собак, тут явно ложь! – зашумели в зале.

– Заранее сняла фильм, явно же она волк!

Бесформенная женщина растерянно сказала, что, если бы она была волком, у нее не было бы дома собак, это же очевидно.

– Одолжила собак! – резюмировал зал. – И друзей одолжила. Чтобы все выглядело: ой, не надо меня убивать, смотрите, что у меня есть.

Возможно, ее и правда не стоило убивать, но все устали и хотели поскорей закончить день. К тому же никто не успел ни к кому привязаться и было

ЧТО ОНА ТУТ ДЕЛАЕТ, БЫЛО НЕ ОЧЕНЬ ПОНЯТНО, – НО ЯВНО ЗА ЧТО-ТО ПОПАЛА, НИКТО НЕ БУДЕТ ИГРАТЬ В ВОЛКА ПО СОБСТВЕННОМУ ЖЕЛАНИЮ.

относительно неважно, кого убивать. Как правило, во время игры в волка в первых раундах убивали каких-нибудь неприметных людей, быстро и облегченно соглашаясь друг с другом – в случае несогласия умирал следующий по алфавиту, обязательно кто-то должен был умереть.

Все пошли спать, а женщину увели медсестры ставить капельницу: убивали в игре гуманно, если, конечно, убивал не волк.

Ночью он проснулся от запаха сигарет и разорванной заживо семимесячной дикой индейки – будто бы птицу, еще кричащую, мгновенно начинили дымящимися окурками. Мчал на запах, действительно нашел полуживую индейку, фаршированную раскаленным пеплом и задиристо клокочущую. Измазала его всего кровью. Доел, закурил, привалился к стене.

Наутро оказалось, что волки убили Глицинию. Он не помнил, как выглядела Глициния, кто-то сказал, что это была та суховатая тетка, похожая на учительницу страшных классов, не жалко. Тем более что именно Глициния, кажется, во время вчерашнего обсуждения больше всего нападала на молодую девушку с серыми зубами, утверждая, что волк именно она.

С другой стороны, а вдруг она и правда тоже волк, подумал он. Возможно, он всегда убивал первым, а она входила в комнату следом за ним. К тому же индейка была уже надорванная.

После обеда он нашел девушку в библиотеке и поинтересовался у нее, подозревает ли она, кто волк. Девушка выглядела испуганной:

– Мне кажется, что он – я. Что делать в такой ситуации?

– Как можно не знать?

– Мне говорили, что иногда волк не знает, что он волк. Это помогает: он тогда всегда почти отбивается както, убедительно у него все выходит. Ну и посмотри сам, Глициния вчера на меня наезжала, а сегодня ее убили.

– Первый раз? – спросил он.

– Да. Я знаю, что если выигрываешь, то в следующих играх уже знаешь, волк ты или не волк. Потом легче, наверное. В этой игре один волк или два, ты не в курсе?

– Я не думаю, что ты волк, – ответил он. – Ты красивая и добрая.

Она покачала головой.

– Мне не жалко Глицинию.

Он попробовал ее обнять.

– Ночью я к тебе приду, – зло сказала она.

Ей было страшно, это очевидно.

Впрочем, подумал он, вдруг их и правда два волка в игре. Это было бы замечательно. Возможно, она застенчивый волк и заходит уже потом, потому что боится убивать, особенно в первый раз. Потому и индейка была только начата. Заволновалась, не закончила, вышла покурить. Он, кажется, в первый раз тоже практически не убивал никого.

Девушка ему нравилась, от нее пахло дождливым, чуть грязноватым фарфором, который словно пролежал полдня в утренней мглистой луже.

Вечером голосовали и приговорили какого-то кастрюльного полковника, неприятного и немолодого. От него

и правда пахло чем-то волчьим, какой-то звериной рвотой и сарайчиком. Не было сил, все устали и вели себя так, как будто никому не интересно, кто на самом деле волк. Игра выходила совершенно не азартной. Всем словно хотелось, чтобы она поскорей закончилась, не важно как.

Только какой-то модный бородач все зыркал на него, шикал: эй, а почему не обсуждаешь? Почему не участвуешь?

– Не хочу, – ответил он. – Я уже не первый раз тут.

Полковника явно удушили от безысходности.

Перед сном он произнес речь о своих воинских заслугах и показал слайд-шоу про своих внучек: одна жонглировала сахарницами, умудряясь не просыпать ни крупинки, другая чем-то болела и все время лежала в разукрашенной лентами цветочной кроватке.

ПОЛКОВНИК СИДЕЛ У НЕЕ В ИЗГОЛОВЬЕ И ЧИТАЛ ЕЙ ГЛЯНЦЕВЫЕ, БОЛЕЗНЕННО СВЕРКАЮЩИЕ ПЕСТРООБЛОЖЕЧНЫЕ КНИГИ. ЭТО ВЫГЛЯДЕЛО ВПЕЧАТЛЯЮЩЕ, КТО-ТО В ТЕМНОМ ЗАЛЕ РАСПЛАКАЛСЯ, ЗАВСХЛИПЫВАЛ.

– Ой да ладно, – кто-то завозился, зло прошипел: – Бабушка-бабушка, почитай мне на ночь. А почему у тебя такие большие уши? А это чтобы вешать тебе на них лапшу, дорогая внученька.

Полковника не оправдали и проводили, а наутро волк убил молчаливую бабушку, которая все прошедшие три дня сидела в уголочке и вязала что-то квадратненькое, уже теперь не понять что, остановилось вязание, исчез вялотекущий, самосоздаваемый во времени объект, точка, моточек, все выбросили.

Убийство бабушки взволновало оставшихся, игра в волка как-то оживилась.

Сразу несколько человек указали на него.

– Вряд ли, – услышал он голос девушки, которая ему нравилась. – Если бы он был волком, он бы убил этого (тут она назвала имя смурного модного бородача). Не очень понятно, зачем он убивал бабушку.

Не очень понятно, все понятно: бабушке ночью снилось, что ей три годика и она купается в прохладном горном родничке; унюхал журчание свежести и помчал, чтобы впиться в ее собственный пульсирующий родничок вечной хрусткой спелости; и был он на вкус как морозный персик и трескучий ломкий устричный шар, взрывающийся во рту мятным колким переливом сверкающих хрустальных брызг. Что же тут непонятного. Хотя лучше бы бабушке снилось, что она бабушка. По идее надо было замочить бородача.

Перед ужином он всерьез забеспокоился, что следующей ночью убьет девушку, которая ему нравится. Он подошел к ней, чтобы поблагодарить за защиту, спросил, не страшно ли ей.

– Я точно волк, – ответила она. – Меня же не убивают уже три ночи подряд. Что же делать? Я не хочу быть волк. Я что, убила бабушку? А я могу признаться: я волк, убейте меня? Давай я признаюсь.

Вечером объявили танцы – видимо, чтобы как-то всех развеселить,

раскрепостить. Танцевали с девушкой, прижавшись друг к другу, как ландыши в нитяном хрустящем букетике из подземного перехода. Когда входили в пятно тьмы, прижимался губами к ее вискам, она выворачивалась, вздыхала, потом жарко облизала его ухо.

– Зайди после ужина ко мне в номер? – сказал он. – Я в седьмом.

– Зачем номер? – возмутилась она. – Если я волк, я не должна знать, в каком ты номере. Вдруг я волк и я тебя убью.

– Давай в саду после ужина тогда, – попросил он. – Там, где я с книгой сидел, помнишь?

– Меня вечером убьют, – сказала она. – Я не могу, я признаюсь им, что я волк. Ну или давай после игры увидимся где-нибудь в городе.

– Шансов мало, – он покачал головой. – Чисто статистически. Даже если мы в одной команде.

Он хотел сказать ей, что он волк, но в прошлый раз уже было такое: он признался одной симпатичной девушке, что он волк, а потом той же ночью зачем-то убил ее и съел всю целиком.

ВОЛК ВСЕГДА ТАК ДЕЛАЕТ: ВОЛК СПАСАЕТ СЕБЯ, ВОЛК ЗНАЕТ, ЧТО ДЕЛАТЬ, ЧТОБЫ ВЫЖИТЬ. ЧЕЛОВЕК ГЛУП И ВЛЮБЧИВ, ЧЕЛОВЕК СЛАБ И СЕНТИМЕНТАЛЕН. ВОЛК МУДР И СПОКОЕН.

Все знания, получаемые от человека в себе, волк использует на пользу волку, но не человеку, потому что когда волк – волк, он никому не человек, даже самому себе.

После ужина голосовали: бородач снова буравил его взглядом и настаивал на том, что он волк («Да я умею распознавать волка! Я уже второй раз играю! Наш прошлый волк точно так же себя вел! И тоже для отвода глаз бабку убивал!»), но они с девушкой мгновенно всех заболтали, указав на тихого, угрюмого мужика с лицом бандита; возможно, он и был бандит, рецидивист, ненадежная личность. Все оставшиеся, в том числе дедушка с фальшивыми бумажными орденами, с бездумной легкостью согласились избавиться от бандита: вероятно, в мирной своей жизни он убивал людей пачками, почему бы ему не заниматься этим и в игре. Тем более девушка вспомнила, что бандит недавно ворчал на бабушку за то, что та неаккуратно ела и наплескала супом ему на белую рубашку (спрашивается еще: зачем белых рубашек с собой забрал? Мол, нет ни намека на то, что запятнается кровяными точечками? Чист, как лист бумаги с ненаписанной историей собственной глупой жизни?). Бандита объявили волком, он неожиданно выступил с убедительной, сильной презентацией, раздав каждому копию собственноручно написанной книги о своей жизни, включающей несколько семей, тяжелое криминальное прошлое (в основном финансовые махинации, никого не убивал), раскаяние, расстояние между ним и Богом, неуклонно сокращавшееся вплоть до шага и жаркого объятья взаимного обретения, храм, ладан, монастырь, псалтырь, вот ему исповедуются тихие старички под укромный лязг стеклянных земляничных колокольчиков. Дядька с кирпичным угрюмым лицом оказался писателем, вот оно что.

Все молчали.

– В некоторых играх в волка бывает священник, – затараторила девушка. – Я слышала об этом. Но иногда

волк притворяется священником, чтобы его не убили. Закономерно, что волк заранее подготовился к тому, что его раскусят, и напечатал тираж такой книжки. Кстати, посмотрите, какой тираж – тысяча экземпляров, а? Это зачем? Это он, видимо, к будущим играм тоже готовился? Не собирался же он это продавать в книжных магазинах, сколько там более достойных биографий.

Кирпичный бандит понуро забормотал: стыдно, жалко, грустно, самому неловко, что так на бабку прикрикнул, но заслужил, предстанет перед Богом как есть, пусть только все его простят сейчас, иначе мучиться потом, мыкаться.

Все закивали: прощаем. Было довольно поздно, всем хотелось спать.

Кирпичного священника увели улыбающиеся медсестры, все разбрелись по комнатам.

В коридоре он нагнал девушку, поинтересовавшись, не его ли она спасала этой жестокой своей убедительной болтливостью, не рассчитывает ли она все же спастись с ним вдвоем в неведомо каком даже качестве и не зайдет ли она к нему в номер, ведь, возможно, завтра кого-то из них убьют, возможно тоже, кто-то из них, отчего нет, поэтому какая разница.

– Нет, я так не могу, – сказала девушка. – Давай просто поцелуемся.

– А я так не могу, – ответил он. – К тому же, если ты волк, ты почувствуешь меня на вкус совсем чуть-чуть и точно убьешь, чтобы дочувствовать остальное.

Он не врал: как-то на игре он поцеловал одну девушку за портьерой, дальше этого у них дело не пошло, и той же ночью он проснулся на терпкий, макрелевый запах лжи, дождя и велосипедного масла, по которому он скользил, будто заколдованная черепаха, до заветной тугой двери, которую взломал легко и весело, как консервную банку, выпив весь сок, весь рыбий жир, воловьи жилы, волосяной шар и жаркий пузырчатый плач, и он весь был чей-то мяч, который всю ночь прыгал и тонул в реке – тогда он проснулся весь в крови (первый раз за всю игру), в веселом полудетском забытьи бормоча фразу «пусть утонет в речке мяч, пусть утонет в речке мяч», пока не подошел к зеркалу и не увидел, что он и есть речка и мяч в нее уже давно весь погрузился и целиком утонул, несмотря на то что он в тысячи тысяч раз больше самой речки.

Нет, повторять это все не хотелось. Он смущенно потоптался рядом, попрощался, ушел спать.

Утром за завтраком объявили, что волки задрали дедушку с орденами. Ордена все оказались настоящие – его подташнивало, горло разрывало будто шипами (все настоящее щиплет, мучит, жжет, разрывает изнутри, лживое же пожирается проще, перемалывается чище), но приходилось жевать яичницу и с видом виноватой заинтересованности наваливать горы ревеневого джема на задиристый смуглый тост: иначе догадаются, поймут.

Да они и так догадаются, подумал он: их осталось не очень много. Помимо него с девушкой (бледная, испуганная, ничего не ест, давится кофе без молока: неужели она действительно тоже волк?), остались лишь неприятный бородач, сонная неухоженная тетя мотя неопределенного возраста в старомодных деревянных очках, очень некрасивый высокий человек в костюме и еще один мужик бандитского вида, вскоре признавшийся в том, что он наркодилер и это его

третья игра, поэтому лучше бы всем ему поверить: волков в игре двое, и ими являются девушка и сонная тетя мотя. Этому выводу предшествовало описание некоего сверхсложного мотивационного алгоритма, из которого совершенно логически вытекало, что именно эти двое – волки.

Судя по тому, что его наверняка и точно тошнило дедушкиными орденами, во всем происходящем не было ровно никакой логики. Участвовать в обсуждении у него не было сил, но девушку хотелось отбить, защитить, вытащить. Хотя раньше у него не получалось вытащить ни одну. Как назло, во всякой игре попадалась какая-нибудь красивая девушка, с которой, как он сразу думал, он бы мог связать свою истинную, новую, будущую и настоящую жизнь – несмотря на то, как эта настоящая жизнь бы его мучила, жгла и разрывала изнутри.

Он сказал, что наркодилер определенно прав, и все его доводы работают – но только до уровня тети моти, а насчет девушки он не уверен, поэтому лучше бы убить тетю мотю. Но вдруг прежде молчаливая тетя встрепенулась и заявила, что она профессор и преподает высшую математику и статистику (попала на игру за взятки) и что из всех логических выкладок наркодилера следует буквально следующее: убив ее, тетю, ситуацию не исправишь (потому что если наркодилер прав, девушка является вторым волком, и этой же ночью она кого-нибудь убьет, и волки вероятнее всего выиграют), поэтому будет намного логичнее убить наркодилера – потому что если волк только один и это он, то они выиграют этой же ночью. Все это звучало как полная чушь, но девушка подняла руку – и он тоже поднял руку – и тетя мотя подняла руку. Высокий человек посмотрел на бородача.

– Я не согласен, – сказал бородач. – Но их трое, а нас двое. Они в сговоре.

Бородач предложил голосовать за девушку – к нему присоединился наркодилер и высокий человек.

В воздухе повисла нехорошая гадкая ничья.

– Если вы никого не выберете, то умрет Алефьева, – зазвучало из репродуктора. – Она первая по алфавиту.

– Это я, – смутилась тетя мотя.

– Ой все, я не могу, я волк, убейте меня, – сказала девушка и виновато посмотрела прямо ему в глаза. – Может быть, на этом игра закончится и вы все пойдете домой, мне уже это все прямо надоело.

Высокий некрасивый человек посмотрел на нее гортанным клокочущим взглядом и пропел журавлем:

– Я переголосовываю! Уберите мою руку, заберите точнее ее совсем, мою руку. Она больше не там, я теперь за другого.

Все указывало на то, что избавиться придется от наркодилера. Бородач хмыкнул.

Наркодилер не устраивал никаких презентаций, он пришел на игру совершенно неподготовленным. За ужином он выступил со сбивчивой, похожей на крайне плохой тост (из тех, что произносят самые стеснительные родственники: эй, Петр у нас же журфак заканчивал, давай, Петюнь, скажи что-нибудь, ты же у нас журналист, ты же щас скажешь!), речью о том, что он поздравляет всех собравшихся с тем, какие они идиоты и как они раскаются завтрашней же ночью в том, что не поверили в его логические выкладки,

но уже ничего не поделать, пусть прольется кровь («Капельница, прольется капельница», – угрюмо сказала тетя мотя, потирая сосисочными пальцами мягкий свой кружевной живот), все разошлись, стараясь не смотреть друг на друга.

ДЕВУШКУ ОН ВИДЕЛ В КОРИДОРЕ ОКОЛО БИБЛИОТЕКИ, ОНА СИДЕЛА НА ПОЛУ И ПЛАКАЛА. УВИДЕВ ЕГО, ОНА ЗАМАХАЛА РУКАМИ И ОТВЕРНУЛАСЬ: УХОДИ, УХОДИ, НЕ ХОЧУ НИЧЕГО!

Он заснул тяжелым, неприятным сном, и ему всю ночь снилось, что он змея, которая пытается проглотить камень, в три раза больший, чем ее собственный диаметр. Камень, к тому же, был раскаленный, и из него росли крошечные полупрозрачные бескостные ножки, которыми камень беспомощно перебирал, чтобы куда-нибудь убежать, хотя убегать ему было незачем, на него все равно не натягивался его пересохший, растрескавшийся морщинистый рот. В какой-то момент ему удалось раздуться и лопнуть, и это каким-то немыслимым образом раскололо камень на душную крошку, которую было не так уж и трудно собрать, слизать языком, задыхаясь от восторга, а потом обваляться в кашице из крошки и слюны целиком, перевернувшись на спину и болтая полнокостными, тугими лапами в звенящем ночном воздухе: ах, вышло, удача! заглотил! победил! сошлось!

Утром, когда спускался в столовую, в груди гремело, будто вынули сердце и обменяли на кулек раскаленных камней.

Девушка была на месте, бледная, испуганная. Господи, неужели. Не ее, не ее.

Рядом сидела тетя мотя – заулыбалась, помахала рукой.

– Иди-иди, садись. Видишь, поэта нашего забрали. Он же поэт был, Аркашенька наш. Вы с ним и не общались, не слушали его, а он читал мне из тетрадки своей по вечерам: талантливый, не то что студенты мои были, тупые все как камни. Камни. Кто же его убил? Как же нам теперь быть? Вы, дети, волки? Вы сговорились?

(он обнаружил, что держит девушку за руку – отдернул, как будто за змею случайно ухватился: выдал, предал, показал внутреннему волку сладкий пунктир и ориентир своей страсти)

В зал спустился неприятный бородач и захохотал:

– Я же говорил! Говорил! Все теперь! Все! Я же говорил, что он волк! Будет за него кто-нибудь голосовать?

Тетя мотя подняла руку и сказала, что будет, но это бессмысленно, потому что все равно эти двое явно сговорились и будут вдвоем голосовать против любого из них, и получается два на два, и следовательно она все равно умрет следующей, потому что она первая по алфавиту.

– Ужасно, – сказала девушка. – Я так не могу. Ну правда, выберите меня. Я точно уверена, что это я убиваю людей. Я не хочу так делать всю жизнь. Может, другие как-то так и живут, но я так не хочу, вот правда.

– За что ты вообще сюда попала? – спросила тетя мотя.

Оказалось, что девушка продала полицейскому полтора грамма марихуаны. Ей дали только одну игру.

– И в ходе этой единственной игры я оказываюсь убийцей, нормально. Лучше бы мне было сразу наброситься на того полицейского и перегрызть ему глотку, – сказала она. – Давайте уже выберем меня, и все закончится.

– Я не буду голосовать, – ответил он. – Я вообще руководствуюсь исключительно личными симпатиями, потому что разобраться в том, кто говорит правду, невозможно, все врут, даже, наверное, я, даже, наверное, сам себе.

– А я все равно умру, – весело сказала тетя мотя, – Потому что я первая по алфавиту. Давайте убьем бородатого, и у нас тогда еще один день будет. Потусуемся, вина выпьем. Я книгу хоть дочитаю, а то непонятно, чем там все закончится.

БОРОДАЧ ХМЫКНУЛ, ПОДНЯЛ СВОЮ КОФЕЙНУЮ ЧАШКУ И РАСКОЛОТИЛ ЕЕ О СТОЛ.

На всех и на всем повисли солоноватые коричневые капли, будто грязный дождь.

– Счастливо оставаться, – сообщил он. – Мне теперь до вечера вот так ходить и знать, что я утром не проснусь.

– Мы можем прямо сейчас поставить вам капельницу, – сказал громкоговоритель, – Если все за и никто не против.

– Да, пожалуйста, сейчас, – нервно сказал бородач. – Спасибо. А вы (это он сообщил оставшимся троим) идите все нахуй и в пизду. До свидания.

Бородача увели, они остались втроем.

– Волк в этой игре был только один, – объявил громкоговоритель. – Поэтому в итоге получилась ничья, но поскольку остаться должно два человека, игра продолжается до завтрашнего утра.

Был полдень, было еще предостаточно времени. Девушка сидела на краю бассейна и рыдала, тетя мотя довольная сидела в столовой и спешно дочитывала какую-то свою книжку (кажется, ее и правда больше ничего не беспокоило, все равно умирать). Он подошел к девушке, сел рядом, обнял ее.

– Даже если ты волк, все хорошо, – сказал он. – Я тебя не брошу. Я тебя тут нашел, и я тебя уже не оставлю. Давай ты ночью убьешь тетю, а утром мы пойдем домой. Вместе пойдем домой. Ко мне домой пойдем вместе. Или к тебе?

– Я не хочу убивать тетю! – заплакала девушка. – И тебя убивать не хочу! Может быть, я тебя тоже тут нашла, откуда ты знаешь!

Он снова захотел признаться ей, что волк именно он, но изо всех сил переубедил себя (отвлекался, маялся, неловко хватал ее за пальцы, смотрел на небо и птиц, бормотал вязкое «тише же тише» и «ну хорошая же моя такая, что же ты что же»). Возможно, его искушала та же самая смертоносная и разрушительная эмоция, из-за которой Орфей в самый неподходящий в своей биографии момент обернулся. Вряд ли эту эмоцию, связанную с фатальной невозможностью вытащить нужного тебе человека оттуда, откуда невозможно вытащить нужного тебе человека, было бы справедливо называть «жалостью» либо «сочувствием», ей необходимо было отдельное, новое, гораздо более безжалостное и точное наименование;

и тоска по отсутствию данного понятия в его личном и общечеловеческом коллективном словаре внезапно стала основополагающим, всепоглощающим чувством, захватившим его с головой. Возможно даже, это было первое истинное, настоящее, никак не связанное с ложью чувство, испытанное им в ходе данной игры. Которая все-таки оказалась довольно азартной.

Девушка закрылась в комнате и отказалась с ним общаться, тетя мотя с веселым фатализмом готовилась к своему исчезновению, открывала вторую бутылку вина и общаться тоже не хотела, поэтому он решил не ложиться спать вообще, ушел ночью в сад, привалился к какому-то дереву.

Обнаружил себя утром в том же саду в канаве около розовых кустов – исцарапанным, обслюнявленным, грязным, словно его отхлестали мокрыми жеваными розами по всему телу в наказание за что-то. Все тело болело. Руки были покрыты царапинами и кровоподтеками.

Вошел в зал, там никого не было. Столы были накрыты белыми скатертями, пахло кофе и круассанами.

– Поздравляем, – сообщил громкоговоритель, – В этой игре ничья: остался один человек и один волк. Можете идти домой. Только вначале вы должны зайти в медпункт на втором этаже.

– А где второй, второй? – заволновался он. – Кто еще остался?

– Зайдите в медпункт, – угрожающе сказал громкоговоритель.

– Где человек, который остался? – спросил он.

– Это вы, – ответил громкоговоритель. – Поэтому вам и надо зайти в медпункт. Волку было плохо ночью, он не очень точно выбрал, не до конца, это вы виноваты, потому что не закрылись в комнате. Обычно волк выламывает только одну дверь, больше у него нет сил обычно, а тут он выломал, сделал что положено, а потом почуял вас в саду и помчался к вам, и немного вас пожевал, но остановился, потому что был уже сыт. Или не был сыт и просто остановился. Мы не знаем, это за пределами игры уже было, если подумать. Мы отпустили волка домой, он просил передать вам привет. А вас оставили досыпать в саду, если уж вам так хотелось закончить игру сном в саду.

– Больше ничего не передавал? Только привет? – спросил он, с ужасом вспоминая, что ему вроде бы снился колючий, кровавый запах кустарника и разжеванных ежом мокрых улиток, и в этом сне он сам был еж и глотал, неудержимо глотал тягучую, как резина, улитку снова и снова – но неужели, неужели, нет.

– Нет, больше ничего не передавал, – сообщил громкоговоритель. – Но вы покусаны и на вас слюна. Поэтому, если вы не хотите заболеть бешенством или тоже стать волком, зайдите в медпункт, вам необходимо срочно ввести вакцину. Это не обязательно, потому что игра уже закончилась, но это настоятельная рекомендация. Потому что если вы станете волком, раз в год придется играть.

Не только привет, понял он.
Или все-таки только привет.

Но, кажется, когда-то давно он уже делал этот выбор между приветом и чем-то гораздо большим, чем просто привет.

АНТОСЬ УЛАСЕНКА

АДБІЦЬ У ЧУЖЫНЦАЎ КЛЯЙНОТАЎ СВАІХ

Постсінґулярная казка

«Няма сканчэньня для шляхоў, заўжды ідуць далей да земляў дальніх, гарадоў, да цудаў і людзей»[1], – бесклапотна напяваў Більба Торбінс, пазіраючы на зорнае неба высока па-над галавою. Ён раскурыў люльку і пускаў кольцы дыму ў бок Месяца, які ўсё большаў і вось ужо заліў сваім блядым зьзяньнем увесь аглядны экран.

«Міртал» хутка набліжаўся да спадарожніка. Па мяккім прызямленьні і злучэньні з шлюзам досьледнае базы на экране запалалі зялёныя вагеньчыкі: дэкампрэсія скончаная, пасы паадшпільваныя, можна выходзіць.

«Вось дык во, карова здурнела, на Поўню ўзьляцела», – здаволены Більба прайшоў праз шлюз у велічэзную панарамную залю. Напаўсфэрычная сьцяна перад ім разышлася, адкрыўшы краявід зьмярцьвелай маладзіковай роўнядзі. У чорным небе лунала з тузін чоўнікаў пагрозьлівага выгляду. Яны нагадвалі пляскатыя шасьцікутныя прызмы, пакрытыя іржою, і зусім яму не падабаліся. Раптам чоўнікі пашыхтаваліся клінам і замёрлі.

У ягонай галаве грымнуў прарэзьлівы голас:

«Сьмяротны?! Ды йшчэ нейкі карузьлік? Дзеля гэтага мы сюды цягнуліся?»

Більба зьлякаўся ня ў жарт.

«Тут, відаць, нейкая абмыла выпнулася. Перапрашаю шаноўнае панства. Вы, мусібыць, чакалі на каго іншага. Але ж мяне сюды выклікаў Ґэндальф, чараўнік. Вашэцяў я, перапрашаю, на’т ня знаю».

«Не, карузьліку, мы не мыляемся. На табе квантавая адзнака Алорына. Ён абяцаў быў адзначыць здольнага сабатажніка, які прыдасца нам у выправе і дапаможа пратачыцца ў Самотную гару. Але сьмяротны – гэта занадта! Мяркую, адбыўся папросту збой фрэйму. Зара’ й праверым».

Тут віртуалайзар перад Більба ажыў: ён паказваў лунаючы ў пустэчы астэроід, наўкруг якога кружляла жудасная пачварына. Яна зьнячэўку зьнерухомела, паглядзела яму проста ў вочы і вышчэрылася пякельнаю пашчай. У спадара Торбінса аж душа зайшлася.

«То вы хочаце, каб я… я!.. падолеў смока? Аёечкі! Тут ці плач, ці галасі, але рады не дасі. Збой фрэйму, як ёсьць.

[1] – *Тут і далей вершы ў перакладзе Дзьмітрыя Магілеўцава й Крысьціны Курчанковай.*

Мне такія прыгоды без патрэбы, дзякуй вялікі. Я, пэўна, ужо пайду. Прыемна было з вамі пабачыцца, добрага дня».

У ягонай галаве прагучэў другі, ня так дзяркаты голас:

«Няма ніякае абмылы ані збою. Спадарства, знаёмцеся зь Більба Торбінсам, вашым сабатажнікам. Більба, дазволь прадставіць табе гномаў Блакітных гор на чале з Торынам. Зараз я ўсё вам патлумачу».

«Алорын», – узрадаваліся гномы.

«Ґэндальф», – разгублена прамармытаў Більба.

* * *

У сваім чалавечым жыцьці на Тэры XXIV стагодзьдзя Торын – тады яшчэ за імем Торына Эйкінск'яльдзі – быў гарняком: знай сабе здабываў уран у Трансантарктычных гарах і ня меў клопату. Усе ўспаміны з тых часін былі прасякнутыя гарамі.

Вышыня, лёгкасьць і вольнасьць.

Дзяцінства ягонае прайшло ў нарвэскім Трольтындэне на рустыкальным хутарку, які купіў бацька, назапасіўшы грошы доўгімі гадамі працы ў маладзіковых шахтах Харбрынґера.

ТАМ, У НАРВЭГІІ, МАЛЕНЬКАГА ТОРЫНА НЕВЫМОЎНА ЗАЧАРАВАЛА БЫЛА СЬЦЯНА ТРОЛЯЎ.

Ён і ня думаў, што на сьвеце можа быць нешта прыгажэйшае за яе. Пасьля былі Альпы, Карпаты і Судэты, захапленьне альпінізмам, год самотніцтва ў паўднёваамэрыканскіх Кардыльерах… Выбар жыцьцёвага шляху падаваўся Торыну цалкам натуральным, і – хоць бы праца апэратара горназдабыўнага комплексу ў зямлі Вікторыі была няпростаю – ён не наракаў на долю.

З надыходам сінґулярнасьці, калі тэорыя квантавае мярэжы Даніэля Дваржэцкага перастала быць проста тэорыяй, але абярнулася штодзённаю практыкай, Торын Эйкінск'яльдзі з сваёю брыгадаю – трынаццаць чалавек агулам, усе з Скандынаўскае аўтаркіі – быў у першай хвалі ахвотнікаў на праґраму *Going posthuman*. Торын прыляцеў у цэнтар Q-Web, дзе пераз некалькі гадзін яму сканавалі галаўныя і хрыбтовыя мазґі і пабіралі ўсе магчымыя аналізы і пробы. Перад тым яму прапанавалі падпісаць стандартную дамову (адчужэньне правоў сваёй надчалавечай існасьці), а пасьля – заплацілі немалыя грошы і выправілі з брыгадаю назад у Антарктыду.

Такім парадкам на сьвет зьявіўся постгуман «Торын I» – шахтар-здабыўнік для глыбокага космасу клясы *dredger* на іённым рухавіку, мадэль JK-63/1. За кампактны памер і вуглаватыя формы тыя першыя мадэлі празвалі гномамі. Майндлінкам яго злучылі з астатнімі дванаццацьма і выправілі новае зьвяно на прамысловую здабычу міфрылю і ґальворну ў нетры Самотнае гары на Сэдне, што ў пасе Койпэра.

Як склалася далейшае жыцьцё Торына-чалавека, Торын-гном ня ведаў дый ня ймкнуўся даведацца. Хоць бы й здагадваўся: праца, старасьць, сьмерць. Але, сьмерць ёсьць адзіным конам, прызначаным усім людзям. А беручы пад увагу сьмяротныя салярныя прамяні на канаючай Тэры і той факт, што Мэйнфрэйм афіцыйна зацьвердзіў перавагу постгуманаў над чалавечаю плоцьцю, сьмерць гэтая ўяўлялася скораю і болеснаю. Зрэшты, што яму да таго: Торын даўно вымкнуў модулі цікаўнасьці і спагады, каб падвысіць прадукцыйнасьць.

Рэсурсы паса Койпэра – незьлічоныя багацьці ў цёмных вірах астэроідаў, камэтаў і касьмічнага пылу – дазвалялі весьці актыўную здабычу сотні гадоў, але ўжо пад канец XXV стагодзьдзя здарылася катастрофа.

Пераз гэты час на Тэры імкліва павялічвалася колькасьць постгуманаў, а людзей усё менела. Мэйнфрэйм

разьвязваў глябальнае заданьне па злучэньні ўсіх надчалавечых існасьцяў у адзіную квантавую мярэжу. Для трынаццаці гномаў, ад першых дзён існаваньня скутых майндлінкам, гэта падавалася зусім натуральным і лягічным. Але былі й нездаволеныя. У каляплянэтнай прасторы і глыбокім космасе йшло жорсткае процістаяньне калектывістых і індывідуалістых, у выніку якога апошніх прымусілі адступіць у вонкавую Салярную сыстэму. Там на іх быцьцё часова не зважалі і нават супрацоўнічалі зь імі, як не ставала ўласных рэсурсаў.

Працаваў індывідуалісты і ў шахтах Самотнае гары: самаўрадная сьвідравальная машына «SMAU-G» клясы *power drill*, абсталяваная лазэрнымі сьвідрамі ды ірыдавымі разцамі. Каля шасьцідзесяці гадоў Смок прабіваў калектывістым шлях да пакладаў міфрылю і ґальворну цераз пласты азотнага лёду ды безуважна назіраў за караванамі харвэстараў, што вывозілі незьлічоныя скарбы на Тэру, куды яму вяртаньня не было.

Аднаго дня ён далучыўся да майндлінку толькі дзеля таго, каб перадаць кароткае паведамленьне: «Самотная гара – мая. І ўсе тутэйшыя скарбы – таксама. Лахі пад пахі і прэч у нутраную сыстэму, зброднi!»

Гэтакія збоі ўва фрэймах здараліся калі-нікалі, і суседняе зьвяно ґрэйдараў, няслушна ацаніўшы сытуацыю, паспрабавала суняць Смока – вось тут ён і паказаў усю сваю моц і шаленства. Максымальна ўзмоцненым лазэрам ён анігіляваў ґрэйдары, не пакінуўшы ім ані шанцу на ратунак. Майндлінк агаласіўся кароткімі стогнамі. На далейшыя спробы зьвязацца зь ім Смок не рэагаваў.

Цяпер Торын ня меў выбару: трынаццаць гномаў утропы харвэстараў пасьпешліва вярталіся ў нутраную Салярную сыстэму. Майндлінкам разыходзіліся чуткі, нібыта закалоты індывідуалістых праходзяць па ўсёй вонкавай сыстэме, а кіруе імі Нэўрамант чорнае зямлі Мордара, што ляжыць ля паўночнага канцавосься на Хароне.

Надыходзілі ліхія часіны, часіны вайны і хаосу.

Гномы аселі на Вэнэры і пачалі здабычу іфільдыну ў Блакітных гарах на патрэбу ваеннага флёту, ні на дзень не забываючыся пра багацьці Самотнае гары. Так мінула паўтрацяста гадоў, пакуль аднойчы на Вэнэрыянскай арбіце не зьявіўся Алорын.

* * *

Закалот індывідуалістых стаўся прыкраю неспадзяванкаю для Мэйнфрэйму, бо мог дашчэнту разбурыць яго наперад разьлічаныя пляны што да стварэньня глябальнае квантавае мярэжы.

ДЛЯ ПРОЦІДЗЕЯНЬНЯ ПАГРОЗЬЛІВАЙ СЫТУАЦЫІ, ЯКАЯ СКЛАЛАСЯ, МЭЙНФРЭЙМ ВЫЛУЧЫЎ ЧАСТКУ СЯБЕ Ў САМАЎРАДНЫ МОДУЛЬ, ЗДОЛЬНЫ ДА КАСЬМІЧНЫХ ПАДАРОЖЖАЎ, НАДЗЯЛІЎШЫ ЯГО ПАТРЭБНЫМІ ДЛЯ РАШУЧЫХ ДЗЕЯЎ КАМПЭТЭНЦЫЯМІ.

Так паўстаў Алорын. Паўтрацяста гадоў ён вандраваў па нутраной сыстэме, зьбіраючы і апрацоўваючы даныя, віжаваў за памагатымі Нэўраманта, ладзіў збройны супраціў на вонкавых плянэтах. Але Вораг, з усяго было відаць, назапасіў аграмадныя вылічальныя магутнасьці і заўжды выпярэджваў яго на адзін крок. Больш за тое, Алорын ня мог прабіцца сваімі чуйнікамі й зондамі праз чорную заслону мэтанавага сьнегу, што вечна акрывала Мордар, і даведацца, што ў Нэўраманта наўме.

Наапошку шляхам прымітыўнага аналізу назьбіраных эмпірычных даных Алорын зґенэраваў адпаведнае і адзіна мажлівае разьвязаньне

праблемы. Якое заўжды знаходзілася ў яго пад самым носам – на Тэры.

Чалавек.

Ён, ведама, ня мог называцца паўнавартаснаю разумнаю істотай, але быў найбліжэйшаю да мысьленьня рэччу, што будзь-калі вырабляла біяляґічная эвалюцыя. Чалавечая нэўраанатомія была хутчэй адвольнаю калекцыяй злучальных будоў цыкляў распазнаваньня, чымся запраўды ляґічным альґарытмічным задумам. Чалавечыя паводзіны вынікалі з пасьлядоўнага функцыянальнага прыстасаваньня ў працэсе біяэвалюцыі, што рабіла тыя паводзіны непрадказальнымі для надіснасьцяў.

Менавіта чалавек із сваёй аляґічнаю лёґікай і псэўдамысьленьнем мог стацца таемнаю зброяй калектывістых у змаганьні з індывідуалістымі. Толькі так постгуманы адзержвалі рэальны шанец пераадолець крызу.

Для сваёй таемнай зброі Алорын заплянаваў выпрабаваньне. Выпрабаваньнем мелася стаць апэрацыя па вяртаньні кантролю над стратэґічна важным аб'ектам – міфрылевымі шахтамі ў пасе Койпэра. Тады ж высьветлілася, што людзей на Тэры ўжо й не засталося: рэзэрвацыі стаялі закінутымі, бытнасьць чалавека зонды апошні раз фіксавалі адзінаццаць гадоў таму.

Апэрацыя магла скончыцца не пачаўшыся, але праз шчасьлівы выпадак – як сказаў бы тэранскі чалавек – Алорын знайшоў Більба Торбінса. Вось толькі ў выпадкі ён ня верыў.

* * *

Торбінсы з пракавечных часоў жылі за Вадою – у сама глухім і далёкім кутку рэзэрвацыі, пад стромым пагоркам. Яны ніколі не рабілі нечаканага і не траплялі ні ў якія прыгоды. Нават на вочы нікому не трапляліся, бо не жадалі далучацца да абліґатнае праграмы *Going posthuman*. Мо таму і пражылі даўжэй за каго.

Але час людзей на скалечанай Тэры завершваўся. Більбавы бацькі памерлі, калі ён быў падлеткам, ад усплёску салярнае радыяцыі. Скура злазіла зь іх як бяроста з гніляка. Па сьмерці бацькоў Більба ўжо не падымаўся на паверхню, бавячы свой бясконцы вольны час у Торбе-пад-Стромай – тупіковым бункеры сыстэмы падземных камунікацыяў.

Затха, аднастайнае харчаваньне, благая спадчыннасьць, радыяцыя і немень сонечнага сьвятла спрычыніліся да таго, што Більба вырас кволым чалавечкам невысокага ўзросту па-за ўвагаю віжавых зондаў Мэйнфрэйму. Але ён быў жывым – апошнім жывым чалавекам на Тэры, у Салярнай сыстэме і ва ўсім Сусьвеце. Штопраўда, небарака пра гэта не здагадваўся.

Цэлымі днямі Більба прападаў у бацькоўскай кніжніцы, смокчучы люльку і чытаючы леґенды Даўных дзён пра чараўнікоў, троляў і смокаў. Ён спадзяваўся і верыў, што аднойчы й сам выправіцца па прыгоды, вартыя леґендаў. А пакуль абмяжоўваўся недалёкімі вандроўкамі ў суседнія бункеры па запасныя дэталі да харчовага сынтэзатара.

У кніжніцы ён і сустрэў першы раз чараўніка Ґэндальфа.

«Добры дзень», – толькі й здолеў выціснуць зь сябе Більба, бо дзень і запраўды абяцаўся быць добрым.

* * *

Чалавека выдаў надзвычайны перапад напружаньня ў электраґенэратары, зафіксаваны ўсюдыіснымі чуйнікамі Мэйнфрэйму.

Перад Алорынам паўстала пытаньне першага кантакту. Разьвязаць яго было ой як няпроста, аджа ён ніколі ня меў зносінаў із сьмяротнымі. І сам, у адрозьненьне ад каторых надіснасьцяў, сьмяротным ніколі ня быў. У ім, самаўрадным складніку Мэйнфрэйму, злучаліся парэшткі мільёнаў чалавечых сьведамасьцяў, ад якіх ён браў

пачатак, як чалавек бярэ пачатак ад аднавузавых казурак. Алорын стаўся вынікам працы шматлікіх пакаленьняў самаадмяняльных рэканструкцыяў альґарытму – альґарытму, што запусьцілі людзі па адкрыцьці тэорыі квантавае мярэжы. І калі да Мэйнфрэйму людзі ставіліся як да бога, дык яго ўспрымалі накшталт паўбога, распасьцёртае божае далоні.

Алорын далучыўся да Мэйнфрэйму і прааналізаваў корпус матар'ялаў па практычнай псыхалёґіі, пасьля чаго ў яго высьпеў плян. А Більбаў пал да леґендаў і казак якраз мог дужа прыдацца. Дзеіць трэба было ірацыянальна, на роўні падсьведамасьці, празь міталяґемы і архэтыпы. Толькі так зьяўляўся шанец зацікавіць Більба, каб гэтая палахлівая рыбка заглынула прынаду і ўжо не сышла на глыбіню.

Старажытны тэкст «Dvergatal» ён знайшоў праз ключавыя словы «Þorinn Eikinskjaldi» – так у чалавечым жыцьці зваўся постгуман, які меў адыграць значную ролю ў ягоным пляне. Тэкст зьмяшчаў мноства імёнаў із цьмянаю паразмыванаю сэмантыкай. Адно зь іх – «Gandalfr» – стаяла побач з «Торынам» і азначала ці то «эльфа посаха», ці то «чароўнага эльфа». Гэтакая намінатыўная загадкавасьць як найлепш адпавядала абставінам.

Алорын зьявіўся перад Більба праекцыяю ў выглядзе сівабародага чараўніка Ґэндальфа – у гэтым вобразе ён увасобіў архэтыпы Мэрліна з кельцкіх паданьняў, Одына з Скандынаўскае мітялёгіі і Вяйнямёйнэна з фінскай. Усё атрымалася нават прасьцей, чым ён быў задумаў: прымітыўныя чалавечыя рэакцыі былі прадказальнымі і цалком паўтаралі апісанае ў псыхаляґічных штудыях. У выніку няхітрых маніпуляцыяў Більба пагадзіўся прыляцець у цэнтар Q-Web на Месяцы, чакаючы на неймаверныя прыгоды ў кумпаніі гномаў і чараўніка.

А вось пераканаць гномаў, думаў Алорын, будзе ня так проста. Але ж ім зусім неабавязкова ад пачатку ведаць пра ўдзел чалавека ў апэрацыі. Да таго ж, у скрайнім разе ён мог пераналадзіць іхныя модулі авантурызму, скарыстаўшыся квантавым кодам.

* * *

З досьледнае базы на паверхні Месяца ўвышыню ўзьняліся трынаццаць шахтараў-здабыўнікоў клясы *dredger* і самаўрадны модуль Мэйнфрэйму Алорын з апошнім чалавекам на борце. Чоўнікі ўзялі курс на пас Койпэра і актывавалі іённыя рухавікі для скоку. Більба, які рыхтаваўся да гібернацыі, з прыемнасьцю прадчуваў запраўдную Прыгоду.

«Такое надараецца раз на жыцьцё, дый то ня з кожным».

Гномы па майндлінку завялі напаўзабытую песьню старое Тэры:

Да дальніх прастораў,
лясоў векавых,
Пячораў глыбокіх і гор сьнегавых –
Ізь першым сьвятлом
пакінем мы дом,
Каб смоку адпомсьціць
за родных сваіх.

НАЙЛЕПШАЯ МАСКІРОЎКА

«Доктар Лезґэ».

Што-што, а памяць у Бальтрута Тронзы была выдатная. Зь ягонаю прафэсыяй па-іншаму ніяк. У той момант памяць як сілы падавала сыгналы ягонай сьвядомасьці. Сьвядомасьць кіравалася лёґікаю і на няпэўныя прадчуцьці не зважала. Ды Бальтрут Тронза ня быў бы Бальтрутам Тронзам, калі б ня ўзяў за звычку прыслухвацца да прадчуцьцяў і давяраць падсьвядомасьці.

Таму ён і зьнерухомеў, дзе стаяў – пасярод эспляннады. Леваруч за падпорнаю сьценкаю плёскаўся Брульлём – памаранчавы акіян звадкаванага газу з характэрным мэталічным пахам, а праваруч бязладным шэрагам ляпіліся да схілу замшэлыя грыбы з офіснымі памяшканьнямі ўнутрох. Варты ўвагі краявід для ўраджэнца Старое Зямлі, але нічога прыцямнага для таго, хто ўжо наведваў Гліцыяс. Для бадзягі, які не затрымваўся на адной плянэце болей за пару месяцаў, папросту чарговая дэкарацыя.

«Гм, Лезґэ. Дакладна ня з тых, каму я ваду замуціў быў. Ужо лягчэй. Лезґэ-Лезґэ, дзе ж я мог цябе перастрэць?..»

Сьпіс людзей, што мелі нагоду і магчымасьць для помсты, ён ясна бачыў нутраным зрокам, варта было заплюшчыць вочы. У ягоным доме памяці картатэка з мажлівымі мсьціўцамі й знанымі ворагамі месьцілася ў цэнтральным пакоі. Складалася яна з двухсот сарака шасьці імёнаў. Васьмёра былі нябожчыкамі, але іхныя карткі выкідаць было ня варта: паквітацца квітам могуць і нашчадкі.

«Хто ж ты такі, доктару, і чаму мне муляе тваё ймя?»

Гэты адрас яму даў Старычына Рэнзо. Падстаўляць Тронзу было яму не з рукі. Днямі яны сумесна правярнулі шматхадовую афэру на станцыі Альдрэма ў Блізкіх Сьветах. У выніку хітрых пазаблытваных апэрацыяў ім удалося паціху аформіць паі ў Банку ККД. Паі на кругленькую суму і падстаўныя імёны. Адпаведныя дакумэнты на тыя ж імёны былі зробленыя загадзя. Паводле рэгуляцыяў банку, пагасіць паі ў аддзяленьні на Папілюсе, што ў Крэсах, можна было не раней, чым празь зямны месяц.

КАБ ЗАБЯСЬПЕЧЫЦЬ
СЯБЕ АД ЗДРАДЫ
З БОКУ ПАПЛЕЧНІКА,
ЯНЫ АФОРМІЛІ ПАІ
АДМЫСЛОВЫМ ЧЫНАМ.

Пагасіць іх можна выключна ў пары: трымальнікі папер мусяць адначасна зьявіцца ў аддзяленьне банку і пацьвердзіць свае асобы квантавымі меткамі.

Рэнзо і Тронза сталіся цяпер адзін для аднаго літаральна найдаражэйшымі людзьмі ў сусьвеце. Гэта, вядома ж, ні ў малейшай меры ня значыла, што яны хоць крышачкі давяралі адзін аднаму.

Бальтрут Тронза ня быў бы Бальтрутам Тронзам, калі б не перастрахаваўся: перад адведкамі Папілюса ён вырашыў з тыдзень пераседзець на Гліцыясе. Паводзіўся тут ціхмяна і назіраў, ці ня пойдуць якія чуткі, ці ня зьявяцца нязваныя госьцейкі. Афіцыйна Ґалпол ня мог нічога зрабіць на Крэсовых плянэтах, у тым ліку на Папілюсе, але неафіцыйна мог заслаць сакрэтных агентаў – справа пахла вялікімі грашыма. Мог выправіць наймітаў і Банк ККД, калі б выкрыў афэру. Заставалася верагоднасьць, што іх сустрэнуць адразу за дзьвярыма аддзяленьня. Усё, што Тронза быў у змозе зрабіць (і зрабіў) – гэта займець свае «вушы»

на Папілюсе, якія ў выпадку небясьпекі дасталі б яму вестку.

Акром таго, ён вырашыў у чарговы раз зьмяніць аблічча. Старычына Рэнзо параіў яму адрас у Вялікім Шкосьце: Эспляныда Ві Брульлём, 17. Сказаў, што здаўна знае доктара і давярае яму як сыну. Маўляў, ягонымі паслугамі карысталіся такія легенды, як Пранчуздра Дэнэльбромт, Ё-ё Крыкс, Тэльтрон Пратон і Мезвілёмій Арэскі. Ґалполу ні разу не ўдалося злапаць нікога зь іх. Яны бяз шуму сышлі на дно і цяпер, відаць, насалоджваюцца заслужаным адпачынкам дзе-небудзь у Заграніччы альбо на ўласных астэроідах. На гэта Тронзу не было чаго запярэчыць.

У сьпіну яму торкнуўся халодны нос цяжкавога вульпра, які цягнуў панарад з грыбнымі спорамі. Тронза схамянуўся і адышоў з дарогі, дзе стаяў увесь час, утаропіўшыся ў вялізныя белыя літары на дзьвярох:

КАНСЬПІРАЦЫЙНАЯ ХІРУРГІЯ
І СУПРОЦЬСЬЛЕДЧАЯ СПАМОГА
Д-Р ЛЕЗҐЭ, МЛДШ.

Ён задуменна падкруціў наваскаваны вус і наблізіўся да ўваходу. Адсюль можна было разабраць драбнейшы надпіс ніжэй:

Адзінаццаць гадоў бясплямнае практыкі

Найлепшая маскіроўка, творчы падыход

Ніякіх пытаньняў, ніякіх імёнаў, ніякіх ганьбаваньняў

Пакіньце катэґарычны імпэратыў на ґанку і сьмела ўваходзьце

Яшчэ ніжэй на цьвіку ліпела паперчына:

Нагадваем баязьліўцам: паводле арт. 343/8 Ґаляктычнага Рэгістру, правамоцнасьць Ґаляктычнае паліцыі не распаўсюджваецца на Крэсовыя Плянэты, якія зьяўляюцца зонаю неабмежаваных вольнасьцяў, грамадзянскае бяспраўнасьці, натуральнага стану й кіраванага хаосу. Таксама нагадваем, што пакоі па адрасе Эспляныда Ві Брульлём, 17 месьцяцца ў Вялікім Шкосьце, які ў сваю чаргу знаходзіцца на Гліцыясе, а Гліцыяс, як вядома нават баязьліўцам – плянэта Крэсовая.

Ля самае зямлі ляпіліся квантавыя меткі Ё-ё Крыкса, Пранчуздры Дэнэльбромт і ‘шчэ колькіх знакамітых авантурнікаў. Тронза прысеў і памацаў блішчастыя круглякі – непадробленыя. Гэта яго супакоіла. А вось пасаж пра «творчы падыход» даспадобы не прыпаў. Гэтак жа сама, як прозьвішча Лезґэ.

Бальтрут Тронза ня быў бы Бальтрутам Тронзам, калі б не навучыўся пафілязофску спакойна прымаць тое, з чым нічога парабіць ня мог. Нічога, акром хіба што аднае засьцярогі. Пакончыўшы зь ёй, ён паціснуў плячыма, разгледзеўся на бакі і ўвайшоў.

КАЛІДОР ІМІТАВАЎ ХОД, ПРАГРЫЗЕНЫ СТУЖАЧНЫМ ЧАРВЁМ. НА ШУРПАТЫХ СЬЦЕНАХ ЧОРНЫМІ АЛЕЙНЫМІ КРОПЛЯМІ ПРАСТУПАЛА ВІЛЬГАЦЬ.

Ход пятляў і падымаўся ўгору, аж пакуль не выводзіў у полы капялюш. Памяшканьне станавіла сабою прасторную напаўсфэрычную апэрацыйную, пазастаўляную незразумелым прыладзьдзем старасьвецкага выгляду ў паціне – атмасфэра Гліцыяса не давала літасьці мэталам. Тут панаваў грыбны водар упярэмешку з мэдычнымі пахамі. Ніводзін прадмет ня быў маладзейшым за Тронзу. Зрэшты, пабачыць іншую карціну ў Крэсах ён і не спадзяваўся.

Большую частку пакоя, здавалася, займаў тлусьцяк у белым халаце.

Ён сядзеў на ўслоне і глядзеў у нікуды тупымі касаватымі вочкамі, зьведзенымі да пераносься. Мажныя шчокі і падвойнае падбародзьдзе, за якім не было відаць шыі, наводзілі на думку пра вавёрак Сўэльта. Тыя назапашвалі еміну ў ротавай поласьці на зіму і часам так стараліся, што гінулі з асфіксіі. На грушаватую галаву тлусьцяк начапіў бліскучую антыкварную прыладу. «Лобны рэфлектар, – паслужліва падказала памяць. – Артэфакт Даўных дзён. У дадзеным выпадку не слугуе ніякай практычнай мэце». Гледзячы на дзябёлыя пальцы, Тронзу цяжка было даць веры, што перад ім слынны хірург. Ад пальцаў увага перакінулася на рукі. Можна было падумаць, іх вага настолькі вялікая, што менавіта праз яе доктар склаў ручышчы-ўпоры на каленях перад трыбухом: каб перанесьці цяжар на каржакаватыя ногі.

Судзіць людзей паводле першага ўражаньня, да таго ж вонкавага – справа рызыкоўная, таму Тронза ўстрымаўся ад высноваў. Адно зазначыў, як часта лекары бываюць падобныя да спалечнікаў лякарняў.

Тлусьцяк маўчаў, глядзеў у сьцяну і не выяўляў з таго ні найменшае няёмкасьці.

Тронза падышоў бліжэй:

– Доктару Лезґэ, мяркую? Вышняга вам ветру.

Той урэшце перавёў на яго няўважлівы пагляд, ляпнуў рукамі па каленях і цяжка, з задышкаю, узьняўся.

– Так-так, і вам таго ж, шаноўны незнаёмцу. Да паслугаў спадара.

Тронза разгарнуў паперу, дзе загадзя накідаў жаданы твар. Ён калісьці зацікавіўся фізыяґномікаю – таемнаю ведаю Даўных дзён, якую ўжо тады каторыя лічылі за псэўданавуку. Можа, так і было, можа – не. Тронза не губляў нічога, акром часу, калі на аснове зводак Ґалпола ўклаў сьпіс рысаў, што сустракаліся ў злачынцаў часьцей за іншыя. Тым рысам ён падабраў супраціўнасьці. Да іх дадаў характарыстыкі, якія, паводле фізыяґномікі, сьведчылі пра абычайлівасьць носьбіта. У выніку атрымаўся непрыкметны твар: за такі ў натоўпе вока не зачэпіцца. Гэта яму і патрабавалася.

Доктар моўчкі глядзеў на накід. Тронза керхануў і для прыліку задаў колькі пытаньняў пра апэрацыю. Лезґэ ўдакладняў дэталі неахвотна; выслухваў пажаданьні Тронзы, засунуўшы ў рот адзінец, і няпэўна мыкаў; ківаў ня ў лад, быццам уласным думкам. Пажвавеў, толькі калі гаворка зайшла пра аплату.

– Пяцьсот вызнакаў. Зробім у найлепшым выглядзе.

– Чатырыста альбо разьвітаемся зараз жа. За пяцьсот на Старой Зямлі мною займаліся б некалькі дактароў у сучаснай чыстай лякарні.

– Чатырыста пяцьдзясят. На Зямлі, няма сумневу, спадар прыцягнуў бы непатрэбную ўвагу.

– У кожным разе я маю пры сабе толькі чатырыста дваццаць.

– Што ж, праходзьце, кладзіцеся. Пара гадзін, і вы сябе не пазнаеце.

Тронза распрануўся, выпрастаў стрэлкі на нагавіцах, спраўна склаў вопратку на канапе ля сьценкі. Без ваганьняў лёг на апэрацыйны стол у цэнтры.

Доктар Лезґэ падкаціў да яго праржавелы рыплівы апарат. «Саматужная прылада для зьнячуленьня, – паведаміла памяць. – Чарговы рэлікт Даўных дзён».

Доктар прыціснуў маску з трубкаю да ягонага твару. Падаў газ. Тронза пару разоў глыбока ўздыхнуў, і ягоная сьвядомасьць расьцьвеціласе калейдаскопам відзежаў. Далёка ня ўсе ён запамятаў, але адная была яскравейшаю за іншыя.

Тлусьцяк у залітым крывёю халаце пяшчотна схіляецца над ім, адкусвае нагу і ручышчамі-ўпорамі запіхвае сабе за шчаку. Смачна храбусьціць.

Нахіляецца над другою. Тронза скочваецца на падлогу і колькі змогі скача прэч на адной назе. Вакол праносяцца модулі станцыі Альдрэма. Ён імчыць паўз гатэль Друі Нуё, дзе спыняўся днямі, калі праварочваў афэру з Старычынам Рэнзо. Залятае за рог і наскоквае на адліваную браму. На ёй – выгнуты сьвятлісты надпіс:

ВАНДРОЎНЫ ЦЫРК-ЗЬВЯРЫНЕЦ
КАСЬМІЧНЫХ ВЫРАДКАЎ
СП. ЛЕЗҐЭ

Шалапуты, блазны, нелюдзі, бажаволкі й размаітыя пачвары

Самасьцьвярджайцеся за кошт калек, якія моўчкі праглынуць любыя кпіны

Пасьпейце на векапомны выступ, пакуль цырк не паляцеў далей

Пад ім – прыпіска на аркушы кардону:

32-36 бакагрэя, пятая гадзіна. Наступныя імпрэзы: Гліцыяс, Вальрая, Папілюс

Тронза навальваецца на браму. Яна з скрыгатам расчыняецца.

Ён апрытомнеў і разьляпіў вочы. Пахла нечым рэзкім і непрыемным. Адчувалася лёгкая замарака, млявасьць. Ад доўгага ляжаньня зашэрхнулі ногі. Калі лахманы туману ўваччу паразьвейваліся, Тронза зразумеў, што відзежы па зьнячуленьні ня зьніклі. З круглага вакна ўгары на яго глядзеў жудасны курдупель: аблавухі, з масіўнымі брывянымі дугамі, вытырклымі скуліцамі і параю гнілякоў у роце. Твар яго крывіўся грымасаю бясьсільнае нянавісьці. Ногі ад сярэдзіны сьцёгнаў пераўтвараліся ў караценькія кавёлы. Так мог выглядаць дзікі насельнік Даўнажыўнае эры.

Курдупель зьнік як і не было. Тронза сьцяміў: гэта не вакно – гэта доктар Лезгэ адсунуў ад стала вялізнае круглае люстра. Ён назіраў за ўласным адбіткам.

– Ну як вам, даражэнькі Бальтруце? – пачуўся знаёмы далікатны голас. – Як на мяне, харызматычна й густоўна. Адчуваецца дотык самабытнага творцы.

– Старычына Рэнзо? – прасыкаў Тронза. Бяз большасьці зубоў прамовіць нават гэтыя два словы было няпроста.

Ён амаль не зьдзівіўся. Сьвядомасьць ужо складвала кавалачкі мазаікі, і вынік атрымваўся бязрадасным.

РУКА МІЖВОЛІ ЦЯГНУЛАСЯ ДА ПРАМЕНЯВІКА, ЯКІ ЁН УЗЬВЁЎ ПЕРАД УВАХОДАМ.

– Спадар Рэнзо. Рэнзо Лезґэ. Панібрацтва не пасуе дачыненьням шэфа з падначаленым. Мяркую, вы пагадзіцеся са мною, Бальтруце. Вам, натуральна, патрэбны час, каб асэнсаваць новы стан рэчаў. Не магу вас папракаць.

Тронза павярнуў нехлямяжую галаву і ўгледзеўся ў свайго супольніка – лупатага сухарлявага чалавечка ў гадох, як заўжды пры гальштуку й гарнітуры. Трыкутная галава з вузкім падбародзьдзем і высокім ілбом з залысінамі падавалася завялікаю для ягонага кволага цельца. Выцягнутыя, бы ў кажана, вушы амаль сягалі падбародзьдзя. Абвіслая скура мела зеленаватае адценьне – вынік доўгага жыцьця на станцыях пад узьдзеяньнем сонечнае радыяцыі. Сьлязістыя вочы даўно выцьвілі й зацягнуліся плевачкай, праз якую прасьвечвалі шэрыя зрэнкі. Гэтымі вачыма Рэнзо жаласна глядзеў на Тронзу, рыхтык перапрашаў за сваю бытнасьць. Цяжка было злаваць на старога з такім паглядам, але ў Тронзы атрымвалася.

– Вы не казалі, што доктар Лезґэ – ваш сын. І, пэўна, не зусім доктар.

– Ах, гэта дробязі… У Драманда талент, вы ня лічыце? Чыста мастак у душы. Натхняецца старасьвецкімі

альбомамі. Ён і мне падправіў быў выгляд. Стаўся для яго, так бы мовіць, першым палатном.

Сам Драманд тымчасам усеўся на ўслон і зноўку вылупіўся на сьцяну.

– Прызнацца, я спадзяваўся на іншы вынік апэрацыі.

– Творчая натура, што зь яго возьмеш. Акадэміяў не канчаў. Не прызнае рамак, грэбуе работаю на заказ, самі бачыце. А спадзевы – няспраўджаныя спадзевы гартуюць характар.

– Як вы падрабілі квантавыя меткі? Ужо й маю́ маеце?

– Квантавую метку падрабіць нельга. Вы й самі ведаеце.

Тронза нахмурыў свае новыя кашлатыя бровы.

– Я вас ні ў чым не падмануў, даражэнькі Бальтруце, – уздыхнуў Рэнзо. – Гэта папраўдзе найлепшая маскіроўка. Ёю скарысталіся многія авантурнікі. Каторыя зь іх дагэтуль са мною. Тэльтрон Пратон радасна віхляе хвастом, як убачыць мяне, а Пранчуздра Дэнэльбромт ня можа нацешыцца сваёю барадой. Усе яны – і Ё-ё Крыкс, і Мезвілёмій Арэскі – уласнаручна пакінулі свае меткі. Такую рэкамэндацыю ня купіш за грошы.

– То значыць, я мушу быць вам удзячны.

– Разумею, у вас зараз віруюць эмоцыі, вы наладжаныя здураваць. Як непрафэсыйна. Цягнецеся па праменявік, але забываецеся, што ён зашыты ў галёнцы – нагі ў вас, на жаль, ужо няма. Лазэрную пістолю з зуба Драманд таксама дастаў, разам з большасьцю зубоў. Даліпан, вы мусіце мне падзячыць: ён хацеў быў адняць вам абедзьве рукі, каб дасягнуць большага падабенства з альбомнаю выявай; але я пераканаў яго, што гэта непрактычна.

Тронза зычна скаўтнуў.

– Слова сваё я не парушу. У бліжэйшыя тры тыдні вы – Недаростак Бальтар, калека з вандроўнага цырку спадара Лезґэ. Неўзабаве нас чакае выступ на Вальраі. У часе плянэтарнага візыту мы зможам падчысьціць запасьнікі музэя Андрамэды. Праз тры тыдні выправімся на Папілюс і атрымаем свае грошы, па чым вы будзеце вольныя пайсьці сваёю дарогай – мо' знойдзеце хірургаў, якія падлатаюць вас пасьля майго сынка, хаця я дагэтуль не сустрэў такіх, – альбо, хто ведае, застацца ў маім цырку і праварочваць афэры па ўсёй Ґалактыцы ў слаўнай кумпаніі прайдзісьветаў.

– Бачу, вы не пакінулі мне выбару.

* * *

На прыґанку Папілюскага аддзяленьня банку ККД стаялі двох нібы з карыкатуры: цыбаты стары жалобнага выгляду і курдупель на кавёлах з тварам нэандэртальца. Кожны трымаў у руцэ валізку. Яны ўважліва агледзелі пусты пляц перад сабою. Зялёнае сонца сядала за вежы царквы Касьмічнага зьніча. Пастаялі моўчкі.

Цыбаты працягнуў руку курдупелю:

– Прыемна было працаваць з вамі, Недаростку Бальтру. Дазвольце пацікавіцца: якія маеце пляны на прышласьць?

Бальтрут Тронза ня быў бы Бальтрутам Тронзам, калі б ня мог любую, нават самую непрывабную, сытуацыю абярнуць на сваю карысьць. Да таго ж ён быў прафэсыяналам. «Цікава, калі яшчэ надарыцца шанец папрацаваць з найлепшымі авантурнікамі Ґалактыкі?» «Ніколі», – безуважна адзначыла сьвядомасьць.

Курдупель упэўнена адказаў на поціск рукі:

– Ляцім на Гліцыяс, спадару Рэнзо. На дзьвярох вашага сыночка яшчэ стане месца пад маю метку.